номер 26

библиотека морета, брегове и хора

Библиотека морета, брегове и хора

номер 26

Библиотечно оформление Иван Кьосев

ХРИСТОФОР КОЛУМБ

Дневници

Преведе от полски МАГДАЛЕНА АТАНАСОВА

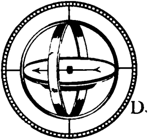

1972
ДЪРЖАВНО ИЗДАТЕЛСТВО—ВАРНА

Съставителство и редакция на полското издание
от АННА ЛУДВИКА ЧЕРНИ

по: Martin Fernandez de Navarrete Colección deviajes y descubrimientos que nicieron por mar los Espanoles desde fines del s. XY, coordinada e ilustrada, t. 5, Madrid, 1825 — 1837.
Los cuatro viajes del almirante Cristob al Colón, изд II, допълнено и поправено от Карлос Секо Серано Мадрид, 1954.

Използвани са и следните източници:

Rinaldo Caddeo, Cristoloro Colombo, Relazioni di viaggi e lettere, Milano, 1941.
Alexandre Cioranescu, Oeuvres de Christophe Colomb, Paris, 1961.

KRZYSZTOF KOLUMB

PISMA

Przelozyla, przypisami i przedmową opatrzyla,
Anna Ludwika Czerny
Panstwowy Instytut Wydawniczy, Warazawa, 1970

91

КАКВО ПРЕДСТАВЛЯВАТ ДНЕВНИЦИТЕ НА КОЛУМБ И КОЙ Е БИЛ ТОЙ

Самото заглавие буди естествен интерес и любопитство Ние сме зажаднели за автентични, непосредствени документи за великите събития. Но това, което изживяваме в случая, може да се нарече разочарование. Толкова малко дневници са останали! Запазените в оригинал представляват изключение. Още съвременниците на Колумб цитират само резюмета на дневниците и откъси от негови писма. Най-много от тях ни е предал епископ Лас Касас, но всъщност и той, както и синът му Христофор — Фернандо Колумб, често пъти си служат единствено с копия.

Въпреки неуморните грижи на Колумб да предаде на потомството своите доклади, писма и документи, въпреки че той е направил толкова много преписи и е вземал предпазни мерки, за да се запазят непокътнати, до нас са стигнали само частици от това наследство.

Пренасяни от архив в архив — кралски, манастирски, фамилни, унищожавани при опустошаването на испанските библиотеки от Наполеоновите армии през 1809 г. и при фамилните спорове, от тях са се запазили откъси и преписи, от които XVIII и XIX век в лицето на колумбистите като Хуан Б. Муньос и Мартин Фернандес де Наварете се е постарал да спаси и запази колкото може повече, както е направила и Генуя в Raccolta di documenti Но и до ден днешен от време на време изплува по някой откъс, препис или препечатан текст, открит по някакво чудо, и често пъти изплува на най-неочаквани места, като например в Обществената библиотека в Ню Йорк или в Архива на Министерството на външните работи в Париж, и тъй като испанските архиви не са систематизирани, ние сме далеч от твърдението, че вече разполагаме с цялото наследство на Колумб

Всичко онова, което е останало, е лишено от ефектна външна форма, от цветистост и сила на словото. Макар че Колумб е писал толкова много, че през XVI в. се появил изразът: „разписал се като Колумб“, все пак ние не бихме могли да го наречем добър стилист.

Всичко е написано на тромав, едва ли не детински език, който се характеризира с голяма лексикална ограниченост, с вечното повтаряне на едни и същи епитети и сравнения, с липсата на разнообразие в описанията, а неговият испански е далеч от граматическата правилност Това е констатирано още от Лас Касас, който, цитирайки думи на Колумб, добавя „Това са собствените думи на адмирала, макар че не винаги са правилни, защото това не е родният му език“

Големият учен от XX в Рамон Менендес Пидал изтъква, че стилът на Колумб представлява езикова смесица, тъй като в детството си той е говорел на генуезки диалект и не е знаел литературния италиански език, а Португалия, където е прекарал четиринадесет години, си е служил с португалски език говоримо, но не и писмено, а в Испания е трябвало да си служи с испански език; но езикът, на който е писал, е бил твърде архаичен, още от четиринадесетия век, простонароден и граматически неправилен. Някои са виждали в него дори влияние на еврейските среди, а други — корсикански или каталонски примеси Освен това ние имаме работа с преписи, често пъти погрешни — от което се оплаква още Лас Касас, — деформиращи текста на оригинала, ето защо в съчиненията се срещат много трудни и неразбираеми места и направо загадъчни неясноти

Но в този език будното въображение на Колумб се е проявявало винаги при наименоването на новите земи. Някои от тези названия звучат странно дори при описателен превод, например: „Градината на кралицата“, „Змийска паст“, „Паст на смока“, „Лунна река“, „Скала на влюбените“, „Нос на камбаните“, „Нос на звездата“, „Слонов нос“, „Стреловиден нос“ и т. н.

И макар че от литературна гледна точка съчиненията са посредствени, все пак те изключително много разширяват знанията ни за човека А нали именно човекът, чието име е Христофор Колумб, буди у нас най-голям интерес. Този човек — вечна загадка, този велик, „известен-неизвестен“, conocido-desconocido човекът, който откри за света Америка и разпръсна мрака на океана, който и приживе, и чак до днес има сляпо предани поклонници, а също и яростни, може да се каже, дори лично ангажирани злостни врагове и противници, които искат да отрекат всичките му заслуги, чест и слава.

За едни той направо е светец, достоен да бъде канонизиран, за други е мошеник, фалшификатор, надут фантазьор, изверг, користолюбец, предател и чисто и просто убиец и престъпник. За тях не само думите на самия Колумб, но и на всичките му съвременници, които се отзовават благосклонно за него, са лъжа и измама. Създава се някаква превратна легенда, която руши спомена за него. Братята на Колумб не са негови братя, а наречени с това име съдружници; дневникът на пътешествието не е автентичен, а е написан post factum въз основа на записки и писма; вождът на канибалите Каонабо, който избил хората от форта Ла Навидад, е оръдие на самия адмирал и т. н. След като бяха коригирани погрешните понятия и твърдения, от 450-годишнината на неговите открития насам отново се множат усилията да му бъде отнета палмата на първенството в полза на скандинавските мореплаватели.

Почти цял век се води дискусия за произхода и националността на Колумб. Въпреки свидетелствата на негови съвременници или на близки до него по време като историците Ерера, А. Берналдес, Лас Касас, Овиедо, Гомара, Пиетро Мартир д'Ангиера, след това Рамусио, а през XIX в. М. Фернандес де Наварете и други, колумбистите си блъскат главата да открият родословието му и родното му място и всеки се стреми да натрупа множество „убедителни" доказателства, имена на местности, данни от архивите, спомени... В него виждат каталонец от Майорка или от околностите на Тортоса, португалец, корсиканец от Калви, където намират дома на рода Колумб, придружаващите го червеникавобели кучета и корсиканеца, монаха Хуан Перес от Рабида; други търсят в италианска Плаценция, трети — в испанска Плаценция, някои издирват в Галиция, а някои — в метричните книги в Херес. За едни той е гръцки корсар (Аарон Гоордион) или пък англичанин, заселил се в Генуа, и дори французин от Дин. Твърде много са привържениците на еврейския му произход, като се започне от Мавриций Давид, син на равин от Ню Йорк, и от Гарсиа де ла Риего, който прави издирванията си в Понтеведра; особено е запален в това отношение Салвадор Мадариага. Отговор на всичко това дават завещанието на Колумб, чиято автентичност днес е установена, и новооткритите източници, генуезките съдебни актове, в които като свидетел фигурира Колумб, гражданин на Генуа. Когато втората му родина — Испания толкова много го разочарова, Колумб с обич се обръща към истинското си отечество — Генуа, и нарежда на наследниците си неуморно да се трудят за славата, благото и успеха на тази република. Жителите на този град и техните многобройни колонии в Лисабон и Севиля винаги са му оказвали подкрепа и помощ, те до голяма степен са финансирали неговите дръзки начинания. Той има доверие в генуезци, към тях се обръща в писмата от последния период на живота си, а на представителя на Генуа в Испания Николо Одерито, както и на банката „Св. Георги“ в Генуа поверява документите си. В писмата и в прибавката към завещанието се повтарят имената на генуезците Хероним дел Пуетро, Луис Сентурион Ескато, Паоло ди Негро, Баптиста Еспиндола и Николо Еспиндола, които са поддържали търговски връзки със семейството на Колумб още преди експедициите. Той няма да забрави за тях и техните потомци при уточняване на завещанието си.

В откриването на Америка от Колумб всичко изглежда странно и неразбираемо. Събитията излизат извън логиката на нормалните факти. Неизвестен човек, чужденец, самотен, може да се каже, скитник и бедняк се изправя пред кралете на Испания и излага своя налудничав, авантюристичен план, преувеличава целите и резултатите, поставя нечувани изисквания, от които не иска да отстъпи нито на йота. И... въпреки всички мъдреци и политици — „реалисти“ — получава съгласие.

Всичко е мъгляво, непълно, гъмжи от недомлъвки. Неочакваният, невероятен резултат е сякаш „победа на абсурда над разума“.

В Европа сферите на влияние са окончателно разграничени, войните са изчерпали съкровищата, жаждата за бърза печалба е овладяла всички — и правителства, и хора. Същевременно всички са обзети от някакъв невиждан ламтеж да опознаят света. Водени от сагите и легендите, все повече експедиции тръгват от Скандинавия към северните морета. Португалия изследва крайбрежната на Африка, като се опитва да я заобиколи по море, за да се добере до съкровищата на Азия. Тайно в своите кабинети учените изработват нови карти и глобуси. Немците Мартин Бехайм и Йохан Мюлер Региомонтанус и италианецът Тосканели развиват своите теории. Крал Жоан II Португалски свиква съвет на учените за проучване възможностите за тяхното реализиране. В състава му влизат епископът на Сеута Диего Ортис де Касадела и космографите, лекарят Родериго Видзино, Йозеф Евренна и Мартин Бехайм

Жаждата за открития завладява света. Заблудили се в различни краища кораби донасят вести за острови и земи, известни дотогава единствено от легендите. В Лисабон, където се е озовал по силата на търговските връзки на Генуа, където работи с брат си Бартоломе, където с брака си се свързва със семейство Перестрели, познавачи на моретата, Колумб чертае карти; до него стигат слухове за споровете на учените. Той се задълбава в книжата, оставени от тъста му, а вече има и собствен опит в мореплаването; познава Средиземно море, участвувал е в експедиции към северните морета под флаговете на Португалия и Дания. Стига до Овчите острови, а може би до Исландия, както твърдят океанографът Шарко и норвежкият професор Стурм. Взема участие и в португалските експедиции покрай бреговете на Африка.

В това време Фернандо Доменинго де Арко стига до Мадейра, Антонио Леме — до неизвестен остров, за който смята, че е от Антилския архипелаг, Педро Веласко — до Азорските острови и още по-далеч, а Алонсо Санчес, лоцман от Уелва, умира в дома на Колумб в Порто Санто, разказвайки за един незнаен остров, на който го изхвърлила бурата.

Не е известно дали Колумб е знаел за злополучната експедиция на братя Вивалди от Генуа през 1291 г., които също са търсели западен път за Индия. Въображението му не спира да работи, едно въображение, подхранвано от книгите, които той има в библиотеката си, а това са, както съобщават колумбистите, преди всичко „*Огледало на света*" от кардинал Пиер д' Аили (1480), латинско резюме на „*Описание на света*" от Марко Поло (1486), „*Libro de las Maravillas*" от Мандевил, „*История на света*" от Пий II (1477), „*География*" от Птолемей, римско издание от 1478 г., Свещеното писание и „*Медея*" от Сенека, в които намира предсказание за откритията.

Но най-много той чете пророците, особено Ездра и Исай, за които този ясновидец в писмото до кралете, представляващо увод към „*Книга на пророчествата*' ще докаже, че „разумът, картите и математиката не бяха потребни, стигаше само Исай" и вярата в неговите думи

През XVI в. Рамусио с големи резерви разказва за картата, донесена от Марко Поло и пазена в манастира „Са. Микел" в Мурано край Венеция, до която Колумб е можел да има достъп, когато отишъл да предлага реализацията на плановете си на своята родна Генуа, а след това и на Венеция. След това писмата на Тосканели затвърдяват неговия замисъл. Все повече се засилва убеждението му, че каквото е имало да се направи, е било извършено преди сътворяването на света, както твърди свети Августин, и че това дело е отредено именно на него. Бог го е избрал за свой свидетел, както често повтаря той в писмата, и оттам водят началото си неговата изключително сляпа убеденост и желязна воля в осъществяването на плановете.

По една случайност, след неуспешните опити в Генуа, Венеция и Португалия, когато застава пред двореца на испанските крале край Гранада, той става свидетел на пристигането на пратеници от францисканците начело с игумена на манастира „Светия гроб“ — Антонио де Милан. Те носят писмо от султан Саладин, който заплашва с нови репресии по отношение на поклонниците, отиващи в светите места. Непреодолимото призвание, което той чувствува в себе си, се явява в нова светлина, един вид като откровение, че неговата мисия ще донесе големи богатства за освобождаване на божи гроб и светите места. И тази кръстоносна идея ще го придружава по време на всички експедиции, ще го кара през всичките тези години да се бори за събиране на злато и богатства и ще намери окончателния си израз в заповедите и разпоредбите на завещанието, в което той повелява на сина си да участвува в бъдещия кръстоносен поход, който — благодарение на него — трябва да предприемат испанските крале, а ако те го подведат, той самият да организира такъв поход. И така, обзема го жажда за злато както заради крайната цел, така и за да убеди Испания в необходимостта от тези експедиции и да ги обоснове. Действително ли Мартин Алонсо Пинсон го е запознал със съдържанието на документа, за който съобщава библиотекарят на Ватикана и който изглежда е съдържал описание на пътешестването на кралица Саба през океана на запад от Гибралтар? Алюзиите и надеждите, свързани с това и със златоносния Офир, често се повтарят в писмата на Колумб. У него се засилва убеждението, че ако се залови с вяра за работата, може да бъде сигурен в успеха.

Знаем колко чести и трагични са душевните кризи на Колумб, по време на които е трудно да се види в него божия вестител. Той изцяло е средновековен човек, всички представи на когото са объркани и за когото единствената непогрешима мъдрост са Свещеното писание и църковните отци. Тази наивна, но дълбока набожност неведнъж му диктува начина на поведение; спазване на установените от църковните канони часове, на различните обреди и жертвоприношения, изискване златотърсачите да пристъпват към работа в „състояние на душевна чистота“, строги заповеди за спазване на съботния пост и приписване неуспеха на нарушаването на тази заповед. В Париа, по време на III експедиция, той постоянно се намира под властта на безумната идея за рая, в чието откриване и близост е убеден и за чието вечно съществуване намира едва ли не сигурно потвърждение у свети Августин и Василий. Струва му се, че в тежки моменти чува неземни гласове, които му вдъхват смелост, а пред очите му се явяват небесни видения, които са единствената му утеха. Ролята на божи пратеник, която сам си е наложил, го кара да се държи с най-голямо покорство, да се унижава така, „че никой да не може да го унижи повече“. Но това покорство често пъти е именно най-голямото високомерие, което понякога проявяват мистиците. А дали той никога не е съзнавал, че това е само роля? Дали тези сцени на покорство, виденията, неземните гласове не са само прикритие, за да може да казва цялата истина на кралете и на света, който го онеправдава (ср. *„Отчет пред кралете за IV експедиция“*). Както забелязва Т. Пайпер, той понякога оформя и приспособява образа си към своя измислен портрет. Но няма съмнение, че пламенното му сърце и буйната му фантазия са източникът на това разбиране.

В дневниците пред нас се изгражда образът на цялостен човек с всички достойнства и недостатъци, съчетаващ в своята личност абсолютно непримирими, направо противоположни черти, от които израстват слабостите и провиненията.

Това е човек енергичен и слаб, горделив и кротък, твърд и колеблив, защитник на „добрите диваци“ и търговец на роби, щедър и алчен, активен и пасивен, невероятно чувствителен, действуващ под натиска на страстта и прекомерното въображение; той ту е радостен, ту угрижен, възмутен, апатичен или енергичен. Той е необикновено лековерен и дарява с безусловно доверие хора, които много скоро се превръщат в негови завистливи съперници, обвинители и хулители — такива като Хуан Агуадо, Маргарит, Алонсо де Охеда, Франсиско Ролдан и дори Америго Веспучи. Лесно забравя обидите и винаги е готов да прости. Възниква въпросът, дали тази готовност да прощава е напълно искрена, дали не произтича от желанието на всяка цена да запази спокойствието, защото размириците нанасят по-голяма вреда на репутацията му. Но над всички други съображения той поставя успеха на новооткритата земя.

Несломимата воля понякога се изражда в сляпо упорство, но при изключителното му търпение и издръжливост тя му позволява да понася опасностите, ужасното положение и страхотните страдания, слепотата и неподвижността на скованото от болестта тяло. Този човек никога не почива, защото докато управлява кораба, не може да спи. Самият той казва: „Седем години не съм спал нито на легло, нито без дрехи, смъртта винаги беше редом с мене“. Той проявява изключителна смелост както пред тайните и ужасите на незнайните моря, така и пред всякакви заплахи; например на Ямайка, когато е тежко болен, той излиза сам срещу решените да го погубят бунтовници, изпълнен с вяра може би в магията на своето слово, което трябва да е било неотразимо.

За хората, които са му предани, макар и в момента да не са настроени добре към него, той се грижи от сърце, изхарчва имуществото си, за да превози моряците до Испания и да им раздаде заплатите, тъй като властите протакат с изплащането им.

Но не му е чужда известна театралност в жестовете и думите, проявяваща се било в разкоша, с който се обгражда след завръщането от първата експедиция, било в пресиленото смирение след втората експедиция, която така болезнено измамва прекомерните надежди на испанските благородници, когато той се връща в монашеско расо, а може би — както искат някои — в проста моряшка дреха. Колумбистите неведнъж са обръщали внимание на известна донкихотщина в неговата личност, на прекалено голямото значение, което той придава на титлите, на това, че много прибързано, веднага си прикачва титлата „дон“, което може да се обясни с убедеността му в стойността на извършеното или все още осъществявано дело.

Убеден в поверената му от бога мисия, той силно обиква това дело, което смята за своя изключителна собственост. Оттук и неверните данни за изминатия път, умишленото заблуждаване на другарите, криволиченето, забраната да се чертаят или проучват картите, недопускането на офицерите от корабите до тях, съзнателното мамене на хората — за да може само той да знае добре морския път до новите земи. Воден от това чувство за изключителна собственост върху делото, той лишава от награда Хуан Родригес Бермехо, който е зърнал сушата, под претекст, че самият той я видял пръв още предната вечер. Той е искал и според своето убеждение е трябвало да бъде първият.

Трябва да се изтъкне неговата любов към братята и синовете му, единствените, в които е можел да има доверие. Той храни сърдечни чувства не само към своята родина Генуа, но и към второто си отечество — околностите на Кордова и Севиля, с които често сравнява новопознатите земи. Но с дълбока тайна е покрито неговото чувство към Беатрис Енрикес, майката на Фернандо, в която някои искат да видят един вид Дулцинеята на Колумб; трайният спомен за нея го кара постоянно да се връща със сърцето си към нейния роден край...

В наивните, прости, толкова пестеливи думи на „Дневника“

пред нас се разкрива един човек, чувствителен към красотата на природата, към свежестта и очарованието на утрините, към нежността на въздуха и неговите аромати, към яснотата на атмосферата сутрин и вечер Колумб е опиянен от света, който опознава, от облаците, които предсказват близостта на сушата, от нощите, пълни с шумове, от полета и чуруликането на птиците На сушата той различава множество нюанси в зеленината, възхищава се от стрелналите се нагоре дървета, от кристалната вода или от нейните преливащи багри Той изпълва с ужас простото описание на бурята, на бучащите вълни, на сблъсъка между водната маса и сушата в залива Пария. Заедно с него преживяваме субтропическия зной, който сякаш ще изгори всичко, ужаса на морските тайфуни и урагани сред блясъка на светкавиците край бреговете на Централна Америка.

Неговите недоброжелатели го упрекват, че на всичко гледал с окото на търговец, преценявал какви изгоди може да се получат от притежаването на тези земи. Но нали именно това трябва да оправдае неговите презморски експедиции.

Защото този ясновидец, поет и мечтател е същевременно и човек, който мисли реално. Той притежава необикновена способност да събира около себе си превъзходни специалисти (Хуан де ла Коса, братя Пинсон), което впрочем противниците му ще използват срещу него, като припишат успеха на техните знания и съвети.

Той избира за пътуване най-подвижните и леки кораби, пригодени за откривателско плаване, а когато натрупва опит в трите експедиции, решава да строи кораби по собствен модел, но за това му пречат кралете, които го принуждават да бърза със заминаването.

Тъй като си дава сметка колко зле понасят европейците храната в екзотичните страни, например по крайбрежната на Гвинея, той нарежда да снабдят флотата с хранителни припаси за няколко месеца, а това е още един източник на недоразумения с началника на Каса де лас Индиас епископ де Фонсека, който му оказва твърде голяма съпротива.

Щом открива новата земи, той веднага започна да мисли за съответното й организиране. Още във втората експедиция взема специалисти, 700 колонисти и животни — кучета, кокошки, свине за разплод, а също семена и присадки от дървета и други растения, защото неговата задача е колонията, т. е. кралската ферма, да стане нещо като школа за туземците по отглеждане на растения и добитък. В третата експедиция го придружават 20 миньори, 30 опитни земеделци, 10 градинари и 20 занаатчииспециалисти. Основавайки град Изабела в Еспаньола, той мисли за неговата укрепеност, с помощта на канал прекарва реката през града, строи мелници. По негова инициатива в Еспаньола се издига верига от защитни крепости, които осигуряват минните терени. В мемориала за Торес той проявява загриженост за снабдяването на колонистите с дрехи, лекарства, необходимата храна за болните и здравите, материали, инструменти, оръжие и т. н. Мисли за осигуряването на техните семейства, останали в Испания, настоява да бъдат изпратени опитни миньори за експлоатация на рудниците. Съзнавайки невъзможността да обхване всичко, той иска да бъдат изпратени подходящи, компетентни служители, комисари за администрацията и юристи за организиране на правосъдието. Настоява да изпратят свещеници, за да издигнат разпуснатия морал на испанците и да проповядват християнството сред индианците. Но той се противопоставя на незабавното, масово покръстване на подмамените от новостите и изгодите, но все още неподготвени за Христóвата вяра местни жители, поради което отново го упрекват, че умишлено отлага покръстването, за да може безнаказано да продава като роби индианците-езичници.

Той разбира цивилизаторската роля на жените и настоява преди всичко да бъдат изпращани женени хора, които са склонни да се заселят за постоянно и да станат стопани, докато неженените мислят единствено за бързо забогатяване и грабежи, непрекъснато се пренасят от едно място на друго и само опустошават страната, без да създават нещо трайно.

Въвеждането на наказания за кражби дава нов повод да обвиняват Колумб в жестокост, при все че тези наказания — отрязване на нос или ухо — са били прилагани от Свети Ермандад в Испания, а индианците в такива случаи са предвиждали направо набиване на кол (Ървинг).

В същото време той се интересува от страната не само като завоевател и колонизатор. За него е важно проучването на тази открита земя, на нейната растителност, полезни изкопаеми и население.

Той възлага на францисканеца Хуан Ногоньо и на йеронимита Роман Пане да изучат езиците, вярванията, обичаите и песните на местните жители. Интерес будят у него някои сходни прояви на материалната култура, така например по крайбрежието на Пария вниманието му привличат кърчазите, които жените носят на главите си и които наподобяват андалуските и кордовските кърчази. Интересува го обработването на земята и строителството на селища и лодки. Неговото зорко, наблюдателно око е винаги будно.

Като вижда каква дива колонизация се шири и как се разхищава имуществото на короната, той съдействува за създаване на митнически пунктове в Кадис и на Еспаньола. През тези контролни пунктове трябва да минават всички кораби, които извършват рейсове между континентите.

Според неговите намерения, наблюденията върху условията за корабоплаване, теченията, ветровете, характера на морското дъно и крайбрежията трябва да служат на бъдещите експедиции. Защото въпреки твърденията на неговите врагове целта му не е да се натъпче веднага със злато, а да установи местата, където се намират тези богатства, за да не става нужда следващите експедиции да губят време за търсене, а да пристигат тук „като у дома си“ („*Отчет пред кралете за четвъртата експедиция*“) Той мисли за това дори в минутите на най-страшни опасности и катастрофи по време на Голямата експедиция

Важна спорна точка между колумбистите е професионалната подготовка на Колумб в областта на мореплаването. Може би никой друг освен Виченцо Витале (1944) не взема сериозно неговото мнимо следване в университета в Павия, където не пропуснаха дори да издигнат паметник на този свой предполагаем ученик Самият той в писмото до кралете, представляващо увод към *Книга на пророчествата*", пише, че бог го надарил с талант в мореплаването и му дал необходимите познания по астрология, геометрия, аритметика и намеква, че е придобил тези знания в средата на учени от всякакви народности и вероизповедания. Още Ерера подчертава ползата, която Колумб трябва да е извлякъл от общуването си с Мартин Бехайм в Лисабон Без да отричат опита, който той е натрупал по време на различните плавания още от най-ранната си възраст, общо взето го смятат за самоук и импровизатор, който не си е признавал грешките. Затова пък Бего, М Андре, Виньо и Гав му отричат всякаква компетентност по въпросите на мореплаването. Кл. Перейре, макар и да е общо взето недоброжелателно настроен, констатира, че дори да е бил импровизатор, то той е бил гениален, а Мериен, който е крайно враждебен към него, пише, че той е бил моряк от висока класа, защото братя Пинсон не биха се свързвали с некомпетентен човек. Обаче Хумболт, Бертхауд и Балестерос Берета справедливо изтъкват празнотите в математическите му познания и очебийните грешки в изчисленията. Наварете вижда в него съвършен мореплавател, притежаващ огромни професионални знания. Командорът Пол Шак и Шарко вярват в неговата компетентност и подчертават, че е поправял грешките на други капитани, че е опознал теченията в Атлантическия океан, крайбрежните течения и екваториалните пасати, както и магнитните отклонения, че се е ориентирал в промяната на температурата на морската вода под влияние на географската дължина. Шарко го нарича „учен-изследовател, мореплавател в пълния смисъл на думата!“. Той се е опирал на собствените си теории за физическата география, а не на схоластичните. Хулио Гилен (1943) подчертава, че дори да не е професионален специалист, той е гениален мореплавател и стои по-високо от всички свои съвременници, а грешките му са по-малко, отколкото му приписват; той проявява познания по астрономия, като предвижда затъмненията (в Куба през 1502 г. и на Ямайка на 29 март 1504 г.), знае тогавашните прогнози за бури (съединението на Юпитер с Меркурий) и тайфуни (например край бреговете на Еспаньола през 1502 г.).

С. Е. Морисън, професор по навигация в Оксфордския университет, през 1936 г. със специален кораб, конструиран по образец на „Санта Мария“, преплава целия маршрут по следите на Колумб и констатира, че е било невъзможно да се избере по-добър и безопасен път, като се използват теченията, ветровете и съответните пристанища, а описанията на Колумб са толкова подробни, че и днес по тях може да се намерат местата, където корабите му са хвърляли котва. А означеният от Колумб маршрут в продължение на десетки години беше трасето, по което корабите плаваха от Европа до Америка. Общо е мнението, че по онова време е имало много специалисти с професионално образование, но нито един не е направил това, което извършиха вдъхновението и несломимата воля на Колумб, без които нямаше да бъде открито нищо. Тръгвали са неколцина — Фернан Дулмо и Естрейте, а по-късно Бартоломео Диас, изпратен от крал Жоан II да изпревари Колумб; върнали се оклюмали, без резултати, изпълнени с песимизъм; необходима е била нечовешката упоритост и издръжливост на Колумб, за да се постигне целта въпреки всички пречки. Г. Маранон отбелязва, че е трябвало едва ли не чудо, искра божия, за да можеш, особено през първата експедиция, в продължение на толкова месеци, сред толкова опасности и урагани, да водиш в името на мечтата през океана и непознатата земя хора, които са неспособни да мечтаят.

В минути на заплаха и опасности този прекрасен мореплавател винаги сам стои на кормилото и управлява кораба.

Да вникнем в това, какви са изворите на многобройните конфликти по тежкия път на Колумб. Безсъмнено това е дълбокото му неумение да се държи с хората, да общува с тях, липсата на авторитет, променливостта в решенията, стигаща понякога до рязко, необмислено изсилване. Но преди всичко това е неговата страхотна самотност, изолираността на чужденеца сред недоверчивото обкръжение. В света от завистници той винаги се чувства чужд, защото другите не го приемат.

Другият източник е дълбоката пропаст между неговия характер и начина, по който той схваща делото, и противоположното становище на испанците, които са чужди на каквото и да било мечтателство и „не жаждата за слава ги води, а за печалба" — както се оплаква той в едно от писмата.

Води ги безспорно желанието за необикновени приключения, пробудено от псевдорицарската литература, но ги води и убеждението, че ги очаква несметно богатство, за придобиването на което няма да се изискват никакви усилия. Нечувана е гордостта на испанските идалго, жадни за бързо забогатяване, а те не се гнусят от никакви долни средства за постигането му и същата тази гордост не им пречи да мамят Колумб от самото начало, когато на предварителния преглед в Севиля, преди да се качат на кораба, представят великолепни породисти коне и прекрасно оръжие, а след това ги продават и се връщат с купени на безценица кранти и лошо оръжие. Тези типични правнуци на Сид, свикнали само да въртят шпагата, но не и да се трудят, са възмутени преди всичко от задължението да работят, от принудителната трудова мобилизация на всичко, без оглед на произхода, и на свързаното с това разпределяне на храната, което става все по-наложително. Според Колумб, „който не работи, няма право да яде". И макар самият Колумб да се задоволява с дажбата на обикновените моряци, благородниците се бунтуват. Първа се надига кралският контрольор Бернал де Писа, който отправя призив за незабавно връщане. Всяка разпоредба относно дисциплината предизвиква бунтове и ражда нови противници. Един от главните между тях става отец Бернард Буил, който за намаляването на хранителната му дажба си отплаща на Колумб с проклятие. След него тръгва комендантът на крепост Педро Маргарит, произхождащ от високопоставено семейство, а после и главният съдия Франциско Ролдан. Към враговете се присъединява и управителят на болница Диего Ортис, отмъщавайки си за проверките на сметките, запасите и грижите за болните, след него —

Фирмин Кадо, експерт по металните проби, който започва да разпространява мълвата, че ги лъжат за изобилието от злато, което щели да гребат с лопати. Всички те след завръщането в Испания пакостят на адмирала и понеже имат влиятелни роднини, подбуждат цялото дворянство срещу „скитника". Издигането на брата на Колумб — Бартоломе като аделантадо[1], а Диего като председател на върховния съвет, в който заседават влиятелните лица и старейшините: отец Буил, Педро Ернандес Коронел, А. С. Карвахал, Хуан де Луксан — още повече нажежава атмосферата. Нямат край обвиненията в жестокост, тирания, алчност и дори в предателство. Стремежът е на всяка цена да се освободят от „чуждите скитници". Характерно е, че именно когато се засилват атаките срещу Колумб, се появява упоритото твърдение: „Колумб е евреин!". Говори се, че Колумб и брат му Бартоломе си пишат „на хебрайски" и заговорничат. (Това е бил някакъв неразбираем за непосветените шифър, но тъй като книжата са унищожени при морска катастрофа, днес е трудно да се установи какъв е бил.) За онова време обвинението е много страшно и съвсем подходящо, за да се освободят от омразната личност, тъй като начело на Инквизицията в Испания застава жестокият Лусеро, пред когото не са в безопасност нито изповедникът на кралицата архиепископ де Талавера, нито покровителят на Колумб Сантанхел или пък Кабреро, а един от главните водачи на настъплението срещу Колумб в Испания е завърналият се от островите висш сановник на Инквизицията, бунтовникът Маргарит; при това заедно с комисаря Бобадила в Еспаньола пристигат францисканците, които са оръдие в ръцете на Лусеро. В писмата си до кралете и до примаса[2] Хименес де Чиснерос, който до неотдавна е възглавявал Инквизицията, те настояват за незабавното и окончателно отстраняване на изверга Колумб от острова, като го наричат „краля-фараон". Всичко това става претекст за недостойното поведение на Бобадила, който без каквото и да било разследване, въпреки кралските инструкции, хвърля в затвора адмирала и неговите братя, оковава ги във вериги и така, оковани като престъпници, ги изпраща в Испания, а самият той заграбва цялото им имущество и всички документи (вж. „*Писмо до дойката*"). Но Бобадила не се радва дълго на триумфа си — отзован за злоупотреба с властта, той е погълнат от морската бездна по време на ураган през 1505 г.

---

[1] Управител на погранична област — *Бел пр*

[2] Архиепископ — *Бел р*

Но завистта и борбата против Колумб не стихват — на Ямайка, след Голямата експедиция, те довеждат до бунта на отровителя на привържениците на адмирала, аптекаря Бернал, както и до трагичния метеж на братя Порас и накрая стават основа на двуличието и циничния фалш на губернатора Ованда.

Колумб преживява и друго разочарование: легендата за „добрите диваци“ се оказва наистина легенда; както техните бунтове, предизвикани от жестокостта и разпасаността на испанците, така и абсолютното им нежелание за каквато и да било работа принуждават отчаялия се Колумб да прибегне към насилие, а историята не ще му прости това.

Трябва да се отбележи, че често непонятните душевни кризи на Колумб се дължат на сблъсъка между неговите намерения, и понякога нереални планове, от една страна, и действителността, която им противоречи. Това сблъскване винаги довежда до късо съединение и внезапно избухване, което помита цялото самообладание на Колумб. Така става на корабите още по време на първата експедиция в случая с Бермеко, който според него го лишава от първооткривателската роля, така е по време на втората експедиция при внезапното, неочаквано решение да се положи клетва, че Куба е континентална суша, така е и при побоя, нанесен на Химен де Брианеска преди третата експедиция, защото той я саботирал, както и при ненадейното решение да се продават индианците като роби, да се замени данъкът с „репартимиентос“, т. е. робите индианци да се разпределят между колонистите, а също при хвърлянето на Адриан де Моксика от крепостната стена и при решението за отвличането на индианския вожд Кибиано, когато той се противопоставя на плановете на адмирала. Това винаги е един вид признаване на собственото безсилие. Всички тези кризи доказват липсата на хладнокръвие и разсъдливост, необмислената, крайна прибързаност и будят недоверие, обосновават все по-резките обвинения в жестокост, непочтеност, алчност, разпиляване и прахосване на обществените блага (вж. доклада на Д. Порас за четвъртата експедиция). Но преди всичко те се отразяват върху отношенията на Колумб с централните власти на Испания. Пламенна и възторжена по природа, кралица Изабела става най-върната привърженица на Колумб и е готова винаги да го оправдава и да го брани. Крал Фернандо, тази хитра и алчна лисица, която поддържа постоянни задкулисни връзки с финансовите среди на новопокръстените, е преди всичко предпазлив и недоверчив. Привлича го възможността да се сдобие с източник на нови богатства, да изпревари португалсиите си съперници и не случайно сред първите привърженици на плана на Колумб, може би по внушение на краля, застават такива негови приближени като кралският интендант Луис де Сантанхел и ковчежникът Хуан Кабреро, но самият крал предпочита да не се ангажира лично. Когато начинанието на адмирала се увенчава с успех, той самият става неудобен за краля, тъй като твърде прибързано е удостоен с привилегиите, които се полагат на адмирал на Испания; същевременно неговата власт значително надхвърля определената от ранга му, а способностите му като губернатор се оказват недостатъчни. Кралят се възползва от всяка възможност, за да отстъпва от първоначалните си обещания и задължения. Той веднага го обгражда със свои чиновници и доносници, поставя начело крайно критично и недоброжелателно настроения епископ де Фонсека, който, воден от своята алчност и завист, преливаща в омраза, непрекъснато спъва усилията на Колумб и постепенно обсебва делото му, както и произтичащите от него материални изгоди. Оттук и стремежът на Колумб да ограничава намесата на често пъти нехайните и вредни чиновници, докато дворът изисква всичко, свързано с Индии, да бъде подписвано от пълномощниците на де Фонсека.

С течение на времето всяко искане на Колумб се изопачава. Той моли да изпратят комисари, но под влияние на недоверието на краля мисиите на Агуадо, Бобадиля и Овандо се превръщат във враждебна спрямо него акция. Естествено за това допринасят личните амбиции и алчността на всички тези хора, които целят да отстранят неудобния откривател. Въпреки поетите задължения никой не се съобразява с предложенията на Колумб при назначаването на чиновници, както и на епископи.

Клеветите и постоянните доноси, подронването на авторитета и репутацията на Колумб будят все по-голямо недоверие към него. След сломяването на магнатските родове Гусман, Мендоса и Маурисио кралят не иска да позволи на Колумб, чиито открития се оказват значително по-големи, отколкото се е предполагало, прекалено много да вирне глава. Приписва му се желание да създаде собствена независима държава, срещу което Колумб горчиво се оплаква в писмо до кралицата от 1502 г. Като достоверна се приема и долната клевета за намерението на адмирала да извърши предателство и да продаде откритите земи на други могъщи държави, по повод на което Колумб изразява огорчението си в *„Писмо до дойката“*

От мига, в който откритието на Колумб става реален факт, той вече е излишен и с удоволствие биха се отървали от него.

Това бие на очи в подготовката за четвъртата експедиция, в навечерието на която изпращат новия губернатор Ованда с великолепна флота от 30 красиви кораба, а на Колумб, който не е подготвен както трябва, нареждат да тръгне (може би към явна гибел) с негодни кораби, неприспособени за морско плаване, и в същото време му забраняват да се доближава до бреговете на Еспаньола. Също така бунтовниците, които той представя за наказание, никога не са били преследвани, а дори ги покровителствуват независимо от отправените срещу тях обвинения. Със смъртта на кралицата трудностите се увеличават. Кралят не изпълнява обещанието, дадено пред умиращата — веднага да отзове Ованда заради неговата враждебност и жестокост към Колумб, той ще направи това едва няколко години след смъртта ѝ. Болният Колумб, лишен от доходите и положението си, принуден да чака седмици наред, докато свалят оковите, нахлузени му от Бобадила, започва продължителна борба за запазване на гарантираните си права. Сломен от болестта, Колумб живее в постоянен страх, че непрекъснато го следят, че задържат и цензурират писмата му, а злата съдба само дебне да унищожи неговите документи и привилегии, които той се стреми да запази, поверявайки по няколко копия на верни приятели от Генуа и на доброжелателни монаси от Куевас. Той се грижи не за самите си титли, макар че постоянно напомня за тях, в името на благото на колонията, а за славата си като откривател. В спора с краля той поверява своето дело на трибунала Хунта де Дескаргос, начело на който застава приятелят му епископ Диего де Деса, но специално отбелязва, че съдът може да се произнася единствено по материалните въпроси, но не и относно титлата вицекрал и губернатор — именно оспорвани в момента от Фернандо, който е готов дори да му признае доживотна власт, но наследствена — никога. И ако в края на краищата синът на адмирала Диего побеждава при наследниците на Фернандо, той не постига това като син на откривател, а като зет на дон Фадрике де Толедо, княз на Алба. На смъртната си постеля, дълбоко огорчен, Колумб пише на епископ Диего де Деса: „Както изглежда, Негово кралско височество не счита за необходимо да изпълни обещанията, които, скрепени с неговата дума и печат, получих от него и кралицата, преселила се в лоното на божията благодат. Да се боря против неговата воля, би значело да се боря срещу вятъра. Направих всичко, което бях длъжен, другото оставям на бога, който във всички мои потреби ме е подпомагал“.

Трагична е съдбата на човека, който посвещава целия си живот и всичките си сили на великото дело, който дава на кралството „ново небе и нов свят, по-обширен от Африка и Европа“, а самият той изпада в нужда и дори в мизерия. Защото ако всички доходи не са оставали на книга — а това би било прекалено хубаво, — те може би щяха да надминат доходите на кралската съкровищница. Но работата е там, че те не са били изплащани. Отначало кралските помощи, изплащани на големи интервали, се стопяват бързо; разходите, които правел със собствени средства и често пъти напразно, настоявал да бъдат възстановени, изчерпват неговите финансови възможности; изчерпват ги и изплащането на дължимите възнаграждения на хората, както и превозването им на собствена сметка до родината; спасяват го единствено заемите от съграждани от Генуа.

Той никак не държи на подареното му в замяна прочуто старинно графство Карион и на гаранциите за земя в Испания, защото го интересуват онези далечни земи, които сам е открил и по този начин ги е свързал със себе си; земите, от които искат да изместят както него, така и прекрасния му брат Бартоломе, а също и синовете му.

Но най-голяма болка му причинява убеждението, че неговото дело загива. „Не мога да си спомня островите Еспаньола, Пария и другите земи, без да се напълнят очите ми със сълзи. Мислех си, че техният ужасяващ пример трябва да послужи за назидание в случая с тези. Онези са умиращи, те вече почти издъхват. Болестта им е неизлечима и продължителна. Този, който ги е докарал до това състояние, нека намери лек, ако може и ако е способен за това; но всеки е майстор, когато е въпрос за разрушение“. *(„Отчет пред кралете за четвъртата експедиция“).*

Един от най-важните проблеми в изследванията на колумбистите е бил проблемът, какво всъщност е мислел Колумб за своето откритие.

Наистина ли до края не е знаел какво е открил, както твърдят мнозина.

Вярно е, че той винаги е бил пълен с противоречиви мисли. Така например по време на втората експедиция според Пинсви е искал да смята Куба за страна на Великия хан и заповядал на хората да се закълнат в това, но веднъж сам я нарекъл „остров“. Затова към третата експедиция буди у него нов въпрос, изразен както в доклада до кралете, така и в откъсите от дневника на пътуването, предадени от Лас Касас. Той констатира, че „до неотдавна не са били известни други земи освен тези, които е описал Птолемей; (...) ако тази земя е континент, за който досега не е имало никакво сведение..." Той вече знае, че „на юг се простира твърда земя", „че тези земи образуват нов свят". „Мен именно нашият бог е избрал за свой вестител, като ми показа в каква посока се намират новото небе и новата земя, за които бог говори с устата на св. Йоан в неговия Апокалипсис, а преди това с устата на Исай". А в *„Писмо до дойката"* след затварянето си той пише за чудовищните обвинения: „Ако бях откраднал Индия или земята, която се намира преди нея..." и по-нататък „... по воля божия поставих друг свят под скиптъра на краля и кралицата" и т. н.

В четвъртата експедиция, давайки си сметка, че тамошните земи не са Индия, той търси проход, през който да излезе в морето, водещо до Китай и бреговете на Азия, макар че поддавайки се на обикновените си колебания, говори за съвсем незначително разстояние до Ганг.

Заради тези колебания и съмнения историята го наказа мъчително, като не даде неговото име на откритите земи.

Испанците ги наричаха Западна Индия. По-късно се опитваха да наложат названията Колумна и Колумбия. Писаро предлагаше името Фер-Исабелика в чест на католическите крале. Обаче немците първи разпространиха името Америка, опирайки се на факта, че първите печатни сведения за откритията принадлежаха на Америго Веспучи, посочил невярна дата на своето пътуване до Париа — с две години по-рано — и рязко опровергаван от участвувалия в плаването Охеда, който през 1508 г. по време на нашумелия процес се яви като защитник на първооткривателството на Колумб. На всички карти и чертежи, правени от Америго Веспучи, земите в Южна Америка носят името Америка.

Още приживе на Колумб и неговия син съществуват колебания дали Колумб трябва да бъде наречен откривател на Новия свят. Съвременниците му, по-специално фамилията Пинсон, приписва тази заслуга на Мартин Алонсо Пинсон. През XIX и XX в. тази теория намира привърженици сред неблагосклонните към Колумб учени. Всяка нация изтъква имената на свои откриватели. Французите сочат двама бретонци — мореплавателя от Диеп и Ж. Кузен от Диеп, който през 1488 г. доплавал до устието на Амазонка, но неговото донесение изгоряло заедно с архива на морското ведомство, запален от англичаните в Диеп през 1604 г. Англичаните лансират двамата Кабот, открили Канада в края на XV в. (1496), а португалците от времето на крал Жоан V приписват това откритие на съотечественика си Кортереал.

Италианците карат Колумб да дели заслугата си с Тосканели: „Мисълта на единия, човек на науката, се превръща в действие у другия, човек на морето и на приключенията“.

Най-многобройни и най-сериозни са привържениците на скандинавците, които издигат в подкрепа на тезата си все нови и нови находки, разкопки и разследвания.

Но всъщност е безразлично дали на американските земи първи са стъпили етруските през XII в. преди нашата ера, както приема д-р Марио Гатони Чели от Флоренция, или японците, седем хиляди години преди викингите; дали това са направили при някой от поредните си походи финикийците, които през XX в. намериха запалени привърженици, или легендарният Питей; дали са китайците и техните будистки мисии през V в. от н. е., свети Брандан от Ирландия през VI в., или ирландски монаси през VIII в.; дали са викингите при някой от техните периодично повтарящи се походи, или през IX в. норвежкият пират Надод или Флоки-Рафна, известният от сагите Ерик Червенокосия и Бярни Херюлфсон през X в. и, най-после, популярният днес Лейф Ериксон, или през XIV в. сър Хенри Синклер и венецианците, братя Дзено. Разгоряха се бурни спорове под влияние на откритията и изследванията на съпрузите Ингстад, както и след откриването в един стар ръкопис карта на северноамериканското крайбрежие, на публикуването и коментирането ѝ от американския университет в Йейл през 1964—1965 г.

Но всички тези открития нямаха почти никакво значение за историята на света и отношенията между двете полукълба; не оставиха никаква диря и отминаха, без да дадат други резултати извън баснословните парични суми, изразходвани за тях, останаха си мимолетни открития без никакво по-дълбоко влияние. Тяхна характерна черта, може би продиктувана от страха пред конкуренцията, беше ревнивото укриване и най-често безплановата случайност. Големият океан си оставаше страшен и тъмен, такъв, какъвто го описва през XII в. арабският географ Ал Идриси: „...където се намират много острови, едни са обитаеми, и други — пусти. Никой мореплавател не смее да навлезе в неговите тайни, а дори и някои авантюристи да са излизали, те са плавали само покрай бреговете и не са дръзвали да се отдалечат от тях, защото вълните, високи и непреодолими като планини, не пускат никакъв кораб“.

Сигурност е внесъл едва Колумб, който откри пътя за последователите си. Той не е плавал по крайбрежието, защото е възнамерявал да отвори вратите на света, искал е да даде на хората знания за моретата и сушата и е направил това. Неговите открития създали постоянна връзка между двете полукълба, веднъж завинаги разпръснали мрака на океана. Пътешествията му били планирани и обмислени. Ето какво казва мореплавателят Шарко: „... делото на Колумб е толкова велико, че обезкриля дори ентусиазма. На обвинението в некомпетентност той отговори, като се върна три пъти до Новия свят, въпреки напредналата възраст и болестите, и всеки път разширяваше откритията си. Изработил гениален план, Колумб имаше смелостта да го осъществи, той направи нещо повече от откриването на Новия свят — събори границите на неизвестното по море и на суша". Това е победа на непоколебимата вяра и въодушевление, на мечтата, по-силна от живота, и на несломимата, пламтяща с вътрешен огън воля. Благодарение на своята воля той превърна бляна в действителност и свърза двете епохи — епохата на пламенната вяра с епохата на опита и съзнателния разум.

Анна Лудвика Черни

ПЪРВА ЕКСПЕДИЦИЯ

3 септември 1492 — 15 март 1493

ИЗВАДКИ ОТ ДНЕВНИКА НА ПЪТЕШЕСТВИЕТО

Това е първата експедиция
и маршрутът и пътят, който е изминал
адмирал дон Христофор Колумб,
когато е открил Индия.
Всичко е дадено в съкратен вид
с изключение на увода,
който е изпратил на католическите крале
и който следва по-долу дословно
преписан. Той започва така.

В името на нашия бог Исус Христос.

Най-християнски, най-висши, най-съвършени и най-могъщи князе, кралю и кралице на Испания и морските острови. Владетелю наш и владетелко. През сегашната 1492 година Ваши височества изведоха до щастлив край победоносната война срещу маврите, които се разпореждаха в Европа, и я завършиха в прославения град Гранада, където същата година, на 2 януари, видях кралските знамена на Ваши височества, издигнати от въоръжените сили на кулите на Алхамбра, крепостта на онзи град, и бях свидетел, когато кралят на маврите излезе от вратите на града, за да целуне ръцете на Ваши височества и ръцете на княза, моя господар. Още същия месец представих на Ваши височества сведения за земите на Индия и за владетеля, който се именува Велик хан (което преведено на обикновен език значи крал над кралете); за това, как той подобно на своите предшественици неведнъж е изпращал пратеници в Рим, за да иска оттам хора, вещи в нашата свещена религия, които да му я разяснят, но светият отец никога не изпълнил това и голям брой народи са били осъдени на гибел, защото вярват в идоли (и приемат осъдените секти). Ваши височества като християни, католици и като владетели, привързани към светата християнска религия, готови да я разпространяват, и като противници на сектата на Мохамед и на всички други ереси и идолопоклонства, решихте да изпратите мене, Христофор Колумб, в онния краища на Индия, за да се поклоня на тамошните князе и да посетя техните народи и земи, да опозная характера им и другите особености, а също да разбера какви начини би трябвало да се употребят, за да приемат те нашата свещена вяра. Ваши височества ми поръчаха да не тръгвам на Изток по суша, както обикновено се прави, а да поема пътя на Запад, за който няма никакво сигурно сведение някой да е тръгвал някога по него.

И тъй като прогонихте всички евреи от вашите кралства и княжества тъкмо през същия този месец януари, Ваши височества ми заповядахте да потегля за онези краища на Индия с достатъчно на брой кораби. За тази цел Ваши височества ми дарихте значително възнаграждение и ми дадохте благородническа титла, за да ме наричат оттогава нататък „дон“, и ме назначихте за Велик адмирал на Океанското море[1] и вицекрал, както и вековечен губернатор на всички острови и земи, които бих успял да открия и покоря, а също постановихте, че най-големият ми син ще наследи същите титли и така ще продължава от поколение на поколение, во веки веков.

Замиинах от град Гранада на дванадесетия ден на месец май същата тази 1492 година, а тоя ден беше събота. Поех към град Палос, който е морско пристанище, и там натъкмих три кораба, най-подходящи за такова начинание. Отплавах от това пристанище с добра дружина от моряци, с достатъчно припаси на 3 септември същата година, в петък, половин час преди изгрев слънце. Веднага се насочих към Канарските острови, принадлежащи на Ваши височества в Океанското море, с намерение да започна експедицията от тази база. Реших да плавам толкова дълго, колкото е потребно, за да стигна до Индия и да се явя пред владетелите на онези страни като пратеник на Ваши височества, изпълнявайки по този начин това, което ми беше поръчано. За тази цел реших да пиша отчет за цялото плаване много старателно, ден след ден, и да записвам поред всичко, което направя, видя и срещна — както ще можете да се убедите

---

[1] Водите на запад от Средиземно море. — *Бел. пр.*

Реших също, господари и владетели, не само да записвам през нощта това, което се е случило през деня, но и всеки ден да записвам това, което е могло да се случи през нощта; и още да направя нова морска карта, на която възнамерявам да означа на съответното място всички морета и суши в Океана, точното им разположение по отношение на вятъра. Нещо повече, искам да направя книга и в нея да изобразя всичко това с рисунки в зависимост от ширината, като се започне от линията на екватора и от западната дължина Трябва освен това да забравя за съня и строго да наблюдавам плаването, което за нас ще бъде задължително — а това няма да е малък труд.

Петък, 3 септември

От ивицата Салтес[1] отплавахме на 3 септември 1492 година в осем часа сутринта. При силен вятър от открито море напредвахме на юг и направихме 60 мили, или 15 левги[2]. След което взехме курс на югозапад, т. е. към Канарските острови.

Събота, 4 септември

Плавахме на югозапад.

Неделя, 5 септември

През деня и през нощта направихме над 40 левги в същата посока.

---

[1] Салтес — дълга ивица суша, издадена срещу пристанището Палос

[2] Колумб си е служел с италианска миля. 1 левга = 4 италиански мили = 5889 м.

Понеделник, 6 септември

Кормилото на каравелата „Пинта“, на която плаваше Мартин Алонсо Пинсон[1], изскочи от пантите. Допускаше се и се подозираше, че това е било направено умишлено от някой си Гомес Раскон и от Кристобал Кинтеро, собственика на каравелата, недоволен от пътуването, което бил принуден да предприеме. Адмиралът каза, че преди самото заминаване изненадал тези двамата, как тъкмо кроели някакъв заговор.

При тези обстоятелства адмиралът беше много угрижен, тъй като нямаше възможност да се притече на помощ на онази каравела, без да се изложи на опасност; добави обаче, че е изпитвал облекчение при мисълта, че Мартин Алонсо Пинсон е колкото храбър, толкова и опитен мъж. В края на краищата за цялото денонощие направиха 29 левги.

Вторник, 7 септември

Кормилото на „Пинта“ отново изскочи.

След като го поправиха, взеха курс към остров Лансароте, който е един от Канарските. През деня и нощта преплаваха 25 левги.

Сряда, 8 септември

Между лоцманите на трите каравели възникна разногласие във връзка с определянето на положението и се оказа, че е прав адмиралът. Той имаше намерение да спре при Гран Канария, за да остави там „Пинта“, тъй като кормилото й беше в лошо състояние и тя пропускаше вода. Мислеше да я замени с друга каравела, като допускаше, че ще намери такава на острова. Но този ден не можаха да се приближат до острова.

Четвъртък, 9 септември

Адмиралът успя да влезе в пристанището на Гомера чак в неделя през нощта, а Мартин Алонсо Пинсон по заповед на адмирала остана на рейд край Гран Канария, тъй като не можеше да продължи по-нататък.

---

[1] Мартин Алонсо Пинсон (1450—1493) от Палос — капитан на „Пинта“; взел участие в организирането на експедицията и набирането на участници. Противниците на Колумб му приписват заслугата за откриването на Америка.

След това адмиралът се върна на Гран Канария (а може би на Тенерифе[1]). „Пинта“ беше идеално поправена благодарение на труда и усилията на адмирала, Мартин Алонсо и останалите. След това се върнаха в Гомера. Видяха огромни пламъци, които излизаха от изключително високия връх на планината Тенерифе. Смениха латинските платна на „Ниня“ с прави платна и в неделя, на 2 септември, с вече поправената „Пинта“ се върнаха в Гомера.

Адмиралът съобщава, че много видни испанци, живеещи постоянно на остров Иеро и намиращи се по това време в Гомера, заедно с доня Инес Пераса (майката на Гилиелмо Пераса, който в бъдеще ще стане първият граф Гомера) го уверявали, че на запад от Канарските острови всяка година можело да се види суша, а дори на самия остров Гомера имало хора, които твърдели, че тази суша се вижда винаги в една и съща посока, с едни и същи очертания и с еднаква големина.

И като се запасиха с вода, дърва и храна и натовариха други неща, набавени от хората, оставени от него на Гомера, когато отиде на Гран Канария за поправката на каравелата „Пинта“, сложиха платната и отплаваха от остров Гомера с три каравели в четвъртък, на 6 септември.

Четвъртък, 6 септември

Отплава от пристанището Ла Гомера сутринта този ден, като пое в установената посока на експедицията. От една каравела, доплавала от остров Иеро, адмиралът научи, че в околността се навъртат три португалски каравели, за да го хванат. Безспорно това можеше да се обясни със завистта на краля на тази страна, който виждаше, че адмиралът е преминал на кастилска служба. Плава в спокойно море през целия ден и през следващия, а заранта се озова между Гомера и Тенерифе.

Петък, 7 септември

Целия петък и в събота чак до три часа през нощта стояха на място поради безветрието.

---

[1] Грешка на преписвача. Остров Тенерифе е завладян чак през 1495—1496 г.

Събота, 8 септември

В събота в три часа през нощта задуха вятър откъм североизток. Адмиралът се насочи на запад Големите насрещни вълни забавяха плаването. Този ден и следващата нощ напреднаха само с 9 левги.

Неделя, 9 септември

Този ден изминаха 19 левги. Адмиралът реши да отбелязва по-малко левги, отколкото са изминали, за да не се уплашат хората му и да не загубят смелост, ако се наложи плаването да продължи много. През нощта преплаваха 120 мили, като правеха на час по 10, което общо прави 30 левги. Моряците кормуваха лошо, в резултат на което се отклониха с един румб на северозапад и дори на запад — северозапад; адмиралът неведнъж им натякваше за това.

Понеделник, 10 септември

През нощта и през целия следващ ден изминаха 60 левги, т. е. по 10 мили, или по 2 и половина левги на час, но той отбеляза само 48, за да не се отчае екипажът, ако плаването се проточи.

Вторник, 11 септември

Този ден държаха своя курс, т. е посока на запад, и напреднаха с 20 левги и повече. Забелязаха доста голямо парче от мачта, което изглеждаше да е от кораб със 120 бъчви[1], но не можаха да го уловят. През нощта отново изминаха 20 левги, но по споменатата причина той записа само 16

Сряда, 12 септември

Този ден каравелите продължиха по маршрута си и през денонощието изминаха 33 левги; той обаче не преброи толкова по причината, която вече казахме.

Четвъртък, 13 септември

През деня и през следващата нощ продължаваха нататък в същата посока, т. е. на запад. Изминаха 33 левги, но той ги сметна с 3 или 4 по-малко. Течението беше насрещно. Привечер компасите показваха северозапад, сутринта още повече се отклониха в тази посока[1].

---

[1] 120 бъчви — около 170 тона Водоизместимостта се е измервала с брой на бъчвите, натоварени на кораба

Петък, 14 септември

Този ден, а и през нощта плаваха в същата посока — на запад, изминаха 20 левги, той ги сметна малко по-малко. Тъкмо на това място хората от каравелата „Ниня" твърдяха, че са видели морска чапла и фаетон[2], а това са птици, които обикновено не се отдалечават от сушата на повече от 25 левги.

Събота, 15 септември

Този ден и следващата нощ плаваха все така в западна посока и изминаха 27 левги, а може и повече. С настъпването на нощта видяха да пада от небето фантастичен огнен сноп, който потъна в морето на разстояние 4 или 5 левги.

Неделя, 16 септември

Този ден и следващата нощ продължаваха да се движат на запад. Изминаха около 39 левги, но той пресметна само 36. Денят беше доста облачен и ръмеше.

Тук адмиралът добавя, че този ден, както и през всичките следващи дни времето било приятно топло и те изпитвали истинско удоволствие, наслаждавайки се на прекрасните утрини, в които липсвали само песните на славеите. Той казва: „Времето беше като през април в Андалузия".

Там именно започнали от време на време да виждат зелени грамади от буренаци, които, ако се съди по вида им, току-що се били откъснали от земята. Това пробуждало у всички вяра, че се намират недалеч от някакъв остров, но според адмирала още не до твърда земя, защото той казва „поставям земята значително по-далеч".

---

[1] Това е първата известна констатация за съществуването на магнитно отклонение

[2] Фаетон („рабо де хунко") — тропическа морска птица. — *Бел. пр.*

Понеделник, 17 септември

Продължаваха да се движат на запад, през деня и нощта изминаха 50 левги и повече, но той отбеляза само 47 Течението беше благоприятно. Все по-често виждаха големи маси от зеленище. Това беше скална зеленина и изглежда идваше от запад. Мислеха, че са близо до сушата.

Лоцманите определиха положението и забелязаха, че стрелките са се отклонили с цяла четвъртина на северозапад. Моряците изтръпнаха от страх и стояха объркани, без да казват защо. Адмиралът разбра това и нареди на другия ден в зори отново да определят положението и тогава да установят дали компасите работят добре. Причината беше в това, че вероятно звездата[1], а не стрелката на компаса измени положението си.

Същият понеделник в зори видяха още по-големи грамади от зеленина Изглеждаха, като че ли са довлечени от някаква голяма река. Сред тия буренаци намериха жив. краб, който адмиралът запази, твърдейки, че това е сигурен признак за близостта на земя, защото такива крабове не се срещат на повече от 80 левги от брега

Откакто отплаваха от Канарските острови, забелязаха, че морската вода не е толкова солена, а въздухът става все по-мек. Това много зарадва всички, а корабите колкото можеха ускоряваха ход, защото всеки искаше пръв да открие земята. Видяха много туници, а моряците от „Ниня“ уловиха един. Всички тези знамения — казва адмиралът — идват от запад, „което ми позволява да вярвам, че всевишният, който държи в ръцете си всички победи, скоро ще ни покаже земята“. Той казва, че тази сутрин видял бяла птица, наречена фаетон, която не е свикнала да прекарва нощите в морето.

Вторник, 18 септември

Този ден и през следващата нощ изминаха повече от 55 левги, но той записа само 48. През всички тези дни морето беше спокойно, сякаш плаваха по реката в Севиля

---

[1] Полярната звезда, по която са се ориентирали тогавашните мореплаватели. — *Бел пр.*

Мартин Алонсо със своя кораб „Пинта“, който беше отличен платноход, не искаше да протака повече. Той уведоми адмирала от борда на своята каравела, че видял голям брой птици, летящи на запад, и бърза толкова много, защото твърдо се надява още тази нощ да открие земята. На север се виждали много гъсти облаци, което показва, че те се намират над сушата.

Сряда, 19 септември

Продължиха нататък и през деня и нощта изминаха 25 левги, защото навлязоха в безветрен пояс. Той записа само 22.

Този ден, към десет часа сутринта, на кораба кацна албатрос; след пладне видяха друг. Тези птици нямат навик да се отдалечават от земята на повече от 20 левги. На няколко пъти ги валя проливен дъжд, но без вятър, което е белег за близостта на земята.

Адмиралът не искаше да губи време да криволичи в зигзаг, за да проучи дали наблизо се намират някакви земи, но беше убеден, че тук някъде както на север, така и на юг от тях трябва да има известен брой острови (както и е било в действителност) и че те се движат именно между тях. Той обаче не спря, защото беше решил да продължи плаването чак до Индия, възползвайки се от прекрасното време. „Ако бог е рекъл, ще можем на връщане да разгледаме всичко подробно...“ Така е написал самият той. На това място лоцманите отново определиха положението; лоцманът на „Ниня“ изчисли, че следва да се намира на 440 левги от Канарските острови, лоцманът на „Пинта“ — на 420, а лоцманът на адмирала — само на 400.

Четвъртък, 20 септември

Този ден плаваха на запад, след това на северозапад и дори на запад — северозапад, защото при безветрието, което настана, бяха принудени да правят големи отклонения, за да ловят вятъра. Напреднаха само със 7 или 8 левги. Тогава на корабите кацнаха два албатроса, а после още един. Това беше признак, че земята не е далеч Видяха и големи маси зеленина, макар че предния ден изобщо нямаше С ръце уловиха една птица, която доста приличаше на чайка. Това беше речна, а не морска птица и краката ѝ бяха досущ като на чайка. Призори две-три малки сухоземни птички се приближиха с чуруликане до кораба, но преди изгрев слънце мигновено изчезнаха. След това един албатрос, който летеше от запад — северозапад, се насочи на югоизток. Това показваше, че идва от земята, която се намира на запад и северозапад, защото тези птици нощуват на сушата и сутрината излитат в открито море, за да търсят храна, без да се отдалечават на повече от 20 левги от брега.

Петък, 21 септември

По-голямата част от деня мина в безветрие. После излезе лек ветрец. За денонощието изминаха 13 левги, само част от които в нужната посока, освен това често дрейфуваха. Рано заранта забелязаха толкова големи маси зеленина, които се посеха от запад, че морето изглеждаше като застлано. Видяха и албатрос. Морето беше спокойно като река, а въздухът изглеждаше толкова чист, колкото никъде по света. Забелязаха също и кит — това беше знак, че не са далеч от сушата, защото китовете нямат навик да се отдалечават твърде много от нея.

Събота, 22 септември

Държаха повече или по-малко посока запад и северозапад, като се отнасяха ту на едната, ту на другата страна; изминаха около 30 левги. Зеленина почти не видяха. Забелязаха няколко малки чайки, а също и други птици.

Тук адмиралът казва: „Този насрещен вятър ми беше много нужен, защото хората от моите екипажи бяха много неспокойни, тъй като смятаха, че из тия места никога няма да срещнем благоприятни ветрове, за да се върнем до Испания“. През голямата част от деня не видяха зеленина, след това тя отново доплува в изобилие.

Неделя, 23 септември

Плаваха на северозапад, като понякога се отклоняваха с един румб на север, а след туй поемаха своята посока — право на запад. Изминаха около 22 левги; забелязаха гургулица и албатрос, а също една речна птица и някакви бели птици. Имаше много зеленина, а сред нея намираха крабове.

Морето беше спокойно и неподвижно, затуй хората мърмореха, че ако морето по тия места не се вълнува, никога няма да срещнат сгодни ветрове, за да се върнат в Испания. В това време морето изведнъж се надигна, макар че нямаше вятър да го разбуни. Всички се изумиха, затова адмиралът добавя тук: „Така че много ми беше от полза това бурно море, нещо, което изглежда не се е случвало от времената на евреите, когато египтяните излезли от Египет, преследвайки Мойсей, който извел народа от робството".

Понеделник, 24 септември

Плавайки през деня и нощта по своя курс на запад, изминаха 14 и половина левги, но той записа само 12 Появи се албатрос, който кацна на кораба, и видяха много малки чайки.

Вторник, 25 септември

Този ден морето беше тихо, после излезе вятър Продължиха да плават на запад чак до нощта.

Адмиралът разговаря с капитана на каравелата „Пинта" Мартин Алонсо във връзка с картата, която му беше пратил преди три дни и на която изглежда беше отбелязал някои острови в това море. Мартин Алонсо поддържаше, че трябва вече да се намират на тяхната височина. Адмиралът отговори, че е на същото мнение, а това, че не са ги открили досега, се обяснява с теченията, които непрекъснато са отласквали корабите на североизток, и следователно те не са напредвали толкова, колкото си въобразяват лоцманите. След този разговор капитанът помоли да му изпратят картата. Прехвърлиха му я с помощта на въже и адмиралът започна да я проучва заедно със своя лоцман и с най-опитните моряци.

Слънцето беше вече залязло, когато Мартин Алонсо се качи на носа на своя кораб и изразявайки бурно радостта си, извика адмирала, като му поиска награда за добрата новина, защото той тъкмо беше видял земя. Когато адмиралът чу тази вест, изречена толкова сигурно — както казва самият той, — падна на колене, за да благодари на бога, а в това време Мартин Алонсо и неговият екипаж пееха: „Слава во вишних богу“.

По същия начин постъпи и екипажът на адмирала, а моряците от „Иния“ се покатериха по мачтите и наблюдателниците. Всички твърдяха, че това е било земя. Адмиралът също вярваше в това и изчисли, че тя трябва да се е намирала на 25 левги. Чак докато се спусна нощта, бяха убедени, че това положително е било суша.

Адмиралът издаде заповед да изоставят досегашния курс на запад и да насочат всички кораби на югозапад, натам, където се беше появила земята. Изминаха 4 и половина левги на запад, след което през нощта направиха 17 левги на югозапад, общо 21 левги, но адмиралът обяви пред хората си само 13. Наистина адмиралът непрекъснато мамеше екипажа си, като го караше да мисли, че напредват по малко, за да не му се види пътят прекалено дълъг. Така той през време на цялото пътуване водеше двойно счетоводство, като долната цифра беше невярна, а горната беше истинската. Морето беше все така спокойно и гладко, благодарение на което много моряци скочиха във водата да поплуват. Видяха много доради[1], а също и други риби.

Сряда, 26 септември

Плаваха по своя маршрут на запад чак до ранните следобедни часове. След това се насочиха на югозапад, докато разбраха, че това, което бяха взели за суша, не е остров, а просто кръгозорът. През денонощието изминаха 31 левги, но той отбеляза само 24 за своя екипаж. Морето беше като река, а въздухът — мек и много приятен.

Четвъртък, 27 септември

Продължаваха да плават на запад. През деня и нощта изминаха 24 левги, от които той отбеляза 20 Видяха много доради и успяха да уловят една Видяха и фаетон.

---

[1] Вид риба. — *Бел. пр*

Петък, 28 септември

Държаха курса на запад. Тъй като морето беше тихо, изминаха едва 14 левги, а той отбеляза само 13. Зеленина нямаше малко. Уловиха две доради, а на другите кораби повече.

Събота, 29 септември

Продължаваха да държат курс на запад. Изминаха 24 левги, но за хората от екипажа адмиралът пресметна 21. Плаваха с мъка както през деня, така и през нощта, защото морето беше тихо. Забеляхаха птица, наречена фрегат[1]; тези птици принуждават пеликана да повръща погълнатата храна и сами я изяждат, защото не се хранят с нищо друго. Това е морска птица, но няма навик да се спуска на повърхността на водата и не се отдалечава от брега на повече от 20 левги. След това видяха два албатроса.

Въздухът беше мек и приятен и по думите на адмирала липсваше само песента на славеите; морето беше гладко като речна вода. После един след друг долетяха три албатроса и един фрегат. Видяха големи количества зеленина.

Неделя, 30 септември

Продължаваха да плават на запад поради безветрието. За денонощието изминаха само 14 левги, а той записа едва 11. Четири фаетона се приближиха до кораба, което е безусловен признак за близостта на сушата, защото множеството прелитащи птици от един и същи род показва, че те не са случайно заблудени. Забеляхаха също четири албатроса, които летяха на двойки, както и много зеленина.

Приписка. „Звездите, наречени Стражите[2], на залез се намират на височината на рамото, а на разсъмване се намират на североизток, на линията, излизаща от подмишницата; по този начин изглежда като че ли през цялата нощ сме се придвижили само с три градуса, което прави 9 часа. Така става всяка нощ (адмиралът е записал това на туй място). Също така вечер стрелките на компасите се отклоняват с един румб на северозапад, а на разсъмване точно съответствуват на Поларната звезда. От това трябва да се направи заключение, че тази звезда се движи като всички други звезди и че компасът винаги казва истината".

---

[1] Птица, обитаваща океанските крайбрежия в тропическия пояс, с опашка, раздвоена във вид на буквата V. — *Бел. пр.*

[2] Звезди α и β от съзвездието Голямата мечка — *Бел. пр*

Понеделник, 1 октомври

Продължиха да плават на запад през деня и през нощта и изминаха 25 левги. За екипажа той преброи само 20 левги. Върху тях се изля голям порой. Лоцманът на адмирала пресметна (с известна уплаха), че до този ден рано сутринта са преплавали 578 левги на запад от остров Иеро. Най-ниската цифра, т. е. тази, която адмиралът показваше на хората, беше 584 левги; но в действителните изчисления, които адмиралът пазеше само за себе си, той записа 707.

Вторник, 2 октомври

През деня и нощта напредваха в западна посока и изминаха 39 левги, а на хората си той съобщи около 30. Морето си оставаше гладко и равно, „за което трябва да благодарим на бога", добавя адмиралът.

Сега зелениината се носеше от изток на запад, докато преди беше обратно; появиха се много риби и уловиха една. Забелязаха бяла птица, която приличаше на чайка.

Сряда, 3 октомври

Продължаваха по обичайния си път. Изминаха 47 левги, на хората той каза 40. Появиха се малки чайки и много растения, едни от които бяха съвсем увехнали, а други напълно свежи и по тях като че ли имаше някакви плодове. Не видяха нито една голяма птица.

Адмиралът изчисли, че вече трябва да са отминали островите, отбелязани на неговата карта. На това място той добавя, че предишната седмица не искал да си губи времето в криволичене покрай бреговете. По същия начин постъпвал през всичките останали дни (въпреки многобройните признаци, показващи, че земята се намира наблизо, и въпреки че знаел за някои острови, които трябвало да се намират по тия места), не искал да губи време, защото целта на пътуването му била Индия, нямаше да бъде разумно да спирам — добавя той.

Четвъртък, 4 октомври

Продължаваха да плават по своя път на запад. През деня и нощта изминаха 63 левги, от които на хората си той съобщи 46. Над четиридесет малки чайки кацнаха наведнъж на кораба, а също и два албатроса. Някакъв младеж от каравелата улучи единия от тях с камък. На кораба кацна и фрегат, а също и някаква бяла птица, подобна на чайка.

Петък, 5 октомври

Продължаваха да плават на запад и както през деня, така и през нощта правеха приблизително по 11 мили на час. Напреднаха общо с 57 левги, защото през нощта вятърът постепенно утихна. Адмиралът преброи за хората си само 45. Морето беше спокойно и гладко. „Да благодарим на бога“ — казва адмиралът. Въздухът беше мек и възтопъл. Зеленината изчезна, вместо това той забеляза много малки чайки. Появиха се доста летящи риби, които падаха на палубата

Събота, 6 октомври

Продължаваха да плават на запад, сиреч West, което значи същото. През деня и нощта напреднаха с 40 левги, за екипажа той отбеляза само 33. Същата нощ Мартин Алонсо заяви, че според него е по-добре да се насочат на югозапад Адмиралът имаше впечатление, че като казва това, Мартин Алонсо мисли за остров Сипанго[1], но същевременно си даваше сметка, че ако не попаднат на него, дълго време не ще могат да намерят сушата. Затуй смяташе, че трябва първо да се постараят да открият материка, а чак след това островите.

Неделя, 7 октомври

Продължаваха да плават в западна посока, в продължение на два часа напредваха с 12 мили, след това скоростта спадна на 8 мили в час. Един час след залез слънце те вече бяха изминали 23 левги, ала за хората той записа само 18.

---

[1] Сипанго — Япония; реминисценция от Марко Поло.

Оттогава плаваха в надпревара — всеки искаше пръв да зърне земята и по този начин да спечели наградата, която кралят и кралицата бяха обещали на този щастливец. И ето че този ден при изгрев слънце каравелата „Ниня“, която вървеше отпред, защото беше най-бързият кораб, вдигна флага на върха на мачтата в знак, че се вижда земя, и даде изстрел от бомбардата в съответствие със заповедите, дадени от адмирала. Същевременно той беше заповядал и двата кораба при изгрев и залез слънце да се приближават до неговия, защото именно тогава атмосферата става по-чиста и видимостта е значително по-голяма.

Но ето че през целия следобед земята, която хората от „Ниня“ — според техните уверения — бяха открили, не се появяваше. Същевременно видяха много птици, които летяха от север някъде на югозапад. Това позволяваше да се направи заключение, че те отиват към сушата, за да пренощуват там, или пък може би бягат от зимата, чието приближаване навярно вече се чувствува в страната, от която идват. Адмиралът знаеше добре, че повечето от островите, които са владение на португалците, са били открити благодарение на наблюденията върху полета на птиците. Поради всички тези съображения той реши да изостави праволинейния курс на запад и да насочи на запад и югозапад с намерение да се придържа към тази посока през следните два дни.

Той смени курса един час преди залез слънце. През нощта напреднаха с около 5 левги, което заедно с 23-те левги, изминати през деня, прави 28 левги за денонощието.

Понеделник, 8 октомври

Плаваха в посока на запад и югозапад. През деня и нощта изминаха 11 и половина или 12 левги. Изглежда, че през нощта от време на време са успявали да изминат и по 15 мили в час, ако няма грешка в записката. Морето беше спокойно като реката в Севиля. „Благодарение на бога — казва адмиралът — въздухът е мек като през април в Севиля, когато с наслада вдъхваш приятните ухания“. Зелените бурени изглеждаха свежи. Появяваха се множество малки полски птички, които летяха на югозапад, и успяха да уловят една от тях. Забелязаха също врани, патици и един албатрос.

Вторник, 9 октомври

Плаваха на югозапад. Изминаха 5 левги. След това вятърът промени посоката си и ги отнесе пó на запад. В тази посока направиха 4 левги. Общо през деня изминаха 11 левги, а през нощта 20 и половина. Той преброи само 17 за екипажа. През цялата нощ чуваха хвърчащите птичи ята.

Сряда, 10 октомври

Движеха се на запад до югозапад. Изминаваха по 10 мили на час, но понякога успяваха да направят 12 мили, а друг път само по 7. През деня и нощта напреднаха с 59 левги, но пред екипажа си той спомена само 44.

По това време хората започнаха да губят търпение и роптаеха срещу прекалено дългото пътуване. Доколкото можеше, адмиралът ги успокояваше, като им даваше големи надежди за благата, които ще придобият. Той добави, че жалбите не ще помогнат с нищо, защото е тръгнал, за да стигне до Индия, и е решен да плава дотогава, докато с божията помощ я намери.

Четвъртък, 11 октомври

Продължаваха да се движат на запад до югозапад. Морето беше толкова бурно, колкото не бяха го виждали през време на цялото пътуване. Забелязаха малки чайки и зелена тръстика, която доплува досами кораба на адмирала. Екипажът на каравелата „Пинта“ също видя тръстика и един прът, а хората успяха да уловят друг прът, малко по-малък, върху който имаше следи от обработка с желязно оръдие. После върху парче тръстика видяха бурен, който расте само на сушата, и една малка дъсчица. И хората от каравелата „Нния“ видяха предмети, вещаещи близостта на земя, както и клонче, отрупано с дребни червени плодове. Всички си отдъхнаха и се зарадваха при вида на тези знамения

През този ден чак до залез слънце изминахв 27 левги. След залез адмиралът взе курс право на запад. Движеха се с около 12 мили в час и по два часа след полунощ изминаха близо 90 мили, т. е. 22 левги. А понеже каравелата „Пинта“ беше най-бърза и плаваше пред адмирала, тя съгледа земя и даде установените от адмирала сигнали Пръв забеляза земята морякът на име Родриго де Триана. Ала и самият адмирал бе зърнал светлина към десет часа вечерта, когато стоеше на бака. Което си е вярно, беше такава тъмнина, та не може да се твърди, че това наистина е било земя. И той извика Педро Гутиерес, кралския камерпер, и му каза, че му се струва да е видял светлина, та нека и той да се вгледа. Той наистина се вгледа в кръгозора и също видя тази светлина Адмиралът уведоми за това Родриго Санчес от Сеговия, когото кралят и кралицата бяха изпратили с експедицията като контрольор (Той не бил видял нищо, понеже по това време не се намирал на място, откъдето би могло да я види)

След като адмиралът сигнализира, още веднъж или два пъти забелязаха същата светлина. Това сякаш беше восъчна свещица, която се повдигаше и снишаваше, а малцина биха я взели за знак, че земята е близо, но адмиралът не се съмняваше, че се намира в съседство с нея И затуй, след като прочете „Salve Regina“, молитвата, която всички моряци бяха свикнали да казват и пеят хорово, и както се бяха насъбрали всички, адмиралът ги молеше и заклинаше зорко да бдят на бака и добре да гледат дали на хоризонта няма да се забележи земя. На първия, който съобщи, че вижда суша, той обеща да даде копринена камизола освен другите награди, за които се врекоха кралете (става дума за доживотна рента от 10 хиляди мараведи за този, който пръв зърне земята).

Накрая към два часа след полунощ видяха земя на разстояние около 2 левги Корабите свиха всички платна и оставиха само грота. Така те спряхв неподвижни Стояха на място чак до пет часа сутринта: тогава се приближиха до малък остров, който на езика на индианците се нарича Гуанахани[1].

---

[1] Колумб нарекъл острова Сан Салвадор Той е един от Бахамските острови.

Скоро видяха голи хора. Адмиралът отиде до брега с добре въоръжена ладия, а заедно с него бяха Мартин Алонсо Пинсон и брат му Висенте Янес Пинсон, капитанът на „Ниня“. Адмиралът развя кралското знаме, а двамата капитани — флаговете със зеления кръст, които адмиралът бе приел като отличителен знак за всеки от корабите; върху тях се виждаха буквите F и Y [1], увенчани с корона, и кръстен знак между двете букви. Когато слязоха на сушата, видяха ярко зелени дървета, многобройни птици и най-различни плодове. Адмиралът извика двамата капитани и другите хора от екипажа, които наскачаха на сушата заедно с Родриго де Есковедо, нотариуса на експедицията, и Родриго Санчес от Сеговия. Той поиска от тях пред всички присъствуващи да признаят и потвърдят законното влизане във владение на този остров; и той наистина влезе във владение на острова от името на краля и кралицата, своите господари, според всички юридически предписания, които са задължителни при такива обстоятелства, както може да се види по-подробно в съставените за случая документи.

Веднага отвсякъде дотичаха туземци и се струпаха около тях.

Това, което следва по-надолу, е записано дословно от адмирала в книгата за експедицията и откриването на тази Индия.

„За да спечеля тяхното приятелство — защото си давах сметка, че това са хора, които биха ни се подчинили и биха приели нашата света религия по-скоро с любов, отколкото със сила, — наредих да раздадат на някои пъстри шапчици и стъклени гердани, които те окачваха на шията си, а също и други дреболии и предмети с малка стойност, на които те много се зарадваха и за чудо се привързаха към нас.

После ги гледахме как плуваха до корабните лодки, в които седяхме ние, и ни донасяха папагали, кълбенца памук, стрели и много други неща. Разменяха всичко това за някои дреболии, които им давахме, например малки гердани от стъклени мъниста и звънчета. С една дума, вземаха всичко, което им подарявахме, и в замяна без колебание ни даваха всичко, което имаха.

---

[1] Инициалите на крал Фернандо и кралица Изабела

Ала струваше ми се, че това е много бедно и лишено от всичко население. И мъжете, и жените ходят съвсем голи, както ги е майка родила. Право да си кажа, видях само една по-млада жена, докато всички мъже бяха млади и никой от тях нямаше повече от тридесет години. Бяха добре сложени, хубави и на снага, и на лице. Косите им бяха дебели колкото конска опашка, бяха късо отрязани и падаха на челото чак до веждите; но отзад висяха кичури, които никога не стрижеха. Някои от тях бяха боядисвани с кафява багра, а по естествения цвят на кожата си те приличат на жителите на Канарските острови, т. е. не са нито черни, нито бели, ала между тях има такива, които се боядисват в бяло или в червено, или пък в други цветове според това, какво имат под ръка. Едни си боядисват лицето, други — цялото тяло или само очите, или пък носа.

Оръжие нямат и не знаят какво е това; а когато им показах мечове, тяхното незнание беше толкова голямо, че ги хващаха за острието и си порязаха пръстите. Те нямат желязо. Техните стрели представляват къси дървени копия без желязно острие, понякога забиват на края им рибя кост, а понякога — други твърди предмети.

Всички без изключение са снажни, добре сложени и красиви. Забелязах, че някои имаха на тялото си белези от рани. Попитах ги със знаци от какво са ги получили и те успяха да ми обяснят, че от съседните острови идвали хора да отвличат пленници и те се биели с тях. Тогава си мислех, а и досега мисля така, че хората, които са ги отвличали в плен, са идвали от континента.

От тях би могло да се направят отлични работници, те са интелигентни, защото виждам, че веднага повтарят всичко, което им се каже. Затова мисля, че ще можем лесно да ги покръстим, още повече че — както ми се струва — те нямат никаква определена вяра. Ако спасителят позволи, когато заминавам, ще взема петима или шестима, за да ги представя на Ваши височества и за да научат нашия език. На този остров не видях никакъв вид животни освен папагалите".

Това са думи на самия адмирал, а също и следващите

Събота, 13 октомври

„Точно на разсъмване на крайбрежието се струпаха много от тези хора. Както вече казах, всички са млади, добре сложени и стройни, косите им не са къдрави, а гладки и дебели колкото конски косъм. Челото и главата им са много широки, значително по-широки, отколкото на която и да било от тези раси, които съм виждал досега. Очите им са големи и най-често много хубави. Не видях нито един, който да е съвсем черен по цвят са като жителите на Канарските острови. И не може да бъде другояче, защото тези острови са разположени пó на запад на същата линия, на която се намира и остров Иеро от Канарските. Общо взето, те имат много стройни крака и нямат никакъв корем.

Приближиха се до моя кораб с алмадии, т. е. члунове, представляващи издълбан ствол; така се правят много дълги лодки, които могат да поберат до 40 или 45 души, други са по-малки, а имаше и толкова малки, че в тях се сместваше само един човек. Гребяха с весла, които приличат на фурнаджийска лопата. Тези члунове се плъзгат чудесно, а ако се случи някой да се преобърне, всички се хвърлят и плуват, докато не изправят члуна на вълната, и го изпразват с кратуни, които носят със себе си. Донасяха кълбенца изпредени памук, папагали, стрели и други дреболии, които не е нужно да изброявам тук. От своя страна аз наблюдавах добре и се стараех да разбера дали там няма злато. Видях, че някои носеха малко късче злато, нанизано през дупката, която те си пробиват в носа.

От жестикулацията им разбрах, че ако плавам на юг, а може би ако заобиколя техния остров откъм юг, ще стигна до страна, кралят на която има големи вази от този метал и огромни количества от него. Исках да ги склоня да ме придружат до там, но си дадох сметка, че те нямат никакво желание за това. Затова реших да изчакам до следващия ден и тогава след пладне да се отправя на югозапад, понеже наистина много от тях ми даваха да разбера, че както на юг, така и на югоаапад и на северозапад има земи и именно от тях идват хората, които често воюват с тях Реших да тръгна на югозапад, за да търся злато и скъпоценни камъни

Този остров е доста голям и много плосък. На него има ярко зелени дървета, много потоци и големи езера по средата Планини изобщо няма, а островът е толкова зелен, че е удоволствие да го гледаш. Жителите изглеждат много спокойни. Алчни са за нашите дреболии, а в страха си, че няма да им дадем нищо, ако нямат нещо за размяна, те грабват каквото успеят, хвърлят се във водата и изчезват. Но ни дават всичко, какво имат, в замяна за какво да е Разменяха дори късчета от счупени паници и чаши и стигнаха до там, че видях как дадоха шестнадесет кълбенца памук за три португалски сеути, което прави една бланка[1], макар че в тия кълбенца имаше повече от една ароба[2] преден памук Ако имаше по-голямо количество от него, щях да забраня тази търговия и нямаше да позволя на никого да купува, за да мога да събера всичко за Ваши височества

Памукът се ражда на този остров, но не ми стига времето да се заловя с по-подробни издирвания. Златото, което видях да виси на носа на някои туземци, също е от този остров. Но не искам да губя прекалено много време и предпочитам да се убедя дали ще успея дв намеря остров Сипанго

В момента, тъй като вече се спуска нощ, всички те се върнаха на сушата с лодките си.

Неделя, 14 октомври

„В зори наредих да приготвят ладията на моя кораб и ладиите на другите каравели и потеглих покрай бреговете на острова в североизточна посока, за да проуча срещуположния бряг, простиращ се на изток, и същевременно да посетя селищата. Не след дълго се натъкнах на две-три селища, чието население се беше стълпило на брега, викаше ни и благодарствено се обръщаше към небето, някои ни носеха вода, други храна, а трети, като виждаха, че нямаме намерение да слезем на брега, се хвърляха във водата и доплуваха до нас. Доколкото разбрахме, те ни питаха дали идваме от небето. Един от тях, старец, се покатери на моя кораб, а другите — както мъжете, така и жените — с все сила викаха „Елате да видите хората, които слязоха от небесата! Носете им храна и напитки!“

---

[1] Сеути — 1/6 от реала, бланка — 1/2 сребърна мараведа.
[2] Ароба — около 11,5 кг

Идваха все повече хора и между тях имаше много жени; всеки ни донасяше по нещо. Благодаряха на небето, като коленичиха на земята и вдигаха ръцете си нагоре, после ни викаха гръмогласно, канеха ни да слезем на сушата. Но аз се страхувах от подводните скали, които изглежда обкръжаваха целия остров. Между тези скали и крайбрежието е дълбоко и има пристан, в който биха могли да хвърлят котва всички кораби на християнството; ала входът за пристана е много тесен. Вярно е, че вътре в този пръстен може да се намерят многобройни трапове, но морето е неподвижно като в кладенец.

Потеглих тази сутрин, за да мога да се уверя във всички тези особености и да докладвам за тях на Ваши височества; а също за да проверя къде може да се избере място за малко укрепление. Открих една издадена в морето ивица, която почти образува остров, макар че не е отделен от сушата; на нея имаше шест къщи. Тази ивица може да се отдели от сушата за два дни работа, ала ако питате мене, не смятам това за необходимо, понеже тукашните хора никак не са свикнали да боравят с оръжие. Ваши височества могат да се убедят в това, като видят седемте туземци, които заповядах да отвлекат, за да ги взема със себе си, да ги науча на нашия език и след това да ги върна обратно. Ако Ваши височества заповядат, можем да докараме всички в Кастилия или да ги оставим като роби на собствения им остров, защото петдесет души ще бъдат напълно достатъчни, за да ги държат в покорство и да ги карат да изпълняват всичко, което се иска от тях. Близо до това островче има градини, пълни с най-прекрасните дървета, които съм виждал някога, а тяхната наситено зелена листовина ми напомня кастилските дървета през април и май. Водата също е в изобилие. След като проучих този пристан, аз се върнах на кораба и вдигнахме платната Видях толкова много острови, че не можех да реша към кой от тях да тръгна най-напред. Хората, които наредих да вземем с нас, със знаци ми обясняваха, че островите са толкова много, та няма начин да се преброят, и ми изредиха имената на повече от сто.

Като разбрах това, разпитвах само за най-големия от тях, реших да плавам направо към него Тъкмо това правя в момента Струва ми се, че той трябва да се намира на 5 левги от оня остров Сан Салвадор, а и другите са горе-долу на същото разстояние Всичките са съвсем равнинни, без планини, изглеждат много плодородни и населени Жителите им непрекъснато воюват помежду си, при все че по природа са много простодушни и честни хора.“

Понеделник, 15 октомври

„През нощта свих платната, тъй като се опасявах преди разсъмване да се доближавам до брега, още повече че не знаех дали ще намеря някое място по крайбрежието без плитчини. Исках да вдигна платна на развиделяване. Но излезе, че островът е отдалечен не на 5, а по-скоро на 7 левги, и понеже ме задържа отливът, беше почти пладне, когато видях острова. Можах да установя, че крайбрежието, разположено срещу остров Сан Салвадор, се простира на 5 левги от север на юг, а островът, покрай който плавах, е дълъг 10 левги в посока от изток на запад.

Освен този остров на запад се появи още един, по-голям. Вдигнах платната, за да се задържа на море през целия ден чак до вечерта, понеже по никакъв начин не бих успял да доплавам до западния край на този остров, който нарекох Санта Мария де ла Консепсион. Към залез слънце се озовах на височината на носа. Спрях там, за да разузная къде на този остров има злато, защото хората, които взехме от остров Сан Салвадор, казваха, че тукашните жители носят на краката и ръцете си дебели златни гривни.

Да си призная, допусках, че говорят така, за да ни заблудят и да издебнат възможност за бягство. Така или иначе намерението ми беше да не отмина тези острови, без да вляза в тяхно владение, при все че завладяването на един е равнозначно на завладяване на всичките.

Пуснах котва и останах на това място чак до днес, т. е. до вторник сутринта. С добре въоръжени лодки отидох до брега и слязох на сушата, а множеството туземци, също така голи и напълно подобни на онези от остров Сан Салвадор, ни позволяваха свободно да ходим по техния остров и ни даваха всичко, което искахме. Но понеже излезе силен насрещен вятър откъм югоизток, не исках да се бавя повече и се върнах на кораба. До каравелата „Ниня" беше спрял голям чун и един от хората от Сан Салвадор скочи от палубата във водата и избяга с този чун (друг туземец предишната нощ вече избяга по подобен начин). Впуснахме се в гонитба, но пирогата се носеше с такава бързина, че никоя лодка не успя да я настигне, още повече че тя имаше значителна преднина. Стигнаха до брега и изоставиха там чуна. Няколко души от моя екипаж изскочиха на сушата след тях, но туземците се разбягаха като пилци. Изтеглихме изоставената пирога на палубата на „Ниня". През това време до нашата каравела се приближи друга, малка пирога; в нея имаше човек от другия край на острова: носеше за размяна кълбце памук. Понеже не искаше да се качи на палубата, неколцина моряци скочиха във водата и го хванаха. Стоях в предната част на моя кораб и видях всичко, което стана. Наредих да доведат този човек, да му дадат шарена шапка и няколко големи нанизи от зелени стъклени мъниста, които сложих на раменете му, а също и две звънчета, които му окачих на ушите. След това наредих да му върнат пирогата, която вече бяха изтеглили на палубата, и го отпратих на сушата, после отплавах към друг голям остров, който се мержелееше на запад; заповядах също да отвържат и да освободят другата пирога, която „Ниня" влачеше след себе си. С любопитство гледах как излиза на брега онзи индианец, когото дарих със споменатите предмети. Тогава не пожелах да приема кълбцето памук, макар че искаше да ми го даде. Всички други жители на острова го наобиколиха и бяха много учудени; убедиха се, че сме добри хора, той доказваше това, а онзи, който избяга, трябва да е имал нещо на съвестта си и затова сме го взели със себе си. Тъкмо с такава цел наредих да го пуснат и му подарих споменатите дреболии, за да се изпълни с уважение към нас, и сторих това с надеждата, че ако Ваши височества решат да изпратят някого на този остров, той ще намери едно население, добре разположено към него Впрочем всичко, което му дадох, не струваше и четири мараведи Потеглих към десет часа при югоизточен вятър, клонящ към южен, с намерение да открия другия остров Той е много голям, а всички туземци, които взех от остров Сан Салвадор, с жестикулация обясняват, че на него има много злато и че жителите го носят във форма на гривни на краката и ръцете, а също на ушите, в носа и на шията.

От Санта Мария до другия остров разстоянието е 9 левги от изток на запад, цялото това крайбрежие върви от северозапад на югоизток и на око трябва да има 28 левги дължина откъм тази страна Целият остров е равен, без планини, както Сан Салвадор и Санта Мария Брегът е пясъчен, без скали. Но под водата на известно разстояние от брега има скали, така че трябва много да се внимава, ако човек иска да стигне до брега, и да не се хвърля котва твърде близо до сушата, макар че водата е прозрачна и дъното винаги се вижда добре На около два изстрела от бомбарда край тези острови има такава дълбочина, че не може да се стигне дъното. Тези острови са много зелени и тучни, а климатът е мек Без съмнение, на тях може да се намерят много неща, които засега не са ми известни, но не искам да губя повече време, а напротив, възнамерявам да стигна до колкото може повече острови, за да намеря на тях злато. А вече разполагам с толкова данни, че там хората носят злато на ръцете и краката си, и няма съмнение, че това наистина е злато, защото им показвах златните предмети, които имам, и съм сигурен, че не греша и с божията помощ ще успея да открия неговото находище

Когато бях в морето, на средата на пътя между остров Санта Мария и този, най-големия, който отсега нататък ще се нарича Фернандина, забелязах един човек, който плаваше с пирога от остров Санта Мария към Фернандина Той носеше малко хляб, какъвто пекат те — голям колкото пестник, кратуна с вода, грудка червена пръст, стрита на прах, а след това размесена, и малко сухи листа[1], които те изглежда смятат за много ценни, защото ми подариха от тях през време на престоя ми на Сви Салвадор. Той носеше и малка кошничка, изплетена по техен маниер, а в нея имаше гердан от стъклени мъниста и две дребни монети. Това показваше, че той идва от остров Сан Салвадор и че първо е спрял на Санта Мария, а оттам е тръгнал за Фернандина.

Той се приближи до моя кораб, помоли да се качи на палубата и аз му разреших. Наредих също да изтеглят неговата пирога и му позволих да си задържи всичко, което имаше. Разпоредих се да го нахранят с хляб и мед и да го напоят. Възнамерявам да го закарам до Фернандина и да му оставя цялото имущество, за да разказва навсякъде добри неща за нас. По този начин, ако бог пожелае и Ваши височества изпратят тук свои представители, те ще бъдат добре приети и туземците ще им дадат всичко, с което разполагат".

Вторник, 16 октомври

„Към пладне тръгнах от остров Санта Мария де ла Консепсион към остров Фернандина, който изглежда много голям и се е проточил на запад. Цял ден плавах при безветрие. Затова и не успях да пристигна на време, за да проверя дълбочината и да хвърля котва на сгодно място — за това винаги трябва да се държи сметка из тия места, за да не се губят котвите. Това ме принуди да стоя цялата нощ, чак до зори.

Тогава се появи някакво село, при което слязох на сушата. Там вече беше дошъл човекът, когото вчера срещнах с чълна в открито море. Той беше разказал много добри неща за нас, така че през цялата нощ до нашия кораб непрекъснато идваха пироги, като ни предлагаха вода и всичко, каквото имаха.

Наредих да дадат всекиму някаква дреболия — на едни наниз с десет-дванадесет стъклени мъниста, на друг няколко месингови звънчета, каквито се продават в Кастиля по 1 мараведа, или парченце връв и те приемаха всичко като най-прелестни неща Разпоредих се също да им дадат меласа и да я опитат на нашата палуба. По-късно, към три часа, изпратих корабната лодка за вода, а жителите усърдно показваха на моите хора къде може да я намерят и сами носеха пълните бурета до лодката. Изглеждаха възхитени, че могат да ни услужат. Този остров е много обширен, имам намерение да го обиколя, защото, както разбрах, тук някъде на самия остров или близо до него трябва да има златни рудници. Той се намира на 8 левги от Санта Мария, по линията изток-запад; носът и цялото крайбрежие, до което хвърлих котва, се простира от север и северозапад на юг и югоизток, изследвах около 20 левги, без да стигна до края.

---

[1] Вероятно това е било тютюв, чиято употреба е била неизвестна на Колумб

В момента, когато пиша това, аз се движа с вдигнати платна при южен вятър, за да заобиколя острова и да открия Самоет, т. е. острова или града, в който се намира златото. Така поне твърдят всички туземци, които идват да посетят кораба, а същото разказват и индианците от островите Сан Салвадор и Санта Мария

Тукашните хора напълно приличат на жителите на другите острови. Говорят на същия език и имат същите обичаи, само че тези изглеждат по-цивилизовани, поинтелигентни и хитри, защото забелязах, че донасят на кораба памук и други дреболии и умеят по-добре от другите да се пазарят за цената. На този остров видях дори памучни тъкани, скроени във формата на мантиля[1]; мъжете са облечени по-добре, а жените носят отпред някаква памучна кърпичка, която едва прикрива срамните части.

Островът е пълен със зеленина, равен и изключително плодороден. Не се съмнявам, че на него през цялата година сеят и прибират просо и други храни. Намерих много дървета, които твърде се различават от нашите Клоните на някои са различни, макар че излизат от един ствол: един клон такъв, друг инакъв и толкова различни помежду си, че не ти се вярва Разликата между тях е много голяма: например един клон има листа като тръстика, друг като мастиково дърво, така че на едно дърво може да се видят пет-шест съвсем различни вида. Тези клонки не са присадени и не може да се обясни това явление с присаждане; става дума за дървета, които растат в диво състояние в горите и жителите не им обръщат никакво внимание.

---

[1] Наметало, носено от испанките, което покрива главата и тялото до кръста — *Б. пр.*

Не забелязах да имат някаква вяра и смятам, че лесно ще приемат християнството, тъй като са хора с буден ум.

Тукашните риби са толкова различни от нашите, че чак да се чудиш. Може да се каже, че едни приличат на петли, изпъстрени с най-красивите багри на света. Има небесносини, жълти, червени, а някои са съвсем пъстроцветни

Тяхната окраска е толкова красива, че всеки ще се смае и всеки ги гледа с наслада. Има и китове

На сушата не видях никакви животни освен папагали и гущери. Но един от корабните юнги ми каза, че видял огромна змия. Не видях овце и кози, нито пък друг добитък. Вярно е, че бях там за много кратко време, за не повече от половин ден, но ако имаше, несъмнено щях да ги забележа. Възнамерявам да опиша острова, когато го обиколя докрай.

Сряда, 17 октомври

„Към пладне напуснах селцето, край което бях хвърлил котва, и като се запасих с вода, исках да заобиколя отров Фернандина. Вятърът беше югозападен, почти южен, а аз тъкмо имах намерение да плавам покрай бреговете на острова, до който се намирах в този момент, насочвайки се на югоизток, защото целият остров се простира от едната страна на север и северозапад, а от другата на юг и югоизток.

Избрах посока на юг и югоизток, тъй като индианците, които взех със себе си, както и другите, от които почерпих сведения, ми сочеха, че на юг се намира остров Самоет, на който имало злато. В това време Мартин Алонсо Пинсон, капитанът на каравелата „Пинта", на която изпратих трима от онния индианци, се приближи до моя кораб и съобщи, че един от тях категорично твърди, че по-бързо ще обиколя острова по северното и северозападното крайбрежие.

Дадох си сметка, че в тази посока, в която възнамерявах да тръгна, няма да имам попътен вятър, докато в обратната посока той ще бъде благоприятен за мене; затова завих накрая на север и северозапад. Приближихме се на около 2 левги до най-отдалечения нос на острова, открих отлично пристанище с удобен вход, или по-точно, с два входа, защото те са разделени от едно островче; там биха могли да спрат и сто кораба, ако дълбочината е достатъчна както във вътрешността на басейна, така и при входа. Стори ми се, че трябва да се изследва и измери този залив. Затова хвърлих котва вън от входа и навлязох навътре с всички корабни лодки, но всички се убедихме, че не е достатъчно дълбоко.

В първия миг, когато открих този залив, си мислех, че това трябва да е устие на някаква голяма река; затова поръчах да вземат бъчви, та да налеем вода. На сушата забелязахме осем или десет души, които веднага се приближиха до нас и ни обясниха, че селището е наблизо. Изпратих там неколцина от нашите, за да вземат вода, едни бяха с оръжие, други носеха бъчвите, а понеже изворът беше доста далече от мястото, където спряхме, чакахме ги цели два часа.

През това време аз се разхождах под тези дървета, които бяха най-прекрасното нещо, каквото може да се види на света. Такава буйна и свежа зеленина, сякаш е през май в Андалузия. Всички дървета се различават от нашите, както денят от нощта; така е и с плодовете, камъните и с всички други неща. Вярно е, че някои от дърветата изглежда са от същия вид, както много от растящите в Кастилия; но въпреки това те са много различни. А тези, принадлежащи към други видове, бяха толкова многобройни, че никой на света не би могъл да ги преброи, нито да ги сравни с дърветата, които растат в Кастилия.

Колкото до жителите, те напълно приличаха на другите, които вече описах; изглеждаха по същия начин, имаха същата стойка и бяха също така голи като онези. Даваха ни всичко, каквото имаха, в замяна за подаряваните им евтини дреболии; видях някои момчета от кораба, които вземаха стрели срещу отломъци от паници и късчета стъкло. Хората, които отидоха за вода, разказваха, че влезли в къщите им и вътре било чисто и пометено. Леглата с всички завивки имат формата на памучни мрежи. Къщите приличат на шатри, много високи, с източени комини. Но във всички села, които видях, нямаше повече от дванадесет до петнадесет къщи

Забелязали също, че на този остров омъжените жени носят нещо като памучни панталоники Момичетата с изключение на тези, които наглед имат навършени осемнадесет години, не носят нищо. Там имало и кучета, подобни на обикновени дворски кучета и палаши Срещнали един човек, който носел окачено на носа си късче злато с тегло, както им се сторило, около половин кастеляно[1] и на него имало някакъв надпис. Укорявах ги защо не са го купили,па макар и да му бяха дали каквото поиска, защото исках да разбера какво е било това и чия монета може да е. Отговориха ми, че не се осмелили да му предложат такова нещо Като се запасих с вода, аз се върна на кораба и вдигнах платната Насочих се на северозапад, като проучвах цялото крайбрежие на острова чак до мястото, където то завива от изток на запад. Всички тамошни индианци повтаряха, че този остров е значително по-малък от Самоет и че е по-удобно да се върнем, защото пътят покрай противоположния бряг е по-къс.

На това отгоре вятърът не след дълго стихна и задуха друг, откъм запад и северозапад, т. е. насрещен в посоката, по която се движех дотогава Затуй обърнах назад и през цялата нощ плавах на изток и югоизток, насочвайки се все повече на изток, а понякога повече на югоизток; постъпвах така, за да се държа далеч от сушата, защото беше много тъмно и се трупаха облаци Вятърът не беше достатъчно силен и затуй не можах да се приближа до брега и да хвърля котва.

През цялата нощ, от полунощ почти до разсъмване, валя силен дъжд. Сега небето все още е покрито с облаци и се кани пак на дъжд. Намираме се на самия край на острова откъм югоизточната страна, където се надявам да хвърля котва и да остана чак докато се проясни времето, за да мога след това да постя другите острови, до които бих искал да стигна. През всичките дни, откакто се намирвме в Индия, непрекъснато вали — ту по-силно, ту по-слабо. Уверявам Ви, Ваши височества, че тази земя е най-плодородната на света, защото има много мек климат, съвсем е равна и е най-приятната на света."

---

[1] Златна монета с тегло 4,6 г

Четвъртък, 18 октомври

„От момента, когато се проясни, улових вятъра и плавам с пълна бързина около острова; когато времето ме принуди да спра, аз хвърлих котва, но не слизах на сушата, а платната сложих едва в зори."

Петък, 19 октомври

„На разсъмване вдигнах котва и изпратих каравелата „Пинта" на изток и югоизток, каравелата „Ниня" на юг и югоизток, а самият аз се насочих на югоизток. Поръчах им да държат този курс чак до обяд, след което двете каравели трябваше да сменят посоката, за да се съединят с мене.

Не бяхме плавали и три часа, когато на изток забелязахме остров, насочихме се към него и още преди пладне спряхме до северния му край, който образува малко островче, защитено откъм северната страна от верига подводни скали, а откъм южната страна от друга подобна верига между островчето и големия остров. Хората от Сан Салвадор, които карах на кораба, го нарекоха Самоето, а аз го кръстих Изабела.

Духаше северен вятър, а островчето, за което става дума, се намира на линията изток-запад по посока на остров Фернандина, откъдето потеглих на запад с източен вятър. Крайбрежието на този остров се простира от островчето в западна посока на около 12 левги чак до носа, който нарекох Кабо Ермосо, а той е на западния край на острова. Този нос е много красив, закръглен, морето край него е доста дълбоко и няма никакви плитчини. Входът към залива отначало е скалист и доста плитък, но навътре, както и по цялото крайбрежие има пясъчен плаж. В петък на свечеряване там именно хвърлих котва с намерение да остана до сутринта.

Цялото крайбрежие и тази част от острова, която видях, представляват една почти непрекъсната равнина Островът е един от най-красивите, които съм видял изобщо, защото макар и другите да ми изглеждаха прекрасни, този е несравнено по-красив; той е гъсто залесен, обрасъл с големи дървета и със сочна зеленина. По-висок е от другите острови, които открих. Наистина, на него има няколко възвишения, които макар и да не заслужават да бъдат наречени планини, все пак придават очарование на изгледа. Човек остава с впечатление, че във вътрешността на острова трябва да има множество извори.

От тази страна на североизток се простира голям нос, обрасъл с многобройни, огромни и гъсти дървета Там именно възнамерявах да хвърля котва, за да сляза на сушата и да разгледам всички тези чудеса, но дълбочината не беше достатъчна и трябваше да закотвя кораба далеч от брега. Вятърът беше много благоприятен, за да стигна до този нос, край който сега хвърлих котва и го нарекох Кабо Ермосо[1], защото той наистина е прекрасен. Затова и не исках да остана на котва в залива, отдалеч виждах този нос, толкова зелен и красив, както и всички твари и всички земи на тези острови, че наистина не зная къде по-напред да отида.

Не мога да се наситя да се възхищавам на цялата тази прекрасна зеленина на растенията, толкова различна от нашата; и мисля, че тук може да се намерят много растения и дървета, твърде ценени в Испания като багрила, лекарства и подправки. За жалост, не съм вещ в тези работи и това много ме измъчва Впрочем едва се приближихме до този нос и ни обгърнаха толкова приятни ухания на не знам какви тукашни цветя и дървета, че това беше най-сладкото и най-разкошното нещо на света

Сутринта, преди да напусна пристана, ще сляза на сушата, за да разбера какво може да се намери из този нос Селище няма, то трябва да е по-нататък във вътрешността на страната, там, където според думите на индианците, които плават с мене, живее кралят, притежаващ много злато Затуй имам намерение утре заранта да навляза толкова навътре в острова, колкото е нужно, за да намеря селището и да се срещна с краля или да се споразумея с него Ако се вярва на сведенията, той именно е владетелят на всички тези острови, които се простират наоколо. Вярно е, че не придавам особено значение на това, което казват индианците, не само защото не ги разбирам, но и защото самите те са толкова бедни, че дори и малкото, което този крал носи на себе си, трябва да им се вижда нещо необикновено.

---

[1] Ермосо (исп.) — красив, прекрасен — Бел. пр.

Този нос, наречен от мене Ермосо, се намира на друг остров, а не на Самоето Значи между единия и другия има дори трети, значително по-малък. Но нямам намерение да разглеждам всичко подробно, защото и петдесет години не биха ми стигнали, а желая да видя и открия колкото мога повече, за да се върна с божията помощ при Ваши височества през следващия месец април Но от друга страна, ако намеря място, където да има злато и подправки в значително количество, ще се спра да натоваря колкото може повече и затуй сега минавам само покрай тях мимоходом, за да се убедя дали ще намеря това, което търся "

Събота, 20 октомври

„Тази сутрин при изгрев слънце вдигнах котва от мястото, където бях спрял със своя кораб, край този остров Самоето, до югозападния нос, на който дадох името Кабо де ла Лагуна, също както нарекох целия остров Изабела. Имах намерение да се насоча на североизток и на изток от югоизточното и южното крайбрежие на острова, защото от придружаващите ме индианци научих, че там трябва да се намират селището и кралят, ала навсякъде по крайбрежието морето беше толкова плитко, че не можех дори да се приближа до брега, а камо ли да спра. Дадох си сметка, че като се движа на югозапад, много обикалям И затова реших да се върна по пътя, по който плавах преди това, т е в северна и североизточна посока откъм западната страна, и да мина около целия остров, за да се запозная с него

Вятърът беше толкова слаб, че нито за момент не можех да се приближа до брега, освен може би през нощта, но в тия кранща доближаването до брега е опасно по друго време освен посред бял ден. Наистина трябва ясно да се вижда мястото, където се хвърля котва, защото дъното е много неравно, някъде е идеално, но другаде се срещат подводни скали. И затова цялата нощ чак до неделя се кандилках в открито море. Другите две каравели вече хвърлиха котва, защото успяха да се приближат до крайбрежието, преди да угасне денят Мислеха, че и аз ще успея да хвърля котва благодарение на сигналите, които обикновено ми даваха, но този път не исках да се възползвам от тях.“

Неделя, 21 октомври

„Приближих се до носа на островчето към десет часа и, както направиха и каравелите, хвърлих котва там. След закуска слязохме на сушата Не намерихме селище, а само една къща, в която не заварихме никого. Мисля, че когато нейните обитатели са ни видели да приближаваме, са се уплашили и избягали, защото вътре всичко си стоеше на място. Не позволих на хората си да докоснат нищо и придружен от своите капитани и моряци, тръгнах да разгледам острова Другите острови, които видях преди това, наистина бяха много красиви, зелени и тучни, но този беше значително по-хубав със своите тъмнозелени дървета Там имаше големи езера, оградени с гора от великолепни високостволи дървета На целия остров всичко е много зелено, а тревата е както през април в Андалузия Птиците пеят така, че на човек изобщо не му се иска да напуска тези места Има толкова папагали, че ятата забулват слънцето Големите и малки птици, по форма и оперение толкова различни от нашите, са така много, че просто да се смаеш Има хиляди видове най-различни дървета, които са отрупани с характерните за тях плодове и излъчват силен, упоителен аромат Бях най-нещастният човек на земята, защото не познавам тези видове, но съм убеден, че те са много ценни, и събрах образци от всички тези дървета, а също и треви.

Когато обиколихме езерото, видях една змия, която убихме, и аз нося кожата ѝ за Ваши височества Когато ме забеляза, тя се хвърли във водата, но понеже не беше дълбоко, ние скочихме след нея и накрая с пиките я убихме. Беше дълга около 7 педи Мисля, че в това езеро трябва да ги има много Също така намерих алое[1] и заповядах сутринта да натоварят на кораба 10 центнера от него, защото ми казват, че е много скъпо.

Докато търсехме хубав извор, стигнахме до близкото селище, което е на около половин левга от мястото, където закотвихме корабите. Щом ни забелязаха, жителите се разбягаха на всички страни. Те изоставиха домовете си, но вече бяха успели да скрият в планината цялото си имущество. Забраних да се взема каквото и да било, та ако ще да струва колкото една топлийка.

След това няколко души се приближиха до нас и един от тях се осмели да дойде съвсем близо, дадох му звънчета и няколко наниза стъклени мъниста, на което той много се зарадва. За да закрепя нашето приятелство, аз му поисках вода Щом се върнах на кораба, всички се стекоха на плажа, като носеха кратуни, пълни с вода, и ни ги подаваха с явно удоволствие. Дадох им други стъклени гердани и обещах на сутринта да отида на същото място.

Преди да отпътувам оттам, исках да напълня с вода всички бъчви. След това, ако позволи времето, бих искал да обиколя острова, за да се срещна с неговия крал и да разбера по какъв начин мога да се сдобия със златото, което той притежава. Оттам ще отплавам към следващия, още по-голям остров, който според сведенията, дадени ми от придружаващите ме индианци, трябва да е Сипанго Самите те го наричат Колба[2] и твърдят, че там има много мореплаватели и множество големи кораби.

След туй ще потегля към друг остров, който те наричат Босио[3] и който според тях също е много голям. По пътя ще посетя и другите острови, които са пръснати между тези двата, и в зависимост от това, дали ще намеря злато и подправки, ще обмисля какво трябва да правя. Ала не съм забравил, че задачата ми е да стигна до твърда земя, до град Кинсай[1], за да предам на Великия хан писмата от Ваши височества, да получа отговор от него и да го донеса обратно."

---

[1] Вероятно е грешка, защото алое е намерено едва на Ямайка

[2] Убеден, че се намира край бреговете на Азия, Колумб отъждествява Колба (Куба) със Сипанго (Япония)

[3] По всяка вероятност става въпрос за Хаити

Понеделник, 22 октомври

„През нощта и днес през целия ден останах на същото място и чаках да видя дали жителите на този остров или на другите няма да ни донесат злато или други ценни предмети. Събра се голяма тълпа от хора, подобни на останалите островитяни, също така голи и също така изрисувани — едни с бяла боя, други с червена, а трети с други цветове. Надонесоха за продан дървени стрели и няколко кълбенца памук и ги разменяха с нашите моряци срещу късчета стъкло, счупени чаши и отломъци от глинени паници.

Някои носеха в носа си късчета злато и на драго сърце ги разменяха срещу звънчета, каквито се окачват на краката на ястреби, или срещу стъклени мъниста. Но златото е толкова малко, че все едно нищо. Наистина те са готови да го разменят за всякакви дрънкулки. Бяха очаровани от нашето пристигане и са убедени, че сме дошли от небето

Вода за корабите взехме от езерото, което се намира недалеч от нос Кабо дел Ислео, както го нарекох аз. Мартин Алонсо Пинсон, капитанът на кораба „Пинта", уби в това езеро още една змия, която прилича на вчерашната и е дълга 7 педи. Натоварих всичкото алое, което успях да намеря".

Вторник, 23 октомври

„Днес бих искал да потегля за остров Куба, който според сведенията на местните хора за големината и богатството му трябва да е остров Сипанго. Тук няма да се бавя повече (отказах се от намерението да обиколя целия остров, както предвиждах по-рано, за да намеря селището и да вляза във връзка с краля и владетеля на този остров). Взех това решение, за да не губя време, тъй като разбрах, че тук няма златни рудници и че за обикалянето на острова ще трябват променливи ветрове, а те не винаги духат според желанието на човека. И понеже е по-изгодно да се отнде направо до мястото, където търговията трябва да е по-оживена, смятам, че не би било разумно да оставам тук повече. Струва ми се, че е най-разумно да се движа направо, като по пътя разглеждам внимателно околността, докато срещна богата с подправки земя (макар че смятам, че и тази също е богата).

---

[1] Кинсай — така нарича Марко Поло град Ханчжоу, резиденцията на Великия хан в Източен Китай. Индианците наричали Хаити „Кикея", което напомняло на Колумб „Кинсай".

Наистина колко е жалко, че не разбирам от тези растения. Тук действително виждам хиляди всевъзможни видове дървета и всяко има различни плодове; въпреки годишното време те са винаги зелени, както през май или юни в Испания Има и хиляди цъфтящи билки. От всички тях успяхме да разпознаем само алоето, от което още днес товаря значително количество, за да го предложа на Ваши височества.

Досега още не съм сложил платната и не съм потеглил за Куба, защото няма вятър; напротив, морето е тихо и вали проливен дъжд. Вчера също валя като из ведро, но това ни най-малко не охлади въздуха; обратно, през деня е горещо, а нощите са топли като през май в Андалузия "

Сряда, 24 октомври

„Нощес към полунощ вдигнах котва от мястото край остров Изабела до Кабо дел Ислео, намиращ се на северното крайбрежие Оттам отплавах по посока на остров Куба; според това, което чух от придружаващите ме индианци, този остров е много голям и там търговията е по-оживена; както разправят, там има злато, подправки, големи кораби и търговци Монте индианци ми обясниха, че дотам мога да стигна, ако взема курс на запад и югозапад. Аз съм на същото мнение, защото ако съдя по знаците, които ми дават всички индианци — както тези от острова, така и тези, които карам на кораба (казвам по знаците, защото речта изобщо не разбирам), думата е за остров Сипанго, за който се разказват такива чудеса; според глобусите, които съм гледал, и според картите този остров трябва да се намира тъкмо в тия краища.

И така, чак до зори плавах на запад и югозапад.

На разсъмване заваля и вятърът утихна. Дъждът не спря през цялата нощ. Така почти без вятър останахме чак до полунощ, след което започна леко да подухва. Вдигнах всички платна: грота, двете странични, фока, кливера, топсела, бизана и блинда; лодката беше вързана за кърмата Плавах в моята посока чак докато се спусна нощта В този момент Кабо Верде на остров Фернандина (разположен на южното му крайбрежие в западна посока) се намираше на около 7 левги северозападно от мене Вятърът беше поривист, а понеже не знаех на какво разстояние съм от онзи остров Куба, не исках да се впускам да го търся през нощта, тъй като по тия места морето навсякъде около островите е плитко и не може да се хвърля котва на разстояние, по-малко от два изстрела от бомбарда От другата страна крайбрежието е твърде неравно, ту осеяно със скали, ту гладко, така че е трудно да се осмелиш да хвърлиш котва, ако няма добра видимост. Затуй реших да свия всички платна с изключение на грота и да плавам с него

На моменти вятърът започваше да духа по-силно и ни тласкаше с такава бързина, че ме изпълваше със страх. Времето беше облачно, валеше. Затова наредих да свият и грота и тази нощ не напреднахме повече от 2 левги."

Четвъртък, 25 октомври

След залез слънце адмиралът плава до девет часа на запад и югозапад Измина около 5 левги, след това смени курса и пое на запад. Чак до един часа след обед напредваха със скорост 8 мили в час По същия начин се движеха до три часа и направиха приблизително 44 мили.

И тъкмо тогава видяха земя. това бяха 7 или 8 острова, разположени на линията север-юг. Намираха се на 5 левги от тях

Петък, 26 октомври

Приближиха се до южното крайбрежие на споменатите по-горе острови. В продължение на 5 или 6 левги имаше само плитчини Някъде там хвърлиха котва. Индианците, които бе взел със себе си, му казваха, че оттам до Куба има ден и половина път с техните члунове (това са пироги-еднодръвки без платна).

Оттам се насочиха към Куба, защото от думите на индианците за големината на острова и за богатството от злато и бисери адмиралът направи заключението, че това е именно той (т. е. остров Сипанго).

Събота, 27 октомври

Вдигнаха котва на разсъмване, за да се отдалечат от тези острови, които той нарече Лас Ислас де Арена[1] заради плитчините, които започваха от южното крайбрежие и продължаваха на 6 левги навътре в морето. Чак до един часа се движеха с бързина 8 мили в час на юг и югозапад и по този начин изминаха около 40 мили. След това, докато се спусне нощта, направиха още 28 мили в същата посока. Преди края на деня откриха земя. Стояха неподвижно през цялата нощ под проливен дъжд. Тази събота чак до залез слънце изминаха около 17 левги в южна и югозападна посока.

Неделя, 28 октомври

Оттам тръгнаха да търсят остров Куба на юг и югозапад. Насочиха се към най-близкото крайбрежие и навлязоха в една много красива река, идеална за корабоплаване, без плитчини и никакви неудобства, по цялото крайбрежие от тази страна водата беше много дълбока и съвсем прозрачна чак до самия бряг. Устието на реката беше широко 12 сажена, така че можеше свободно да се влезе в него. Хвърлили котва навътре в устието на разстояние един изстрел от бомбарда, както разказва самият адмирал.

Адмиралът казва, че никога не е виждал нещо по-красиво. По дължината на цялата река растяха гъсти, хубави и зелени дървета, съвсем различни от нашите, обсипани с цветове и разни плодове. Множество големи и малки птици пееха приятно в тях. Там имаше много палми, различаващи се от тези в Гвинея и у нас. Те бяха средно високи, кората на стволовете им не беше такава, каквато е обикновено, имаха много големи листа, с които туземците покриват къщите си. Местността беше равнинна.

---

[1] Лас Ислас де Арена (исп) — Пясъчни острови. — *Бел. пр.*

Адмиралът скочи в ладнята и отнде на брега. Видя две къщи, които изглежда принадлежаха на рибари, но обнтателите, обзети от страх, трябва да бяха избягали. В едната от тези къщи намерихa куче, което никога не лаеше, а и в двете имаше мрежи, направени от палмови влакна, въжета, рибарски куки от рог, костени харпуни, и други рибарски принадлежности Във вътрешността имаше няколко огнища: От това адмиралът заключи, че във всеки дом трябва да живеят заедно много хора. Той не позволи да се докосва каквото и да било и това бе строго спазено. Тревата беше висока като през април или май в Андалузия

Върнаха се в лодката и се изкачнха доста нагоре по реката Адмиралът разказва, че било истинско удоволствие да гледаш тази прекрасна зеленина, тези високостволи дървета с техните птици и той не можел да се откъсне от тях и да се върне на кораба.

Твърди, че този остров е най-прекрасният от всички, които е виждало човешкото око, че има много естествени пристанища и дълбоки реки. Изглеждало, че там морето никога не е бурно, защото по крайбрежието тревата стигала почти до водата, което не може никога да се види на места, където морето се вълнува Впрочем чак до този ден, по време на цялото плаване между островите, те не се сблъскаха с бурно море.

Той казва също, че този остров е пълен с красиви планини, които наистина не образуват дълги вериги, но затова пък са доста високи, горе-долу колкото например на Сицилия. Доколкото могъл да разбере индианците, които взел от остров Гуанахани, нмало потоци в изобилие. Те му обяснявали със знаци, че на острова има десет големи реки, които те със своите пироги не биха могли да изминат за двадесет дни.

В момента, когато се приближавал до брега с корабите си, в открито море излезли два члуна или пироги, но те веднага изчезнали, като видели, че моряците слизат в лодката и тръгват да проверят дълбочината на реката, за да разберат къде би трябвало да хвърлят котва.

Индианците твърдели, че на тези острови има златни рудници и бисери. Самият адмирал също се убедил, че мястото е подходящо за образуване на бисери; той намерил и миди с двойна черупка, което показва, че може да ги има по тези места. Съобразил, че дотам са стигали кораби на Великия хан и че оттам до материка може да има приблизително десет дни плаване.

Адмиралът нарекъл залива и реката Сан Салвадор.

Понеделник, 29 октомври

Вдигнаха котва от мястото, където се намираха, и се насочиха на запад, за да отидат, както казва адмиралът, до града, в който — доколкото можеше да разбере от индианците, се намирал техният крал. На 6 левги на северозапад се виждаше нос, а друг един — на някакви си 10 левги на изток. Като преплаваха една левга, откриха река, чието устие не бе така широко, както на предишната, и той я нарече Рио де ла Луна. Плаваха чак до вечерта и пак откриха река, значително по-голяма от предишната, което индианците потвърдиха с жестове. Близо до нея забелязаха хубаво селище; тази река той нарече Рио де Марес.

Изпрати две лодки до едно от селцата, за да хванат език В едната лодка се качи индианец от тези, които той караше със себе си (вече започваха да се разбират с тях, а те изглеждаха доволни, че са сред християни). Всички жители на селището избягаха заедно с жените и децата си, като изоставиха домовете с цялата покъщнина.

Адмиралът забрани да се пипа каквото и да било. Казваше, че къщите му изглеждат по-хубави от онези, които бе видял преди това; предполагаше, че те ще стават все по-хубави, колкото повече се приближава до твърдата суша. Бяха построени във форма на големи шатри: може да се каже, стан от безразборно пръснати шатри, без всякакъв ред и означени улици. Вътре бе чисто, а мебелите бяха по-изкусно изработени. Целите бяха от сръчно сплетени палмови клонки.

Откриха многобройни фигурки, представляващи жени, и много маски, издялани с голямо майсторство и наподобяващи страшилища. Не зная дали ги ценят като украса, или пък са култови предмети. Там имаше и кучета, които никога не лаеха, и диви птици, опитомени за домашни нужди. Откриха достойни за възхищение мрежи и куки и други принадлежности за риболов и всичко оставиха на място, без да помръднат нещо. Изглежда всички жители на това крайбрежие са рибари и носят улова си във вътрешността на острова; защото този остров е много обширен и адмиралът не престава да хвали неговите хубости.

Той разказва, че намерил дървета и плодове с превъзходен вкус. Твърди, че там трябва да има крави и друг добитък, защото видял някакви черепи, които му приличали на говежди[1]. Там имало птици, големи и малки, а през цялата нощ не стихвали песните на щурците, което възхищавало всички. През нощта въздухът бил мек и ухаен. Както казва адмиралът, през време на пътуването забелязал, че на другите острови царели големи горещини, а тук климатът бил умерен, както през месец май. Горещините на другите острови той приписва на това, че те са съвсем равнинни, както и на това, че там вятърът духа от изток и поради това донася зной. Водата на реките е възсолена при устието. Не видяха откъде черпят вода индианците, но в домовете им водата беше много добра. В последната река корабите можеха свободно да се движат както на влизане, така и на излизане. Там има отлични разпознавателни знаци, при устието реката е дълбока 8 сажена, а в средното течение — 5.

Адмиралът казва, че цялото море му се вижда постоянно спокойно, както реката в Севиля, а водата е подходяща за образуване на бисери. Там намерил малки стриди, но не били вкусни като испанските. Отбелязал положението на реката и споменатия вече залив, който нарекъл Сан Салвадор. Той е заобиколен с прекрасни планини, високи като Пеня де лос Енаморадос[2]. Един от върховете наподобява минаре. На югоизток от втората река и залива, в който бе спрял сега адмиралът, има две планини със заоблени върхове, а откъм запад и северозапад — плосък полуостров, издаден навътре в морето.

---

[1] На Антилските острови не е имало рогат добитък. Това може да е било череп на ламантин, воден бозайник, обитаващ антилското крайбрежие от Флорида до Бразилия.

[2] Планина край Гранада.

Вторник, 30 октомври

Адмиралът излезе от Рио де Марес и като пое на северозапад, след 15 левги откри обрасъл с палмови дървета нос, който нарече Кабо де Палмас. Индианците, които се намираха на палубата на „Пинта", казваха, че зад този нос има река и че от тая река до Куба има още 4 дни път. Капитанът на „Пинта" казва, че, както му се струва, Куба е град, а тази местност е част от твърдата суша и трябва да се простира далеч на север, че владетелят на тези земи е във война с Великия хан, когото наричатКами, че неговото главно седалище, или столицата, се казва Фава, но му дават и много други имена.

Адмиралът реши да се приближи до тази река и да изпрати дар на краля на тази земя, а също и да му предаде писмата от католическите крале. За тази цел имаше под ръка един моряк, който вече беше изпълнявал подобни мисии в Гвинея. Той му даде няколко индианци от Гуанахани, които се съгласиха да го придружат при условие, че щом изпълнят мисията, ще ги върнат на техния остров.

Адмиралът изчислява, че по това време се е намирал на 42° от линията на екватора — ако манускриптът, от който черпя данните, не е бил повреден на това място. Казва, че трябва да направи всичко възможно, за да се добере до Великия хан, който според него не е далеч от това място, може би в град Катай[1], който му принадлежи и който той си представя въз основа на разказваното му преди заминалането от Испания като много голям град. Разказва, че цялата тази страна представлява низина, но изглежда много красива, а морето е достатъчно дълбоко.

Сряда, 31 октомври

През цялата нощ във вторник срещу сряда адмиралът лавира. Откри река, в която не можа да влезе, защото устието ѝ беше прекалено плитко. Индианците не обръщаха внимание на това, защото мислеха, че корабите ще могат да влязат там лесно като техните пироги.

---

[1] Катай — Китай според Марко Поло.

Плавайки по-нататък, откри нос, издаден далеч в морето и целия обкръжен с плитчини. Зад този нос се образуваше залив, в който биха могли да влизат малки кораби, но той не успя да заобиколи носа, защото вятърът се обърна на север, а крайбрежието вървеше от север и северозапад на югоизток. На това отгоре забеляза в далечината още един нос, който му затваряше пътя. По тази причина, а също и понеже небето предвещаваше ураган, той трябваше да се върне до Рио де Марес.

Четвъртък, 1 ноември

На разсъмване адмиралът изпрати лодките на сушата към домовете, които се виждаха; оказа се обаче, че всички са избягали оттам. След известно време се появи някакъв човек. За да събуди доверие у тях, адмиралът заповяда да не го закачат; така че лодките се върнаха.

Когато всички закусиха, той отново изпрати на сушата един от индианците, които го придружаваха. Като видя споменатия човек, той започна да вика да не се плашат, защото това са добри хора и никому не правят зло, не са пратеници на Великия хан, а напротив, в селищата, които посетили, раздали много подаръци. След това скочи във водата и доплува до брега. Двама туземци от тези, които се намираха на крайбрежието, го хванаха под мишници и го заведоха до една къща, където поискаха да им обясни работата.

Като се увериха, че не искат да им сторят зло, те се успокоиха. Не след дълго повече от 16 пироги, или чунове, се приближиха до корабите, а хората донесоха изпреден памук и други дребни неща, изработени от тях. Адмиралът поръча да не вземат от тях нищо, за да се досетят, че ги интересува само златото, наричано от тях „нукай“.

През целия ден не спря движението между острова и корабите. Много от нашите моряци спокойно отидоха на сушата. Адмиралът не видя нито един индианец, който да има някакви предмети от злато. Казва обаче, че забелязал един, който носел късче гравирано сребро, закачено на носа; от това заключил, че на този остров има сребро.

Обяснили му с жестове, че до три дни от вътрешността на острова ще дойдат много търговци да купят продуктите, докарани от християните. Казвали също, че ще уведомят краля на тази земя, който, доколкото можело да се разбере от техните знаци, се намирал на четири дни път оттам; също така по целия остров разпратили бързоходци, за да съобщят за пристигането на адмирала.

„Тези хора — казва адмиралът — по външност и обичаи приличат на откритите по-рано. Не зная дали имат някаква вяра, защото досега нито веднъж не съм видял тези, които возя на кораба, да се молят; казват единствено „Salve Regina" и „Ave Maria", като издигат ръце към небето, както ги научихме, и се кръстят като другите. Езикът им е сходен и те поддържат помежду си приятелски отношения. Мисля, че същото може да се каже за всички тези острови, и още че са във война с Великия хан, когото наричат Кабил, а неговото кралство — Басан. Ходят голи като другите." Това са думи на адмирала.

Добавя, че реката е много дълбока и че при нейното устие корабите могат да се доближават до самия бряг. „Сигурно е — казва адмиралът, — че тази земя е част от континента и че ние вече сме пред Сайто и Кинсай, които са отдалечени един от друг на около 100 левги. Познавам това и по състоянието на морето, което изглежда другояче в сравнение с преди, а вчера, когато плавахме на северозапад, почувствувах, че захладия.

Петък, 2 ноември

Адмиралът реши да изпрати на сушата двама испанци. Единият беше Родриго де Херес от Аймонте, а другият — някой си Луис де Торес, камерер на аделантадо на Мурсия; той беше евреин и — както казва адмиралът — знаеше хебрайски, халдейски и малко арабски. Даде им двама избрани индианци, единият измежду пленниците от Гуанахани, а другият, взет от онези къщи на крайбрежието. Даде им огърлици от стъклени мъниста, за да има с какво да купуват храна, ако им се свършат провизиите, и им заръча да се върнат след шест дни Снабди ги също с образци от различни подправки, за да могат да проверят дали се срещат в околността Поучи ги как да разпитват за краля на тази страна. Обясни им какво трябва да му кажат от името на краля и кралицата на Кастилия, а именно, че те са изпратили адмирала да му предаде писма от тях, а също и дар, да получи сведения за него с цел да се установи между тях истинско приятелство и да му окаже помощ във всичко, което му е нужно, и т. н. Същевременно трябваше да разпитат за някои провинции, пристанища и реки, за които адмиралът знаеше по нещичко, за разстоянието до тях и т. н

Същата нощ адмиралът измери височината на полюса с помощта на квадранта. Прецени, че се намират на 42⁰ северно от екватора. Добавя, че според неговите изчисления дотогава изминал 1142 левги от остров Иеро. При това повтаря, че тази земя е континент.

Събота, 3 ноември

Сутринта адмиралът се качи в лодката. При устието реката образува голямо езеро, то е първокласно пристанище, дълбоко и без рифове, с отличен плаж, на който лесно може да се извлекат корабите на брега, а наоколо има в изобилие дървета за строителен материал. Изкачи се около 2 левги нагоре по реката, като търсеше сладка вода. Покатери се на една височина, за да огледа околността; но не можа да види нищо поради огромния лес, зелен и излъчващ благоухание; от това направи извод, че там трябва да има много ароматни растения.

Казва, че всичко било толкова прекрасно, че очите му не можели да се наситят на тези чудеса, а ушите му — на песента на големите и малки птици. Този ден при корабите дойдоха много чунове, т. е. пироги, за да продават памучна прежда, а също и мрежи, в които спят и ги наричат хамаци.

Неделя, 4 ноември

В зори адмиралът се качи в ладията и отиде на сушата, за да улови няколко от тези птици, които видя предния ден Когато се завърна, при него дойде Мартин Алонсо Пинсон да му покаже две късчета канела и каза, че един португалец от неговия кораб видял индианец, който носел две големи торби с такова нещо, но не посмял да ги купи, защото адмиралът под страх от наказание беше забранил да се разменя каквото и да било. Каза още, че този индианец носел някакви малки червени плодове, колкото орех. Шкиперът на „Пинта“ заяви, че той самият намерил канелени дървета. Адмиралът веднага отиде на посоченото място, но се убеди, че това не е канела. След това той показа на няколко местни индианци канела и черен пипер, вероятно от образците, донесени от Испания. Те познаха какво е това и със знаци му обясняваха, че недалеч на югоизток ще намери много от това нещо. Показа им също злато и бисери; някои старци отговориха, че тия неща ги има в безчетно количество в местността, наречена Боно[1], и че жителите на тази земя носят златото и бисерите на шията, в ушите, на ръцете и краката си. По това, което казваха, той се досети, че там има кораби и магазини и всичко това се намира на югоизток. А също, че в ония места живеят хора с по едно око и с кучешки муцуни и се хранят с човешко месо; щом хванат някого, отсичат му главата и изпиват кръвта, а също отрязват детеродните органи.

Адмиралът реши да се върне на кораба и там да чака завръщането на двамата изпратени във вътрешността на острова. В случай, че не донесат добри новини, каквито той очакваше, реши да тръгне да търси онези земи.

Тук адмиралът добавя: „Това са много спокойни и боязливи хора. Както вече казах, ходят съвсем голи, не познават нито оръжие, нито закони. Земите са много плодородни, големи пространства са заети с „няме“ (маниока), един вид моркови, които на вкус приличат на кестени. Имат и фасул и бакла, но те са много различни от нашите, и много памук, който те не садят, а расте в диво състояние в планините и във вид на големи дървета. Мисля, че може да се бере по всяко време на годината, тъй като видях, че едни кутийки бяха отворени, докато други едва се разпукваха, а едновременно на същия клон имаше цветове. Тук има хиляди други видове плодове, които ми е невъзможно да опиша. Всички тези продукти трябва да са много полезни". Това са думи на адмирала.

---

[1] Вероятно се касае за Хаити

Понеделник, 5 ноември

Щом се пукна зората, адмиралът даде заповед да изтеглят на брега големия кораб, а след това и другите кораби. Но не нареди да измъкнат всички наведнъж, а винаги по два стояха на котва за по-сигурно, макар че — както казва той — населението беше съвсем спокойно и можеше без риск да се изтеглят всички кораби едновременно за поправка.

Докато ставаше това, боцманът на „Ниня" поиска награда за добрата новина, че е намерил мастикова смола, но не носеше образец, защото го загубил по пътя. Адмиралът му обеща хубава награда и изпрати Родриго де Санчес и лекаря Диего да разпознаят дървото. Донесоха малко от тази смола, която адмиралът прибра, за да я предаде на кралете, и за същата цел донесоха парченце от дървото. Прибавя, че това на вид наистина било мастикова смола, но тя трябвало да се събира в определено време, а в тия околности имало толкова много, че можело да се събира дори по хиляда центнера годишно.

Той казва също, че намерили много от онези дървета, които преди два дни взел за алое. Добавя, че този порт де Марес е един от най-хубавите в света, въздухът е прекрасен, а жителите са много кротки. Наблизо се издига доста високо скалисто възвишение, на което може да се построи укрепление; ако въпросът се окаже сериозен и местността наистина е толкова богата, колкото изглежда, то би осигурило на търговците спокойно пребиваване и защита срещу нападения на други народи. Казва също: „Дано бог, в чиято власт са всички победи, ни даде всичко и то след туй ще служи нему". Казва, че един от индианците му обяснявал със знаци, че мастиковата смола е добро лекарство срещу стомашни болки.

Вторник, 6 ноември

Адмиралът разказва, че предната нощ се върнали двамата, изпратени на разузнаване във вътрешността на страната, и съобщили, че изминали 12 левги, докато стигнат до селището, наброяващо около 50 къщи, където живеели близо хиляда души, защото във всяка къща живеели заедно много хора. Тези домове имали форма на шатри и били много просторни. Разказваха, че туземците ги посрещнали много тържествено според техния си обичай и всички — както мъжете, така и жените — наизлезли да ги разгледат. Настанили ги в най-хубавите къщи, индианците ги докосвали, с преклонение им целували ръцете и краката, убедени — както казвали, — че са слезли от небето. Нахранили ги с каквото имали

Разказваха, че когато пристигнали, старейшините на селището ги занесли на ръце до най-голямата къща. За тях донесли ниски столчета, а другите насядали на земята около тях. Индианецът, който ги придружавал, им описал начина на живот на християните и ги уверил. че те са добри хора. След това мъжете излезли, а вместо тях дошли жените; те насядали по същия начин, целували им ръцете и краката, за да се уверят, че са от плът и кръв като самите тях. Молели ги да останат при тях поне пет дни

Испанците им показали канелата, черния пипер и другите подправки, дадени им от адмирала. С ръкомахания им отговорили, че недалеч оттам на югоизток ги има в огромно изобилие, но не се знае дали ги има при тях. След като се убедили, че в селището няма ред и организация, те се върнали Ако се съгласели да вземат всички, които искали да ги придружат, над 500 души щели да тръгнат на път, защото вярвали, че заедно с тях ще се върнат на небето Беше дошъл обаче само един от знатните хора на селището заедно със сина си и с довереника си Адмиралът ги прие и разговаря с тях много почтително, помоли ги да назоват много краища и острови, намиращи се наблизо. Възнамеряваше да ги заведе при краля и кралицата, но — както казва той — не зная какво го прихвана през нощта този индианец, може би се уплаши от тъмнината или от нещо друго и той пожела да се върне у дома си. Адмиралът казва, че не е искал да си създава неприятности, тъй като корабът бил изтеглен на брега, и му позволил да си отиде, след като го накарал да обещае, че на разсъмване ще се върне. Но повече не го видели.

По време на своята обиколка двамата пратеници срещнали много туземци, и мъже, и жени, които се връщали в своите селища, и всички носели в ръце главни и билки за пушене[1], както изисква техният обичай. По целия път не видели нито едно селище с повече от пет къщи. Навсякъде индианците ги посрещали с еднаква почит. Видели много видове дървета, растения и ухаещи цветя, а също и всевъзможни птици, много различни от тези, които се срещат в Испания, но и пъдпъдъци и славеи[2], които пеят чудесно, както и гъски, които там са извънредно много. Единствените четириноги, забелязани от тях, били кучетата, които не лаели. Земята там е много плодородна и добре обработена; садят маниока, за която вече стана дума, фасул и бакла, различаващи се много от нашите, а също и просо. Видели и много суров памук, също така опреден и преработен; само в една къща видели повече от 500 ароба, а цялата околност спокойно би могла да дава по 4 хиляди центнера годишно. Адмиралът добавя, че — както му се струва — те не го садят и той дава плодове през цялата година; това е памук от превъзходен сорт, кутийките му са извънредно големи. Казва, че туземците давали всичко, каквото имали, на каква да е цена: разменяли кошница памук за връвчица или за какъвто и да било друг предмет, който им подарели.

„Това са хора — казва адмиралът, — на които е чуждо злото, те никак не са войнствени. И мъжете, и жените ходят голи, както ги е майка родила. Вярно, че жените носят памучна кърпичка, която едва прикрива срамните части, но нищо освен това. Всички те са с хубаво телосложение, не са много черни, дори не са толкова тъмни, колкото жените на Канарските острови.

Казах вече, най-достойни княже — пише по-нататък адмиралът, — че след като набожни и религиозни хора научат техния език, всички тези туземци ще приемат християнството. Затуй храня надежда, че бог ще Ви подкрепи в намерението да спечелите за църквата многобройните тукашни народи и Вие ще ги покръстите, както унищожихте онези, които не искаха да признаят Отца, Сина и Светия дух. По този начин, Ваши височества, когато свършите земния си път (защото всички сме смъртни), Вие ще оставите кралството си в пълен мир, очистено от всякакви ереси и безчестия, и ще бъдете добре приети от създателя, когото моля да Ви даде най-дълъг живот, велик развой на Вашето кралство и княжествата и да Ви вдъхне воля и решимост да ширите светата християнска религия, както сте правили досега. Амин!

---

[1] Това е било тютюн.

[2] В Америка няма славеи

Тъкмо днес спуснах корабите на вода и съм зает с приготовления, за да отплавам в четвъртък с божия помощ. Намерението ми е да се насоча на югоизток, за да търся злато и подправки, а също да открия нови земи."

Всичко това са думи на адмирала. Замислял да отплава в четвъртък; но излязъл насрещен вятър и той можал да направи това едва на 21 число на месец ноември.

Понеделник, 12 ноември

В края на непоносимото чакане той излезе от Рио де Марес, за да се отправи към островчето на име Бабеке, което придружаващите го индианци упорито му сочеха; според това, което му обяснявали с жестове, неговите жители нощем при светлината на свещи събирали по плажа злато, а след това ковели от него дебели пръчки; а за да стигне дотам, трябвало да се насочи на изток до югоизток.

След като плава 8 левги по крайбрежието, той откри една река, а на 4 левги по-нататък — друга, която му се видя по-величествена от всички срещнати досега. Но поради две причини не искаше да спира, нито пък да влиза в някоя от тях: първото и най-важното беше, че времето и вятърът бяха благоприятни за плаване към остров Бабеке, второто, че по нищо не личеше да има някакъв по-голям и многолюден град, каквито обикновено се намират на морския бряг. Всъщност, за да навлезе нагоре по реката, трябваше корабите му да са по-малки от тези, които имаше; за всичко това щеше да отнде доста време и тези големи реки заслужаваха да им се посвети отделна експедиция. Цялото крайбреже беше гъсто населено, особено в съседство с реката, която той нарече Рио дел Сол Както казва адмиралът, вчера, в неделя, у него се родила мисълта, че би трябвало да улови няколко жители от крайбрежието на тази река, за да ги заведе при католическите крале, да ги научи на нашия език, за да ги разпита за всичко, което се намира в този край, а когато се върнат, те биха могли да служат за преводачи на християните и да улеснят въвеждането на нашите обичаи и нашата вяра

„Наистина — казва адмиралът — установявам и разбирам, че това население няма никаква религия, че те не са идолопоклонници; кротки са и нямат понятие за злото, не знаят какво значи да се убиват или да се вземат в плен враговете; нямат оръжие и са толкова плахи, че и сто души бягат от един наш дори когато той отива при тях без лошо намерения. Те са вярващи и знаят, че има бог на небесата, твърдо са убедени, че ние сме слезли от небето, готови са да повтарят всяка молитва, която ги учим, и се кръстят.

Затуй е нужно, Ваши височества, да се решите да ги покръстите и аз от своя страна мисля, че ако тази работа се подхване най-бързо, скоро ще покръстим значителен брой народи, като същевременно ще се сдобием с големи владения и богатства за всички народи на Испания. Защото е сигурно, че в тези страни има злато в огромни количества. Не напразно индианците, които ме придружават, казват, че на тези острови има места, където се добива злато от земята и се носи на шията, на гърдите, в ушите, на ръцете и на краката във формата на много дебели гривни, а също тук се срещат и безценни камъни, бисери и безброй подправки.

Освен това по бреговете на Рио де Марес, откъдето отплавах предната нощ, се намира в голямо количество мастикова смола, а това количество лесно може да се увеличи, ако се яви нужда; тези дървета лесно се размножават чрез разсаждане на филизи, има ги извънредно много и са твърде големи; листата и плодовете им са като на мастиковите дървета, но и едните, и другите са значително по-големи, отколкото на тези, за които говори Плиний и които сам видях на остров

Хиос в Архипелага Наредих да направят нарези на доста от тях, за да видя дали ще засълзи смола и да я донеса в Испания; но понеже валеше през цялото време, докато стоях на котва в оная река, можах да събера съвсем малко смола и нея нося на Ваши височества. А може и времето да не е било подходящо за нарязване на дърветата, мисля, че това трябва да се прави към края на зимата, когато дърветата започват да пускат филизи, а сега плодовете им са почти узрели

Би могло също да се получат големи количества памук и мисля, че може изгодно да се продава на място, без да става нужда да се превозва до Испания. би могло той да се доставя до градовете на Великия хан, които без съмнение скоро ще открием, както и до градовете на други могъщи владетели, които ще бъдат щастливи, ако могат да се харесат на Ваши височества. Ще им се доставят и други продукти от Испания и страните на Изтока, тъй като според нас тези земи са разположени на запад Тук има и доста алое, при все че този продукт не е така търсен, както другите Що се отнася до мастиковата смола, този продукт би трябвало да се използва колкото може повече, тъй като той не се намира другаде освен на остров Хиос, където, ако не ми изневерява паметта, се събира в количество на стойност 50 хиляди дуката

Освен това при устието на тази река се намира най-удобният от всички заливи, които съм видял — без плитчини, дълбок, с подходящи места за строеж на град или крепост, така че кораби от всякакъв вид биха могли да стигат до самите стени Местността има мек климат, разположена е нависоко, а водата е възможната най-добра

Затова когато вчера до кораба се приближи пирога с шест момци и петима от тях се качиха на палубата, аз заповядах да ги хванат и да ги държат под стража, ще ги взема със себе си След това изпратих хора до една от къщите, намиращи се на западния бряг на реката, и оттам ми доведоха шест жени, едри и дребни, и три деца Постъпих така, защото мисля, че мъжете по-леко ще понесат неволята в Испания, ако при тях има жени от собствената им страна. Защото вече сме виждали хора, докарвани от Гвинея, за да научат португалски език, и то именно с надеждата да бъдат използвани успешно в тяхната собствена страна и поради това гледани добре и отрупвани с подаръци, но щом стъпят на своя земя, те изчезват и вече нищо не се чува за тях. Вярно е, че имаше и други, които не правеха така. Трябва да се предполага, че ако имат свои жени, те ще бъдат по-склонни да изпълняват каквото се поиска от тях. От друга страна, тези жени ще могат да научат нашите хора на езика си, а той е общ на всички острови в Индия. Всички се разбират помежду си и плават с пирогите си от един остров до друг. Не е като в Гвинея, където има хиляда различни езици, така че не могат да се разберат едни други.

Тази нощ един човек доплава с чун и се качи на палубата. Той беше мъж на една от жените и баща на трите деца — две момчета и едно момиченце. Помоли ме да му позволя да остане с нас; бях много доволен от това. Сега всички се радват, че е дошъл — трябва да са от едно семейство, самият той е в разцвета на силите си, има към 45 години."

Това са дословно думите на адмирала. Малко по-горе той казва, че позахладняло, поради което смята, че не е подходящо през зимата да плава на север с откривателски цели. През този понеделник пътуваха чак до залез слънце и изминаха 18 левги в източна и югоизточна посока до един нос, който той нарече Кабо де Куба.

Вторник, 13 ноември

През цялата нощ той „стоя на въже", както казват моряците, защото непрекъснато лавираше, без да напредва. Искаше да изследва залива, който се отваряше като пролом между две височини. Откриха този залив на залез слънце, той беше притиснат между две доста големи възвишения. Изглеждаше, че оттук нататък земята на Куба се отдалечава от остров Боно, което впрочем със знаци потвърдиха придружаващите го индианци.

Когато настана ясен ден, той пое към сушата и отмина носа, който откри през нощта от 2 левги разстояние: искаше да влезе в големия залив, намиращ се на 5 левги оттам в югоизточна посока. След това имаше още 5 левги до издатината, където се отваряше пролив между двете високи възвишения, но той още не беше сигурен дали това не е морски залив.

Ала повече от всичко жадуваше да се добере до острова, именуван Бабеке; знаеше, че се намира на изток от него, а според получените сведения там трябваше да има много злато.

Той реши да продължи нататък, понеже не виждаше никакво по-голямо селище, където би могъл да се приюти от вятъра, който бе по-силен от всякога. Насочи се на изток, гонен от северния вихър, и напредваше със скорост 8 мили в час. По този начин от десет часа сутринта, когато потегли в тази посока, той измина 56 мили, или 14 левги, на изток от нос Куба. Пресмяташе, че е изминал 80 мили или 20 левги по крайбрежието на остров Боно, който се падаше откъм подветрената страна на носа, където започва споменатият залив. Цялото това крайбрежие се простира от изток и югоизток на запад и северозапад.

Сряда, 14 ноември

През цялата нощ адмиралът плаваше или лавираше много предпазливо, тъй като смяташе, че би било рисковано да се движи нощем посред острови, които не е огледал предварително. Наистина взетите от него индианци вчера, във вторник, казаха, че от Рио де Марес до остров Бабеке има три дни път. Трябва да се разбира, че са имали предвид пътуване с техните пироги, които изминават около 7 левги на ден. От друга страна, вятърът отслабваше и като искаше да плава на изток, той можеше да напредва само на югоизток. Затова, а и поради другите несгоди, за които споменава на това място, той беше принуден да спре и да стои чак до сутринта.

При изгрев слънце тръгна да търси пристан, защото северният вятър се смени със североизточен, така че ако не намереше залив, трябваше да се върне назад чак до остров Куба, откъдето бе тръгнал.

Най-сетне, след като тази нощ измина 24 мили на югоизток, той зърна суша. Измина още (...)[1] мили до крайбрежието, където забеляза много проливи, а също островчета и пристани. Но нямаше смелост да навлезе сред всички тези канали, защото вятърът бе много силен, а морето развълнувано. Предпочиташе да плава покрай брега, търсейки закътано място. Откри много заливи, но нито един не му вдъхваше сигурност.

---

[1] Празно място в манускрипта.

Така измина 64 мили и накрая намери много дълбок канал, широк четвърт миля; това беше добро пристанище, образувано от устието на една красива река. Той навлезе в нея, като обърна носа на югозапад, после на юг и най-сетне на югоизток. Каналът беше достатъчно широк и много дълбок. Там откри такова множество острови, че беше невъзможно да ги преброи. Всички бяха доста големи, хълмисти, обрасли с хиляди видове различни дървета и безброй палми.

Той бе безкрайно изненадан при вида на такъв голям брой острови, и то планински. Уверява краля и кралицата, че планините, които от два дни насам открива по крайбрежието на островите, му се струват най-високите на света, а същевременно и най-красивите, с чисти и безоблачни върхове, без сняг, а в подножието им има огромни дълбочини. Предполага, че това са онези безчетни острови, които на картите означават най-далечния край на Изтока. Добавя, че е убеден, че те са пълни с богатства, скъпоценни камъни и подправки. Простират се далеч на юг, пръснати на всички страни.

Той нарече местността Мар де Нуестра Сеньора, а залива при входа на тези острови — Пуерто дел Принсипе.

В този залив той навлезе само дотолкова, че да може бегло да го огледа, а отложи по-подробното изследване за експедицията, която предприе следващата събота, както ще видим на съответното място. Надълго и нашироко описва хубостта и височината на тези острови, които тъкмо бе открил в споменатия по-горе залив, и накрая моли католическите крале да не се учудват прекалено, че толкоз много ги хвали: уверява, че е изразил и една стотна от това, което те заслужават. Някои от тях сякаш опират в небето и зъберите им са като диамантени. На други билото е плоско като маса, а в самото им подножие има толкова големи дълбочини, че и най-големите каракиˡ[1] биха могли да стигнат досами брега. Тези планини изцяло са покрити с дървета и няма скали.

Четвъртък, 15 ноември

Той реши да отиде с лодките до тези острови. Разказва чудеса за тях. Там намерил мастикова смола и несметно количество алое. Някои от островите били обработени и засадени с грудки, от които индианците си правят хляб. На някои места видял и следи от огнища. Ала изобщо не намерили сладка вода; зърнал също няколко души, които начаса избягали.

По целия път дълбочината била от 15 до 16 сажена, а дъното навсякъде било пясъчно и без никакви рифове, което мореплавателите ценят повече от всичко, защото рифовете прерязват въжето на котвата.

Петък, 16 ноември

На всяко място, където слизаше — било то остров, или твърда земя, адмиралът забиваше кръст и там го оставяше. Този ден той се качи в лодката и отиде до устието на залива. Там, на носа, който образуваше земята, намери две големи греди, едната по-дълга, другата по-къса, и двете поставени така, че образуваха кръст, по-хубав от който и дърводелец не би могъл да направи. Възхитен от този кръст, той нареди да ги изправят и да направят голям и много висок кръст.

На плажа видя тръстики, но не можа да открие откъде са се взели. Предполагаше, че ги е донесла някоя река и ги е изхвърлила на пясъка и в това той не грешеше. След туй навлезе в малка теснина, намираща се в югоизточния край на залива (тази теснина е тесен проход, през който водата от морето нахлува във вътрешността на сушата); там имаше издадена грамада от камъни и скали, в подножието на която морето беше толкова дълбоко, че и най-големите кораби в света биха могли да акостират до брега. На това място се образуваше нещо като залив, в който шест кораба можеха да стоят, без да хвърлят котва, и да се чувстват спокойно като в басейн. Той установи, че тук с малко средства би могло да се построи крепост, ако на тези острови се развие солидна размениа търговия.

---

[1] Карака — старинен кораб с вместимост до 300 т — *Бел. пр.*

След завръщането на кораба завари индианците, които водеше със себе си, да ловят големи миди, каквито се въдят в тези води Той каза на своите хора да влязат във водата и да проверят дали не може да се намерят бисерни миди. Намериха много от тези миди, но без бисери. Адмиралът обясняваше това с неподходящото време; защото смяташе, че периодът за лов на бисери трябва да се пада през май и юни. Моряците уловиха и едно животно, което приличаше на язовец; хвърлиха мрежи и между рибите, които хванаха, имаше една, наподобяваща по-скоро свиня, отколкото туиец Той разказва, че тази риба изцяло била покрита с изключително твърди люспи и само опашката и очите ѝ били меки, а също и отворът под туловището, служещ за изхвърляне на изпражненията. Заповядал да я осолят, за да я занесе на католическите крале.

Събота, 17 ноември

Сутринта адмиралът се качи в лодката и се упъти към югозападните острови, които още не беше разгледал. Посети много от тези плодородни, приятни наглед острови, между които морето беше много дълбоко. В някои от тях течаха потоци и според него те извират от най-високата част на планините на тези острови.

По-нататък из пътя видя ручей, чиято вода беше изключително хубава и свежа благодарение на сухото скално корито Там имаше чудесна поляна с множество стройни палми, по-високи от всички, които бе виждал дотогава. Той намери там индийски орехи и ако се вярва на думите му, големи плъхове, също индийски, както и огромни крабове. Видя много птици и почувствува силна миризма на мускус, от което направи заключение, че в околността трябва да се намират растения, съдържащи в корените си мускус.

Този ден успяха да избягат двама младежи, най-големите от отвлечените край Рио де Марес, които той бе поръчал да вземат на палубата на „Нина"

Неделя, 18 ноември

Още веднъж излезе с ладията заедно със значителна част от екипажа. Отиде да постави кръста, който нареди да направят от онези две греди, за които вече стана дума; той беше много висок и хубав на вид; забиха го на високо и огледно място над входа за Пуерто дел Принсипе.

Адмиралът казва, че морските приливи и отливи в тия места са доста по-силни, отколкото в откритите по-рано заливи; нищо чудно, като се има предвид големият брой острови. Добавя, че движението на морето е обратно в сравнение с нашето, защото отливът настъпва, когато месецът е на югозапад.

Понеже беше неделя, той повече не плава

Понеделник, 19 ноември

Потеглили преди изгрев слънце при спокойно море. Малко по-късно, към пладне, излезе лек източен вятър и адмиралът се насочи на север и североизток. Вечерта се озоваха на около 7 левги южно и почти югозападно от нос Пуерто дел Принсипе. Тогава видя остров Бабеке точно на изток на разстояние, което той изчисли на около 60 мили.

Цялата нощ плаваха на север с отклонение на изток. Изминаха 60 мили и още 12 до десет часа сутринта във вторник, което заедно прави 18 левги на североизток.

Вторник, 20 ноември

Бабеке, по-точно островите Бабеке се появиха в източна и югоизточна посока, но вятърът духаше тъкмо оттам и ги блъскаше назад. Като видя, че вятърът не се променя, а морето започва да се вълнува, той реши да се върне до Пуерто дел Принсипе, от което бе отплавал и го беше оставил на около 25 левги зад гърба си. На 12 левги имаше друго островче, което той нарече Изабела, и можеше да отиде до него, ала по две причини не искаше да се насочи натам. Първо, на юг съгледа два острова, които искаше да разгледа по-отблизо, а, второ, не искаше индианците, които водеше от остров Гуанахани, наречен от него Сан Салвадор (намиращ се само на 8 левги от Изабела), да се възползват от близостта на двата острова и да избягат; защото той казва, че му били потребни и че искал да ги закара до Кастилия и т. н. Казва също, че тези индианци си въобразявали, че щом адмиралът намери злато, ще им позволи да се върнат по домовете си.

Затова той навлезе във водите на Пуерто дел Принсипе, ала не можа да доплава до залива, защото се стъмни, а също и поради това, че течението го отнасяше на североизток. И той още веднъж смени посоката и обърна на североизток при силен вятър, който през време на третата вахта през нощта утихна и се промени. Адмиралът насочи носа на изток, почти на североизток. Вятърът духаше от юг и югоизток, но призори изцяло се превърна в южен с колебания на югоизток.

Когато изгря слънцето, той изчисли разположението на Пуерто дел Принсипе, което се намираше на югозапад и дори един румб на запад спрямо него на разстояние само 48 мили, т. е. 12 левги.

Сряда, 21 ноември

С настъпването на деня заплава на изток с южен вятър. Не напредна много, защото морето беше неблагоприятно, и до вечерта измина само 34 мили; когато вятърът се обърна откъм изток, той заплава на юг и чак до залез слънце измина някакви си 12 мили в тази посока.

В този момент адмиралът изчисли, че се намира на 42° северно от екватора, точно както в залива Рио де Марес; но той добавя, че повече няма да си служи със своя каадрант, докато не слезе на сушата и го провери там. Ясно му беше, че не може да се намира толкова далеч от екватора, и не грешеше; това наистина е било невъзможно, защото тези острови са отдалечени само на (...)[1] градуса.

От друга страна, казва, че едно обстоятелство сочело, че показанията на квадранта са верни, а именно той показвал север на същата височина, както и в Кастилия. Ако това е било вярно, трябвало е в този момент да се намира на височината на Флорида или недалеч от нея; но ако е било така, къде тогава са се дянали всички тези острови, които, както твърди той, били под носа му? Фактът, че било много горещо, затвърдявал неговото мнение, защото е ясно, че ако се е намирал близо до Флорида, не би могло да бъде горещо, а по-скоро хладно; без съмнение в никоя част на света, намираща се на 42° от екватора, не би могло да е горещо, освен при някое изключително явление, за което — доколкото зная — никой досега не е чувал. Съдейки по горещината в тези краища, адмиралът предполагал, че в тази Индия и въобще по тия места трябва да има много злато[1]. Този ден Мартин Алонсо Пинсон със своята каравела „Пинта“ се отлъчи от останалите без разрешение и дори против волята на адмирала, подтикван единствено от алчността, както твърди адмиралът. Въобразявал си, че един от индианците, настанен на палубата на „Пинта“, ще го заведе до място, където има злато в изобилие. И той без да се бави много, отплавал, не защото бил принуден от лошото време, а само за да задоволи прищявката си. Тук адмиралът добавя: „Той ми направи и наговори и много други неща“.

---

[1] Пропуск в манускрипта

Четвъртък, 22 ноември

През нощта в сряда срещу четвъртък плаваха с източен вятър, беше почти тихо; по време на третата вахта през нощта вятърът стана северен до североизточен, но адмиралът продължаваше да се движи на юг, за да проучи земята, която съгледа в тази посока; но след изгрев слънце поради насрещните течения той се оказа толкова далеч от нея, колкото беше и преди, така че тази земя все още се намираше на разстояние 40 мили.

Същата нощ Мартин Алонсо Пинсон продължи да плава на изток, за да се добере до остров Бабеке, където според индианците имало много злато. От кораба на адмирала неговата каравела постоянно се виждаше на разстояние около 10 мили. През цялата нощ адмиралът не изпускаше сушата от погледа си. Той нареди да свалят няколко платна и през цялата нощ да държат запален големия корабен фар, защото му се струваше, че Пинсон завива към него. Нощта беше ясна и вятърът сгоден, така че лесно би могъл да направи това, ако би пожелал.

---

[1] По това време е било всеобщо разпространено убеждението, че слънчевите лъчи произвеждат злато и скъпоценни камъни.

Петък, 23 ноември

През целия този ден адмиралът плаваше по посока на земята, непрекъснато на юг при слаб вятър; но теченията упорито му пречеха да стигне до нея. На залез беше толкова далеч, колкото и сутринта.

Вятърът духаше от изток и североизток и ако не беше толкова слаб, можеше да го използва, за да отиде на юг. Освен полуострова се виждаше и друга ивица земя, нос, издаден също на изток, който придружаващите го индианци нарекоха Боно. Казваха, че това е голям остров, на който живеят хора с едно око в средата на челото, а също и други, които се наричали канибали[1] и от които те изглежда много се страхуваха. Както казва адмиралът, щом се убедили, че той плава в тази посока, те онемели от уплаха и твърдели, че тамошните хора ще ги изядат и че те са добре въоръжени.

Адмиралът казва, че в това може да има нещо вярно, но ако те са толкова добре въоръжени, това трябва да са организирани и по-цивилизовани народи. Той мислел, че трябва да са взели в плен някакви индианци, които вече не са се върнали, и от това се породило убеждението, че са били изядени. Та нали индианците смятали същото за адмирала и за другите християни, когато ги видели за пръв път

Събота, 24 ноември

Адмиралът плава цялата нощ и на разсъмване стигна до един равнинен остров, точно на същото място, където спря предишната седмица, когато отиваше към остров Бабеке. Не се осмели веднага да се приближи до брега, защото му се струваше, че вълните с голяма сила се разбиват в скалите, ограждащи пристана. Накрая влезе в Мар де Нуестра Сеньора, където нямаше толкова много острови, и стигна до залива при входа на канала, водещ към островите. Казва, че ако знаел този залив и не си бил загубил времето да разглежда Мар де Нуестра Сеньора, нямало да се наложи да се връща, но не съжалява за това, тъй като получил възможност да посети всички тези острови.

---

[1] Имат се предвид карибите.

Щом се приближи до брега, той изпрати лодка да измери дълбочината. На дълбочина 6 сажена намериха хоризонтални вулканични скали, а наоколо беше дълбоко 20 сажена и цялото дъно беше гладко и пясъчно. И той влезе в залива, като се насочи на югозапад, а след това сви на запад, така че плоският остров остана на север. Този остров заедно със съседния затваряше един морски залив, в който лесно би се побрал целият флот на Испания и би могъл да остане там, без да се връзва за брега и без да се бои от каквито и да било вихри Входът за канала се намира откъм югоизточната страна, в него се влиза, като се обърне носът на юг и югозапад, а се излиза на запад през едно дълбоко и широко устие; по този начин, като се идва от север, защото такова е разположението на това крайбрежие, лесно може да се обиколят и посетят всички острови.

Островите са пръснати в подножието на голяма планина, която се е проточила на значително пространство от изток към запад. Тя образува дълга верига, повисока и по-дълга от всички планини по крайбрежието, а те са много. От външната страна тази планина преминава във верига от подводни скали, които стигат до устието на канала. Така е откъм югоизточната страна; същото е и на крайбрежието на равнинния остров, където споменатата планина преминава в дълъг пояс от рифове, макар и по-малък Между единия и другия пояс, както казахме, има много широк и дълбок канал.

Веднага зад входа на канала, точно в средата на залива откъм югоизточната страна откриха великолепна река с красиви брегове; тя беше по-пълноводна от всички предишни и изтласкваше далеч в морето масн сладка вода. При устието си реката образува пясъчна коса; но когато я заобиколиш, дълбочината е от 8 до 9 сажена. Бреговете са обрасли с палми и разнородна гора, подобна на другите.

Неделя, 25 ноември

Преди изгрев слънце адмиралът тръгна с корабната лодка да разгледа издадената ивица — другия нос, който се намираше в югоизточната част на равнинния остров на около една и половина морски мили, — тъй като му се струваше, че там трябва да има някаква хубава река.

Щом заобиколи носа откъм югоизточната страна на разстояние два изстрела от арбалет, видя голяма река с прозрачна вода, която с грохот падаше от високата планина. Заплава нататък и във водата съгледа камъни, изпъстрени с жълти петна. Тогава той си спомни, че при излаза на Тажу в морето е намерено дори злато, и убеждението му, че и тук трябва да има злато, се засили. Накара да съберат няколко камъка, за да ги занесе на католическите крале.

В същия миг корабните юнги се развикаха, че виждат борова гора. Адмиралът се обърна към планините и видя такива великолепни борове, че дълго не можеше да спре да хвали тяхната височина и стройност. Имаше дебели и тънки стволове, прави като вретено, и той прецени, че може да се използват за строеж на кораби; там имаше дървен материал за облицовка и мачти за най-големите кораби на Испания. Също така там имаше дъбове и бодлива зеленика, а наблизо течеше голяма река и имаше всичко потребно, за да се направи водна дъскорезница. Поради височината и красотата на планините въздухът беше по-приятен, отколкото в другите места. По крайбрежието забеляза много камъни, довлечени от реката; едни имаха цвят на желязо, други — според мнението на някои — изглеждаха като изнесени от сребърни рудници. Там отрязаха дървета за рея и фокмачта на каравелата „Ниня".

Като стигнаха до устието на реката, влязоха в залива в подножието на носа, откъм югоизточната му страна. Заливът беше много голям и дълбок, така че можеше да побере и сто кораба без котви и въжета; подобно пристанище не са виждали досега човешките очи. Навсякъде имаше високи планини, от които се стичаха многобройни реки с кристална вода; склоновете бяха покрити с иглолистни гори, както и цялата околност от всички страни беше обрасла с разнородни дървета, представляващи възхитителна гледка. Адмиралът отмина две или три реки. Той не престава да хвали пред кралете всички тези прелести. Казва, че изпитал неизмерима радост и несравнимо удоволствие при вида на всички тези чудеса и особено на иглолистните гори, тъй като те дават възможност да строим колкото искаме кораби, ако се докарат нужните сечива, защото на самото място има в изобилие строителен материал и смола

Той заявява, че не е в състояние да опише и една стотна част от това, което в действителност е видял, и че бог е бил добър да му показва все по-прекрасни и по-прекрасни неща. И наистина по време на всички негови откривателски експедиции той го водеше от добро към по-добро както по отношение на земята, дърветата, растенията, плодовете и цветята, така и по отношение на хората При това нещата, които намираше, на всяко място бяха различни едни от други. Същото се отнася и за пристанищата и водите. Накрая казва, че щом този, който гледа това, е толкова смаян, още по-голямо ще бъде смайването на онези, които само ще чуят за него; сигурно никой няма да повярва, докато не го види с очите си.

Понеделник, 26 ноември

При изгрев слънце той вдигна котва от залива Санта Каталина, където бе спрял край равния остров. Потегли покрай брега при слаб югозападен вятър по посока на Кабо дел Пико, разположен на югоизток Пристигна там със закъснение поради все по-отслабващия вятър. Щом доплава, забеляза откъм югоизточната страна друг полуостров на разстояние около 60 мили. Зад него се подаваше още един, който оставаше на около 20 мили югоизточно от кораба; него той нарече Кабо де ла Кампана, но този ден не успя да стигне дотам, защото вятърът съвсем стихна През деня измина към 32 мили, което прави 8 левги. По цялото протежение откри и отбеляза девет важни залива, от които се възхищаваха всички моряци, а също и пет големи реки, защото през цялото време плаваше близо до брега, за да може да наблюдава.

Цялата местност беше покрита с високи, много красиви планини. Те не са безплодни и скалисти и са лесно достъпни, а сред тях има прекрасни долини. Както долините, така и планините са обрасли с големи, зеленеещи се дървета, които представляват приятна гледка; много от тях изглежда са иглолистни. Освен носа

Дел Пико откъм югоизточната страна има две островчета, всяко с обиколка от около 2 левги; а зад тях се виждат три превъзходни залива и две големи реки. По цялото крайбрежие адмиралът все още не бе видял нито едно човешко селище. Но трябваше да има, защото на всяко място, където слизаха на сушата, намираха следи от хора и многобройни огнища.

Той предполагаше, че земята на югоизток от нос Де ла Кампана е островът, наречен от индианците Боно; а това още повече го убеждаваше фактът, че носът бе дълбоко издаден в морето. Казва, че всички островитяни, които срещнал дотогава, страшно се боят от канибалите или канибамите; изглежда те населяват този остров Боно, който, ако се съди по вида му, трябва да е много обширен. Той смята, че канибалите нападат другите земи и отвличат индианците от собствените им селища, като използват тяхната страхливост и неумението им да боравят с оръжие, и индианците, които бе взел, не се заселват по крайбрежието поради близостта с остров Боно. Добавя, че когато забелязали, че той се запътва към този остров, те били обзети от ужас, че ще ги изядат, и било невъзможно да ги успокоят, разказвали, че враговете им имали само по едно око и кучешки глави. Адмиралът бил убеден, че лъжат, подозирал, че става въпрос за подвластни на Великия хан, които идвали, за да ги отвличат като роби.

Вторник, 27 ноември

Вчера към залез слънце той се приближи до нос Де ла Кампана, небето беше ясно, а вятърът слаб; и макар че при благоприятен вятър можеше да спре в пет или шест превъзходни залива, той не искаше да хвърля котва, за да не удължава премного плаването и да обременява мисията си. Ала всъщност беше склонен да остане на това място по-дълго, отколкото искаше, толкова голяма беше наслада та и задоволството му от съзерцаването на хубостта и свежестта на тези земи. По тази причина остана тази нощ и до сутринта лавира.

През нощта теченията и въртопите го отнесоха на югоизток и го отдалечиха на пет-шест левги от мястото, където се намираше вечерта, срещу това, което той смяташе за нос Де ла Кампана. От другата страна така нареченият от него нос изглеждаше образуван от един голям канал, който разделяше сушата на две и на средата се намираше остров. Тогава той реши да се възползва от югозападния вятър и да отиде чак до мястото, където започваше този проток Убеди се, че това е по-скоро голям залив, който на югоизток се затваря от носа, а отдалеч той беше взел този висок скален нос за остров.

Понеже вятърът се обърна на север, той отново заплава в югоизточна посока, за да разгледа крайбрежието и да открие каквото може. Едва заобиколи нос Де ла Кампана и в подножието му забеляза отличен пристан и една голяма река, а на четвърт левга по-нататък друга река, след още четвърт левга трета, след още една левга пета река, после шеста на същото разстояние, седма на още четвърт левга по-нататък и на левга от последната още една голяма река От нея до нос Де ла Кампана имаше около 20 мили в североизточна посока. Повечето от тези реки имаха широко и открито устие, с отлични пристани, удобни и за най-големите кораби, без пясъчни наноси, без рифове и плитчини. Водейки експедицията си по крайбрежието, отвъд последната от споменатите реки, откри на югоизток селище, което беше най-голямото от срещнатите дотогава Видя безброй туземци, съвсем голи, с дървени копия в ръцете; те с вой се стичаха на крайбрежието Понеже искаше мирно да разговаря с тях, той заповяда да свият платната и да хвърлят котва, изпрати на брега корабната лодка и друга една от каравелите със заповед да не правят нищо лошо на индианците, но същевременно се погрижи да бъдат добре въоръжени, за да не пострадат те самите, и връчи на моряците разни дрънкулки, които поръча да раздадат.

Но по държането на туземците личеше, че те съвсем не са склонни да ги пуснат на брега и се готвят да окажат отпор. Щом обаче видяха, че лодките се приближават и никой не се страхува от тях, побягнаха към вътрешността на острова. Тогава помислиха, че ако слязат само двама-трима души, индианците ще се освободят от страха си; затуй пратиха само трима християни, които им викаха да не се боят, и то на техния език, защото бяха научили няколко думи от туземците, които държаха на корабите Ала всички изчезнаха и не остана нито един, ни голям, ни малък Тогава тримата християни се упътиха към къщите, за да ги разгледат; те бяха от слама, построени по същия начин, както и видените по-преди, но в тях не завариха жива душа, нито пък намериха нещо И така те се върнаха на корабите и тъкмо на пладне вдигнаха платна, за да отплават към прекрасния полуостров, който бяха забелязали на 8 левги пó на изток.

Когато навлязоха на половин левга в залива, адмиралът откри на южната страна чудесно пристанище, а на югоизточната страна — вълшебно красива местност, която изглежда представляваше плодородна долина, врязана дълбоко в планината. В далечината се виждаха стълбове дим, които издаваха съществуването на някакво голямо селище; земята като че ли беше добре обработена След като отбеляза всички тези подробности, адмиралът реши да остане в този пристан, за да се постарае да установи връзки с местното население и да се разбере с него. Този залив беше такъв, че — както казва той — напразно хвалил всички предишни; защото този повече заслужавал похвалите поради своя климат, земята и селищата Той разказва чудеса за хубостта на земята и дърветата, сред които имало палми и борове, а също и за красотата на тази голяма долина, не съвсем равна, а леко набраздена от възвишения, които се нижели на юг и югоизток. Тя му се струвала най-прекрасната на света, прорязана от многобройни потоци, които се спускали от планините.

Като остави кораба на котва, адмиралът се качи в лодката, за да измери дълбочината на залива, който имаше формата на блюдо, и когато стигна до южния край на залива, откри устието на река, която изглеждаше достатъчно широка, за да влезе в нея галера, но устието беше обърнато така, че човек можеше да го види чак когато дойде до него. По цялата дължина от лодката до устието реката беше дълбока 5 и дори 8 сажена.

Когато плавали нагоре по реката, очите им се радвали на чудесните групи дървета, на свежестта на въздуха, прозрачността на водата, птиците и очарованието на гледката, и както казва той, трудно можели да се откъснат от тях. Той казвал на хората, които го придружавали, че за да опише на кралете всичко, което са видели, не биха стигнали и хиляда езици, а камо ли една ръка. Струвало му се, че се намира в омагьосана страна, искало му се колкото може повече сериозни и достойни хора да видят това, което гледа той, и сигурно и те не биха се възхищавали по-малко от него.

Тук адмиралът добавя дословно следното.

„Отказвам се да изброявам всички изгоди, които може да се извлекат оттук. Ваши височества, в такива земи като тези, които виждаме тук, положително има несметни богатства, които биха могли да се използват. Не искам обаче да се задържам дълго в никое пристанище, тъй като предпочитам да посетя колкото може повече места, за да докладвам за тях на Ваши височества. От друга страна, за жалост, не зная тукашния език и хората от тия краища не ме разбират, нито пък аз или някой от моите спътници разбираме тях. Колкото до индианците, които взех със себе си, често пъти ги разбирам погрешно, тъкмо наопаки, и трябва да добавя, че нямам пълно доверие в тях, защото нееднократно се опитваха да избягат.

Засега с божия помощ ще се задоволя да разгледам всичко, което успея да открия, и лека-полека ще се ориентирам Освен това ще науча езика на моите съжители, защото виждам, че навсякъде той е еднакъв, чак след това ще може да се оцени ползата от всички тези земи и ще се заемем с покръстването на тези народи; което няма да е трудно, тъй като нямат никаква религия и не са идолопоклонци. Щом Ваши височества заповядат да се построят град и крепост, всички тези земи ще бъдат покръстени.

Уверявам Ви, Ваши височества, че не вярвам под слънцето да има други по-плодородни земи, по-мек климат, по-голямо изобилие от най-здравословни води, съвсем различни от реките в Гвинея, които са чиста зараза. И наистина, слава богу, до ден днешен никой от моите хора не е имал дори най-леко главоболие, никой не е легнал болен; само един старец изхвърли камъни от бъбреците, но той е страдал от това цял живот, а тук оздравя за два дена. Това, което казвам, се отнася за екипажа на всичките три кораба И дано това е угодно богу, та Ваши височества да изпратят тук образовани хора, които ще установят, че казвам истината.

А когато говорех по-горе за място, подходящо да се издигне град и крепост, посочих Рио де Марес, защото там има хубав залив и разположението е удобно Трябва да добавя, че всичко което казвам, е чистата истина, ала не може и да става сравнение между оня залив и тукашния, нито изобщо между тая местност и околността на Мар де Нуестра Сеньора, защото тук трябва да има големи селища във вътрешността на сушата и безброй народи, а също и много полезни плодове. Именно тук, както и във всички земи, които открих досега и които още ще открия, преди да се завърна в Кастилия, цялото християнство ще може да развърти търговия, а най-вече Испания, на която тези земи по право трябва да бъдат подвластни. Затуй добавям, че Ваши височества не бива да позволяват да се заселват тук и да създават връзки чужди хора, ако те не са християни и католици, защото начало и цел на това начинание беше развоят и славата на християнската религия и никой, който не е християнин, не трябва да бъде допускан в тези земи".

Това са думи на адмирала.

Той се изкачи по реката и се убеди, че тя няма няколко ръкава, а като обиколи целия залив, видя близо до устието ѝ група дървета, които сякаш образуваха разкошна градина. Там намери пирога, т. е. чуниц, издълбан в ствола на голямо дърво, с размери на 12-честен платноход. Лодката беше много хубава, поставена под навес от клони, покрити с големи палмови листа, така че нито слънцето, нито дъждът можеха да я повредят Той повтаря, че мястото е много удобно да се основе там град с укрепление, защото има отличен пристан, хубава вода, плодородна земя, прекрасна околност и многобройни дървета.

Сряда, 28 ноември

През целия ден останаха в залива, тъй като валеше и времето беше лошо Наистина той можеше да плава покрай брега с благоприятен югозападен вятър в кърмата Но той предпочиташе да не мърда, защото не можеше в подробности да наблюдава бреговете, а понеже не ги познаваше, те криеха опасности за плаването

Моряците от двата кораба слязоха на брега да си изперат бельото. Неколцина отидоха по-навътре в сушата и там намерили големи селища, но къщите били празни, защото жителите избягали Вървали се по течението на друга река, още по-голяма от тази, която се вливаше в залива.

Четвъртък, 29 ноември

Дъждът не спираше, а небето си оставаше облачно, както и предния ден, затова той все още не тръгваше Няколко моряци стигнали до друго селище, разположено недалеч на северозапад, но не заварили никого и в къщите нямало нищо. По пътя срещнали старец, който нямал сили да избяга от тях, хванали го и същевременно го уверили, че няма да му сторят нищо лошо, подарили му няколко дреболии и го пуснали на свобода. Адмиралът искаше да го види, за да му даде дрехи и да получи от него някои сведения Привличаше го плодородието на тази земя и възможността лесно да се основе колония; той смяташе, че я населяват многобройни племена.

В една къща намерили восъчна пита, която той взе за краля и кралицата Във връзка с това казва, че където има восък, там трябва да има и много други ценни неща. В друга къща моряците открили човешка глава в ракитова кошница, захлупена с друга подобна кошница и окачена на дирека; още една глава намерили в друго селище. Адмиралът предполага, че тя трябва да е принадлежала на някой родов старейшина, и наистина техните домове са построени по такъв начин, че под един покрив могат да се подслонят много хора; от това трябва да се заключи, че всички сигурно са роднини, потомци на един общ прародител.

Петък, 30 ноември

Все още не можеше да отплава, защото вятърът духаше от изток, обратно на посоката, която си беше избрал. Изпрати на сушата осем души, добре въоръжени, с двама от индианците, намиращи се на борда, за да посетят селищата във вътрешността и да се сдобият с някакви сведения Там видели много къщи, но не начерили нищо, нито пък някакъв човек, с когото да поговорят, защото всички били избягали Срещнали четирима младежи, които копаели земята, но и те побягнали, и така не успели да ги настигнат

Казва, че хората му извървели доста път, видели голям брой селища, много плодородни и добре обработени земи, а също и големи, пълноводни реки. Край една от тях открили пирога, т е члун, дълъг 91 педи, майсторски издълбан в дънера на едно дърво, той преспокойно можел да побере 150 души

Събота, 1 декември

Все така не можеше да отплава поради неблагоприятните ветрове и непреставащия дъжд

На една отвесна скала при входа на залива той забил голям кръст и нарекъл този порт Пуерто Санто Носът защищава залива откъм югоизток Ако някой би искал да влезе в залива, би трябвало да дойде откъм северозападната страна на носа Вярно е, че от двете страни чак до брега дълбочината е 12 сажена и дъното е гладко, но откъм югоизток входът за залива се затваря от една плитчина, достатъчно отдалечена от крайбрежието, и в случай на нужда може да се мине между нея и носа; водата е дълбока 12—15 сажена; за да се влезе в залива, трябва носът на кораба да се обърне на югоизток.

Неделя, 2 декември

Вятърът все още бе насрещен и адмиралът не можа да отплава. Казва, че в тези места вятърът всяка нощ духа от сушата, но никой кораб, който се е приютил в този залив, не е застрашен от никаква опасност дори при най-лоша буря, защото плитчината брани входа и не позволява на вълните да навлизат във вътрешността, и т. н. При устието на реката едно момче от кораба намери няколко камъка, които изглежда съдържаха злато; той ги прибра, за да ги покаже на кралете. Адмиралът казва, че наоколо, на разстояние един изстрел от бомбарда, има няколко големи реки

Понеделник, 3 декември

Времето не се оправяше и адмиралът остана в залива, като реши да посети красивия нос, който се виждаше на четири левги югоизточно от порта. Отиде дотам с лодки, придружен от въоръжени хора; в подножието на носа се намираше устието на прекрасна река, широка сто крачки. Насочиха се на югоизток, за да влязат в нея. В началото водата беше дълбока един сажен, но по-нататък се колебаеше от 12 до 5 или 4 и дори до 2 сажена. Всички кораби на Испания биха могли да влязат там.

Като обиколи ръкава на тази река, той се насочи на югоизток и стигна до едно малко заливче. Там имаше пет огромни лодки, наричани от индианците пироги; те бяха изкусно направени като големи платноходи и представляваха приятна гледка. Той забеляза, че земята в ниската част на планината е добре обработена. Пирогите бяха оставени под дървета с много гъсти клони. Поеха по една пътечка, по която изглежда се слизаше към лодките, и стигнаха до добре построен навес, през който не можеше да проникне ни слънце, ни дъжд. Под този навес намериха друга еднодръвка с размери на малък платноход за 17 гребци и така майсторски изработена, че се възхищаваха на нейната хубост.

Оттам той се изкачи на върха. Билото беше равно, имаше какви ли не градини, най-вече с тикви, и всичко бе така грижливо обработено, че човек трудно би могъл да се насити на тази гледка. В средата се намираше голямо селище.

Той изневиделица се появи пред жителите на селището и щом го зърнаха, мъже и жени понечиха да се разбягат Ала един от индианците, които водеха със себе си, ги успокои, като им каза да не се страхуват, защото това са добри хора. Адмиралът нареди да им раздадат бакърени звънчета и пръстени, а също и гердани от зелени и жълти стъклени мъниста, с което достави голяма радост на индианците.

Щом се върна на мястото, където беше оставил лодките, той изпрати няколко души да разгледат пътя, изкачващ се на върха, защото му се стори, че там забеляза голям пчелен рояк. Докато се върнат изпратените, се натрупа голяма тълпа индианци, които идваха към лодките на адмирала и неговите спътници. Едни от индианците нагази във водата и като се приближаваше към носа на лодката, говореше нещо надълго и нашироко. Адмиралът не разбираше нищо, виждаше само, че останалите индианци от време на време издигат ръце към небето и надават оглушителни викове. Адмиралът си мислеше, че по този начин те искат да изразят радостта си във връзка с неговото пристигане. Но същевременно той забеляза промяната в изражението на един от придружаващите го индиаци, който прежълтя като восък, трепереше като лист и даваше знаци на адмирала по-бързо да напусиат реката, защото онези се канят да ги убият, после се приближи до един от християните, въоръжен с арбалет, показа го на индианците и ги заплаши, че адмиралът ще избие всички с това оръжие, което стреля отдалеч и сее смърт. След туй взе меч, извади го от ножницата и го показа на индианците, като им се заканваше по същия начин. Като чуха това, индианците побягнаха, а индианецът в лодката не преставаше да трепери от страх; а пък той беше плещест човек, силен и висок на ръст.

Адмиралът не искаше да излиза от реката. Напротив, той заповяда да гребат към мястото, където индианците наново се стълпиха. Бяха много и всички бяха изрисувани с червена боя, чисто голи, както ги е майка родила. Някои носеха на главите си китки от пера, а в ръцете си държаха снопчета стрели.

„Приближих се до тях и им дадох няколко късчета хляб. Поисках им стрели, в замяна за което на едни дадох малки звънчета, на друг бакърени пръстенчета, а на трети мъниста, така че накрая се успокоиха и като дойдоха до лодката, ни даваха всичко, каквото имаха, срещу какво да е. Моряците бяха убили костенурка, чиято разчупена броня се намираше в лодката; момчетата им даваха по едно късче колкото нокът, а в замяна индианците даваха снопчета стрели.

Това са хора — казва адмиралът — досущ като онези, които вече видяхме. И те като онези вярват, че сме слезли от небето. Веднага дават всичко, каквото имат, за всяка подарена им дрънкулка и никога не се оплакват, че е твърде малко. Мисля, че ако имаха злато и подправки, и с тях щяха да постъпват по същия начин.

Видях чудесна къща, не много обширна, с два входа като всички други. Влязох в нея и видях, че е майсторски изградена, разделена на помещения по някакъв начин, който не мога да опиша; от тавана висяха раковнини и други предмети. Помислих си, че това трябва да е светилище, и ги попитах със знаци дали там се молят, но отговориха, че не. Един се покачи до тавана и започна да отвързва всичко, което висеше, за да ми го подари; взех обаче само няколко дреболии."

Вторник, 4 декември

Той вдигна платна при слаб вятър и напусна залива, който нарече Пуерто Санто. На две мили оттам видя красивата река, за която споменаваше вчера Плаваше покрай брега, който се простира от изток и югоизток на запад и северозапад. Това крайбрежие е дълго 5 левги от Кабо Линдо, който се намира на югоизток, до Кабо дел Монте на другия край. На една и половина левга от нос Дел Монте имаше доста тясна река, но тя изглеждаше плавателна и много дълбока. На три четвърти левги по-нататък забеляза друга река, която сякаш течеше отдалеч, устието ѝ можеше да има сто крачки широчина, с дъно без плитчини и дълбочина 8 сажена. Той изпрати там една лодка да я проучи и измери дълбочината; забелязаха, че сладката вода излиза далеч в морето. Това беше една от най-големите реки, които откриха до този момент, бреговете ѝ сигурно бяха гъсто населени Зад Кабо Линдо се намира голям залив, който може да стане отлична база за корабоплаване в източна и североизточна посока, а също и в югоизточна, южна и югозападна

Сряда, 5 декември

През цялата нощ адмиралът стоя на котва край Кабо Линдо, където се озова привечер с намерение да посети земята, простираща се на изток, и в зори видя друг нос на 2 и половина левги пó на изток. Като го заобиколи, той се убеди, че крайбрежието завива на юг и югозапад В тази посока на разстояние 7 левги от първия нос съгледа още един с приятни очертания и доста висок Имаше желание да се насочи натам, но се отказа от тази мисъл, защото много силно желаеше да се добере до остров Бабеке, който според придружаващите го индианци беше разположен на североизток. Но той не успя да тръгне и към Бабеке, тъй като вятърът тъкмо тогава духаше откъм североизток.

Продължавайки да плава на югоизток, той съзря земя, която излезе много голям остров, вече имаше за него известни сведения от индианците, които го наричаха Боно и твърдяха, че е гъсто населен. Адмиралът разказва, че всички жители на Куба или Хуана[1] живеели в постоянен страх от жителите на Боно и казвали, че те са човекоядци. Индианците с жестове му разказвали най-чудновати истории; но адмиралът не признава да им е вярвал, мислел само, че сигурно жителите на Боно са по-ловки и хитри от другите и използвайки тяхната страхливост, ги вземат в плен.

При тези обстоятелства, тъй като духаше североизточен вятър с отклонение на север, той реши да напусне Куба или Хуана, за която до този момент беше убеден, че представлява част от континента, защото беше много голяма и той покрай единия ѝ бряг беше изминал 120 левги. Зави на югоизток, макар че земята, която забелязваше, се виждаше по на юг. Направи така за по-сигурно, защото по тия места ветровете винаги се отклоняват от север на североизток, а след това на изток и югоизток.

Не след дълго вятърът стана стремителен и понеже беше вдигнал всички платна, а морето беше спокойно и теченията благоприятни, плаваха с бързина 8 мили в час чак до един часа след обяд. Така беше цялата сутрин, което значи в продължение на шест часа, защото — както казват — там нощта трае приблизително 15 часа. След това плаваше със скорост 10 мили в час и така почти до залез слънце измина общо 88 мили, т. е. 22 левги в югоизточна посока.

Започна да се свечерява и той нареди на каравелата „Ниня“, която беше по-бързоходна, да излезе отпред, та още на дневна светлина да разгледа пристанището. То беше обширно като Кадиския залив. Каравелата стигна до входа на порта едва след като се стъмни и изпрати лодка с фенер да проучи залива. Но преди адмиралът да доплава до мястото, където каравелата лавираше в очакване на сигнал от лодката, за да влезе в залива, фенерът на лодката угасна. Като не виждаше сигнал, каравелата излезе в открито море и от своя страна даваше светлинни сигнали на адмирала, който се приближаваше, за да разбере какво е станало. В това време хората в лодката отново запалиха фенера и каравелата се насочи към тях, но адмиралът не можа да се приближи и изкара цялата нощ в лавиране.

---

[1] От това става известно, че Колумб е нарекъл Куба Хуана.

Четвъртък, 6 декември

На разсъмване се озова на 4 левги от залива, който нарече Пуерто Мария; видя много красиво издадена ивица на югоизток, на която даде името Кабо дел Естрела. Имаше впечатление, че това е най-южният край на острова, и пресмяташе, че той трябва да се намира на около 28 мили

На около 40 мили на изток също се виждаше земя, която приличаше на неголям остров На разстояние около 54 мили в югоизточна посока се виждаше и друга издадена ивица, много живописна и с хубава форма; той я нарече Кабо дел Елефанте. Трета ивица се намираше на изток, почти на югоизток на разстояние около 28 мили; нея нарече Кабо де Синкни. Също така югоизточно на двайсетина мили се виждаше голям залив, който отдалеч изглеждаше като устие на голяма река. Струваше му се, че между Кабо дел Елефанте и Кабо де Синкин забелязва твърде широк пролив. Неколцина моряци твърдяха, че това е морски проток, който разделя два острова, по-малкия от тях той нарече Исла де ла Тортуга Големият остров изглеждаше високо разположен, но нямаше стръмни планини, а представляваше красиво плато, наглед почти целият остров беше обработен и нивите напомняха житата край Кордова през месец май Тази нощ видяха много огньове, а през деня навсякъде като стражи се издигаха стълбове дим — изглежда туземците бяха нащрек и очакваха вражеско нападение. Цялото крайбрежие е обърнато на изток.

В часа за вечерна служба адмиралът влезе в залива и му даде името Пуерто де Сан Николао, в чест на светеца, чийто празник се падаше тъкмо този ден. От първия миг той бе очарован от красотата и удобствата на този залив. След като толкова много хваля заливите на Куба, той казва, че този ни най-малко не им отстъпва и дори ги превъзхожда, при все че изобщо не прилича на тях

Входът за този залив е широк една и половина левги. При влизането корабите трябва да се насочват на юг до югоизток, макар и да е толкова обширен, че може да се влиза всякак, и в тази посока е дълъг 2 левги. При входа от южната страна има висока издадена ивица, зад която чак до крайната точка на носа брегът е равен, с много хубав плаж и широки пространства, обрасли с всевъзможни дървета, отрупани с плодове. Адмиралът имаше впечатление, че от тези дървета може да се добиват подправки и че това са мускатови орехи, но по това време още не бяха узрели и не можеха точно да ги определят. Плажът е пресечен от една река.

Дълбочината на залива е удивителна. На разстояние(..)[1], преди да стигнат до брега, спуснаха оловната сонда на около 40 сажена и тя не опря в дъното, а от тази точка до брега дъното е гладко, с дълбочина 15 сажена. Толкова е дълбок целият залив от двете издадени ивици при входа по цялото крайбрежие, на един лакът от брега, дъното е гладко и равно без никакви пясъчни наноси. На разстояние едно весло от брега дълбочината е все още 5 сажена.

След като прекоси целия залив в югоизточна посока при широчина, която би дала възможност и на хиляда каравели да лавират произволно, човек вижда един ръкав, който се вдава половин миля на северозапад в сушата, а ширината му навсякъде е толкова еднаква, сякаш е бил прокопан от човешка ръка по опънат канап. Този ръкав е широк 25 крачки и е разположен така, че от него не се виждаше входът на залива, а сякаш самият той образува втори затворен залив. От началото до края дълбочината му е 11 сажена; дъното е от съвсем чист пясък; корабите могат да стигнат чак до тревистия бряг, тъй като дълбочината е 8 сажена. Целият този залив представлява приятна и радваща окото гледка, макар че край него няма нито едно дърво.

Този остров се струваше на адмирала по-скалист от всички открити по-рано. Дърветата бяха по-ниски и между тях се срещаха много видове, напомнящи дърветата в Испания, като например вечно зелени дъбове, хвойнови храсти и други, същото може да се каже за растенията и тревите. Сушата се издига високо, но на върха образува равно плато, въздухът е чудесен, никъде не е така свеж както тук, макар и да не може да се нарече хладен освен в сравнение с другите острови.

---

[1] Празно място в манускрипта

Срещу залива се открива прекрасна и плодородна долина, напоявана от споменатата вече река Адмиралът казва, че в околността сигурно има големи селища, за което говори множеството индиански лодки в залива, повечето от тях по размери били колкото голечи 15-местни платноходи

И тук всички островитяни избягали още щом зърнали корабите Тези, които се намирали на корабите, проявявали такова непреодолимо желание да се върнат при своите, че адмиралът — както казва — съзнавал, че когато потеглят, ще трябва да ги отпрати. Още от по-рано те станали неспокойни, като видели, че той не тръгва към техния остров, и затова, казва той, не вярвал на това, което му разказвали; впрочем нито той ги разбирал добре, нито пък те него. Добавя, че страшно се боели от жителите на този остров. Ако искал да влезе във връзка с туземците, би трябвало да остане няколко дни в залива, но той не направил това, тъй като искал да открие нови земи и освен това се опасявал да не би да се промени времето Молел бога индианците да научат неговия език, а той техния, за да може по-късно да се върне и да се разбере с островитяните „Дано бог (казва той) ми позволи да открия някакво значително количество злато, което бих могъл да взема, преди да се върна в Испания."

Петък, 7 декември

Към края на вахтата преди разсъмване той вдигна платна и отплава от залива Сан Николао. С югозападен вятър измина 2 левги на североизток до носа, образуван от басейна, и остави малкия нос на югоизток, а Кабо дел Естрела — на 24 мили на северозапад Оттам чак до Кабо де Сикин измина в източна посока по крайбрежието около 48 мили, но от тях близо 20 бяха на североизток

Цялото крайбрежие е твърде неравно, а морето е дълбоко от 20 до 30 сажена чак до самия бряг. На разстояние един изстрел от бомбарда вече не може да се стигне дъното Всичко това адмиралът лесно провери, когато плаваше по крайбрежието с югозападен вятър Казва, че споменатият нос е отдалечен от залива Сан Николао едва на един изстрел от бомбарда, а ако се прокопае канал и се откъсне от сушата, той ще стане малък остров с обиколка около 3—4 мили.

Целият този терен е силно хълмист, дърветата тук не са по-големи от нашите вечно зелени дъбове и хвойнови храсти, а земята е като в Кастилия На 2 левги преди нос Синкин той откри едно закътано място, сякаш издълбано в планините, оттам се откриваше широка долина, която изцяло бе покрита с житни растения, подобни на ечемик; от това той заключава, че там трябва да има доста големи селища. В дъното на долината се издигаха големи и много високи планини.

Когато доплава до нос Синкин, издадената ивица на остров Тортуга остана на около 32 мили североизточно от него На височината на нос Синкин, на едни изстрел от бомбарда, от морето се подава една скала, която е толкова висока, че се вижда добре. В протежение на 70 мили от нос Синкин Кабо дел Елефанте непрекъснато оставаше на югоизток. Цялото крайбрежие беше скалисто. След шестчасово плаване намери обширен залив Навътре в сушата се виждаха много широки долини, поля и много високи планини, които изцяло припомняха Кастилия. На 8 левги по-нататък откри устие на твърде дълбока, но тясна река, в която все пак лесно можеше да влезе малка каравела. В устието нямаше нито плитчини, нито подводни скали. Още по-нататък, на 16 мили оттам, намери широк и дълбок пристан, който навлизаше на четвърт левга в сушата и дъното му не се стигаше; ала на три крачки от брега го докосна на дълбочина 15 сажена.

Беше още рано, едва един часа след пладне. Вятърът духаше силно в кърмата, но небето предвещаваше пороен дъжд и се трупаха облаци, което представляваше опасност дори когато се плава из познати места, а камо ли в непознати води . Затова той реши да се скрие в този залив, на който даде името Пуерто де ла Консепснон. Хвърли котва в коритото на малка река, която идва от долината и несравнимите по хубост поля и се втича в този залив

Снабди се с няколко мрежи, за да лови риба; още не стигнали до сушата, и в лодката скочи една риба, беше кефал като тези, които се срещат в Испания За пръв път видяха риба, подобна на кастилските. Моряците хванаха много други като морски езици и други, подобни на кастилските

Като повървя доста из местността, той навсякъде виждаше старателно обработена земя. Чуваше да пеят славеи и други птици, подобни на кастилските. Забелязаха петима души, но когато ги повикаха, те се втурнаха да бягат. Намери мирта и други дървета и растения, каквито се срещат в Кастилия. Цялата земя и планините наподобяват Кастилия

Събота, 8 декември

Докато стояха там, валеше и духаше стремителен вихър, а заливът беше защитен от всички ветрове с изключение именно на северния. Но корабите съвсем не пострадаха, защото там прибоят е толкова силен, че не позволява на корабите да дърпат въжета, с които са привързани за брега, а за това допринася и нивото на реката След полунощ излезе североизточен вятър, после обърна на източен, а от тези ветрове заливът е отлично защитен от остров Тортуга, който се намира на разстояние 36 мили.

Неделя, 9 декември

Целият ден валя и беше студено както през октомври в Кастилия.

До този момент не виждаше никакво селище, единствено в залива Сан Николао имаше една къща, покрасива и по-добре построена от всички, които бе видял дотогава Островът е много голям и адмиралът казва, че не би се учудил, ако обиколката му е поне 200 левги Навсякъде земята била добре обработена. Според него селищата трябвало да се намират далеч от крайбрежието и да са разположени така, че да могат да наблюдават всеки, който се зададе насам; защото всички веднага побягвали с цялото си имущество и палели сигнални огньове, както по време на война.

Входът към залива е широк към хиляда крачки, което прави четвърт левга. Няма плитчини, нито пък рифове и е толкова дълбоко, че дъното може да се стигне чак при брега. Врязва се на 3 хиляди крачки във вътрешността на сушата. Дъното навсякъде е така гладко, пясъчно и без подводни скали, че всеки кораб може спокойно да хвърли котва и да влезе, без да взема специални предпазни мерки. В залива се изтичат два потока, които не са особено пълноводни, а насреща са се ширнали най-красивите на света поля, по вид напомнят полята на Кастилия, но тези ги превъзхождат по хубост. Поради тази причина даде на острова името Исла Еспаньола.

Понеделник, 10 декември

Изви се много силна вихрушка откъм североизток и отмести закотвените кораби на половин кабелт[1], което много учуди адмирала; той приписваше това на обстоятелството, че котвите бяха хвърлени твърде близо до брега, а вятърът духаше от сушата.

Понеже вятърът непрекъснато духаше в посока, противоположна на неговия маршрут, той изпрати на брега шестима души, добре въоръжени, със заповед да навлязат 2—3 левги навътре и да се сдобият със сведения. Те отидоха, но не намериха нито къщи, нито хора. Видяха само няколко колиби, много широки пътища и множество угаснали огнища. Видяха най-тучната земя на света и намериха много мастикови дървета, от които донесоха смола за проба. Казаха, че я има в изобилие, но времето не е подходящо за събиране, защото стичащите се капки сега не се втвърдяват

Вторник, 11 декември

И днес адміралът не отплава, защото непрекъснато духаше източен и североизточен вятър. Остров Тортуга — разположен срещу залива, както вече казахме — изглежда доста голям, а крайбрежието му е успоредно на брега на Еспаньола. От самия нос Чикин до найдалечната точка на остров Тортуга разстоянието е наймного 10 левги. Зад този нос брегът завива на юг.

---

[1] Морска мярка за дължина, равняваща се на 185,2 м Служи за измерване на сравнително неголеми разстояния — *Бел пр*

Адмиралът казва, че имал намерение да прекоси теснината, разделяща двата острова, за да разгледа отблизо Еспаньола, която е най-красивият остров на света, също и поради това, че ако се вярва на индианците, които го придружавали, оттам минавал пътят за остров Бабеке. Разказвали му, че той е много голям остров, покрит с високи планини, долини и реки. Казвали също че остров Боио е по-голям от остров Хуана, който те наричали Куба, и че не е обграден отвсякъде с море, това означавало, че имат предвид твърда суша, която би трябвало да се намира отвъд остров Еспаньола. Него те наричали Каритаба и твърдели, че това е безкрайно голяма земя. Би могло да се мисли, че на тази земя живее много предприемчив народ, защото жителите на всички тези острови изпитвали постоянен страх от канибалите.

„Затова повтарям същото, което съм казвал неведнъж — пише адмиралът, — а именно, че тези канибали не са нищо друго освен поданици на Великия хан и че той изглежда не е далеч оттук. Той трябва да притежава кораби, които несъмнено стигат чак дотук, за да хващат пленници, а понеже те никога повече не се връщат, сънародниците им мислят, че са били изядени. С всеки изминат ден все по-добре разбираме тези индианци, а и те нас, макар че често се случва да ни разберат тъкмо наопаки.“ Адмиралът свали на сушата няколко души и те намериха още много мастикова смола, но невтвърдена, което обяснява с твърде изобилните валежи; добавя, че на остров Хиос я събирали през месец март, а по тези места е далеч по-топло и трябва да я събират през месец януари.

Моряците уловили много риби, подобни на кастилските: кленове, лакерди, трески, доради, главочи, змиорки и крабове. Видели също сардинки и намерили много алое.

Сряда, 12 декември

И този ден той не отплава по същата причина; непрекъснато духаше насрещен вятър. При входа на залива откъм западната страна той постави голям кръст на едно възвишение, което се вижда отдалеч, „за да затвърдя това — казва той, — че тази земя е собственост на Ваши височества, а още повече за слава на Исус Христос господа наш и на християнската религия".

След поставянето на кръста трима моряци отидоха в гората да проверят какви са дърветата и растенията. Чуха да се приближават тълпи от хора и всичките бяха голи като другите туземци, които бяха виждали по-рано; викаха ги и тръгнаха към тях, ала индианците избягаха. Накрая хванаха някаква жена и това бе единствената им плячка. „Защото им бях заръчал — казва адмиралът — да уловят неколцина от местните жители, та с доброто си отношение към тях да ги накараме да забравят страха си; а също за да разберем дали тук има някакви ценни неща, както би могло да се съди по плодовитостта на земята. Върнаха се на корабите с тази жена, която беше хубава и много млада; тя разговаряше с нашите индианци, защото всички имат еднакъв език". Адмиралът я облякъл, дал ѝ стъклени мъниста, звънчета и бакърени пръстенчета. След това най-доброжелателно, както му беше обичаят, той я върна на сушата. Същевременно изпрати там няколко души от кораба и трима от придружаващите го индианци, за да се опитат да установят връзка с жителите на острова.

По-късно моряците, които закараха тази жена, разказваха на адмирала, че тя съвсем нямала желание да слезе от лодката и предпочитала да остане заедно с другите индианки, които той бил взел от порт Марес на остров Хуана, или Куба.

Всички индианци, които преди това били с тази жена, излезли със своите пироги, които им служат като кораби за всякакво плаване Когато доплавали до устието на залива и видели корабите, те се върнали, зарязали пирогите където им попадне и побягнали към своето селище. Младата индианка показала на моряците къде се намира то. Тя носела на носа си златно кръгче, което свидетелствувало, че на острова има злато.

Четвъртък, 13 декември

Тримата моряци, които адмиралът изпрати с жената, се върнаха чак в три часа след полунощ. Те не стигнали до селището било защото им се сторило твърде далеч, било защото се страхували Казваха, че сигурио утре при корабите ще дойдат много индианци, след като чуят добрите новини, които положително ще им разкаже онази жена.

Ала адмиралът желаеше колкото може по-бързо да разбере дали в околността има ценности, а в същото време искаше да влезе в контакт с жителите на страната, която му изглеждаше извънредно плодородна и прекрасна, и да им обясни каква изгода ще извлекат, ако се подчинят на католическите крале Ето защо той реши да изпрати нова експедиция до селището с надеждата, че индианката е разпространила благоприятните вести, че християните са добри хора. Избра девет души, добре въоръжени и годни за такава мисия, и им даде един от своите индианци.

Тези пратеници тръгнаха към селището, намиращо се югоизточно на 4 и половина левги Открили го в дъното на обширна долина, но то било пусто, защото щом забелязали приближаващите християни, всички жители избягали във вътрешността на острова, като изоставили цялото си имущество. Селището наброявало хиляда къщи и трябвало да има повече от три хиляди жители Индианецът, който придружаваше християните, се спуснал след туземците, като ги викал и обяснявал, че няма от какво да се страхуват, защото християните не са канибали, а напротив, те са слезли от небето и раздават много красиви неща на всеки срещнат Тези думи им направили толкова силно впечатление, че те се престрашили и около две хиляди души излезли срещу християните Слагали ръце на главите си, което е знак на голяма почит и приятелство, ала продължавали да се тресат от краката до главата и било трудно да ги успокоят.

Християните разказваха по-късно, че когато напълно ги успокоили, всички влезли в къщите и се върнали натоварени с храна, най-вече с хляб от маниока (това са едри грудки като репи, които те садят и отглеждат навсякъде по нивите си и които им служат за храна, от тях правят хляб или ги варят и пекат, по вкус до такава степен приличат на кестени, че който ги опита, не може да ги различи) Давали им хляб и риба и всичко, каквото имали.

Индианците, които придружаваха експедицията, знаеха вече, че адмиралът иска да има папагал[1], и изглежда индианецът, който водел християните, е казал това на туземците, защото не след дълго те донесли папагали и ги раздавали, без да искат каквото и да било в замяна. Те молели испанците да не си заминават тази нощ, като обещавали да им донесат от планината много повече подаръци

Докато разговаряли така с тези хора, християните видели голяма тълпа индианци, а сред тях бил мъжът на онази жена, с която адмиралът се отнесе толкова добре и я върна в дома ѝ; те я носели на ръце Идвали да благодарят на християните за доброто отношение на адмирала и за подаръците, които ѝ дал

Християните разказаха на адмирала, че всички тези индианци били красиви и на лице по-хубави от всички, срещнати дотогава. Но адмиралът добави, че умът му не побира как мо́гат да бъдат по-хубави, след като всички други, с които вече се запознаха на островите, са много приятни на вид Но християните твърдяха, че по отношение на красотата — както на мъжете, така и на жените, не може и дума да става за сравнение; те били значително по-бели от другите; а между тях имало две млади индианки, които били толкова бели, че можели да минат за испанки.

Уверяваха също, че и най-хубавите земи на Кастилия не могат дори да се сравняват с прелестта на земите, които видели. Адмиралът беше на същото мнение както за земите, които бе открил по-рано, така и за тази, която беше пред очите му, но те разказваха, че гледката от залива е нищо в сравнение с долината, която посетили, и че околностите на Кордова приличат на нея, колкото нощта на деня.

Те добавяха, че земята е добре обработена, а по средата на долината тече толкова широка и голяма река, че тя би могла да напоява цялата околност. Всички дървета били зелени и отрупани с плодове; тревата била висока и пълна с цветове, пътищата — широки и в добро състояние. Топло било както през април в Кастилия; чували се песни на славей и на множество други птици, съвсем както в Испания през пролетта; това било най-разкошното нещо на света През нощта някакви птици сладко пеели и отвсякъде се чували щурци и жаби. Рибите приличали на испанските Видели много мастикови дървета и алое, а също и памукови храсти, не намерили злато и в това няма нищо чудно, защото разполагали с твърде малко време за търсене.

---

[1] В средновековна Европа се смятало, че папагалите произхождат от Индия Наличието на папагали затвърдявало убеждението на Колумб, че откритите земи спадат към Индия.

Тогава адмиралът изчисли часовете на деня и нощта, както и времето от залез до изгрев слънце Пресметна, че за това са нужни 20 половинчасови пясъчни часовника, но признава, че изчислението може да не е съвсем точно, защото понякога часовникът не се обръща толкова бързо, колкото трябва, а друг път се обръща преждевременно. Казва също, че според изчисленията, направени с помощта на квадранта, те се намират на 34° северно от екватора

Петък, 14 декември

Адмиралът излезе от Пуерто де ла Консепсион с вятър откъм сушата, който скоро утихна; същото явление можеше да се наблюдава всеки ден, откакто се намираше в тази местност. След това задуха източен вятър и това му даде възможност да се насочи на север и североизток и да доплава до остров Тортуга. В източния и почти североизточен край на острова на разстояние около 12 мили той видя нос, който нарече Пунта Пиерна. Оттам видя на 16 мили в същата посока друг нос, който нарече Пунта Лансада Така че от края на остров Тортуга чак до Пунта Агуда в източна и североизточна посока трябваше да има 44 мили, или 11 левги По крайбрежието виждаше няколко по-малки плажове с гладък пясък.

Остров Тортуга се издига високо, но е леко вълнообразен, много красив и твърде гъсто населен, както и остров Еспаньола; полята са също така добре обработени и човек може да повярва, че се намира в околностите на Кордова.

Като видя, че вятърът е насрещен и че не може да се насочи към остров Бабеке, той реши да се върне в Пуерто де ла Консепсион, който току-що бе напуснал; но не можа да влезе в устието на реката, намираща се на 2 левги източно от този залив.

Събота, 15 декември

Той излезе от Пуерто де ла Консепсион, за да продължи отново пътя си. Но щом напусна залива, срещу него излезе силен вятър, който духаше от изток. Затова зави към остров Тортуга и там се насочи към устието на реката, която искаше да разгледа предишния ден и до която не успя да се приближи. Но и този път нямаше късмет и трябваше да хвърли котва край плажа, образуващ удобен пристан на половин левга откъм подветрената страна. След като хвърли котва, той пое с лодките да се запознае с реката; на половин левга понататък навлезе в морски залив с убеждението, че това е устие на река. Трябваше да се върне и накрая откри устието; но то нямаше дори един сажен дълбочина, а течението беше изключително силно. Той обаче навлезе в него с лодките, за да види селището, което неговите пратеници бяха посетили преди два дни. Заповяда да хвърлят въжета на брега, за да влачат лодките, и моряците се заловиха да ги теглят; те успяха да ги измъкнат на два изстрела с бомбарда, но силното течение на реката не им позволи да ги изкачат по-нагоре. Видя няколко къщи и голяма долина, сред която беше разположено селището; казва, че никога не е виждал нищо по-прекрасно. На брега на реката видя хора, но те веднага избягаха. Добавя, че те сигурно страдат от страшни преследвания, щом живеят в толкова голям страх. И наистина, щом някъде на сушата се появят християни, техните стражи веднага запалват огньове по всички високи места; на двата острова Еспаньола и Тортуга (която също е много голяма) още повече, отколкото на другите острови, които оставиха зад гърба си.

Той нарече долината Валие дел Парансо, а реката — Гуадалкивир, понеже е голяма, колкото реката в Кордова: бреговете ѝ са покрити с великолепни камъни, а цялата река е плавателна.

Неделя, 16 декември

В полунощ вдигна платна при вятър откъм сушата, излезе от залива и се отдалечи от остров Еспаньола, като плаваше по посока на вятъра, който от три часа започна да духа от изток.

В средата на залива срещна пирога с един индианец; адмиралът се учуди много, че е успял да се задържи на вълните при толкова силен вихър. Нареди да изтеглят на палубата индианеца заедно с пирогата му, отнесе се много добре към него, подари му мънистени огърлици, звънчета и бакърени пръстенчета. Закара го с кораба си чак до брега, където на около 16 мили се намираше селището. Там адмиралът хвърли котва и намери добър пристан на плажа, недалеч от селището, което изглежда беше построено неотдавна, защото всички къщи бяха нови. Индианецът слезе, свалиха пирогата му и той занесе първите добри новини за адмирала и християните. Дотам вече беше стигнал слухът за посещението на шестимата християни в предишното селище и ето че след малко излязоха да ги посрещнат повече от 500 души. Малко по-късно към тях се присъедини и самият крал; всички се насъбраха на плажа около корабите, които стояха на котва близо до сушата. След това на групи или един по един започнаха да се качват на палубата на кораба. Не донесоха нищо особено, но някои носеха в ушите и на носа си зрънца от най-фино злато, което на драго сърце подаряваха.

Адмиралът нареди да ги посрещнат добре, защото казваше: „Това са най-добрите и най-кротките хора на света, а също и защото храня голяма надежда в бога, че Ваши височества ще покръстят всички тези хора и те ще станат ваши поданици; а аз още отсега ги смятам за такива".

Забеляза, че техният крал стои на плажа и всички се отнасят с голяма почит към него. Затова му изпрати подарък, който той прие с голямо задоволство. Беше млад човек, най-много двадесетгодишен, край него стояха старият кралски наставник и съветниците, които го придружаваха и отговаряха вместо него, защото самият той говореше съвсем малко. Един от индианците, които съпътстваха адмирала, се приближи до краля и му обясни, че християните са слезли от небето, търсят злато и искат да отидат на остров Бабеке. Кралят отговори, че това му се вижда правилно, защото наистина на този остров има много злато. Той дори показа на един от хората на адмирала, които му занесоха дара, по какъв път трябва да вървят, като каза, че дотам може да се стигне за два дни и че ако им е нужно нещо от негова страна, на драго сърце ще им го даде.

Този крал и всички други ходеха голи, както ги е майка родила, жените също, както изглежда, ни най-малко не се срамуваха. И жените, и мъжете бяха по-хубави от всички, които видяха дотогава. Те са почти съвсем бели и трябва да се предполага, че ако имаха обичай да се обличат и да се прикриват от лъчите на слънцето и́ от вятъра, щяха да бъдат бели като испанците; защото тази страна има твърде мек климат и подобър не може да се намери. Брегът е стръмен, но земята дори и по най-високата планина може да се обработва, защото теренът е равен и леко вълнообразен. В цяла Кастилия не може да се намери място, което да се мери с нея по хубост и плодородие И този остров, подобно на Тортуга, е обработен добре като кордовските поля Там садят „ахес" — вид растения, които те отглеждат и чиито корени приличат на морков; от тези корени правят хляб, като ги стриват и месят, след което посаждат растението на друго място и то дава още четири или пет такива корени; те са много вкусни и приличат на кестени. Тук са по-големи и по-хубави от всички видени дотогава, макар и адмиралът да казва, че те се срещат и в Гвинея; ала тукашните са дебели като човешки прасци

Самите жители, всички до един, са снажни и силни, а не са мършави като срещаните по-рано. Много са учтиви и нямат никаква религия. За дърветата казва, че представляват много красива гледка. Зеленината била толкова сочна, че листата им изглеждали почти черни.

Удоволствие било да се гледат тези долини, реките с чудесна вода, земите, годни за обработване и за отглеждане на всякакъв добитък, какъвто в околността изобщо нямало, земите, подходящи за градинарство и изобщо за всичко, което човек може да желае на земята.

След пладне кралят лично се качи на палубата на кораба. Адмиралът го посрещна с подобаващите почети; нареди да му обяснят, че самият той служи на краля и кралицата на Кастилия, които са най-могъщите владетели на света. Но нито индианците, които го придружаваха и му служеха за преводачи, нито кралят не вярваха във всичко това, защото бяха убедени, че християните са слезли от небето и че кралството на кастилските крале е на небето, а не на този свят. Поканиха краля да опита няколко кастилски ястия Той вземаше само по един залък, а останалото даваше на своите съветници или на кралския наставник и на всички, които го придружаваха

„Уверявам Ви, Ваши височества, че тези земи, особено на остров Еспаньола, са плодородни и богати, не ми стигат думите да ги хваля и никой, който не ги е видял със собствените си очи, не би могъл да повярва в това. Моля Ви, Ваши височества, да бъдете сигурни, че тези земи Ви принадлежат като самата Кастилия. Достатъчно е само да се заселим тук за постоянно и да даваме заповеди на туземците, за да изпълняват всичко, каквото се поиска от тях. Аз самият с шепата хора, с които разполагам, мога безопасно да обикалям всички тези острови. Видях вече как трима от нашите хора слязоха на сушата и тълпата индианци само при вида им хукна да бяга, макар че те не искаха да им сторят зло. Те нямат оръжие и ходят съвсем голи, не са запознати с военното изкуство и са толкова страхливи, че и хиляда от тях не биха се опрели на трима наши

Вижда се, че са склонни към послушание и изпълнение на всяка възложена работа, умеят да сеят земята, годни са да вършат всичко, от което би могло да има полза. Трябва да ги накараме да строят градове, да ги научим да се обличат и да се държат като всички нас"

Понеделник, 17 декември

Тази нощ духаше много силен североизточен вятър; но морето не беше бурно, защото остров Тортуга, разположен срещу залива, изпълнява ролята на защитен вал и спира вълните. Затуй адмиралът остана там през целия ден и изпрати моряците с мрежи да уловят риба.

Индианците с радост придружиха християните и донесоха няколко от стрелите, с които си служат каинбалите; това са много дълги тръстики, които завършват със заострено и обгорено в огън дръвце. Показаха им и двама души, на чиито плещи липсваха парчета месо, и даваха да се разбере, че са ги ухапали канибалите, които са искали да ги изядат, но адмиралът не вярваше на това

После изпрати в селището няколко души, за да разменят стъклени гердани за злато на тънки пластинки. Един от индианците, когото адмиралът смята за управител на провинцията, а другите го наричат вожд, нямаше такава златна пластинка, голяма колкото длан, и изглежда искаше да я размени. Той отиде у дома си, наряза я на малки ивици и се върна да ги размени. Когато раздаде лентите, той със знаци обясни, че пратил да търсят още и че утре трябва да му ги донесат. „Всички тези особености, техният начин на поведение, разсъдливостта, любезността и хитростта показваха — казва адмиралът, — че тези туземци са по-просветени и интелигентни от предишните.“

След обед от остров Тортуга се зададе пирога с 40 души; когато спряха до брега, всички жители на селището, събрани там, седнаха на земята в знак, че ги посрещат с мир Няколко индианци от пирогата слязоха на сушата и лека-полека броят им се увеличи. Тогава сам вождът стана и ги накара да се върнат в пирогата, като изричаше думи, които изглеждаха заплашителни. Пръскаше ги с вода, събираше камъни по брега и ги хвърляше в морето по посока на пирогата. Индианците съвсем смирено седнаха в пирогата и отплаваха. „Тогава вождът взе камък и го сложи в шепата на моя офицер — казва адмиралът, — та и той да го хвърли подир тях Бях го изпратил заедно с нотариуса и с още няколко души, за да видят дали няма да ми донесат нещо полезно, обаче моят офицер не пожела да хвърли камъка. По този начин вождът показа, че иска да спечели благоволението на адмирала. Пирогата бързо се отдалечи.“

След като те си отидоха, индианците казаха на адмирала, че на остров Тортуга има значително повече злато, отколкото на Еспаньола, защото е по-близо до Бабеке Адмиралът пише, че не вярва на Еспаньола или на остров Тортуга да има златни рудници, а там докарват злато от Бабеке, но в малки количества, защото жителите на тези два острова нямат какво да дадат в замяна. От друга страна, тяхната земя е толкова плодородна, че не е нужно да работят много, за да си осигурят препитанието, а още по-малко — за да се облекат, защото ходят съвсем голи.

Адмиралът си мислеше, че се намира на две крачки от златните находища и че бог сигурно ще му посочи мястото, където се ражда то. Той успя да разбере, че от залива до Бабеке има четири дни плаване, т. е. 30 до 40 левги, които при благоприятен вятър може да се изминат за един ден.

Вторник, 18 декември

Този ден адмиралът стоя на котва до крайбрежието поради насрещния вятър, а също и поради това, че вождът обеща да му донесе злато, и макар че не очакваше да му достави много, понеже на острова нямаше рудници, все пак искаше да разбере по какви пътища златото идва тук.

В зори той заповяда да вдигнат на кораба и на каравелите знамената с гербовете и флаговете, за да почетат деня на Пресветата дева от О[1] край Сеговия, т. е. празника Благовещение. Дадоха многобройни изстрели от бомбардата.

„Кралят на остров Еспаньола — разказва адмиралът — излезе рано от дома си, който трябва да се е намирал на около 5 левги от крайбрежието, доколкото можах да разбера." Пристигна в селището в три часа́. Там вече го чакаха няколко души, пратени от адмирала, за да се уверят дали ще дойде златото. Те докладваха, че кралят пристигнал със свита от около двеста души и четирима индианци го носели на паланкин[2]. Както казахме, той беше млад човек. Днес дойде на кораба с цялата си свита тъкмо когато адмиралът закусваше на бака.

Във връзка с този случай адмиралът пише до краля и кралицата: „Видът му, както и почитта, с която го обкръжават всички останали, биха се понравили на Ваши височества, въпреки че те ходят голи, съвсем голи. Когато се качи на палубата, той ме заварн на масата в носовата част на палубата. Със съответните церемонии той седна до мене, като не ми позволи да изляза да го посрещна, нито дори да стана от масата, и настояваше да довърша закуската си.

---

[1] Храм в планините край Сеговия, образуващи овален контур във формата на буквата О — *Бел. пр.*

[2] Покрита носилка за пренасяне на пътници в някои източни страни. — *Бел. р.*

Помислих си, че ще му бъде приятно да вкуси от нашите ястия, и наредих да му поднесат нещо за ядене. Когато влизаше под навеса на бака, той с ръка даде знак на всички придружаващи го да останат отвън: подчинихa се с най-голяма готовност и с всички признаци на почит и седнаха на най-горната палуба, с изключение на двама души в зряла възраст; единият взех за негов съветник, а другия за дворцов началник — те седнаха в нозете му. От всички блюда, които му бяха поднесени, кралят вземаше само по толкова, колкото обикновено се взема „за опитване на вкуса", а останалото даваше на хората си и те го изяждаха. Така беше и с напитките — той само си цаквасваше устните, а останалото отпращаше за другите; и всичко това с голямо достойнство, почти без да говори; всичко, което изричаха — доколкото можех да разбера, — беше разсъдливо и сериозно; двамата приближени го гледаха в устата и или говореха от негово име, или разговаряха с него, като му засвидетелствуваха голямо уважение.

След закуската един от неговите оръженосци донесе пояс, който напълно приличаше на кастилските, но беше с различна украса. Кралят го пое и ми го подари, а освен него и две късчета злато, изкусно изработени, но много тънки. Предполагам, че в околността този благороден метал не се среща много, но мисля, че в съседство има земи, в които се намира злато, и то в значително количество.

Над леглото ми висеше изписан ковьор, видях, че той много му хареса; подарих му го заедно с красивата огърлица от янтар, която носех на шията си, чифт червени чепици и шишенце с вода от портокалов цвят. Чудех се просто, като го гледах как се зарадва. Самият той и съветниците му бяха неутешими, че не могат да ме разберат, а и аз, че не разбирах какво ми говорят. Въпреки това разбрах, когато ми казаха, че ако имам нужда от нещо, целият остров е на мое разположение. Пратих да донесат огърлицата, на която за разпознаване съм окачил монета от чисто злато на стойност два кастеляно, върху която са гравирани портретите на Ваши височества. Показах му я, като повторих вчерашните си думи, че Ваши височества управляват и притежават най-голямата част от света и че няма по-могъщи владетели от Вас. Показах му кралското знаме и другото с кръста и те ги разгледаха с голямо внимание. Обръщайки се към съветниците си, той каза, че Ваши височества трябва да са велики властелини, щом без никакво опасение са могли да ме изпратят тук от толкова далеч, чак от небето, без да се страхуват от никого. Каза още много други неща, които не разбрах; но виждах, че разглежда всичко с голямо възхищение."

Когато стана късно и кралят поиска да си върви, адмиралът нареди да го откарат с неговата лодка, като му окажат всякакви почести, и в негова чест заповяда да дадат многобройни изстрели от бомбарда. На сушата кралят седна в своята лектика и потегли заедно със свитата си, наброяваща повече от двеста души, а след него един от най-знатните индианци носеше на рамене неговия син. Кралят нареди да нагостят всички моряци и другите хора от екипажа, които срещна по пътя, и където и да отидеха, към тях трябваше да се отнасят добре.

Един моряк, който го срещнал из пътя, разказваше после, че някакъв индианец, избран изглежда измежду най-достойните, тържествено носел най-отпред подаръците от адмирала предмети. На известно разстояние зад краля носели сина му, който имал също така многоброен ескорт, а по-нататък, приблизително на същото разстояние, вървял братът на краля, придържан под мишници от двама високопоставени индианци. Този брат след заминаването на краля се качи на кораба и адмиралът му даде няколко неголеми подаръка. Тогава адмиралът узна, че на местния език кралят се нарича касик.

Разказва, че този ден при размяната не получил много злато. Но от един старец научил, че в радиус най-много от 100 левги се намират острови, на които, доколкото могъл да разбере, имало злато в изобилие; то се срещало и на други острови; старецът разказвал, че имало един остров, който изцяло бил от злато; на други пък имало толкова много, че го събирали и го пресявали през сито като брашно; след това го топели и от него ковели дебели пръчки и най-различни предмети, чиято форма той описал с жестове

Старецът показал на адмирала посоката и разположението на тези острови. Адмиралът решил да отиде там и добавя, че ако този старец не бил толкова важна особа измежду приближените на краля, щял да го задържи и да го вземе със себе си или поне ако знаел езика, щял да го помоли да го придружи, и бил убеден, че старецът с готовност би се съгласил заради добрите отношения между тях Но понеже смятал тези хора за поданици на католическите крале, не искал да го онеправдава и затова го пуснал на свобода

Забил огромен кръст насред селището, при което индианците усилено му помагали. Казва, че те дори заедно с другите се молели и кланяли пред кръста Тези външни прояви му дават основание да се надява, че с божията помощ всички тези острови ще станат християнски

Сряда, 19 декември

Същата нощ вдигна платна, за да излезе от канала, който островите Тортуга и Еспаньола образуват на това място. Сутринта вятърът се обърна на източен и през целия ден не му позволи да излезе от водите между тези два острова, а привечер беше невъзможно да се скрие в залива, който се появи пред очите му.

Забелязаха четири издадени нивици, голям залив и река. Малко по-далеч се подаваше нос, по-голям от другите, на който се виждаше селище, а зад него долина, притисната от много високи планини и обрасла с дървета, които приличаха на борове На нос Дос Ерманос се издигаше висока планина, чиито гънки почваха на североизток и се губеха към югозапад. От другата страна на югоизток от Кабо де Торес се виждаше малко островче, на което той даде името Санто Томе, тъй като на другия ден се падаше неговият празник. По цялата си обиколка, доколкото можеше да се прецени откъм морето, този остров имаше чудесни издадени нивици и пристани.

---

[1] Алто (исп.) — висок, бахо (исп.) — нисък — *Бел пр.*

На запад островът образува нос, който се врязва далеч в морето и на места е хълмист, а на места плосък и затова го нарекоха Кабо Алто и Бахо[1]. На около 60 мили югоизточно от нос Де Торес има издадена в морето планина, която е по-висока от другите; отдалеч човек може да я вземе за остров, още повече че е съединена със сушата само с една тясна ивица. Той я нарече Карибата по името на страната, която също се нарича Карибата. Тази планина е много красива, обрасла е с ярко зелени дървета и по нея няма нито сняг, нито мъгли. В тази област времето беше такова, каквото е в Кастилия през март, въздухът беше също така чист и топъл; а по отношение на растителността — както е през май. Адмиралът казва, че там нощите продължавали 14 часа

Четвъртък, 20 декември

Днес към залез слънце спря в залива, който се намира между остров Санто Томе и нос Карибата, и хвърли котва. Заливът е много удобен и би могъл да побере всички кораби на християнския свят. Който не го познава, не би могъл да влезе в него откъм открито море, защото има ивица подводни скали, които започват от планината и стигат едва ли не до острова. Но тези скали не образуват непрекъсната верига, а са пръснати безразборно, едни към морето, други към сушата; така че ако човек ги наблюдава внимателно, може без никаква опасност да влезе през твърде широките и много дълбоки канали, които навсякъде имат 7 сажена дълбочина. Там корабите може да се привържат с какво да е въже и ще бъдат защитени от всякакви ветрове. Казва, че при входа за този залив имало друг, на западния бряг на пясъчно островче, на което се виждали много дървета; край бреговете на това островче каналът е дълбок 7 сажена, но от тази страна има многобройни пясъчни ивици, така че човек трябва добре да си отваря очите, докато корабът влезе в пристанището, но след това може да не се бои от никакви урагани на света

От това пристанище се виждаше голяма, добре обработена долина, спускаща се към югозападната страна на залива. Долината е обградена от огромни планини, опиращи сякаш в небето, много красиви, пълни със зелени дървета. Несъмнено тези върхове са по-високи от върха на Тенерифе в Канарските острови, който минава за най-висок в света.

Ог тази страна на остров Санто Томе на разстояние една левга се вижда друго малко островче и още едно зад него. Навсякъде заливите са превъзходни, но трябва много да се внимава поради плитчините.

Той видя и селища и сигнали огньове, запалени на крайбрежието

Петък, 21 декември

Днес адмиралът тръгна с корабните лодки да изследва залива. Той му се струваше толкова добър, че никой от предишните не можеше да се мери с него. Почти се оправдава, че толкова много ги е хвалил и поради това сега не знае как да се изрази за този. Опасява се да не го обвинят, че похвалите му са много преснилени или че си съчинява. Оправдава го обаче фактът, че сред екипажа има стари мореплаватели, които заявяват и ще заявят същото, както и всички, които плават по море, а именно, че похвалните думи, с които се отзова за посетените преди този заливи, отговарят на истината, но също така е истина, че този е най-хубавият сред тях.

Той добавя и тези думи: „От 23 години плавам и не съм прекъсвал пътешествията си освен за кратък и незначителен период, посетил съм всички Левантински земи и целия Запад, последния през английския север; плавал съм и до Гвинея, но по нито едно от тези трасета не ще се намерят толкова удобни заливи както тук, където винаги намирах все по-добри. Напълно обмислено пиша тези думи; също така с пълно съзнание мога да повторя, че всичко, което съм написал, е написано добре и че този залив превъзхожда всички други. Тук биха могли да се поберат всички кораби на света, и той е така добре защитен, че бих могъл да привържа кораба си с парче от най-старото въже“.

От входа до края на залива има може би 5 левги. Адмиралът видя отлично обработени земи, макар че те всъщност навсякъде са такива. Нареди на двама моряци да слязат на брега и ги прати да огледат от върха на хълма дали някъде няма селище, защото от морето не се виждаше нищо. Но снощи към десет часа няколко индианци се приближиха до кораба с пирогата си, тласкани от любопитство да зърнат адмирала и християните, върнаха се, отрупани с дрънкулки, от които бяха особено доволни

Двамата пратеници се върнаха и казаха, че на известно разстояние от залива забелязали голямо селище. Адмиралът заповяда да гребат в тази посока. Тъкмо се приближаваше към брега, когато видя, че към него идват няколко индианци, но те изглеждаха разтревожени Виждайки това, той нареди да спрат лодките, та чрез индианците, които го придружаваха, да им обяснн, че няма да им се случи нищо лошо Тогава те дойдоха по-близо до морето, а адмиралът заплава към брега Лека-полека страхът им се стопи и цялото крайбрежие почерня от народ. Мъже, жени и деца буйно изразяваха приятелските си чувства Разтичаха се да ни носят хляб от „ямес", който те наричат „ахес" той е много бял и чудесен на вкус. Носеха ни и вода в кратуни или в глинени кърчазн, подобни на изработваните в Кастилия Донасяха всичко, каквото имаха и с което предполагаха, че ще угодят на адмирала; и то с такава щедрост и доволство, че да ти е мило и драго да ги гледаш.

„И нека никой не казва, че щедростта им се обяснява с малката стойност на подаряваните неща: по едни и същи начин и с еднаква готовност те донасяха късчета злато и кратуни с вода Всъщност — казва адмиралът — човек лесно може да разбере, когато му дават нещо от все сърце". Това са собствените му думи.

„Тези хора нямат никакви тояги или копия, нито пък някакво друго оръжие и не видях нищо такова из целия остров, който изглежда много голям И мъжете, и жените ходят съвсем голи, както ги е майка родила. На остров Хуана и в другите земи, които открихме, жените, особено тези, които са навършили 12 години, носеха парче памучно платно, като лигавниче, което прикрива срамните части Тук и младите, и старите не носят нищо. На другите места мъжете ревнуваха жените си и ги криеха от християните, а тук ни най-малко. Някои жени имат прекрасна фигура и те първи идват да ни изразят благодарност и донасят всичко, каквото имат, ивй-вече храна: хляб „ахес", някакъв вид орехи и пет или шест други видове плодове". Адмиралът нареди да изсушат някои от тях, за да ги поднесе на кралското семейство.

Казва също, че и на други места жените постъпвали по такъв начин, преди да ги укрият. Адмиралът заповяда на хората си при всички случаи да проявяват сдържаност, никога никого да не обиждат и особено да не вземат нищо против волята на индианците и да плащат за всичко, което те им донасят.

В края на краищата — констатира адмиралът — трудно би могъл човек да си представи, че някъде на света има по-сърдечни и всеотдайни, а също и по-плахи хора от тях. Лишаваха се от всичко, което имаха, за да го подарят на християните, и щом християните пристигнеха някъде, те дотичваха да им дават подаръци. После адмиралът прати шестима християни в селището, за да го разгледат. Посрещнали ги с всички почести, които индианците знаят и умеят да оказват; дарили ги с всичко, каквото имали, защото непоколебимо вярвали, че адмиралът и всички негови спътници са слезли от небето. Индианците, които адмиралът взе от другите острови, също бяха убедени в това, при все че той нареди да им обяснят как е в действителност.

След като шестимата християни отидоха в селището, няколко туземци се приближиха със своите члунове, за да поканят адмирала от името на владетеля на тази страна да посети неговото селище, преди да отпътува Обясниха му, че селището на този владетел се намира по неговия път, на полуострова, уверяваха, че владетелят и многобройното население го очакват Адмиралът реши да отиде там.

Преди да поеме по обратния път, на брега се събра огромно множество. мъже, жени и деца от всички страни му викаха да не заминава, а да остане при тях. Пратениците на другия владетел, които дойдоха да го поканят, чакаха в пирогите си да не би той да отплава, без да е посетил и техния господар. Той наистина потегли натам; пристигна на мястото, където онзи владетел беше стоварил огромни запаси от храна и го очакваше. Щом видя, че адмиралът се приближава, владетелят заповяда на хората си да седнат, а също и да занесат всичката храна в лодките на адмирала, стигнали досами брега. Когато видяха, че адмиралът прие всичко, което му пратиха, повечето индианци се спуснаха към селището, което сигурно не беше далеч, за да донесат още храна, папагали и други неща, каквито имаха, и всичко това с такава готовност, че да ти е драго да ги гледаш. Адмиралът им раздаде стъклени гердани, пръстени от бакър и звънчета, макар че те не искаха нищо в замяна, но това му се струвало правилно особено защото — добавя той — искал да се отнася към тях така, като че ли вече са християни и поданици на кастилските крале, и то в още поголяма степен, отколкото самите кастилци. Казва, че не им трябва нищо друго освен да знаят езика и да получават заповеди, и те сигурно ще изпълняват всичко, каквото се поиска от тях. Накрая адмиралът се отдалечил, за да се върне на корабите, а индианците — мъже, жени и деца — колкото им глас държи, викали и молели християните да не си отиват, да останат с тях. Пироги, натъпкани с индианци, придружиха адмирала чак до кораба. Той ги прие много ласкаво, нахрани ги и им подари дрънкулки. В негово отсъствие беше дошъл да го види друг владетел от западните части на острова; макар че корабът беше още на половин левга от брега, много индианци се хвърлиха във водата и заплуваха към него Владетелят, за който вече споменах, си бе отишъл и адмиралът изпрати няколко души да му върнат посещението от негово име и да му поискат по-точни сведения за острова. Той ги посрещнал много добре и ги завел до своето селище, за да им връчи няколко големи къса злато. Стигнали до голяма река, която индианците преплували, а християните, понеже не можели да направят това, били принудени да се върнат. В цялата околност се виждат много високи планини, които сякаш докосват небето, така че планината на остров Тенерифе е нищо в сравнение с тяхната хубост и височина. Всички те са покрити със зеленина и дървета, които представляват чудна гледка. Сред тези планини има приветливи и много плодородни долини. На самия край на залива, откъм южната страна, се открива една от тези долини, която е толкова обширна, че погледът не стига до края й, при все че никаква планина не закрива гледката;

ето защо трябва да се предполага, че дължината и е от 15 до 30 левги; тя е добре обработена и плодородна и е зелена като Кастилия през май или юни, макар че нощите тук продължават 14 часа, а земята е обърната на север.

Този залив е отличен заслон срещу ветровете, които биха могли да се появят, той е дълбок и закътан. Околното население е миролюбиво и гостоприемно, няма никакво оръжие — нито добро, нито лошо. Всеки кораб може да се скрие в този залив, без да се опасява, че през нощта ще го нападне друг кораб, защото, макар и при входа да е широк повече от 2 левги, той е преграден от две вериги подводни скали, които едва се подават над повърхността на водата, така че остава само един много тесен проток да минава между тях, и би могло да се каже, че всичко това планово е било направено от човешка ръка и е оставена само една врата, достатъчна, за да могат да влизат през нея корабите.

От входа чак до брега на ниското островче, завършващо с добре залесен плаж, дълбочината е 7 сажена Входът е от западната страна и корабът може спокойно да се доближи почти до самата скала. На северозапад имв три острова, а на една левга от края на залива се изтича голяма река. Заливът е най-хубавият на света Адмиралът нарече пристанището Пуерто де ла Мар де Санто Томе, защото днес е празникът на този светец; а залива нарече море заради неговата просторност.

Събота, 22 декември

В зори вдигна платна, за да продължи да търси островите, на които по думите на индианците имало големи количества злато, те дори твърдяха, че на някои от тях златото е повече от земята. Но времето не беше благоприятно и той трябваше да се върне в залива. Изпрати лодки с мрежи на риболов.

Владетелят, чието селище се намираше недалеч, прати при тях голяма пирога, пълна с хора, сред които и един от приближените му, за да помолят адмирала да отиде при тях с всичките си кораби, като обещаваше да му даде всичко, с което разполага. Възползвайки се от случая, той му пращаше пояс, на който вместо кесия висеше маска, ушите, носът и езикът на която бяха от ковано злато. Тези хора са толкова щедри, че дават всичко, каквото им поискаш, и отгоре на това са убедени, че ако ги помолиш за нещо, ги удостояваш с голямо благоволение. Така казва адмиралът.

Пратениците срещнаха лодката, предадоха пояса на едни от юнгите, след което продължиха към кораба, за да изпълнят мисията си. Голяма част от деня измина в усилия да се разберат едни други. И самите индианци, които бяха с адмирала, не разбираха добре тези пратеници, защото те наричаха предметите другояче; накрая с помощта на жестове адмиралът отгатна, че го канят на угощение.

И той реши да пътува в неделя, за да отиде там. Обикновено не плаваше в неделя — не от предразсъдъци, а от набожност, но тяхното благоразположение към кастилските крале, както казва, му давало основание да се надява, че тези народи скоро ще станат християнски; а понеже ги смятал вече за кралски поданици, старает се да им достави удоволствие, за да ги подтикне да служат от чисто сърце на кралете

Преди да отплава, изпрати шестима души от екипажа към едно доста голямо селище, което се намираше на 3 левги западно от тях. Владетелят на това селище дойде при адмирала предния ден и каза, че имал няколко парчета злато. Щом видя идващите християни, владетелят хвана за ръката нотариуса, когото адмиралът изпрати с хората да бди над тях и да следи да не би да си позволят своеволия спрямо индианците Колкото индианците бяха щедри, толкова испанците проявяваха алчност и ненаситност — не им стигаше това, че получаваха от индианците всичко, каквото поискаха за някоя връвчица и дори за късче стъкло, отломък от паница или пък някаква друга дреболия без никаква стойност; те биха искали да заграбят всичко и да не дават нищо в замяна, което беше строго забранено от адмирала. Вярно е, че освен златото всичко останало, което индианците подаряваха на християните, нямаше особена стойност; ала адмиралът, виждайки добрата воля на индианците, които даваха или наймалкото бяха готови да дадат късче злато за седем стъклени мъниста, сурово забрани да се взема каквото и да било, без да се дава нещо в замяна.

Наобиколен от многолюдното население на селцето, този владетел хвана нотариуса за ръка, заведе го в дома си и нареди да нахранят испанците, а в това време всички индианци носеха най-различни предмети като памучни тъкани и кълбета прежда. На сбогуване вождът му подари три охранени гъски и късчета злато.

Върнаха се обкръжени от множество индианци, които носеха предмети, получени при размяната; индианците дори настояваха да носят на рамене и самите тях и действително ги пренесоха през реката и през блатистите места. Адмиралът се разпореди да поднесат на владетеля дарове, от които и той, и всички негови поданици останаха много доволни; всички твърдо вярваха, че християните са слезли от небето, и за тях беше щастие, че можеха да ги разглеждат отблизо.

През деня до корабите дойдоха повече от 120 пироги, пълни с индианци, всеки от които най-често носеше хляб, какъвто ядат те, риба, вода в пръстени стомни, а също и всевъзможни корени, които те пускат в съдинка с вода и после я пият с явно удоволствие; индианците, които придружаваха адмирала, казваха, че това нещо е много полезно за здравето.

Неделя, 23 декември

Той не можа да вдигне платна, за да потегли към страната на този владетел, който го викаше и канеше, тъй като вятърът не беше благоприятен; но изпрати лодките с нотариуса и няколко души от екипажа заедно с тримата индианци, които дойдоха да предадат поканата и бяха останали да чакат.

След като те отплаваха, адмиралът прати двама от придружаващите го индианци в селището, което се намираше недалеч от мястото, дето стояха корабите. Върнаха се на кораба заедно с още един владетел и донесоха новината, че на този остров Еспаньола имало много злато и че тук идвали хора от други острови да го купуват; уверяваха го, че може да намери злато, колкото си иска. Дойдоха и други, които потвърдиха това, т. е., че на острова има много злато и че могат да го научат как да се сдобие с него. Адмиралът едва успя да разбере какво му говореха. Но той все така беше убеден, че в тези области трябва да има много злато и че ако успее да открие мястото, където го добиваха от земята, би могъл да го има в изобилие и — както си мислеше — почти на безценица. Повтаря още, че е уверен, че златото сигурно е много, защото в течение на три дни получил прекрасни образци, а няма причини да смята, че то е донесено от други острови. „Дано нашият господ, в чиято власт са всички тези неща, благоволи да ми помогне и да ми даде това, което сетне ще служи нему". Това са собствените думи на адмирала.

Адмиралът казва, че според досегашните му изчисления при корабите са идвали около хиляда души. Всеки от тях донасял по нещо от имуществото си. Когато се приближат до кораба на половината разстояние на един изстрел с арбалет, всички в пирогите се изправят, вдигат нагоре донесените предмети и се провикват: „Вземайте! Вземайте!"

Добавя, че поради липса на чунове повече от 500 души сами доплували до корабите, закотвени на една левга от брега. Доколкото могъл да ги разпознае, дошли петима вождове или пък техните синове, с всички свои гости, с жените и децата си, за да разгледат християните. Адмиралът наредил да раздават на всички подаръци и смята, че е постъпил правилно. Той казва: „Дано милостивият бог ми помогне да открия злато, искам да кажа, златни рудници; много от тукашните хора твърдят, че знаят къде се намират те". Това са собствените думи на адмирала.

Лодките се върнаха по здрач. Хората разказваха, че имало доста път до мястото, откъдето се връщаха; край планината Карибата видели много чунове, пълни с туземци, които идвали тъкмо от това селище, за да видят адмирала и християните. Адмиралът, както казва, е сигурен, че ако би могъл да остане в залива през коледните празници, цялото население на острова, който той смята за по-голям от Англия, ще дойде да го види.

Туземците с пирогите се върнали да придружат християните до своето селище. Според това, което разказваха, то било по-голямо и по-регулирано от всички видени и открити по-рано. Адмиралът казва, че селището се намира на около 3 левги югоизточно от Пунта Санта.

Тъй като пирогите благодарение на веслата са попъргави, те изпреварили ладията, за да уведомят кацика (защото така те наричат върховния си началник, ала адмиралът още не знаел дали това означава крал или старейшина) Те имат и други думи за определяне на сановниците, наричат ги „нитайно“; но той не знае дали това означава благородник или старейшина, или пък съдия.

Най-сетне самият кацик излязъл да ги посрещне и всички жители на селището се стълпили около него на крайбрежието, което било толкова обширно, че там можело да има над две хиляди души Този крал приел моряците с явна почит; а всички хора неспирно носели нещо за пиене и ядене. След това кралят дал всекиму памучна кърпа, подобна на тези, които носят техните жени, а също и папагали за адмирала и няколко късчета злато. Индианците също раздавали такива кърпи и други дребни неща от домовете си, като ги разменяли за всякакви дреболии, които им давали и които, ако се съди по изражението на лицата им, те приемали като ценни реликви.

След пладне, когато искали да се сбогуват, кралят с всички свои поданици ги помолил да останат до другия ден. Когато индианците видели, че те твърдо са решили да си вървят, масово ги придружили и чак до лодките, оставени в устието на реката, носили на гръб всичко, което им било подарено от кацика и от другите жители.

Понеделник, 24 декември

Вдигна котва преди изгрев слънце при вятър от сушата. Сред многобройните туземци, които предния ден се качиха на палубата и със знаци обясняваха, че на островите има много злато, той забеляза един, който му се стори по-разумен и отзивчив или поне разговаряше с тях по-свободно. Затова го обсипа с любезности и го помоли да остане при него и да му показва пътя към тези рудници; индианецът се съгласи, а заедно с него и един негов приятел или родственик, когото беше довел.

Сред местностите, където казваха, че има злато, споменаваха и Сипанго, което те наричаха Сибао Уверяваха, че там има злато в изобилие и че кацикът на тази страна има дори племенен герб, изкован от злато; но тази страна се намирала много далеч на изток. Във връзка с това адмиралът се обръща към краля и кралицата със следните думи. „Умолявам Ви, Ваши височества, повярвайте, че не може да има по-добри и по-миролюбиви хора от тях. Може наистина да се радвате, Ваши височества, защото ще бъде лесно да ги спечелите за християнството и да им внушите добрите обичаи на своите кралства. Не може да има по-добро население, нито по-хубави земи, жителите и земите са толкова много, че не мога да го изразя с думи. Вече говорих с най-хвалебни слова за хората и за страната Хуана, която те наричат Куба; но разликата между нея и този тук остров е както между деня и нощта. Не мога да си представя някой да говори другояче, след като види всичко това Затуй повтарям, че тукашните неща са чудесни, а също и големите селища на този остров Еспаньола, който нарекох така и който индианците наричат Боио Жителите се отличават с изключителната си сърдечност, а речта им е наситена със сладост за разлика от другите, които сякаш се заканват, когато говорят. Всички, и мъжете, и жените, имат великолепно телосложение и никак не са черни. Наистина всички си боядисват тялото: с черна или с друга боя — най-често с червена. Узнах, че правят така, за да се прикрият от слънчевите лъчи, та да не ги парят толкова силно. Домовете и селищата им са много хубави, всяко е под властта на съдия или владетел, които те извънредно много тачат. Всички техни владетели говорят малко и се държат много достойно. Когато искат да дадат заповед, достатъчно е да направят знак с ръка и веднага, с изумителна лекота ги разбират." Това са собствени думи на адмирала.

Който би искал да влезе в залива Санто Томе, трябва да застане срещу входа на цяла левга разстояние, на височината на равнинното островче, намиращо се в средата, което адмиралът нарече Амига. Трябва да стигне на един хвърлей от островчето и след това да обърне на запад, така че островчето да остане от източната страна, но да не се отдалечава от бреговете му, защото откъм западната страна се е проточила голяма скална верига и дори далеч отвъд нея в морето има три плитчини Тези скали продължават към остров Амига на разстояние един изстрел от бомбарда. След това в теснината, образувана от скалния пояс и остров Амига, трябва да се търси вход със скалисто дъно и дълбочина 7 сажена. Във вътрешността на залива човек ще намери пристан, който може да помести всички кораби на света, и толкова спокоен, че дори не са потребни въжета.

Други скални пластове и плитчини има по посока на Амига откъм източната страна; това са големи скали, които се издигат високо над повърхността на водата и са се проточили на 2 левги към носа, който се извишава при входа за залива Изглежда обаче, че между тези скали има проход на разстояние два изстрела с бомбарда от остров Амига; западно в подножието на планината Карибата се намира много хубав и просторен залив.

Вторник, 25 декември — Рождество Христово

През вчерашния ден той плава със слаб вятър от залива Санто Томе до Пунта Санта. Към края на първата вахта, около единадесет часа през нощта, спря на височината на носа, отдалечен на една миля от крайбрежието Реши да си легне, защото в продължение на два дни и една нощ не беше мигнал Понеже морето беше спокойно, кормчията също отиде да си почине, като остави до кормилото юнгата. Да се поверява кормилото на юнгите, независимо от това дали има вятър или е безветрие, беше строго забранено от адмирала. От друга страна, адмиралът се чувстваше в безопасност, не се боеше нито от плитчини, нито от рифове, защото от последната неделя, когато той изпрати лодките при краля на тази земя, неговите хора бяха преплавали повече от 3 и половина левги извън Пунта Санта. Те бяха прегледали цялото крайбрежие и плитчините, които се простираха чак на 3 левги югоизточно от Пунта Санта; така че добре знаеха откъде може да се мине, а това не се беше случвало от началото на пътуването досега.

А в това време бог допусна, че към дванадесет часа през нощта, виждайки, че адмиралът си легна и заспа, а морето е тихо и сякаш замряло, гладко като огледало, всички моряци отидоха да спят; кормилото остана в ръцете на онзи хлапак и морските течения отнесоха кораба към една пясъчна коса. Въпреки тъмнината тя можеше да се види, защото вълните с такъв шум се разбиваха о нея, че се чуваше на повече от левга. Корабът заседна така меко, че почти нищо не се почувствува. Момчето усети, че кормилото се измъква от ръцете му и като чуваше същевременно грохота на вълните, започна да крещи. Чул тези викове, адмиралът начаса скочи от постелята и пръв разбра, че корабът е заседнал на плитко.

Втори се появи шкиперът на кораба, който трябваше да бъде на вахта. На него и на другите дотичали моряци адмиралът заповяда да притеглят лодката до кърмата, да натоварят в нея котвата и като се отдалечат, да я хвърлят отзад в дълбоката вода. Шкиперът скочи в лодката заедно с неколцина други. Адмиралът беше сигурен, че ще изпълнят заповедта му, но те хич и не мислеха за това. Грижеха се само за собствената си безопасност и избягаха към каравелата, която лавираше на половин левга по-нататък. Изпълнявайки задълженията си, каравелата отказа да ги вземе на палубата, така че те бяха принудени да се върнат при кораба, ала лодката на каравелата беше пристигнала там още преди тях.

Адмиралът видя как хората му избягаха и го изоставиха, а в това време нивото на водата спадаше поради отлива и корабът все повече затъваше, като се накланяше настрани; тъй като не виждаше друг изход, той заповяда да отсекат гротмачтата, за да отстрани най-голяма част от теглото ѝ и да провери дали ще може да измъкне кораба. Ала водата непрекъснато спадаше и корабът се накланяше все повече, не можеше да се направи нищо, защото водата ставаше все по-малко и вече се показваше дъното. Тогава свръзките на горната палуба поддадоха, но корпусът се държеше. Адмиралът се качи на палубата на каравелата, за да осигури безопасността на екипажа си. Лек ветрец духаше от сушата, а беше дълбока нощ. Не се знаеше докъде стига пясъчната ивица и той стоя на котва чак до разсъмване. Тогава се върна на кораба, като мина откъм пясъчната коса, но преди това изпрати с лодка на сушата алгуасильо[1] на флота Диего Араня от Кордова и Педро Гутиерес, кралския камерниер; те трябваше да уведомят тукашния владетел, който в събота му бе отправил сърдечна покана, че корабите ще влязат в неговия порт. Селището се намираше на около левга и половина отвъд пясъчната ивица.

По-късно му докладваха, че когато научил за нещастния случай, кралят се разплакал и пратил всички мъже от селището с големи пироги да помагат при разтоварването на кораба. Заловиха се за работа и за кратко време бе разтоварено всичко от най-горната палуба благодарение на съдействието и усърдието на краля, който лично с помощта на братята и роднините си бдеше всичко да бъде пренесено цяло и невредимо както до кораба, така и до сушата. От време на време той пращаше при адмирала някого от роднините си, за да го утешават и уверяват, че не бива да се безпокои, защото той ще му даде всичко, което има.

Адмиралът уверява католическите крале, че никъде в Кастилия не биха му оказали толкова съвестна помощ, без да изчезне нито шушка. Кралят наредил да оставят всичко край селището, а в това време опразвали къщите, които искал да даде на испанците, за да приберат товара на сигурно място; заповядал да поставят въоръжени стражи, които стояли на пост цялата нощ „Самият крал и неговите хора проливаха горещи сълзи. Това са чувствителни хора, които не знаят що е алчност. Можеш да им вземеш всичко, каквото поискаш. Затуй Ви уверявам, Ваши височества, че — както смятам — няма по-добри от тях по целия свят. Те обичат ближния като самите себе си и говорят на найсладкия език, винаги любезно и усмихнато. И мъжете, и жените ходят съвсем голи, както ги е майка родила; но уверявам Ви, Ваши височества, те са много благонравни. Поведението на краля е изключително, той се държи толкова достойно, че да ти е драго да го гледаш. Имат удивителна памет, искат всичко да видят и непрекъснато питат за всичко — какво е и за какво служи." Така пише самият адмирал.

---

[1] Длъжностно лице, съдебен пристав.

Сряда, 26 декември

Днес при изгрев слънце кралят на тази земя, намиращ се тъкмо тогава наблизо, се качи на палубата на каравелата „Ниния", където беше адмиралът; и едва ли не през плач му каза да не се тревожи, защото той ще му даде всичко, каквото има. Добави, че на християните, които останат на сушата, предоставя две големи къщи и би дал още, ако е потребно. Обеща да прати толкова пироги, колкото е необходимо, за да стоварят от кораба и превозят до сушата всички хора, които пожелаят да му изпратят. Той направи това още предния ден, без да иска в отплата нито трошица хляб или пък нещо друго; те са така всеотдайни — казва адмиралът — и никак не се лакомят за чуждо имане, а особено пък кралят, който е по-добродетелен и от другите

Докато адмиралът разговаряше с краля, дойде една пирога от другата част на острова Туземците носеха няколко грудки злато, които искаха да сменят със звънчета — защото за тях нямаше по-ценно нещо на света Пирогата още не беше стигнала до каравелата, а те вече започнаха да показват късчетата злато, като викаха: „Чук, чук!" — това означаваше звънчета, за които те лудееха

Други туземци, които присъстваха на тази сцена, но бяха дошли от други местности, след отплаването на пирогата отидоха при адмирала с молба да запази за тях звънчета до другия ден, а срещу това обещаваха да донесат четири грудки злато, големи колкото пестник Адмиралът се зарадва, когато чу това. Малко по-късно един моряк се върна от брега и съобщи, че християните, които се намирали на сушата, вземали невиждани количества злато срещу какво да е; за една връвчица получавали буци злато със стойност почти колкото един златен фунт, а това било нищо в сравнение с очакванията за идущия месец. Кралят се радваше, като виждаше задоволството на адмирала; той разбра, че адмиралът жадува за много злато и със знаци му обясни, че знае едно място недалеч оттук, където го има в голямо количество, нека не го напуска надеждата и той ще му даде толкова злато, колкото му душа иска Адмиралът отбелязва, че той говорел за това като за нещо, което му е добре известно, и често му повтаярл, че на Сипанго, което той наричал Сибао, златото е в такова изобилие, че хората никак не го ценят Обещавал също, че ще докара злато оттам, макар че на самата Еспаньола, наричана от местните жители Бано, има много и дори в провинция Карибата то е още повече.

Кралят обядва с адмирала на палубата на каравелата След това заедно с него слезе на сушата, при което на адмирала бяха оказани големи почести Поднесоха му вечеря от две или три блюда, приготвени от „ахес“, от крабове и дивеч, а също и други ястия, както те умеят да приготвят, и хляб, който наричат „касаби“. После кралят го поведе да му покаже горичката, която растеше край домовете. Придружаваха ги най-малко три хиляди души и всички бяха съвсем голи. Кралят вече беше сложил ризата и ръкавиците, подарени му от адмирала; най-много се възхищаваше от ръкавиците Начинът, по който се хранеше, държането му, а също неговата красота и чистоплътност издаваха високия му произход.

След вечерята и след дългия разговор на масата донесоха някакви треви, с които кралят си изтри ръцете (адмирвлът смята, че от тях кожата омеква); после донесоха вода за миене.

Станаха и кралят придружи адмирала чак до крайбрежието. Адмиралът нареди да донесат мавритански лък и връзка стрели; поръча на един от своите хора, много сръчен стрелец, да покаже как се стреля. Кралят се слиса, защото не знаеше какво е оръжие — те нямат и не си служат с никакво оръжие. Адмиралът казва, че това му хрумнало по време на разгрвора за канибалите, които индианците наричат кариби. Те предприемат набези за отвличане на пленници, въоръжени са с лъкове без железни наконечници, тъй като на всички тези острови не познават желязото, стоманата, нито пък други метали с изключение на мед и злато; но адмиралът добавя, че твърде рядко срещал мед

Адмиралът с жестове обясни на краля, че кастилските крале ще организират поход за унищожаване на карибите и че той ще ги доведе пред него с вързани ръце Той заповяда също да стрелят с бомбарда, а силата и ефектът на тези изстрели изпълниха краля с голяма почуда; при звука на изстрела неговите хора до един падаха на земята.

Донесоха на адмирала голяма маска, а в ушите, очите и на други места по нея бяха втъкнати късчета злато Подариха му я заедно с други златни накити, които кралят сам сложи на главата и на шията на адмирала, много други украшения той раздаде на присъствуващите християни

Адмиралът беше много доволен от това, което видя, и то така го възрадва, че забрави за тревогата и главоболията, причинени му от загубата на кораба. Той призна, че самият господ бог наш е пратил кораба в плитчината, за да му покаже, че трябва да остане тук и да се засели за постоянно.

Случиха се толкова много неща наведнъж, че това не беше несполука, а по-право голямо щастие. Защото наистина — добавя той, — ако не бях заседнал на плиткото, щях да продължа нататък, без да се спра на това място, тъй като то се е сгушило в дъното на голямия залив и е закрито от две или три пясъчни ивици. Нямах намерение да оставям заселници по време на тази първа експедиция; дори и да исках, не бих могъл да им оставя необходимите принадлежности, хранителни припаси и материали, за да се укрепят А трябва да кажа, че мнозина от моите спътници ме молеха и ми дотягаха с молбите си да им позволя да останат на този остров. Затова реших да издигна тук кула и крепост, съградени, колкото е възможно по-яко, с голям защитен ров наоколо. Не защото смятам, че това е потребно срещу тези хора, тъй като вече казах, че с шепа въоръжени хора бих могъл да завладея целия остров, който, ако не се лъжа, е по-голям от Португалия и два пъти по-гъсто населен от нея. Наистина всички жители са голи, беззащитни и неудържимо боязливи. Смятам обаче, че трябва да се построи тази кула, за да заживеят хората там, както подобава, когато са толкова далеч от земите на Ваши височества; а също за да се запознаят туземците със сръчността на поданиците на Ваши височества и да видят какво са способни да извършат, та с още по-голяма любов и боязън да се покорят.

Лесно ще се намери на място нужният строителен материал, за да се построи от дърво цялата твърдина. Хората ще останат тук със запаси от хляб и вино за повече от една година и със семена за посев. Ще им оставя корабната лодка с катранджията, дърводелеца, оръжейника и бъчваря Много от тях остават, тъй като желаят да научат къде се намират рудниците, в които се добива злато, и то както за да услужат на Ваши височества, така и за да угодят на мене. Всичко се случи така, че да основем тук първата колония, още повече че когато корабът заседна в плитчината, това стана толкова леко, че почти не се почувствува, нямаше нито вятър, нито вълни.“

Толкова казва самият адмирал Добавя още и доказва, че засядането на кораба в плитчината е било щастие и знамение за волята божия да остави хора тук, защото корабът можел да бъде спасен, ако не го били подвели шкиперът и другите моряци, всички от които или почти всички произхождали от неговата провинция Те не се подчинили на заповедта на адмирала, който им поръчал да спуснат котвата зад кърмата, за да измъкнат кораба от пясъка. Корабът щял да оцелее, но той не би имал възможност да се запознае така обстойно с това място, както по време на престоя си тук и благодарение на тези, които има намерение да остави И наистина той плаваше непрекъснато напред, воден от жаждата да познае все нови и нови земи, без да се спира където и да било за повече от един ден, освен когато насрещните ветрове не му позволяваха да върви напред.

Прибавя, че корабът бил тежък и неподходящ за откривателско пътешествие. И ако той си окачил на шията този кораб, то е по вина на хората от Палос, които не изпълнили обещанието, дадено пред краля и кралицата. те се задължили да му доставят кораби, годни за такава експедиция, а не удържали на думата си.

Адмиралът завършва с думите, че от корабния товар не се загубила нито една кука, нито дъска, нито гвоздей Оставил го в отлично състояние, както бил в началото на експедицията; само в корпуса на кораба трябвало да пробие отвори, за да измъкне буретата и товара, който оставил в безопасност на сушата под сигурна стража, както вече беше казано. Добавя, че вярва, ако бог позволи при следващата експедиция, която възнамерява да организира от Кастилия до тези острови, да намери бъчва, пълна със злато, което оставените от него хора ще съберат чрез размяна, а също, че те сигурно ще могат да намерят златните рудници и много подправки, толкова, че до три години католическите крале ще могат да предприемат и подготвят превземането на божи гроб. „Затуй поех задължението спрямо Ваши височества, та цялата печалба от моето начинание да отиде за превземането на Йерусалим Ваши височества се засмяхте и казахте, че за това сте съгласни и горните от голямо желание дори и без тези печалби" Това са собствените думи на адмирала.

Четвъртък, 27 декември

При изгрев слънце кралят на тази земя се качи на палубата на каравелата и заяви на адмирала, че пратил няколко души да търсят злато, защото искал преди заминаването му цял да го покрие със злато Кралят заедно с брат си и още един сродник, който изглежда беше негов любимец, се нахраниха заедно с адмирала и тези двамата изявиха желание да отидат с тях в Кастилия

В този момент донесоха новината, че каравелата „Пинта" спряла в реката от другата страна на острова Касикът веднага прати пирога, а адмиралът нареди на един от своите моряци да се качи в нея. Кралят така обикна адмирала, че просто да се чудиш От своя страна адмиралът не си губеше времето, а се готвеше за обратния път към Кастилия

Петък, 28 декември

Адмиралът слезе на сушата да даде необходимите указания за довършването на крепостта и да определи хората, които щяха да останат Стори му се, че кралят го видя, когато сядаше в ладията, но се престори, че не го забелязва, и бързо се прибра в дома си, откъдето изпрати един от братята си да посрещне адмирала. Той го заведе до една от къщите, предоставени на християните; тя беше най-голямата и най-хубавата в цяло-

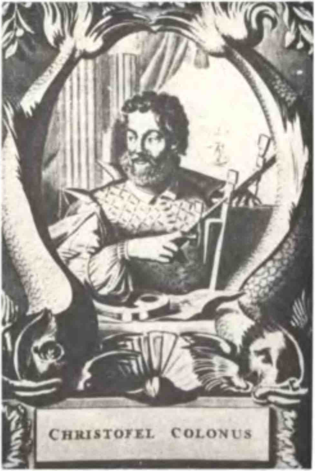
CHRISTOFEL COLONUS

Христофор Колумб

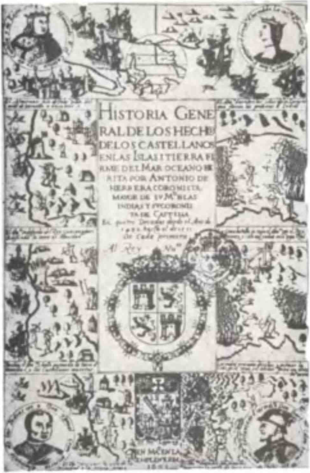

HISTORIA GENE
RAL DE LOS HECHOS
DE LOS CASTELLANOS
EN LAS ISLAS I TIERRA FI
RME DEL MAR OCEANO ES
CRITA POR ANTONIO DE
HERRERA CORONISTA
MAIOR DE SU M.^d DE LAS
INDIAS Y SU CORONIS
TA DE CASTILLA
En quatro Decadas desde el Año de
1492 hasta el de 1531
De Cada primera
Al Rey N.S.

Титулна страница на „Завладяването на новия свят"

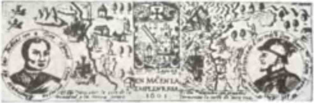

Христофор и Бартоломе Колумб

Португалия — фантастична гледка

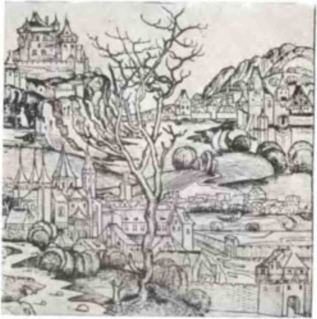

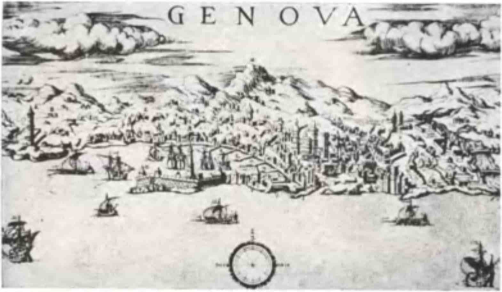

Генуа — общ изглед

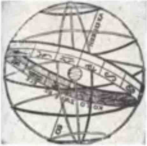

Небесната с

Зодиакалните знаци и тяхното
влияние върху човека

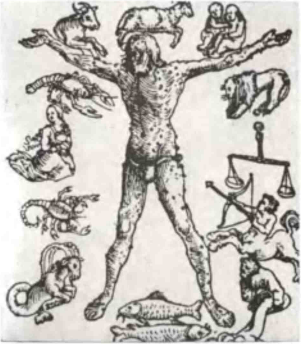

Карта на света върху „пергамент" (направен от животинска кожа) рисувана при откриването на нос Добра Надежда (1488 г.) и Антилските острови (1492 г.) обградена с легенди, заимствани от настолната книга на Христофор Колумб

Прибори с които са си служели астролозите и мореплавателите

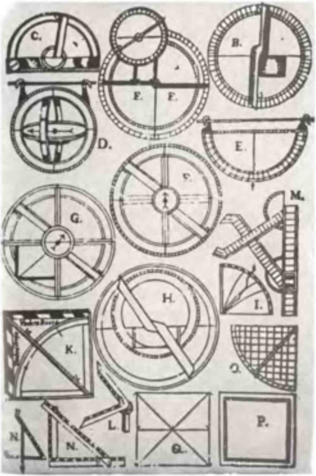
C.
B.
E.
F.
D.
E.
F.
G.
M.
H.
I.
K.
O.
N.
N.
L.
Q.
P.

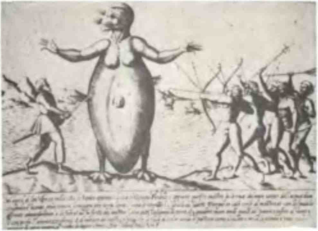

Морско чудовище

Морска риба

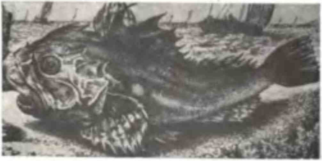

то селище В нея от палмови рогозки бяха направили нещо като подиум, върху който го сложиха да седне.

След това братът на краля чрез своя слуга уведоми краля за пристигането на адмирала, като че ли той не знаеше това Адмиралът смята, че са разиграли тази комедия, за да го посрещнат още по-тържествено. Той разказва, че щом слугата занесъл известието, кацикът незабавно дошъл на мястото, където се намирал адмиралът, и му окачил на шията златната плочка, която държал в ръце. Останал при него до вечерта, като обсъждали какво трябва да се направи.

Събота, 29 декември

В зори на каравелата дойде един от сестриниците на краля. Той бил буден и много мъжествен момък, както разказва адмиралът А понеже той не преставаше да се интересува за мястото, където се добива злато, и всички разпитваше за това, тъй като вече започна с жестове да се разбира с тях — този младеж му съобщи, че на 4 дни път на изток се намира остров, наречен Гуарионекс, а също и други — Маорис, Майоник, Фума, Сибао и Коронай[1], на които имало несметни количества злато. Адмиралът си записа всички тези имена, а когато това стигнало до ушите на кралския брат, той — както докладваха по-късно на адмирала — остро смъмрил младия. При други обстоятелства адмиралът вече беше забелязал, че кралят полага всички усилия, за да скрие от него мястото, където се намира и добива злато, за да не си замине и да не го получи чрез размяна или пък да го купува някъде другаде, а не при него „Ала злато има толкова и на толкова места — казва адмиралът, — дори и на този остров Еспаньола, че това е същинско чудо."

Късно вечерта кралят му прати голяма златна маска и поиска в замяна паница и кана за миене на ръце Адмиралът мислеше, че му трябват, за да заповяда да му направят подобни, и веднага му изпрати.

Неделя, 30 декември

Адмиралът слезе на сушата да обядва. Той пристигна там едновременно с петима князе, подвластни на краля, за когото говорихме досега и чието име е Гуаканагари. Всички носеха на главите си корони и ги носеха с такова достойнство, че адмиралът разказва на католическите крале: „Техните добри маниери биха доставили удоволствие на Ваши височества“. Щом адмиралът стъпи на сушата, кралят излезе да го посрещне, подаде му ръка и го поведе към вчерашната къща, а там свали короната от главата си и я сложи на челото на адмирала. Тогава той пък свали от шията си огърлицата с много красиви кристали с нежни багри, които навсякъде будеха възхищение, и я сложи на врата на краля. Свали и аленото си наметало от тънко сукно, което носеше този ден, и го сложи върху раменете на краля. Прати да донесат червени чепици, които му обу на краката, а на пръста му наниза сребърен пръстен (защото му бяха казали, че кралят видял сребърен пръстен у един от моряците и проявил голямо желание да има такъв). Кралят беше много радостен и доволен. Двама от придружаващите го князе се приближиха до мястото, дето се намираха те, и подариха на адмирала по една голяма златна плоча.

---

[1] Грешка: Гуарионекс е бил един от племенните вождове; останалите имена са названия на области в Хаити

В това време се върна индианецът, който преди два дни съобщи за появяването на каравелата „Пинта“ в залива, разположен в източната част на острова. Адмиралът се върна на каравелата, а Висенте Яниес, нейният капитан, му съобщи, че намерил рабарбар[1]. Каза, че той расте на остров Амига при входа на залива Санто Томе, на 6 левги от мястото, където се намират, познал го по листата и корените. Както разправят, рабарбарът пуска няколко дребни стръкчета с плодове, които приличат на зелени, почти изсъхнали къпини. Стеблото, което израства от корена, има нежно жълт цвят, като най-хубавата боя на живописците. А коренът, който е в земята, има форма на едра круша.

Понеделник, 31 декември

Този ден отидоха да се запасят с вода и дърва за обратния път към Испания. Намерението на адмирала беше колкото може по-бързо да уведоми католическите крале и да получи нови кораби за експедиция, за да открие каквото е останало; въпросът изглеждаше вече изключително важен, каза адмиралът.

---

[1] Рабарбар — ревен, билка, използвана като очистително. *Бел. пр.*

Добавя, че не би искал да отплава, без да е посетил цялата земя, простираща се на изток. Имаше намерение да плава покрай цялото крайбрежие, за да може — както каза — добре да опознае пътя оттам за Испания и да съумее да се върне с добитък и други неща. Но понеже му остана само един кораб, струваше му се неразумно да се излага на опасностите, които можеха да го изненадат по време на откривателската експедиция. Оплакваше се, че всички злини и несполуки се дължат на отлъчването на „Пинта“.

Вторник, 1 януари 1493 година

В полунощ изпрати хора с лодката на остров Амига, за да наберат рабарбар. Върнаха се привечер с пълен кош; не успяха да донесат повече, защото моряците не взеха лопата. Той прибра цялата сбирка, за да я покаже на кралската фамилия.

Казва, че кралят на тази земя пратил голям брой члунове да търсят злато. Пирогата, пратена да се осведоми за „Пинта“, се върна, а с нея и морякът, натоварен с тази задача, ала не я бяха открили. Морякът разказваше, че на двадесетина левги оттам видял крал, който носел на главата си две големи златни плочи и ги свалил, когато разговарял с индианците от пирогата. Освен това забелязал, че много туземци имали златни накити.

Адмиралът предполагаше, че крал Гуаканагари е забранил на поданиците си да продават злато на християните, защото иска всичко да минава през ръцете му. Ала сега вече адмиралът знаеше в кои места има такова изобилие от злато, че хората дори не му отдават значение, както вече бе казано вчера. Същото се отнася и за подправките — казва адмиралът. — Има ги в огромно изобилие, и то по-добри от черния пипер и гвинейската малагета[1]. Той поръча на хората, които възнамеряваше да остави, да съберат колкото може повече от тези подправки.

---

[1] Вид чер пипер. *Бел. пр.*

Сряда, 2 януари

Слезе на сушата да се сбогува с крал Гуаканагари и после с божия помощ да отплава. Подари на краля една от своите ризи, а също така устрои показна стрелба с бомбардата и обърна внимание на пораженията от изстрелите. За тази цел нареди да напълнят едната бомбарда и да стрелят в корпуса на затъналия в плитчината кораб. На тази мисъл го наведе разговорът за канибалите, с които тукашните хора са във война.

По този начин кралят можа да се убеди колко далекобойни са изстрелите и как гюллето проби корпуса и падна далеч в морето Той разигра и привидна схватка между въоръжени моряци, за да убеди кацика, че няма защо да се бои от карибите, дори и те да го нападнат Но адмиралът добавя, че правел всичко това, за да осигури приятелското му отношение към християните, които оставял, и да му вдъхне свещен страх

Адмиралът покани краля да закуси на неговата трапеза; кралят дойде с цялата си свита и адмиралът горещо му препоръча Диего де Араня, Педро Гутиерес и Родриго Ескобедо, защото ги бе назначил за офицери на хората, които щеше да остави на острова, та те да ги командуват и да се грижат за всичко, за да се шири славата на бога и на техни височества. Кацикът се разтапяше от любезност и изразяваше съжалението си по повод на неговото заминаване, особено пък когато го видя да се качва на кораба. Един приближен на краля каза на адмирала, че кралят поръчал да направят от чисто злато статуя на адмирала в цял ръст и че до десет дни тя щяла да бъде тук

Адмиралът се качи на кораба с намерение да отплава веднага, но насрещният вятър не му позволи.

Той остави в крепостта на остров Еспаньола (наричан от индианците Боио) 39 души. Много от тях се бяха сближили с крал Гуаканагари; за свои заместници назначи Диего Араня, родом от Кордова, Педро Гутиерес, кралски камериер и помощник на дворцовия шамбелан, и Родриго де Ескобедо, родом от Сеговия, братанец по монаха Родриго Перес, като ги облече в цялата власт, предоставена му от кралете. Остави им всички стоки, купени за размяна по указание на кралското семейство, а беше останало голямо количество, и им поръча да ги разменят срещу злато. Остави им освен това всичко, каквото имаше на кораба, сухари за една година, вино, голяма част от артилерията, а също и корабната лодка. А понеже повечето бяха моряци, при сгоден случай с лодката можеха да открият златните рудници, тъй като адмиралът разчиташе да завари тук голямо количество злато, когато се върне. Те трябваше да потърсят подходящо място за основаване на град, защото заливът, в който се намираха, не му допадаше; още повече че, както казва, златото идваше от изток и колкото по̀ на изток е селището, толкова по-близо ще бъде до Испания.

Остави им също зърно за посев, както и своите служители, нотариуса и алгуасильо. Между хората, които оставаха, беше и корабният дърводелец, който същевременно беше и добър калафатчия, артилеристът, запознат отлично с оръжието, кацарят, лекарят и шивачът и всички извън своята професия бяха опитни в мореплаването

Четвъртък, 3 януари

Последната нощ той не отплава, защото трима индианци от тези, които бе взел от първите острови и които бяха останали на сушата, дойдоха с новината, че на разсъмване ще пристигнат други индианци заедно с жените си. Морето се вълнуваше и лодката не можеше да отиде до брега, затова реши с божия помощ да отплава едва на идния ден. Казва, че ако при него била каравелата „Пинта“, би могъл да вземе и бъчвата, пълна със злато, защото в такъв случай можел да рискува и да плава близо до брега. Сам не се осмелявал, тъй като се страхувал да не би някоя злополука да му попречи да се върне в Испания и да извести краля за направените открития. Прибавя, че независимо от всичко това, би постъпил така, ако бил сигурен, че Мартин Алонсо Пинсон благополучно ще стигне до Испания с каравелата „Пинта“; ала нямал никаква вест за нея. От друга страна, ако успеела да се добере до Испания, подозирал, че Мартин Алонсо Пинсон може да представи неверни сведения на кралете, за да избегне заслуженото наказание за цялото зло, което стори и което продължава да върши, като се отдели без позволение и осуети добрите резултати, които можеха да бъдат постигнати още от първия път. Адмиралът добавя, че се осланя на бога, че се надява на благоприятни ветрове и че всичко ще се нареди добре.

Петък, 4 януари

На разсъмване вдигна котва при лек вятър. Влачен на буксир от лодката, той обърна носа на североизток, за да се помъчи да излезе от плитчината през друг проход, по-широк от този, през който влязоха Този канал е много удобен, а има и други, през които може да се излезе от град Навидад Дълбочината навсякъде беше достатъчна, а най-голямата достигаше от 3 до 9 сажена. Тези два канала са обърнати от северозапад на югоизток и пресичат големите рифове, образуващи непрекъснатата верига от Кабо Санто до Кабо де Сиерпе, на разстояние повече от 6 левги и на дълбочина 3 левги по посока на морето и на 3 левги отвъд Кабо Санто На една морска миля от Кабо Санто дълбочината не надминаваше 8 сажена; източно от този нос се простираха многобройни плитчини, през които може да се мине по някои канали Цялото крайбрежие има посока от северозапад на югоизток. Образуват се плажове, а до 4 левги навътре в сушата се разстила равнина; по-нататък се възземат високи планини. Земята е добре населена, с големи селища, ако се съди по държането им спрямо християните, жителите са спокойни хора.

Адмиралът пое на изток към високата планина, която имаше вид на остров; но не беше остров, защото един съвсем нисък провлак я съединяваше със сушата По форма тази планина напълно прилича на красива шатра и той я нарече Монте Кристи; тя се намира точно на изток от Кабо Санто на разстояние 18 левги. Този ден поради безветрието той не можа да се приближи до нея на по-малко от 6 левги. Преди нея намери четири съвсем плоски пясъчни островчета с рифове, които излизаха далеч на североизток, но продължаваха и на югоизток Зад тези рифове има сякаш голям залив, на повече от 20 левги югоизточно от планината; но той трябва да е плитък и пълен с пясъчни наноси. Там се вливат много реки, които не са удобни за плаване. Обаче морякът, когото адмиралът прати да разузнае къде е „Пинта“, твърдеше, че там има една река, в която могат да влязат кораби.

След като заобиколи множество рифове и плитчини, с които беше осеян пътят му, адмиралът хвърли котва на 6 левги от Монте Кристи при дълбочина 19 сажена. Нощта прекара на това място.

Тук той добавя няколко указания за онези, които биха искали да намерят пътя за град Навидад. Обяснява, че след като различат Монте Кристи, трябва да се отдалечат на около 2 левги от брега и т. н.; ние изпуснахме тези подробности, тъй като сега тези места са добре известни, особено на онези, които ги посещават. Накрая твърди, че Сипанго и този остров са едно и също и че тук може да се намерят много злато, мастикова смола и рабарбар.

Събота, 5 януари

Щом слънцето се показа на хоризонта, той вдигна платна с вятър откъм сушата. След това вятърът се обърна на изток Югоизточно от Монте Кристи, между тази планина и близкото островче откри залив, който му се стори удобен, за да прекара в него нощта на котва.

Сви на югоизток, а после още по̀ на юг, за да преплава 6-те левги, които го деляха от планината. През първите 3 левги дълбочината беше 17 сажена, а дъното от чист пясък без никакви рифове. После дъното се повдигна и чак до подножието на планината мереха по 12 сажена, на една левга от планината, на същата дължина, дълбочината беше 9 сажена, а дъното много гладко, покрито със ситен пясък.

Продължи нататък, докато се озова между планината и островчето. Там измери 3 и половина сажена дълбочина при отлив и откри превъзходен залив, в който пусна котва. Качи се в лодката, за да отиде на островчето. Там намери угаснали огнища и следи, издаващи присъствието на рибари. Намериха много разноцветно̀ обагрени камъни и каменоломия за дялани блокове, които според него са идеален материал за строеж на храмове и кралски палати и приличат на онези, които по-рано бе открил на остров Сан Салвадор. На това островче намери и много мастикови дървета.

Казва, че планината Монте Кристи е много красива и висока, но леснодостъпна. Формата ѝ е много хубава, цялата местност е равнинна и очарователна, а сред нея планината се въззема на такава височина, че отдалеч изглежда като остров, отделен напълно от сушата

На 24 мили източно от тази планина той забелязва нос, който нарече Кабо дел Берсеро. Между този нос и планината, на 2 левги навътре в морето, се нижеше верига от подводни скали. Той остана с впечатление, че между тях има канали, по които може да се мине, но трябваше това да се провери на дневна светлина, а засега да се измери дълбочината с помощта на лодката. В протежение на 4 левги зад тази планина по посока на Кабо дел Берсеро се стелеха плажове и хубави поля. По-нататък имаше високи, но обработени и радващи окото хълмове. Във вътрешността на страната се издига планинска верига, която се гъне от североизток на югозапад, това са най-прелестните планини, които бе видял, много приличат на планините в Кордова. По-надалеч, на юг и югоизток се виждат още по-високи върхове, както и големи долини, зелени и приветливи, прорязани от пълноводни потоци. Всичко е така съвършено красиво, че той не е в състояние да изкаже и една хилядна част Също така източно от планината забеляза и друга планинска верига, висока и красива като Монте Кристи. По-нататък на едно пространство от около сто мили в североизточна посока се виждаха само земи със средна височина.

Неделя, 6 януари

Заливът, за който стана дума, е защитен от всякакви ветрове с изключение на северния и северозападния Адмиралът казва, че по тези места почти никога не духат такива ветрове, но дори и да се появят, човек може да се скрие зад малкото островче. Там дълбочината е от 3 до 4 сажена.

В зори сложи платната, за да потеглят покрай брега, който вървеше на изток, но трябваше да заобикаля многобройните скалии рифове и пясъчни коси. Наистина, извън тези плитчини има много удобни заливи, а също и идеални места за влизане в проливите. След пладне от изток задуха силен вятър. Адмиралът нареди на един от моряците да се изкатери на гротмачтата, за да следи по-добре плитчините; той съзря каравелата „Пинта“, приближаваща се с източен вятър в кърмата. Адмиралът излезе да я види; а понеже беше твърде плитко и не намираха подходящо място, за да хвърлят котва, адмиралът зави към Монте Кристи, за да измине отново 10-те левги, които беше преплавал; „Пинта“ го следваше.

По-късно Мартин Алонсо Пинсон се качи на палубата на каравелата „Ниня“, където се намираше адмиралът Той се оправдаваше, обяснявайки, че пряко волята си бил принуден да се отдели от него, и изреждаше многобройните причини, които го накарали да постъпи така Но адмиралът каза, че всички тези основания са лъжливи и че оная нощ, когато Пинсон се отлъчи, в него говореше само високомерието и алчността. Казва, че не проумява откъде всъщност са се взели у него тази недисциплинираност и подлост, които той проявяваше през цялото пътуване Въпреки всичко адмиралът се мъчеше да сподави огорчението си, както вече е правил и преди, за да не се поддаде на изкушенията на сатаната, който неведнъж вече се опитваше да попречи на неговото начинание

Адмиралът научи, че един от индианците, които бе настанил при Пинсон, заедно с другите, намиращи се на неговата каравела, му разказвал, че на някакъв остров, наричан Бабеке, има голямо количество злато А понеже неговият кораб е по-бързоходец и лек, той решил незабавно да се отдели от другите и да плава на своя глава, изоставяйки адмирала в мига, когато той му викаше да спре, за да посетят крайбрежието на островите Хуана и Еспаньола, намиращи се на пътя му към изток. Мартин Алонсо твърдеше, че по време на експедицията си до остров Бабеке не намерил злато. Приближил се до крайбрежието на остров Еспаньола, следвайки указанията на другите индианци, които твърдели, че на този остров (наричан от тях Боно) има много злато и златни рудници. Затова именно преди двадесетина дни спрял до брега на около 15 левги от град Навидад Така че вестите, донесени от индианците, се оказаха верни. Опирайки се на тях, крал Гуаканагари изпрати пирогата с моряка, придаден от адмирала, но както изглежда, преди те да пристигнат там, каравелата вече е била вдигнала котва. Адмиралът казва, че по пътя на размяната каравелата се сдобила с много злато, тъй като за всяка връвчица им давали прекрасни късчета злато. Мартин Алонсо Пинсон задържал половината от събраното за себе си, а другата половина поделил между своите хора. Както пише до католическите крале, адмиралът додава: „Наистина Ваши височества разбират, че злополуката с моя кораб е чудо, извършено от добрината божия, защото това място е най-подходящото на целия остров, за да се основе тук колония, а в същото време то е и най-близо до златните рудници". По-нататък казва, че — както научил — на юг от остров Хуана има друг голям остров, където златото е още повече, отколкото на първия, и то до такава степен, че там може да се събират златни зърна, големи колкото бобени, докато на Еспаньола златните зърна, намирани в рудниците, не са по-големи от пшенично зърно. Казва също, че този остров се нарича Ямайе

Адмиралът казва по-нататък, че, както узнал, на изток от мястото, където се намира сега, имало остров, на който живеели само жени Много хора му разказвали за това Научил също, че от остров Еспаньола, а може би и от Ямайе до континента има десет дни път с пирога, което може да прави от 60 до 70 левги; а на континента живеят хора, които ходят облечени

Понеделник, 7 януари

През деня нареди да запушат и уплътнят пробойната в каравелата, през която проникваше вода Моряците слязоха на брега, за да насекат дърва; казваха, че видели много мастикови дървета и алое

Вторник, 8 януари

Днес не можа да отплава поради силния вятър от изток и югоизток. Затова се разпореди да натоварят на каравелата вода и дърва за целия обратен път.

Той не бе загубил желание да проучи цялата тази част от крайбрежието на остров Еспаньола, което можеше да направи, без да се отклонява много от своя път. Но трябваше да се съобразява с това, че двамата мъже, назначени от него за капитани на двете каравели, т. е. Мартин Алонсо Пинсон и Висенте Янес, са братя; че мнозина от техните екипажи проявяваха дързост и алчност като тях самите, въобразявайки си, че всичко им принадлежи, и забравяйки, че именно на адмирала дължат тази висока чест; и вече неведнъж тези хора не се подчиняваха на неговите заповеди; той трябваше да държи сметка за това, че те продължават да не го слушат и като погазват задълженията си, постъпват против него и говорят непристойно по негов адрес, и че Мартин Алонсо Пинсон го бе напуснал от 21 ноември до 6 януари, без причина и основание, само от виироглавство.

Адмиралът мълчаливо понасяше всичко, само и само да доведе до целта своето начинание. Обмисляше само как да се отърве от тази лоша компания, пред която - както казва — трябвало да крие обидата си, при все че поведението на тези хора било така неподобаващо

Трябва да добавя — казва той, — че в неговия екипаж имаше много честни хора, но не беше време да се разправяме и затова реших да се върна веднага и колкото може по-бързо.

Той седна в лодката и доплава до реката, която се вливаше недалеч оттам, на една левга югозападно от планината Монте Кристи. Оттам моряците черпеха вода за корабите Той откри, че при устието на тази река, много голяма и дълбока, пясъкът е пълен със злато в невероятно изобилие, макар че, право казано, зрънцата са доста дребнички. Адмиралът мислеше, че златото е смляно така ситно, понеже е трябвало да измине дълъг път, носено от водите на реката, която се спускаше от планината. Добавя, че на едно малко пространство намерил и няколко зърна колкото леща; но златният пясък бил много повече.

Беше времето на прилива и солената вода нахлуваше и се смесваше със сладката; така че трябваше да се изкачат на един хвърлей нагоре по реката Напълниха буретата, без да слизат от лодката; когато се върнаха на каравелата, забелязаха, че дребни златни зрънца са проникнали и под обръчите на буретата и дори на голямата бъчва

Адмиралът нарече реката Рио дел Оро. Тя е много дълбока по течението, но при устието е доста плитка. Това устие е много широко и се намира на 17 левги от град Навидад Между тази река и града има и други реки, в три от които той предполага, че има повече злато, отколкото в тази Те са още по-големи, макар че първата е голяма колкото Гуадалкивир в Кордова От тези реки до златните рудници няма повече от 20 левги.

Адмиралът добавя, че не искал да губи време за събиране на златоносния пясък, за който става дума, защото го има достатъчно в собствения дом на техни височества, пред самите врати на техния град Навидад Искал преди всичко да отплава колкото може по-скоро, за да занесе добрата новина на техни височества и да се освободи от лошата компания, за която винаги е бил убеден, че се състои от бунтовници.

Сряда, 9 януари

В полунощ при югоизточен вятър вдигна платна и потеглил на североизток. Стигна близо до един нос, който нарече Пунта Роха, точно на изток от Монте Кристи на разстояние 60 мили. Заслонен от носа, той хвърли котва привечер, три часа преди настъпването на нощта. Не се осмеляваше да пътува нощем поради многобройните рифове и трябваше да дочака деня, за да се ориентира сред тях След проучването им можеше да се окажат полезни, ако — както трябва да се предполага — между тях има достатъчно дълбоки канали и места за хвърляне на котва, защитени от ветровете.

Цялата област от Монте Кристи чак до мястото, където хвърли котва, представляваше високо плато, което образуваше прекрасна равнина. От изток към запад зад това плато се диплеха великолепни планини, зелени, покрити с обработени ниви, които представляваха приятна гледка. От планините се спускаха многобройни потоци. По цялото крайбрежие намираха много костенурки. Моряците уловиха няколко край планината Монте Кристи, където те снасяха яйцата си, костенурките бяха големи колкото дървен щит.

Адмиралът казва, че онзи ден, когато плавал за Рио дел Оро, видял три сирени, които се издигали доста високо над вълните; не били толкова красиви, колкото ги описват, само лицето им донякъде приличало на човешко. Казва, че вече ги бил виждал в Гвинея по крайбрежието на Манегуета Съобщава, че същата нощ с божия помощ ще продължи нататък, без да спира под какъвто и да било предлог, защото е намерил, каквото търсел. Освен това не иска да има нови усложнения с Мартин Алонсо, преди да е докладвал подробно пред техни височества за пътуването и за това, което е извършил После — добавя той — няма да търпи повече недостойното поведение на тези хора без чест, въобразяващи си, че всичко им е позволено, пряко волята на този, който ги е направил това, което са.

Четвъртък, 10 януари

Отплава от мястото, дето беше хвърлил котва, и към изгрев слънце на 3 левги югоизточно стигна до една река, която нарече Рио де Грасиа; хвърли котва в устието ѝ, което образува отличен пристан, защитен откъм изток. При входа има много тясна пясъчна ивица и дълбочината е едва 2 сажена, по-навътре има чудесен, добре закътан залив, но там гъмжи от миди, наречени корабни червеи, каравелата „Пинта" на Мартин Алонсо бе пострадала много от тях Защото тя беше стояла там шестнадесет дни, за да разменя предмети с индианците и да се сдобие с повече злато, което беше единственият копнеж на Мартин Алонсо.

Той се върна при адмирала, защото беше разбрал от индианците, че се намира на брега на Еспаньола и че така или иначе неизбежно ще го срещне. Вероятно е поискал от хората си да потвърдят под клетва, че е стоял там само една седмица; но адмиралът казва, че неговата непочтеност била толкова очевидна, че повече не можел да я прикрива

Според доклада на адмирала Мартин Алонсо по установен от него принцип или по някакъв друг начин запазил за себе си половината от златото, получено чрез размяна. В момента на отплаването отвлякъл насила четирима индианци и две девойки, но по-късно адмиралът заповядал да ги облекат и да ги свалят на сушата, за да могат да се върнат по домовете си. „Постъпих така, служейки на Ваши височества, защото мъжете и жените както на този остров, така и на другите всъщност вече принадлежат на Ваши височества Но тук, където Ваши височества вече окончателно се укрепиха, трябва да се отнасяме добре към населението и да го браним, понеже на този остров има толкова много злато, подправки и плодородна земя“

Петък, 11 януари

В полунощ адмиралът отплава от Рио де Грасна с вятър откъм сушата. Той плава 4 левги на изток чак до един нос, който нарече Белпрадо. На 8 левги югоизточно от този нос, според неговите изчисления, се намира планина, която той нарече Монте де Плата. На 8 левги югоизточно от нос Белпрадо има друг нос, който нарече Кабо дел Анхел, между този нос и Монте де Плата се простира залив, чиито брегове са най-тучните и най-прелестните на света и образуват високо и красиво плато, което се стеле навътре в сушата и се губи в безкрая В далечината се извишава красива планинска верига с посока от изток към запад. В подножието на Монте де Плата има великолепно пристанище с дълбочина при входа 14 сажена; самата планина е дивна и величествена Околността е гъсто населена; адмиралът предполага, че там текат големи реки, съдържащи значителни количества злато.

На 4 левги югоизточно от Кабо дел Анхел има една издадена ивица, наречена от него Пунта дел Иеро. В същата посока, на 4 левги по-нататък, се намира друг нос, който той нарече Пунта Сека; а следващия нос на 6 левги по същата линия нарече Редондо; по-нататък на изток е разположен нос Кабо Франсес, от източната страна на който сякаш се образува широк залив, но както изглежда, там няма удобен пристан. На една левга по-нататък виждаме Кабо дел Буен Тиемпо, а на още една левга югоизточно се издига друг нос, на който той даде името Кабо Тахадо; на юг от него се вижда друг, който изглежда отдалечен на около 15 левги

Днес измина доста път, защото и теченията, и ветровете бяха благоприятни По не се осмели да хвърли котва, тъй като се опасяваше от плитчини, и цялата нощ изкара в лавиране

Събота, 12 януари

Един час след утринната вахта продължи пътя си на изток при силен вятър Така плава, докато се раздени съвсем, и измина 20 мили, а през следващите две вахти — още 24 мили

В този момент на юг забеляза земя на разстояние горе-долу 48 мили и се насочи към нея Като провери курса на кораба, пресметна, че последната нощ трябва да се е отклонил 28 мили на североизток

На откритата от него суша видяха най-напред един нос, който той нарече Кабо де Падре е Ихо[1], защото от двете страни го пазят две самотни скали, едната по-голяма, другата по-малка. На две левги източно от него между две големи възвишения съгледа прекрасен залив с много удобен вход. Но понеже беше още рано и не искаше да губи време, той не се спря, още повече, че по тези места най-често духа източен вятър, а тъкмо тогава го носеше северозападен вятър

Затова продължи на изток чак до един красив и много висок, образуван от отвесни скали нос, който нарече Кабо дел Енаморадо; намираше се на 32 мили източно от залива, наименуван от него Пуерто Сакро. Като доплава близо до него, зърна още един, по-хубав, по-висок и по-заоблен, на 12 левги източно от Кабо дел Енаморадо, целият нос беше скалист и напомняше Као Сао Висенте в Португалия

На линията на Кабо дел Енаморадо, между него и другия нос, откри голям залив с широчина 3 левги и малко островче в средата От входа до самия си край той беше достатъчно дълбок и те хвърлиха котвата на 12 сажена Адмиралът изпрати лодка на сушата да вземе вода, а също, ако е възможно, да хване език, но всички жители избягали Той спря и с друга цел, а именно — искаше да се убеди дали продължава да обикаля около остров Еспаньола, или пък това, което взе за залив, е канал между два отделни острова. Защото беше изумен от това, че остров Еспаньола може да бъде толкова обширен

---

[1] Кабо де Падре е Ихо (исп.) — Нос на Отца и Сина *Бел. пр*

Неделя, 13 януари

Той не можа да излезе от залива, защото нямаше вятър откъм сушата, който би му позволил да отплава. Предпочиташе да може да потегли и да потърси подобро убежище, защото това му се струваше твърде открито. Възнамеряваше също така да наблюдава съединението на Слънцето с Луната, което очакваше на 17-ти този месец, при едновременно противостоене на Луната и Юпитер; съединението на Луната с Меркурий и противостоенето на Слънцето и Юпитер обикновено са причина за големи бури.

Изпрати хора на красивия плаж да съберат корени от маниока за ядене. Там те срещнали туземци, въоръжени с лъкове и стрели, завързали разговор с тях и купили два лъка и много стрели. Поканили един от тях на каравелата да поговори с адмирала; индианецът дошъл и адміралът казва, че лицето му било много грозно, по-грозно от всички, които били виждали дотогава. Цялото било измазано с въглен, докато на другите места по-скоро имали навик да се боядисват с различни цветове. Косите му били дълги, събрани на тила и вързани с китка папагалови пера; иначе бил гол като другите.

Адміралът смята, че той трябва да е от карибите-човекоядци и че заливът, който откри вчера, действително трябва да се намира на друг остров. Попита го къде живеят карибите, а той посочи недалеч на изток един остров, който адміралът беше видял, когато влизаше в залива. Индианецът заяви, че там има много злато, и като сочеше корпуса на каравелата, каза, че там има такива грамади от злато. Наричаше златото „туоб" и не знаеше думата „каона", употребявана в другата част на острова, нито пък думата „нокай", както наричат златото на Сан Салвадор и на други острови. В Еспаньола „туоб" означава мед или долнокачествено злато.

Същият индианец разказваше, че на остров Матинино живеели само жени, без мъже. Там имало много „туоб" (т. е. лошо злато или мед). Той се намира източно от Кариб[1]. Спомена също остров Гуанин[2], където имало много „туоб“ Адмиралът казва, че преди няколко дни вече слушал за тези острови от други лица.

---

[1] Пуерто Рико

[2] Недоразумение гуанин е вид злато.

Адмиралът добавя още, че населението на всички острови живеело в страх от карибите. На някои острови ги наричали канибали, а на Еспаньола кариби Той предполага, че става дума за изключително войнствени племена, които нападат островите и изяждат хората, които успеят да заловят. Казва, че разбирал само няколко думи, а за другите се досещал; придружаващите го индианци разбирали по-добре, макар че езикът се различавал донякъде, което се обяснява със значителното разстояние между техните земи.

Той се разпореди да нахранят индианеца и му даде няколко парчета зелен и червен плат, а също и стъклени кристалчета, които се ценят много После нареди да го изпроводят на сушата и му поръча да се върне със злато, ако има; а той предполагаше, че този индианец има злато, като съдеше по няколкото дрънкулки, които носеше по себе си.

Когато лодката опря о брега, зад дърветата се криели най-малко петдесет и пет души Всички били голи, с дълги коси, както ги носят жените в Кастилия Косите им били украсени с китки пера от папагали или други птици; и всеки държал лък в ръката си. Индианецът излязъл и дал знак на онези да хвърлят лъковете и стрелите, както и дебелите сопи, с които те си служат като с меч. Всички се приближили до лодката, а моряците излезли на брега и започнали да купуват лъковете, стрелите и другото оръжие, както им бил наредил адмиралът Индианците им продали два лъка, но не искали да дадат повече, напротив, застанали в боен строй, сякаш били готови да нападнат християните и да ги пленят Изтичали до едно място, където оставили лъковете и стрелите, и се върнали с въжета, заплашвайки християните, че ще ги вържат. Като ги видели, че се спускат към тях, християните, готови за борба, тъй като адмиралът им бе заповядал винаги да бъдат в бойна готовност, нападнали първи. Един индианец улучили с меч в бедрото, а друг ранили със стрела в гърдите Като видели, че няма да се справят, макар че християните били само седмина срещу повече от петдесет, индианците се втурнали да бягат и хвърлили лъковете и стрелите, където им попадне. Никой не останал на бойното поле. Адмиралът добавя, че християните щели да убият повече индианци, ако не им бил попречил водачът. Върнали се с лодката при каравелата.

Научил за станалото, адмиралът казва, че, от една страна, съжалява за това, но, от друга страна, е доволен, защото искал индианците да имат страх от християните. Сигурно това са враждебно настроени хора (той смята, че са били именно карибите-човекоядци) и в случай, че тук дойде лодката с онези тридесет и девет души от града и крепостта Навидад, индианците трябва да се боят от тях и да не смеят да им вредят. А ако не са кариби, положително са техни съседи и имат същите обичаи, защото тяхната дързост по нищо не напомня боязливостта и наивността на другите, които нямат оръжие. Всичко това казва самият адмирал; добавя, че му се искало да хване неколцина от тези индианци. Забелязал, че те запалили множество предупредителни огньове според обичая на остров Еспаньола

Понеделник, 14 януари

Тази нощ той искаше да прати хора да търсят индианското селище, за да хванат няколко пленника, тъй като смяташе, че това са кариби; но за това му попречиха силният вятър, който духаше от изток и североизток, и високите вълни.

Сутринта на крайбрежието видяха тълпа индианци. Адмиралът прати към тях лодка с добре въоръжени хора. Всички индианци се приближиха до кърмата на лодката, а между тях беше онзи, който бе идвал на каравелата и бе получил дарове от адмирала. Както изглежда, с него беше дошъл някакъв крал, който му даде няколко бисера да ги подари на чуждоземците от лодката в знак на мир и безопасност. След това самият крал седна в лодката с трима души от свитата си и заедно с другите доплава до каравелата. Адмиралът ги нагости със сухари и мед, подари на краля червена шапка и стъклени мъниста, а също и парче червено сукно, каквото раздаде и на хората от неговата свита. Кралят обеща да му донесе на другия ден златна маска, като твърдеше, че в околността, а също в Кариб и на Матинино има много злато. Адмиралът ги изпрати на сушата много доволен

Той добавя, че и двете каравели пропускали вода през кила. Оплаква се от калафатчиите, които толкова лошо уплътнили корабите и избягали, щом забелязали, че адмиралът е видял тяхната небрежност и има намерение да ги накара да преправят всичко.

Но въпреки че каравелите протекоха, той се осланяше на безкрайното божие милосърдие, което ги доведе дотук и ще им помогне благополучно да се върнат. Единствен всевишният бог знае колко трудности трябваше да преодолее, за да може да тръгне от Кастилия, където никой не беше благосклонен към него освен бога (който познава сърцето му), а след бога — техни височества; всички останали се бяха сговорили против него без каквато и да било причина. Накрая добавя: „Ето причината, поради която доходът на кралската хазна на Ваши височества не е с 10 милиона мараведи по-голям още от деня, когато постъпих на служба при Ваши височества, а тъкмо на 20-ти януари стават седем години оттогава, без да се брои увеличението на тези доходи от това време насам и за в бъдеще, ала божието всемогъщество за всичко ще намери лек." Това са негови собствени думи.

Вторник, 15 януари

Адмиралът казва, че би искал вече да отплава, защото няма причина да остава по-дълго след събитията, които станаха (вероятно това е алюзия за сблъскването с индианците). Добавя също, че тъкмо сега научил, че всички златни запаси се намират именно в околностите на град Навидад, който е собственост на техни височества.

На островите Кариб и Матинино има много мед, но ще бъде трудно да се вземе тя от остров Кариб, понеже, както изглежда, неговите жители се хранят с човешко месо. Този остров се вижда от мястото, където се намира той сега, и възнамерява да отиде там, защото островът лежи на пътя му. Би искал да посети и остров Матинино, който, изглежда, се обитава само от жени без мъже. Има намерение да разгледа и двата острова и да вземе няколко местни жители.

Адмиралът прати лодка на брега; но кралят не се яви, защото, изглежда, селището му беше много далеч. Въпреки това той изпрати, както бе обещал, своята златна корона. Много други индианци, всички с лъкове и стрели, идваха и носеха памук, хляб и „ахес“. Когато размениха всичко, четирима младежи се качиха на каравелата и адмиралът остана с впечатление, че те отлично познават всички острови, намиращи се на изток, тъкмо по неговия път, затова реши да ги вземе със себе си до Кастилия.

Адмиралът казва, че в тези краища не познават нито желязото, нито другите метали, доколкото могъл да се ориентира за това кратко време в непозната страна. Трудностите са големи, особено поради това, че адмиралът не знае езика и само се досеща за смисъла, а местните жители не разбират веднага какво ги питат.

Лъковете на тези хора са толкова големи, както във Франция или Англия. Стрелите приличат на копията на другите туземци, които срещаха по-рано. Дялкат ги от млади и прави тръстикови стъбла и са дълги от един и половина до два лакътя. На върха забиват дървени острнега с дължина една педя и половина. Някои слагат на острието рибя кост, а други го натриват с треви. Но те не стрелят с лъковете, както по други места, и техните стрели сигурно не причиняват големи вреди.

По тези места има много памук с тънко и дълго влакно, а също и много мастикова смола. На адмирала се струваше, че лъковете им са от липово дърво и че в околността има много злато и мед. Тук се отглежда много „ахес“, което замества пипера, но е много по-остро на вкус; никога не липсва в никое ястие. Те го смятат за много полезно за здравето. Само на остров Еспаньола може да се товарят от него по 50 каравели годишно.

Забелязва също, че в залива има много водорасли, подобни на тези, които срещаше в открито море през време на цялото пътуване, и от това прави заключение, че на изток трябва да има други острови по права линия от този, който откри най-напред; убеден е, че тези водорасли растат близо до сушата на не особено дълбоки места. Ако наистина е така, смята, че тази Индия се намира близо до Канарските острови, и предполага, че разстоянието, което я дели, не може да бъде повече от 4 хиляди левги.

Сряда, 16 януари

От залива, който нарече Голфо де лас Флехас, потегли в три часа сутринта, отначало с вятър откъм сушата, а след това със западен Взе курс на североизток, за да отиде — както казва — до остров Кариб, чието население всява такъв ужас сред жителите на тези острови, защото казват, че карибите кръстосвали морето с безброй члунове и изяждали хората, които успеели да хванат. Пътят му посочи един от индианците, които взе от Голфо де лас Флехас.

Според неговите пресмятания беше изминал вече 64 мили, когато индианците му обърнаха внимание, че островът е разположен на югоизток. За да вземе тази посока, свали платната. След като изминаха 2 левги, излезе вятър, който беше много сгоден за връщане към Испания Адмиралът бе забелязал, че хората му се оклюмаха, когато видяха, че се отклонява от правия път към родината и че двете каравели протекоха Единствено в бога беше цялата му надежда. Затова трябваше да се откаже от посещението на този остров и пое на северозапад, към Испания. До залез слънце в тази посока измина 48 мили, т. е. 12 левги.

Индианците му казваха, че като плава в тази посока, ще попадне на остров Матинино, който според техните твърдения се обитавал единствено от жени, без мъже Адмиралът би се радвал да отиде там, за да може да заведе при католическите крале пет или шест от тези жени, но не беше много сигурен дали индианците наистина знаят пътя. От друга страна, той не можеше повече да протака, защото каравелите все позастрашително се пълнеха с вода.

Но подчертава, че е сигурен, че тези жени действително съществуват, през определени периоди ги посещават мъжете от остров Кариб, отдалечен на 10 или 12 левги Ако родят момче, пращат го на мъжкия остров, а ако е момиче, оставят го на своя. Адмиралът твърди, че тези острови трябва да не са на повече от

15 — 20 левги от мястото, откъдето потеглил; смята, че те трябва да са останали на югоизток от него, но индианците не съумели точно да определят местоположението им.

След като изгуби от погледа си нос Сан Терамо на остров Еспаньола, намиращ се на 16 левги в западна посока, той измина още 12 левги на североизток. Времето беше чудесно.

Четвъртък, 17 януари

Вчера към залез слънце вятърът постепенно утихна. За време, равняващо се на около 14 половинчасови клепсидри, чак до първата вахта адмиралът измина общо 28 мили, като правеше по 4 мили в час.

После вятърът се усили; през цялата тази вахта, т. е. за 10 клепсидри и за следващите 6 клепсидри чак до изгрев слънце плаваше с бързина 8 мили в час; после, до залез слънце, измина още 44 мили, или 11 левги, в източна посока. Тъкмо тогава на каравелата кацна един албатрос, а след него друг и в морето видяха много водорасли.

Петък, 18 януари

Тази нощ, чак до изгрев слънце, при слаб вятър измина 40 мили, или 10 левги, на югоизток, а след това 30 мили, или 7 левги, пó на изток. После през целия ден плава при слаб североизточен вятър, отклоняващ се повече или по-малко на изток. Като вземаше курс ту на север, ту на североизток и като пресметна и едното, и другото, беше убеден, че е изминал около 60 мили.

Повече не видяха водорасли, но през вчерашния и днешния ден морето гъмжеше от туици. Адмиралът смяташе, че сигурно от тук се стичат те в княжеските мрежи в Конил и в Кадикс Птица на име фрегат кръжеше около каравелата и отлетя на югоизток; от това адмиралът заключи, че наблизо трябва да има острови. Нали казва, че източно от остров Еспаньола се намирали островите Кариб и Матинино и много други.

Събота, 19 януари

Тази нощ измина 56 мили на североизток и 64 на север След изгрев слънце се движеше на североизток със силен източен вятър, който преминаваше в южен и пак се обръщаше на източен, а след това обърна един румб на север. По този начин измина около 84 мили. Морето беше препълнено с тунци, а забелязаха и албатроси, фаетони и фрегати.

Неделя, 20 януари

През нощта вятърът се успокои, но от време на време връхлиташе рязък и порнвист. Измина всичко 20 мили на североизток. След изгрев слънце преплава 11 мили на югоизток, а след това 36 мили на североизток, т. е. 9 левги. Видя безброй малки тунци. Разказва, че въздухът бил мек и приятен както през април или май в Севиля. А морето — да благодарим на бога — през цялото време било съвсем спокойно. Видели фрегати, чайки и много други птици.

Понеделник, 21 януари

Вчера след залез слънце той пътува на североизток с източен и североизточен вятър. Чак до полунощ се движеше със скорост 8 мили в час, което общо прави 56 мили, а след това обърна носа на север и продължи със скорост 8 мили в час; от това следва, че за цялата нощ трябва да е изминал 104 мили, или 26 левги, на североизток.

След залез слънце плаваше на североизток пак с източен вятър, преминаващ понякога в североизточен За 11 часа през деня измина 88 мили, или 21 левги, като се махне едната загубена левга, и се приближи до каравелата „Пинта“, за да се споразумеят.

Той забеляза, че времето доста захладня; очакваше да става все по-студено, колкото отива по̀ на север. Същевременно нощите ставаха по-дълги, защото отиваха към по-тясната част на земното кълбо Видяха много фаетони, чайки и други птици; но рибата беше помалко, което според него се обяснява с охладяването на водата Видяха много водорасли

Вторник, 22 януари

Вчера след залез слънце плаваше на североизток с източен вятър, който понякога се отклоняваше малко на североизток В продължение на 8 клепсидри изминаваше по 8 мили в час, от които 3 преди началото на вахтата и 5 през време на нея, или трябваше да е изминал 72 мили, сиреч 18 левги. След това измина 18 мили в североизточна посока за време, равняващо се на 6 клепсидри; а за 4 клепсидри през втората вахта продължи на североизток с 6 мили в час, така че измина 3 левги в тази посока. След това чак до изгрев слънце в продължение на 11 клепсидри плаваше пó на изток, изминавайки по 6 мили в час, или общо 7 левги. После пое на североизток и до единадесет часа преодоля 32 мили. Накрая вятърът стихна и този ден повече не мръдна. В морето плаваха индианци, видяха фаетони и много водорасли.

Сряда, 23 януари

Последната нощ ветровете често се меняха. Като се има предвид всичко това, както и предпазните мерки, които добрите мореплаватели са свикнали да вземат, адмиралът смята, че през нощта е изминал 84 мили, т. е 21 левги, в североизточна посока.

Той често губеше време, докато чакаше каравелата „Пинта“, лавираща с усилие, тъй като не можеше да си служи с фокмачтата, която беше в лошо състояние. Затова казва, че ако нейният капитан (Мартин Алонсо) си беше направил труда да потърси добра мачта в Индия — където на всяка крачка имаше толкова хубави дървета, — вместо да побърза да се отдели от него с надеждата, че ще натъпче кораба си със злато, сега нямаше да имат никакви главоболия.

Появиха се много фаетони и огромни маси зеленина. През последните дни небето беше съвсем навъсено, но нямаше дъждове и морето, слава богу, си оставаше спокойно като река.

През по-голямата част от деня, още от разсъмване, плаваше на североизток и измина около 30 мили, или 7 и половина левги; през останалата част от деня плаваше пó на изток и напредна с още 30 мили, или 7 и половина левги.

Четвъртък, 24 януари

Поради непостоянния вятър през цялата нощ измина около 44 мили на североизток, или 11 левги. След като изгря слънцето, измина 14 левги в същата посока.

Петък, 25 януари

Тази нощ дълго време се движиха на изток и североизток; изминаха 9 и половина левги за време, равняващо се на 13 клепсидри. След това изминаха още 6 мили на север и североизток. След изгрев слънце и през целия ден вятърът ставаше все по-слаб, така че се придвижиха само 28 мили, или 7 левги, на изток и североизток.

Моряците хванаха тунец и огромна акула Той добавя, че това било добре дошло, защото вече нямали друга храна освен хляб, вино и индиански „ахес".

Събота, 26 януари

През изтеклата нощ изминаха 56 мили, или 14 левги, в югоизточна посока. От зори до 11 часа сутринта плаваха ту на изток, ту на югоизток и изминаха 40 мили. После завиха и лавираха, за да уловят вятъра, и до настъпването на нощта изминаха едва 24 мили на север, което прави 6 левги.

Неделя, 27 януари

Вчера след залез слънце адмиралът се движеше на североизток и на север, след това отново на североизток, изминавайки по 5 мили в час, или за 13 часа 65 мили, равни на 16 и половина левги. От изгрев слънце до пладне преодоля 24 мили, или 6 левги, на североизток, а после чак до мръкване измина 3 левги на изток и североизток.

Понеделник, 28 януари

През цялата нощ напредваше на изток до север и отново на изток и измина около 36 мили, или 9 левги. От изгрев до залез слънце преплава приблизително 20 мили, т. е. 5 левги, на изток, север и пак на изток.

Въздухът му се струваше мек и топъл, видя фаетони, малки чайки и много зеленина

Вторник, 29 януари

·Продължи да се движи на изток-север-изток с южен и югоизточен вятър и през нощта измина 39 мили, или 9 и половина левги. През деня се придвижи с около 8 левги.

Въздухът беше много мек, какъвто е в Кастилия през месец април; а морето беше спокойно. До кораба се приближаваха риби, наричани дорадн.

Сряда, 30 януари

През цялата нощ преплава 7 левги на изток-североизток. През деня — 13 и половина левги на югоизток. Видяха фаетони, грамади от зелени растения и много туници.

Четвъртък, 31 януари

През нощта измина 30 мили на североизток, а след това 35 мили пак в същата посока, което общо прави 16 левги. От сутринта до вечерта напредна с 13 и половина левги в посока изток-североизток. Видяха фаетони и малки чайки.

Петък, 1 февруари

През нощта измина 16 и половина левги на североизток. През деня продължи в същата посока и напредна с 29 левги и четвърт. Морето, слава богу, беше много спокойно.

Събота, 2 февруари

Измина през нощта 40 мили на изток и североизток. През деня продължаваше да духа същият вятър в кърмата и той напредваше със 7 мили в час, така че за 11 часа направи 77 мили, или 19 левги и четвърт.

Морето, слава богу, беше много спокойно, а въздухът — мек. Морето беше така застлано с водорасли, че ако не ги познаваха добре, можеха да се опасяват от някаква плитчина. Видяха малки чайки.

Неделя, 3 февруари

Тази нощ вятърът духаше в кърмата, морето беше много спокойно, слава богу! Така че напреднаха с 29 левги.

Полярната звезда се виждаше толкова високо, колкото при нос Сао Висенте. Но понеже корабът се клатеше, той не можа да измери височината й нито с астролаба, нито с квадранта. През деня продължи на североизток, като изминаваше по 10 мили на час, и по този начин за 11 часа преплава 27 левги.

Понеделник, 4 февруари

През нощта се движеше на изток ту с 12 мили в час, ту само с 10, така че измина 130 мили, което прави 32 левги и половина.

Времето беше облачно, валеше дъжд и беше студено, от което той прави извода, че са още далеч от Азорските острови. В зори смени курса и обърна носа на изток. През деня измина 77 мили, или 19 левги и четвърт.

Вторник, 5 февруари

Тази нощ плаваше на изток и измина само 54 мили, или 13 левги и половина. През деня се движеше със скорост 10 мили в час, така че за 11 часа напредна със 110 мили, което прави 27 левги и половина.

Видяха малки чайки и някакви пръчки, които се носеха по водата, а това показваше, че земята не е далеч

Сряда, 6 февруари

Тази нощ плаваше на изток приблизително с 11 мили в час. За 13 часа през нощта преплава 143 мили, т. е. 34 левги и четвърт Видяха много малки чайки, както и други птици През деня се движеха с 14 мили в час, така че общо преплаваха 154 мили, или 38 левги и половина; ето защо той смята, че за цялото денонощие са изминали 74 левги

Висенте Янес уверява, че този ден трябва да са се намирали южно от остров Флорес и западно от Мадейра. Ролдан твърди, че на североизток бил остров Фаял или остров Сао Жоржи, а на изток — остров Порто Санто

Появиха се много водорасли.

Четвъртък, 7 февруари

През нощта плаваха на изток с бързина 10 мили в час, така че за 13 часа изминаха 130 мили, или 32 левги и половина През деня се придвижваха с 8 мили в час, или с 88 мили, т. е. 22 левги за 11 часа

Тази сутрин адмиралът изчисли, че се намира на юг от остров Флорес. Боцманът Педро Алонсо твърдеше, че като плават на север, трябва да минат между островите Терсеира и Санта Мария, а ако се насочат на изток, ще оставят на около 12 левги на север остров Мадейра.

Моряците видяха зелени растения, които се различаваха от предишните и приличаха на тези, които се срещат в изобилие на Азорските острови. По-късно отново се появи предишната зеленина.

Петък, 8 февруари

През нощта доста дълго плаваха на изток със скорост 3 мили в час; после завиха на югоизток. През цялата нощ изминаха всичко 12 левги, а от изгрев слънце до пладне напреднаха с 27 мили и с още толкова до залез слънце, или общо с 13 левги на югоизток.

Събота, 9 февруари

От вечерта измина 3 левги на югоизток, а след това продължи по на юг; до десет часа сутринта напредна с 5 левги на североизток, а после чак до залез слънце — с 9 левги на изток.

Неделя, 10 февруари

През цялата нощ, още от залез слънце, плаваше на изток и се придвижи със 130 мили, или 32 левги и половина, от зори до здрач плаваше със скорост 9 мили в час, така че за 11 часа измина 99 мили, което се равнява на 24 левги и три четвърти. На каравелата на адмирала се намираха Висенте Яниес и двамата боцмани Санчо Руис и Педро Алонсо Ниньо, а също и Ролдан и всички те означаваха местоположението на своите карти Мнението им беше, че все още са доста на запад от Азорските острови, и никой от тях не смяташе, че като плават на север, ще попаднат на остров Санта Мария, който е последният от Азорските на път за Испания Всички бяха убедени, че този остров е останал на 5 левги зад тях и че се намират по-скоро в околностите на остров Мадейра или Порто Санто. Изчисленията на адмирала се различаваха от техните Според него бяха се отклонили от курса и се намираха значително по-назад, отколкото си въобразяваха, защото последната нощ той прецени, че остров Флорес остава на север. В източна посока смяташе, че са на височината на Нафе[1] в Африка, а остров Мадейра остава отзад на (. .)[2] левги на север. Така че според техните сметки се намираха на 150 левги по-близо до Кастилия, отколкото мислеше адмиралът. Той добавя, че ако с божия помощ видят земя, лесно ще разберат кой е допуснал грешка в изчисленията. Казва също, че по пътя на запад чак на 253 левги от остров Иеро забелязали за пръв път зелените водорасли.

Понеделник, 11 февруари

Тази нощ плаваха със скорост 12 мили в час, все в същата посока и той пресметна, че през нощта са изминали общо 39 левги. През деня изминаха всичко на всичко 16 левги и половина. Появиха се много птици, което го караше да мисли, че земята не е далеч.

Вторник, 12 февруари

Плавайки на изток с бързина 6 мили в час, до зори измина 73 мили, или 18 левги и четвърт.

През деня морето започна да се надига и се развихри страшна буря. Адмиралът казва, че ако каравелата не била толкова издръжлива и така добре построена, щяло да ги заплашва катастрофа. Този ден с големи усилия, преодолявайки опасностите, изминаха 11 или 12 левги.

Сряда, 13 февруари

От залез слънце до разсъмване неуморно трябваше да се борят с вихъра, с неспокойното море и с бурята. На север и североизток три пъти блеснаха светкавици, което според него предвещаваше силна буря и тя трябваше да връхлети оттам или от противоположната страна. През голяма част от нощта плаваха със свити платна. След това ги отвориха малко и по този начин изминаха 52 мили, което прави 13 левги. През деня вятърът поутихна, но веднага след това се развилня отново. Морето ставаше страховито, вълните се кръстосваха и ги блъскаха неспирно, без да ги оставят поне за миг да си отдъхнат. Изминаха около 55 мили, което прави 13 и половина левги.

---

[1] Касабланка

[2] Празно място в манускрипта.

Четвъртък, 14 февруари

През нощта вятърът ставаше все по-поривист, а вълните бяха ужасяващи, сблъскваха се и се кръстосваха една с друга, разбиваха се о кораба и не му позволяваха да се помръдне от мястото си; корабът не можеше да избегне техните пристъпи и да се изтръгне от врящия водовъртеж. Адмиралът отпусна голямото платно много ниско, за да направи опит да изведе кораба от центъра на бурята Така плава три часа и напредна с близо 20 мили.

Вихърът се засилваше непрекъснато и морето се надигаше все повече. Макар и да преценяваше, че опасността е голяма, той се остави да го носи вятърът, защото не виждаше друга възможност за спасение. Каравелата „Пинта", управлявана от Мартин Алонсо, направи същото; но тя изведнъж изчезна от погледа му, макар че адмиралът през цялата нощ не преставаше да дава сигнали, а тя да отговаря, докато не й попречи напорът на бурята, а може би и защото се беше отдалечила прекалено много от пътя на адмирала. Той измина през нощта 54 мили, или 13 и половина левги, в североизточна посока. На разсъмване вятърът се усили още повече и ударите на вълните ставаха още по-страхотни. Напредваше единствено с помощта на гафела, отпуснат много ниско, за да не го погълнат вълните, които непрекъснато го заливаха, и за да излезе от кълбящия се водовъртеж. Отначало се насочи на изток-юг-изток, а след това по на север; така плава 6 часа и измина 7 и половина левги

Адмиралът нареди да теглят жребий кой да отиде на поклонение в храма на Гуаделупската богородица с петфунтова восъчна свещ, всички се кълняха, че този, когото избере съдбата, трябва да отиде да й се поклони За тази цел заповяда да донесат толкова грахови зърна, колкото хора имаше на кораба. На едно от тях със собствения си нож начерта кръст и добре разбърка всички зърна в шапката Сам адмиралът бръкна пръв в шапката и извади зърното с кръстния знак. По този начин съдбата избра него и от тази минута той се смяташе за пилигрим, задължен да изпълни обета, даден пред всички. След това теглиха жребий, за да разберат кой трябва да отиде на поклонение при божията майка в Лорето, намиращо се в Анконската марка, която влизаше в състава на папската държава (това е дом, в който божията майка е вършила и досега върши големи чудеса); жребият се падна на моряк от Пуерто де Санта Мария на име Педро де Виля. Адмиралът му обеща да покрие разноските по пътуването.

Решиха най-сетне да пратят трети поклонник на всенощно бдение в църквата „Санта Клара" в Могер и да отслужат там тържествена литургия. Отново изсипаха граха в шапката, а сред другите зрънца и зърното, белязано с кръстния знак, и отново съдбата избра адмирала Накрая адмиралът и всички останали дадоха обет, че щом стигнат до някаква земя, по ризи ще отидат в процесия до църквата, издигната в чест на божията майка, за да се помолят в нея.

Освен тези общи обети всеки от своя страна даваше личен обет, защото никой не се надяваше да се спаси; преследвани от страхотната буря, те се смятаха за безвъзвратно загубени Опасността беше още по-голяма поради това, че корабът се лиши от баласта По-голямата част от товара изчезна, защото храната беше изядена, а водата и виното изпити Адмиралът не взе своевременно необходимите предпазни мерки, понеже бързаше да се възползва от хубавото време, което настанв през дните на обиколката между островите и имаше намерение да се снабди с потребния баласт на остров Де лас Мугерес[1], където първоначално възнамеряваше да отиде Той се зае да предотврати злото, доколкото бе възможно, като напълни с морска вода бъчвите, в които преди това имаше вода и вино, и благодарение на това избягнаха най-лошото

Тук адмиралът изрежда съображенията, които го изпълвали със страх да не би бог да допусне неговата гибел, както и съображенията, които му вдъхвали вяра, че бог ще ги изведе до спасителния бряг, за да не се затрият важните новини, които носи на техни кралски височества. Струвало му се, че горещото желание да им занесе тези важни вести и да ги убеди, че не се е лъгал за всичко това, което е говорил и което е обещавал да открие, го изпълва същевременно със страшното опасение, че не ще има толкова голямо щастие, защото и една мравка може да му попречи и да направи това невъзможно. Приписва всички тези съмнения на недостатъчната си вяра и доверие в божието провидение От друга страна, духът му се крепеше от мисълта за божията милост, която му позволи да постигне такава победа и да открие всичко това, и също така не забравяше по какъв начин бог изпълни неговото желание, като първо в Кастилия го подложи на толкова мъки и изпитания.

---

[1] Мартиника

И както беше свикнал да прави, цялата си надежда и вяра отправи към бога, а понеже бог го слушаше и бе чул всичките му молби, и сега трябваше да храни надежда, че той ще го спаси и ще изведе до щастлив завършък неговото начинание. Сегашното беше значително по-лесно за бога, който го спаси по пътя на запад, когато имаше повече причини да се опасява поради свадата с моряците и спътниците си; тогава те единодушно решиха да се върнат назад, да не му се подчиняват и да се разбунтуват срещу неговата власт, ала всевишният му даде сили и смелост и подкрепи него, който беше сам срещу всички. Към това трябва да се прибавят и другите чудеса, в които за него и чрез него бог проявяваше могъществото си през цялото това пътуване; без да се броят онези, за които техни височества знаят вече от своите придворни. „Така че — казва той — не би трябвало да се боя от тази буря, но моята слабост и тревога не оставяха на мира душата ми."

По-нататък казва, че голяма грижа за него било и това, че трябвало да остави двамата си синове в Кордова, където те се учели. Лишени от баща и майка, на чужда земя, те щели да останат кръгли сираци; а техни кралски височества нямало да знаят за голямата услуга, която техният баща е направил на кралството по време на тази експедиция, нито за многообещаващите вести, които им носел и които биха ги склонили да вземат момчетата под своя закрила.

По тези причини и за да бъдат уведомени техни височества за сполуката, която бог му даде във всичко, което търсеше в Индия, за да знаят, че по тези места никога няма бури (което лесно може да се познае по растенията и дърветата, които растат там и слизат едва ли не в самото море), най-сетне в случай, че самият той загине по време на буря католическите крале въпреки това да получат известие за неговата експедиция, той взе пергамент и написа всичко, което можеше да каже за своите открития, молейки лицето, което го намери, да го връчи на краля и кралицата. Загъна пергамента в мушама, завърза го здраво и поръча да му донесат голямо дървено буре. Сложи пергамента в него така, че никой да не знае какво съдържа, и всички мислеха, че се касае за някакъв религиозен обред, а като направи това, заповяда да хвърлят бурето в морето.

След това сред бурята, вихъра и грозните талази вятърът най-сетне се обърна на запад. И той пет часа плава с вятъра през разбуненото море с вдигнат фок. Напредна около 2 и половина левги на североизток. Сви платното на гротмачтата, тъй като се опасяваше да не го откъсне някоя голяма вълна.

Петък, 15 февруари

Вчера, когато превали пладне, небето на запад започна да се прояснява. Изглежда оттам щеше да излезе вятър Адмиралът нареди да сложат топселя. Морето беше още много бурно, макар че постепенно се успокояваше; плаваше на североизток със скорост 4 мили в час и за 13 часа през нощта измина 13 левги. На разсъмване забелязаха земя, която от носа на кораба се виждаше в североизточна посока. Някои твърдяха, че това е остров Мадейра, а други, че е скалата Синтра край Лисабон в Португалия. Изневиделица върху кораба връхлетя насрещен източен вятър, а морето на запад ставаше все по-бурно. От каравелата до сушата можеше да има приблизително 5 левги.

Адмиралът изчисляваше, че се намира на височината на Азорските острови и предполагаше, че видимата в далечината суша е един от тези острови. Но лоцманите и моряците смятаха, че вече се намират във водите на Кастилия.

Събота, 16 февруари

Цялата нощ лавираха покрай бреговете, за да се задържат близо до сушата, вече ясно се виждаше, че тази земя е само остров. До изгрев слънце плаваха ту на североизток, ту пó на север и след това се насочиха на юг, за да се приближат до острова, който поради тъмнината още не се виждаше, но от кърмата съзряха друг остров на разстояние около 8 левги.

Тласкан от стремителния вятър и бурните вълни, от сутринта до вечерта той само лавираше, за да се доближи до острова. В часа за молитвата „Salve Regina", т. е. по здрач, неколцина моряци забелязаха откъм наветрената страна светлина, която сякаш идваше от острова, забелязан предния ден. Цялата нощ прекара в лавиране и доближаване, доколкото бе възможно, за да види някакъв остров, когато изгрее слънцето. През нощта адмиралът си почина малко, защото от сряда изобщо не беше спал, не можеше да затвори очи и страдаше от силни болки в краката поради дългото стоене на студа, под проливния дъжд, а също и поради недостатъчната храна. На разсъмване потегли на юг и югоизток и през нощта стигна до един остров, но не можа да го познае, защото беше облачно и много тъмно.

Понеделник, 18 февруари

Вчера след залез той обиколи острова, търсейки място да хвърли котва и да прати хора на разузнаване. Хвърли котвата до някакъв нос, но веднага я загуби. Тогава вдигна платната и през цялата нощ лавира.

Когато слънцето залезе, той отново се приближи до северния бряг на острова и хвърли котва, но само една и на място, което му се видя най-сгодно. Изпрати лодка на брега, моряците се свързали с жителите на острова и разбрали, че са на Санта Мария, т. е. на един от Азорските острови. Показали им пристанище, където можели да закарат каравелата. Жителите на острова казвали, че не помнят по-страшна буря от тази през последните две седмици. Чудели се много как са успели да оцелеят и с неудържима радост отправяли благодарствени думи към бога при вестта, че адмиралът е открил Индия.

Той е записал, че тази последна част от неговото плаване протича според предвижданията му и че не е допуснал грешка в изчисленията, за което благодари на бога; наистина той смяташе, че се намира на малко по-голямо разстояние, но въпреки това беше убеден, че е в околностите на Азорските острови и че пред него е един от тях.

Добавя, че давал неверни цифри, уж че са изминали по-голямо разстояние, за да обърка боцманите и моряците, които си правели собствени изчисления, и то за да знае само той пътя за Индия, както и беше всъщност, защото нито един от тях не би могъл точно да означи местоположението и никой не можеше да бъде сигурен, че знае пътя, който води към Индия

Вторник, 19 февруари

След залез слънце трима островитяни излязоха на брега и започнаха да правят знаци Той прати лодка при тях и те донесоха на кораба кокошки и пресен хляб (бяха тъкмо последните дни на карнавала). Носеха и много дреболии, пратени в дар от капитана на острова, който се наричаше Жоам де Кастанеда. Той беше наредил да предадат на адмирала, че го познава добре и че само нощта му пречи да го посети Но ще се яви на сутринта и ще докара още припаси Уведомява също, че ще доведе тримата моряци от каравелата, които оставаха на острова и които той не отпратил веднага, тъй като за него било голямо удоволствие да чуе разказите им за пътуването

Адмиралът прие пратениците най-любезно и нареди да им постелят за спане, защото вече беше късно, а градът беше далеч А понеже миналия четвъртък по време на вилнеещата буря той и неговите хора дадоха обет, за който вече стана дума, и между другото, че ще отидат по ризи до първото селище, където има църква на името на пресветата Дева Мария, и т н, той постанови половината от екипажа веднага да тръгне към малката постройка, показала се над водата, която приличаше на параклис Самият той реши след завръщането им да отиде там с другата половината от екипажа Струваше му се наистина, че мястото е спокойно и че може да се довери на думите на капитана, както и на това, че между Кастилия и Португалия цареше мир Затова помоли трима от своите хора да отидат в града и да доведат свещеник, който да отслужи тържествена литургия.

Хората от екипажа, всички по ризи, тръгнаха да изпълнят обета Докато те се молеха, цялото население на острова, едни пеш, други на коне, предвождани от капитана, ги нападнаха и плениха всички.

Адмиралът не предчувстваше нищо и чакаше завръщането на лодката, за да тръгне с другата половина поклонници По като видя, че вече е единадесет часа преди обяд, а те не се връщат, заподозря, че ги е сполетяла беда или че лодката се е разбила, защото целият остров беше обграден с високи скали Той не виждаше и параклисчето, скрито зад носа на сушата Затова вдигна котва и заплава към линията, на която се намираше параклисът Тогава видя голям брой конници, които в пълно въоръжение скочиха от седлата, седнахв в лодката и се насочиха към каравелата, за да уловят адмирала Застанал в средата на лодката, капитанът прикани адмирала да гарантира сигурността му, което адмиралът направи, но същевременно поиска обяснение за бъркотията, както и за това, че не вижда никого от своите хора в лодката. Добави, че капитанът може свободно да се качи на каравелата и че е готов да направи всичко, каквото поискат от него. Намерението на адмирала беше да примами капитана с благи думи, а след това да го задържи, за да може да освободи своите хора Не смяташе, че това ще бъде нарушение на дадената дума, макар че преди това му обеща безопасност; защото именно капитанът, който пръв му даде уверения за мир и сигурност, се отметна от думата си. Но капитанът, вероятно поради гузната си съвест, не му се довери и не искаше да се качи на кораба. Като видя, че той няма да се качи на каравелата, адмиралът го попита по каква причина е задържал неговите хора. Той каза, че тази постъпка няма да се хареса на краля на Португалия, че във владенията на кастилските крале се отнасят много добре към португалците и че в тях те могат свободно да влизат и да излизат, както в Лисабон; че кралете са му дали препоръчителни писма до всички князе и владетели на земята, които би му показал, ако капитанът пожелае да влезе, за да ги разгледа. Добави, че е кралски адмирал на Океанското море и вицекрал на Индия, принадлежаща на техни височества, което може да потвърди с кралските писма и заповеди, собственоръчно подписани и подпечатани от тях, и той отдалеч му показваше тези книжа, че кралете хранят сърдечно приятелско чувство и уважение към краля на Португалия и че е получил заповед от тях да се отнася по най-добър начин към португалските кораби, които срещне по пътя; че дори и да не пожелае да му върне хората, той пак ще отплава за Кастилия, защото му остава достатъчен брой моряци, за да стигне до Севиля, където ще издействува сурово наказание за капитана и неговите хора заради оскърбителното им поведение. Тогава капитанът и хората му отговориха, че на своя остров не признават кастилските крале, нито пък техните писма, че съвсем не се страхуват от тях, а напротив, добави той със застрашителен тон, ще му покажат какво представлява Португалия Като чу това, адмиралът се угрижи много и за миг допусна, че може след неговото заминаване двете кралства да са скъсали отношенията помежду си Но това не му попречи и той не се стърпя да не му отговори, както подобаваше за случая

След това капитанът отново се изправи и отдалеч заповяда на адмирала да се отправи с каравелата към пристанището, като добави, че върши всичко това по заповед на краля, своя владетел. Адмиралът призова за свидетели всички, които се намираха на каравелата. После се обърна към капитана и неговите хора и се закле, че няма да слезе на сушата, нито пък ще напусне каравелата, докато не хване в плен поне стотина португалци, за да ги закара в Кастилия, и докато не опустоши целия остров След това отплава, за да хвърли котва на предишното място, защото лошото време не му позволяваше да постъпи другояче

Сряда, 20 февруари

Той нареди да подсигурят кораба и да напълнят бъчвите с морска вода, за да се увеличи теглото му, тъй като мястото не беше подходящо за закотвяне. Боеше се, че въжетата ще се скъсат, както и стана Това го принуди да вдигне платна и да се упъти към остров Сао Мигел Действително на Азорските острови нямаше нито един залив, в който би могъл да се скрие от бушуващата буря, и единственото спасение беше да излезе в открито море

Четвъртък, 21 февруари

Вчера отплава от остров Санта Мария към Сао Мигел, за да провери дали няма да се намери някакъв залив, където би могъл да се приюти при това лошо време. Вятърът бе норвист, а морето бурно През цялата нощ плава, без да може да забележи суша нито от едната, нито от другата страна поради непрогледния мрак, който се дължеше на вилнеещата стихия.

Адмиралът казва, че положението му било трудно, тъй като му останали само трима опитни моряци, а другите, които се намирали на палубата, никак не били вещи в мореплаването Сред вихрената буря цяла нощ лавирал с непосилна мъка на място Но бог бил милостив и вълните ги блъскали само от едната страна; лошо им било писано, ако се кръстосвали както миналия ден

След като се развидели, понеже все още не виждаше остров Сао Мигел, реши да се върне към Санта Мария, за да се опита да намери своите хора, лодката, въжетата и котвата, които остави там.

Казва, че много го учудвало лошото време по тия места и край тия острови, след като в Индия през цялата зима може да се плава, без да се пуска котва, и времето постоянно е хубаво, така че никога, дори за един час, морето не го затруднило в плаването. Но откакто навлязъл във водите край тези острови, страдал от такава страховита буря, каквато го сполетяла по пътя на запад, преди да доплава до Канарските острови. След тези острови морето отново утихнало.

Той изразява убеждението, че теолозите и мъдреците са имали пълно право, когато са поставили земния рай в най-крайната точка на Изтока, защото в тези места климатът е много мек. „А пък земите, които открихме — добавя той, — се намират на самия край на Изтока.“

Петък, 22 февруари

Вчера хвърли котва в същия залив край остров Санта Мария. От върха на крайбрежната скала някакъв човек веднага започна да развява наметалото си, като им даваше знаци да се отдалечат. След това до тях се приближи лодка с петима моряци, двама писари и нотариус. Поискаха разрешително и щом адмиралът го даде, те се качиха на каравелата Понеже вече беше нощ, те преспаха на палубата, а адмиралът ги прие от добре по-добре.

Сутринта поискаха да им покаже писмената заповед от кастилските крале, защото искаха да се уверят, че наистина е бил упълномощен от тях да предприеме това пътешествие. Адмиралът схвана, че целта им е да спазят формалностите, за да могат да кажат, че са имали право да извършат това, което вече сториха; и то само защото не успяха да хванат адмирала, както имаха намерение да направят, когато въоръжени дойдоха с лодката; не знаеха как да се измъкнат от тази заплетена история, а се страхуваха от думите и заканите на адмирала, който беше решен да удържи на обещанието си и бе убеден, че ще успее да постигне това.

Накрая, за да си върне хората, реши да им покаже акредитивните писма от католическите крале, адресирани до всички князе и владетели, а също и другите пълномощия. Даде им, каквото имаше, и те се върнаха на сушата доволни, след което незабавно освободиха задържаните и лодката. От тях адмиралът научи, че ако били успели да го заловят, нямало да им позволят да отплават, защото капитанът твърдял, че получил такива заповеди от краля, своя господар.

Събота, 23 февруари

Вчера времето започна да се оправя. Затова той вдигна котва и тръгна да обиколи острова, за да намери някой удобен залив и да натовари дърва и камъни за баласт. Но чак до часа за вечерна молитва не можа да намери вход към пристана.

Неделя, 24 февруари

Привечер предния ден хвърли котва, за да натовари дърва и камъни. Тъй като морето беше развълнувано, лодката не можа да стигне до брега. Към края на първата вахта започна да духа вятър от запад и югозапад и той нареди да сложат платната; защото край тези острови е опасно да се чака на котва южен вятър; а когато вятърът е югозападен, неминуемо след малко се обръща на южен.

Понеже времето беше подходящо да тръгне към Кастиля, той се отказа от намерението да товари камъни и дърва и обърна носа на изток Чак до залез слънце в продължение на шест часа и половина плава със скорост 7 мили в час и измина общо 45 и половина мили. От изгрев до залез слънце правеше по 6 мили в час, или за дванадесет часа — 76 мили. С 45-те мили през нощта правеха 111 мили и половина, или 28 левги.

Понеделник, 25 февруари

Вчера след залез слънце продължи да се движи на изток с бързина 5 мили в час. За тринадесет часа през нощта измина 65 мили, или 16 левги и четвърт, и слава богу в спокойно море. Над каравелата се спусна голяма птица, която приличаше на орел.

Вторник, 26 февруари

Вчера след залез слънце, благодарение на бога, плаваха на изток при тихо море. През по-голямата част от нощта изминаваха по 8 мили в час Общо преодоляха 100 мили, или 25 левги.

Сряда, 27 февруари

През нощта и през деня насрещните ветрове и големите вълни го отклониха от курса Озова се на 125 левги от нос Сао Висенте, на 80 от остров Мадейра и на 106 от остров Санта Мария Много главоболия му създаде тази буря, която връхлетя зловещо тъкмо в момента, когато вече с единия крак си беше у дома.

Четвъртък, 28 февруари

И тази нощ плава с променливи южни и югоизточни ветрове, като напредваше ту на североизток, ту на изток По този начин плава и през целия ден

Петък, 1 март

Тази нощ измина 12 левги в североизточна посока. През деня преплава 23 левги в същата посока

Събота, 2 март

През нощта напредна с 28 левги в същата посока и измина 20 левги през деня.

Неделя, 3 март

След залез слънце адмиралът продължи пътя си на изток Внезапно се разрази ураган и разкъса всичките му платна, заплашваше го голяма опасност, но с божия помощ всичко мина благополучно Хвърлиха жребий да определят кой да отиде на поклонение в Санта Мария де ла Синта в Уелва и жребия изтегли адмиралът. И всички дадоха обет да прекарат първата събота след пристигането в пристанището на хляб и вода.

Преди да загубят платната, изминаха около 60 мили; след това плаваха само с мачтите и въжата сред поривистите вихри и напиращите от всички страни вълни. Появиха се признаци, че земята не е далеч, наистина, намираха се близо до Лисабон

Понеделник, 4 март

Миналата нощ преживяха страшна буря и смятаха, че са безвъзвратно загубени сред бясната вихрушка, която сякаш щеше да вдигне каравелата във въздуха. Дъждът се лееше като река, а по облачното небе се кръстосваха безброй светкавици

Но господ се смили над тях и те издържаха така чак до края на първата вахта Тъкмо в този миг по волята божия пред тях се яви земя и няколко моряци я забелязаха Но адмиралът не искаше да се приближава до брега, преди да види добре земята, за да разбере дали може да се намери някой удобен залив или място, където да се скрие За тази цел вдигна топсела, единственото платно, което му беше останало, за да се придвижи малко, и макар и с голям риск, успя да се задържи на вълните Така сред безкрайна тревога и страхове бог ги крепеше чак до сутринта

Когато настана ден, адмиралът позна земята — беше скалата Синтра при устието на Тажу в Лисабон. Реши да влезе в него, тъй като не му оставаше нищо друго при страхотната буря, която вилнееше над град Кашкаеш, разположен при устието на реката.

Казва, че жителите на града прекарали цялата сутрин в молитви за тях. Когато влязъл в пристанището, отвсякъде се стекли хора да ги видят, защото всички смятали, че е невиждано чудо да се спасят в такава буря. По този начин в три часа влезе в Растело, по средата на лисабонската река. От тамошните моряци научи, че никога не е имало такава бурна зима и че 25 кораба вече загинали във Фландрия, а другите от четири месеца чакали и не можели да излязат в открито море.

Адмиралът веднага писа до краля на Португалия, който се намираше на 9 левги оттам, за да му обясни, че кралят и кралицата на Кастилия са му наредили да избягва пристанищата на негово кралско височество, но той го моли за разрешение да купи с пари всичко, което му е потребно. Освен това молеше краля да му позволи да влезе в Лисабон с каравелата, защото се опасяваше, че ако остане в рядко посещаваното пристанище, някои злосторници може да си помислят, че превозва значителни количества злато, и да му нанесат щети, смяташе също, че по този начин ще може да го убеди, че не идва от Гвинея, а от Индия

Вторник, 5 март

Днес Бартоломеу Диас от Лисабон, собственик на големия кораб на португалския крал, най-силният и най-добре снабденият с артилерия и оръжие, който стоеше на котва в пристанището на Растело, се приближи до каравелата в своята въоръжена лодка и прикани адмирала да го придружи, за да даде обяснения за пристигането си пред ковчежниците на краля и капитана на кораба

Адмиралът отговори, че служи на кастилските крале и че не приляга на сана му да дава такива обяснения пред подобни лица; той няма да напусне каравелата, нито кой да е кораб, ако не го принудят със сила Тогава арматорът на кораба поиска от него да прати шкипера на каравелата Адмиралът отговори, че няма да изпрати нито шкипера, нито когото и да било, ако не го принудят насила, защото е все едно дали ще отиде той лично или ще прати някого от своите; а адмиралите на Кастилия по-скоро ще умрат, но няма да предадат хората си в чужди ръце

Тогава арматорът омекна и отвърна, че щом е решил така, може да постъпва, както намира за добре, а той го моли единствено да покаже писмата от кралете на Кастилия, ако разполага с такива. Адмиралът се съгласи да му ги покаже. Арматорът веднага се върна на кораба си и докладва на капитана, който се казваше Алваро Даман Тогава той с пълна парадна униформа, под звуците на тръби и рогове, придружен от официална свита, потегли към каравелата Адмиралът го посрещна много тържествено и след разговора обеща да изпълни всичко, което поиска от него.

Сряда, 6 март

Бързо се разнесе вестта, че адмиралът се връща от Индия; в резултат на това днес от град Лисабон пристигнаха много хора да го видят и да разгледат индианците Всички се чудеха много и отправяха хвалебствия към бога, като казваха, че всемогъщият господ е сподобил кастилските крале с всичко това заради дълбоката им вяра и желанието им винаги да му служат.

Четвъртък, 7 март

Днес дойде голяма тълпа да разгледа каравелата. Сред нея имаше много благородници, а също и служители от кралската съкровищница. Всички благодаряха на бога за щастието и разширяването на християнския свят, постигнато с божия помощ от кастилските крале, като добавяха, че техни височества са заслужили това с неуморния си труд и усилия, за да се шири Христовата религия

Петък, 8 март

Чрез дон Мартин де Норония днес адмиралът получи писмо от краля на Португалия. Той го канеше да отиде при него, тъй като времето не бе благоприятно за по-продължително пътуване Макар и неохотно, адмиралът изпълни тази молба, за да избегне подозренията Нощта прекара в Сакапбен.

Кралят нареди на своите ковчежници да отпуснат безплатно всичко необходимо за адмирала и за хората му, както и за каравелата, и изобщо да изпълняват всичките му желания.

Събота, 9 март

Днес потегли от Сакапбен към местността, където пребиваваше кралят, това беше долината Парансо на

9 левги от Лисабон. Поради непрестанния дъжд не можа да пристигне преди мръкнало.

Кралят се беше разпоредил най-високопоставените придворни да го посрещнат с всички почести. Самият той го прие тържествено и достолепно, покани го да седне и се обърна към него с думи, пълни с доброжелателство, уверявайки го, че ще стори всичко според силите си, за да угоди на кастилските крале и да им направи услуга, и то в още по-голяма мяра, отколкото ако се касаеше за негова лична работа. Изразяваше голямата си радост по повод на добрите резултати от експедицията и на самото начинание. Но не пропусна да заяви, че според договора, сключен между него и кралете на Испания, тази придобивка принадлежи нему.

На това адмиралът отговори, че не са му известни договорите, за които говори той, и че знае само едно, а именно, че кастилските крале му забранили да се добнижава до рудниците и до което и да е друго място в Гвинея и че това било разгласено във всички пристанища на Андалузия, преди той да потегли с експедицията. Кралят му отговори учтиво, че според неговото убеждение по този въпрос няма да има нужда от посредници. Предостави му помещение и абат Крато, най-видната личност в двора, който отрупа адмирала с почести и се постави на негово разположение

Неделя, 10 март

Днес след литургията кралят още веднъж го попита дали му е нужно нещо, обещавайки веднага да го достави. След това дълго разговаря с него за експедицията Накара го през цялото време да седи и се отнасяше към него с най-дълбоко уважение.

Понеделник, 11 март

Адмиралът се сбогува с краля, който му повери няколко съобщения за католическите крале и все така проявяваше към него голяма благосклонност.

След закуската адмиралът отпътува Кралят нареди на дон Мартин де Нороня да го изпрати, а всички благородници от двора, за да му засвидетелстват почитта си, го придружиха доста далеч по пътя.

След това той се упъти към манастира Свети Антоний" близо до селцето Виляфранка, където пребиваваше кралицата. Той отиде да се поклони пред нея и да й целуне ръцете, защото тя беше наредила да му предадат да не си заминава, без да я посети На това присъстваха князът и маркизът, които оказаха големи почести на адмирала Привечер той тръгна на път, за да пренощува в Ляндра.

Вторник, 12 март

В момента, когато трябваше да потегли от Ляндра, за да се върне на каравелата, дойде дворцовият служител, грижещ се за кралските коне, и му предложи да го придружи, ако предпочита да се върне в Кастилия по суша; той беше готов да се нагърби с намирането на помещения и ездитни коне, както и с всичко останало На тръгване той подари по едно муле на адмирала и на придружаващия го боцман. На същия боцман беше дал и двадесет тежки меча, за което адмиралът узна едва по-късно Той си обяснява всичките любезности на тоя човек с надеждата му, че те ще стигнат до ушите на краля и кралицата. Пристигна на каравелата, когато вече се свечеряваше

Сряда, 13 март

В осем часа сутринта, по време на засилващия се прилив, потегли за Севиля със северозападен вятър.

Четвъртък, 14 март

Вчера след залез слънце продължи своя път в посока на юг. В зори се озова вече на линията на нос Сао Висенте в Португалия. След това се насочи на изток, към Салтес. През целия ден плава при слаб вятър чак до момента, когато достигна височината на Фурон.

Петък, 15 март

Вчера след залез слънце продължи да плава при слаб вятър На разсъмване се озова пред Салтес; на пладне, по време на прилива, заобиколи пясъчната ивица, за да влезе в пристанището, от което отплава на 5 септември предишната година.

Затова казва, че тук свършва своя отчет. Добавя, че възнамерява да отиде по море до Барцелона, където се намирали в момента кралят и кралицата, за да им докладва за експедицията, която успя да доведе до щастлив край благодарение на божията подкрепа и вдъхновение Уверява, че добре знае и вярва силно и дълбоко, без капчица съмнение, че всичко добро е дело на божието всемогъщество, а добро е всичко с изключение на греха; невъзможно е да се заемеш за каквото и да било и да го извършиш без божията воля

„Зная това — казва адмиралът — благодарение на това пътуване, по време на което бог чрез чудеса разкри тези истини, както съм го и описал, благодарение на многобройните чудеса, извършени от него по време на тази експедиция; ала зная това и по самия себе си, тъй като дълго пребивавах в двора на Ваши височества, където срещнах съпротива и противоположни мнения от страна на толкова видни личности в двора и всички те бяха против мене, като смятаха замислите ми за бълнуване, а начинанието ми за химера Що се отнася до мене, аз храня надежда в бога, че това, напротив, ще бъде най-велика слава, която християнството спечели по-лесно от всеки друг път."

Това са последните думи на адмирал Христофор Колумб за първата му експедиция до Индия и за нейното откриване

· ПИСМО ДО ЛУИС САНТАНХЕЛ

(Писмо от адмирал Христофор Колумб
до Главния интендант на католическите крале)

Господарю'

Като зная колко приятна ще бъде за Вас вестта за победата, която по воля божия постигнах в моята експедиция, пиша това писмо до Ваша милост, за да научите как за 24 дни[1] стигнах до Индия с флота, поверен ми от пресветлите крал и кралица, нашите владетели, там открих много острови с неизброимо население и влязох във владение на всички тях от името на техни височества, като обявих това чрез херолди и развях кралското знаме, без да срещна никаква съпротива.

На първия остров, който срещнах по пътя си, дадох името Сан Салвадор за хвала на всевишния, който направи това чудо; индианците го наричат Гуанахани. Втория остров нарекох Санта Мария де ла Консепсион, а третия — Фернандина; четвъртия Изабела, петия Хуана и така нататък, на всеки давах различно име.

Щом се приближих до остров Хуана, поех покрай бреговете му на запад; стори ми се толкова голям, че го взех за част от провинция Катай на твърдата суша, но понеже не видях по крайбрежието нито град, нито село с изключение на няколко малки селца, с чиито жители не успях да вляза във връзка, защото всички се разбягваха — продължих да плавам напред с надеждата, че несъмнено ще открия някакъв голям град или столица.

---

[1] Грешка в други текстове се дава действителната цифра — 33 дни

Преплавах много левги, но не се появяваше нищо ново, а крайбрежието ме насочваше на север; тъкмо това исках да избягна, защото беше посред зима, а аз исках да я изкарам на юг. Впрочем вятърът не беше благоприятен, затова реших да не губя време и се върнах обратно в удобния залив Оттам пратих двама души на сушата да проверят дали има някакъв крал или голям град След три дни път те открили безброй селца и огромно население, но нямало и следа от каквато и да е власт, затова те се върнаха. От знаците, които ми даваха някои от уловените от мене индианци, разбрах, че цялата тази голяма земя е един остров Затова тръгнах покрай бреговете ѝ на изток и чак на 107 левги открих края ѝ Оттам забелязах друг остров, на 18 левги източно от първия В същата минута го нарекох Еспаньола

Потеглих към него, като плавах все на изток, обиколих източното крайбрежие, както направих и край остров Хуана. По този начин изминах 178 големи левги по права линия, в източна посока, както и при остров Хуана И този остров като другите е невероятно стръмен; дори повече от тях. По крайбрежието има много заливи и не бих могъл да ги сравня с нито един от заливите, които зная в християнския свят. Там има множество дивно красиви реки. Местността е много нагъната, има многобройни планини с изключително високи върхове, несравнено по-високи отколкото на остров Тенерифе.

Всички тези планини са много хубави, разнообразни по форма Те всички са достъпни и са обрасли с различни дървета, толкова високи, че сякаш опират в небето. Доколкото разбрах, листата на тези дървета никога не окапват; това е почти очевидно, защото ги видях пищни и зелени като през май в Испания. Някои още цъфтяха, по други имаше плодове, а трети бяха в друга фаза на развитие, всяко според своите особености; макар че бяхме там през ноември, чувахме песни на славеи и на хиляди други всевъзможни птички.

В местностите, които посетих, растат шест или осем вида палми, а тяхното разнообразие грабва окото. Същото се отнася и за всички други дървета, плодове и растения. Там има вълшебно красиви иглолистни гори и много просторни поля; има мед, голямо разнообразие от птици и най-различни плодове. Земята крие много богати рудни залежи, а населението е безчетно.

Остров Еспаньола е същинско чудо; всичко там е великолепно — планинските вериги и върховете, долините и равнините. Земята е превъзходна, тучна, изглежда подходяща за засяване и обработка, за отглеждане на всякакъв добитък и за построяване на градове и села. Колкото до морските заливи, тях човек трябва сам да ги види. Има много широки реки с прекрасна вода; а повечето от тях носят злато. Голяма е разликата между дърветата, плодовете и растенията на този остров и на остров Хуана. Тук има повече подправки, повече рудници за злато и други метали.

Жителите на този остров, както и на всички други, които открих и опознах, а също и на останалите, за които получих само сведения, ходят голи, както са се появили на бял свят. Само някои жени прикриват една част от тялото си с листа от някакво растение или с памучни кърпички, изтъкани за тази цел; нямат желязо и стомана, нито пък оръжие и не умеят да боравят с него. А пък са прекрасно сложени и снажни, но са нечувано боязливи. Единственото им оръжие са тръстиките, отсичани по времето, когато хвърлят семе; откъм широкия им край прикрепят силно заострено дръвце, но нямат смелост да си служат с тях. Колкото пъти изпращах на сушата по двама или трима от моите хора със заповед да се доберат до някакво селище и да установят контакт с жителите, те излизаха на тълпа да ги посрещнат, но щом ги зърнеха, бягаха, колкото им сили държат, и никой не гледаше никого. Това не се дължеше на някакво лошо отношение от наша страна, защото, напротив, колкото пъти имах случай да се срещна и да разговарям с тях, аз дарявах всекиго с каквото имах: с платно или с нещо друго, без да искам каквото и да било в замяна; но нищо не помагаше — толкова са страхливи.

Истина е, че щом изчезне недоверието им и страхът полека-лека ги напусне, те се оказват толкова чистосърдечни и така непринудено щедри във всичко, че ако човек не е видял това, не може да повярва Можеш да им поискаш всяко нещо от имуществото им и те никога не отказват Обратно, веднага ти го подаряват; и го правят с такова голямо желание, че сякаш едновременно ти дават и сърцето си, независимо от това, дали предметът е ценен или не, и се задоволяват с каква да е дреболия в замяна́. Забраних да им подаряват такива нищожни предмети като чирепи от паници, късчета стъкло или парчета от панделка; макар че ако успееха да се сдобият с такова нещо, те си въобразяваха, че това е най-скъпоценната вещ на света. Имаше случаи, когато един моряк за някаква връвчица получи късче злато на стойност два и половина кастеляно, а други вземаха дори повече за още по-незначителни предмети; така че за една никаква сребърна пара́ даваха всичко, каквото имаха, та ако ще то да струва колкото 2 или 3 златни кастеляно или колкото 1—2 ароби преден памук. Приемаха какво да е, дори и строшени обръчи от бъчви, и даваха, каквото имаха, като неразумни добичета.

Всичко това ми се видя несправедливо и аз забраних такава размяна, самият аз даром им давах множество потребни предмети, с каквито разполагах, за да ги спечеля по този начин Нещо повече, убеден съм, че когато приемат християнската вяра, ще бъдат готови да обичат техни височества и да им служат, така както и цялото кралство Кастилия; те се мъчеха да ни помагат, доколкото могат, и ни даваха необходимите продукти, които имат.

Нямат никаква религия, нито са идолопоклонци. Вярват единствено, че небето е обител на всяка мощ, на всяко добро; непреклонно вярват, че аз с моите кораби и хора съм слязъл от небето. Убедени в това, навсякъде ме посрещаха с явни почести щом само се освободяха от страха си. Това убеждение ни най-малко не се дължи на невежество, защото те са будни хора, които кръстосват всички тамошни морета, и просто е невероятно с каква точност умеят да обяснят всичко; това се дължи единствено на обстоятелството, че те никога не са виждали така облечени хора, нито кораби, подобни на нашите.

Щом стигнах до Индия, насила отвлякох няколко туземци от първия открит остров, за да научат нашия език и да ме осведомят за всичко, което се намира в този район, и наистина много скоро можехме да се разбираме с тях и добре схващахме какво искат да ни кажат било с жестове, било с думи; те ни направиха големи услуги. Докарах ги тук; и досега, въпреки дългото съжителство и въпреки разговорите с мен, те си остават убедени, че съм слязъл от небето Първи разгласяваха това навсякъде, където отидех; а другите, щом чуеха тази новина, тичаха от къща в къща и до съседните селца и колкото им глас държи, викаха· „Елате да видите хора от небето!“ Тогава се стичаха всички мъже и жени и като се уверяха, че това е истина, всеки ни донасяше по нещо за ядене и пиене и ни го поднасяше най-сърдечно.

На всички тези острови има множество члунове, подобни на нашите лодки с весла. Едни са големи, други малки, а някои са по-големи от кораб с 18 седалки за гребци. Но те са много тесни, защото са издълбани в дървесен ствол, никой малък кораб с гребла не би могъл да се мери с тях, защото се плъзгат по водата с невероятна бързина. С тези члунове плават от един остров до друг и ги посещават всичките, макар че са толкова много; по този начин се разменят стоките Видях някои члунове, в които имаше по 70—80 души и всеки от тях с весло в ръка.

Не забелязах някаква разлика във външността на жителите на отделните острови, а те не се различават и по език и обичаи Напротив, направи ми впечатление, че те без усилие се разбират помежду си. Храня надежда, че техни височества ще вземат мерки, за да въведат сред тях нашата света вяра, която те са готови да приемат

Казах, че изминах 107 левги покрай брега на остров Хуана по права линия от запад на изток. След като изчислих дължината на изминатия път, мога да заявя, че този остров е по-голям от Англия и Шотландия, взети заедно. Наистина освен тези 107 левги остават още две провинции от западната страна, конто не проучих; едната се нарича Аван и в нея се раждат хора с опашки Дължината на крайбрежието на тези две провинции е не по-малка от 50—60 левги, доколкото разбрах придружаващите ме индианци, които знаят всички острови.

А обиколката на Еспаньола е по-голяма отколкото цяла Испания по крайбрежието от Колуния до Фуентерабия в Биская, защото по едната страна на този квадрат изминах от запад към изток 188 големи левги по права линия. Това е бленувана земя и който веднъж я види, вече не иска да я напусне. Естествено, аз влязох във владение на всички тези острови от името на техни височества. Всички са по-богати, отколкото ги описвам; вече ги смятам за владение на техни височества, които могат да разполагат с тях според волята си и то така свободно, както с кралство Кастилия По единствено на остров Еспаньола завладях голям град на място най-сгодно и най-добро с оглед на златните рудници, а също и на търговията било с материка от тази страна, или със сушата от противоположната страна, където се намират държавите на Великия хан, с които ще може да се установят полезни търговски връзки и да се извлекат големи печалби На града дадох името Навидад.

На това място наредих да построят крепост с кула, която понастоящем трябва вече да е завършена Оставих там достатъчно хора с оръжие и необходимата артилерия, с припаси за повече от една година Оставих им лодка и дърводелец, който има опит в корабното строителство Впрочем с краля на тази земя завързах голямо приятелство и той смяташе, че е чест за него да ме нарича брат и да се отнася с мене като към брат. А дори и да му хрумне да нападне нашите хора, нито той, нито поданиците му не знаят що е оръжие. Ходят голи и, както вече казах, това са най-боязливите хора на света. Така че войниците, които оставих там, макар и да не са много, биха могли да опустошат цялата страна и затова престоят им на острова не е свързан с никаква опасност, стига те да постъпват разумно.

Както изглежда, на всички тези острови всеки мъж се задоволява с една жена, но старейшините и кралят имат по двайсетина. Стори ми се също така, че жените там работят повече от мъжете. Не успях да проуча дали имат частна собственост, но ми се струваше, че всички без разлика се ползват от това, което има един, особено що се отнася до храната

Противоположно на това, което мислят мнозина, никъде на тези острови не срещнах уродливи хора; напротив, туземците са много красиви, с много приятна външност и съвсем не са черни като гвинейците, само косите им са много дълги; не живеят в местности, изложени много на припек; вярно е, че слънцето там е жарко, защото тези земи се намират на 26 градуса от екватора; през зимата близо до високите планини беше хладно; но туземците добре понасят студа благодарение на навика и на храната, защото употребяват много силни подправки.

И така, не видях чудовища, нито пък чух за тях, зная само, че на един от тамошните острови, а именно на втория, след като се навлезе в Индия, живеят хора, които жителите на останалите острови смятат за изключително диви; те се хранят с прясно човешко месо

Жителите на този остров имат много чл)нове, с които извършват набези на всички други индийски острови и грабят и плячкосват каквото им се изпречи на пътя. Те обаче не са по-грозни от останалите; според обичая си носят косите си дълги, както жените; служат си с лъкове и стрели, направени също така от тръстика и с дървен наконечник, защото нямат желязо. Тези хора изглеждат диви единствено в сравнение с жителите на останалите острови, които са неизразимо плашливи, но аз не ги смятам за по-опасни от другите. Те именно поддържат връзки с жените от остров Матинино, който е първият по пътя за Индия откъм Испания и на който изобщо няма мъже. Тези жени не се занимават с работите, подобаващи на техния пол; интересуват ги единствено лъковете и стрелите, които, както споменахме, изработват от тръстика. Въоръжават се и покриват телата си с пластинки от мед, която при тях се среща в изобилие.

Има друг остров, който според твърденията им е по-голям от Еспаньола и неговите жители изобщо нямат коса Там също има несметни количества злато. За доказателство взех индианци от този остров, както и от другите.

В края на кранщата, ако говорим само за ползата от тази първа, много набързо проведена експедиция, техни височества могат да бъдат сигурни, че ще им доставя злато, колкото пожелаят, стига мъничко да ми помогнат; подправки и памук, колкото техни височества поръчат да натоварим; мастикова смола, колкото заповядат (тази смола досега се намираше само в Гърция на остров Хиос и неговите власти произволно определят цената); алое, колкото поискат да натоварим; роби, кой колкото иска, само че езичници[1]. Струва ми се, че намерих рабарбар и канела, а моите хора, които оставих там, ще открият още хиляди други ценни продукти, защото аз навсякъде спирах само колкото да дочакам попътен вятър.

Единствено в град Навидад се задържах по-дълго, за да го осигуря и укрепя

Право да си кажа, сигурен съм, че щях да стигна по-далеч, ако корабите бяха подходящи за целта, както имах право да се надявам

Всемогъщият господ бог наш увенчава с победа тези, които вървят по неговия път дори когато тази победа изглежда невъзможна (а няма съмнение, че тази е тъкмо такава), защото макар и вече да се е говорило и писало за тези земи, това бяха само предположения без нагледни доказателства, така че повечето от тези, които са чували за това, не го смятаха за нищо повече от фантастични приказки И тогава спасителят увенча с тази победа нашите светлозарни крал и кралица и тяхното кралство, прославило се благодарение на това дело, толкова важно, че цялото християнство трябва да се радва и празнично да го чествува, да благодари на Пресветата троица с многобройни тържествени молебени не само заради славата, която ще му донесе то чрез приемането на многобройните народи в лоното на нашата свещена вяра, но също и заради материалните богатства, които могат да донесат полза и изгода както на Испания, така и на цялото християнство

Разказах го толкова кратко, както го и извърших.

---

[1] Робите-християни и мюсюлмани са били ценени по високо, но към тях трябвало да се отнасят и по добре

Написано на каравелата, на височината на Канарските острови[1], 15 февруари 1493 г.
Готов за Вашите заповеди.

Адмиралът

(Лист, прибавен към това писмо)

След като написах това писмо, когато вече се намирах във водите на Кастилия, от юг и югоизток излезе толкова силен вятър, че трябваше да изхвърля баласта и бързо да се приютя в това пристанище на Лисабон, което беше най-удивителното нещо на света, и веднага искам да докладвам за него пред техни височества. Навсякъде, откъдето минах в Индия, времето беше като през месец май 33 дни продължи пътуването натам, а 28 обратно[2]; но тази буря накрая ме накара да загубя две седмици в лавиране по тия места. Тукашните моряци казват, че никога не е имало толкова остра зима като тази и че никога не са се разбивали толкова кораби

Написано на 4 март.

---

[1] Грешка вместо Канарските трябва да бъдат Азорските острови

[2] Явна грешка на преписвача, което се вижда и от самия дневник

ВТОРА ЕКСПЕДИЦИЯ

1493 — 1496

МЕМОРИАЛ

Ето какво вие, Антонио де Торес, капитан на кораба „Маригаланте“ и алкалдо[1] на град Изабела, сте длъжен да предадате от мое име на краля и кралицата, нашите владетели:

Първо, като връчите на техни височества дадените ви от мене пълномощни писма, целунете вместо мене кралските им нозе и ръце, препоръчайте ме на техни височества като на крал и кралица, владетели мои, на които бих искал да служа до края на живота си, и ще можете по-обстойно да доложите пред техни височества за всичко, което сте могли да забележите и оцените у мене.

Техни височества приемат с благодарност посланието

Item[2]. Макар и да е сигурно, че благодарение на писмата, които написах до техни височества, както и от писмата на отец Бернард Буил и ковчежника, те ще могат да получат твърде точна и широка представа за направеното от нас, откакто сме дошли тук, все пак не забравяйте да им кажете от мое име, че за да им служа по-добре, милостивият бог направи така, че нито аз самият, нито някой друг не откри нищо такова, което би могло да отслаби значението на това, което съм написал или пък съм казвал и твърдял по-рано пред техни височества, а напротив, надявам се, че с божия помощ не след дълго ще мога да представя още по-очевидни доказателства. И така, що се отнася до подправките, вече намерихме такива следи и образци на самото крайбрежие, че без да става нужда да навлизаме навътре в сушата, можем разсъдително да предсказваме най-добри резултати.

---

[1] Градски кмет или съдия

[2] По същия начин (лат).

Същото е и със златните рудници, защото пратих само двама мъже да ги търсят в различни посоки. Те не се бавиха много, защото нямаха на разположение достатъчно хора; но пък откриха голям брой реки, безкрайно богати със злато. Всички, които са ги видели и с шепи събирали злато, за да вземат образци, се върнаха много доволни и разказват такива подробности за богатството им, че трудно бих могъл да ги повторя и напиша на техни височества.

Тъй като Горбалан, единият от тези, които изпратих на разузнаване, идва с вас в Испания, той ще може лично да разкаже какво е видял. Другият, някой си Охеда, камериер на княз Мединасели, много способен и разумен момък, остава при нас. Той сигурно е открил и несравнено по-богати източници, ако се съди по донесения от него списък на реките, и добавя, че във всяка от тях има невероятни богатства. Така че техни височества могат да благодарят на небесата, които са толкова благосклонни към начинанията им.

> *Техни височества са безкрайно благодарни на бога за всичко това и признават изключителните заслуги на адмирала за всичко, което е извършил и продължава да върши, защото знаят, че след бога нему дължат всичко, с каквото са се сдобили и с каквото още могат да се сдобият, а понеже са му писали по-обстойно по този въпрос, позовават се на своето писмо.*

Item. Ще кажете на техни височества, макар и сам да им пиша, че бих искал да можех с този конвой да им пратя по-голямата част от златото, което се надяваме да съберем тук. Безсъмнено щях да сторя това, ако моите хора изведнъж не се бяха разболели. Сега не бих могъл повече да отлагам заминаването на тази експедиция не само поради големите разходи, които ще повлече това, но и защото сега времето е най-подходящо да се предприеме това плаване, та ако може да ми пратят по онези нещата, от които тук изпитваме остър недостиг. Наистина, ако трябваше отново да отлагат заминаването си оттук, онези, които трябва да се върнат, не биха успели да сторят това през месец май От друга страна, ако бих искал да тръгна сега към реките и рудниците със здравите хора, които имам на корабите и в селището на брега, това би било много трудно и дори опасно. Би трябвало да изминем 23–24 левги разстояние, да минаваме през устия на реки и да прекосяваме реки За такава дълга експедиция, както и за престоя, необходим за събирането на злато, ще трябва да вземем голямо количество храна, която хората не могат да пренесат на гръб В тези области няма животни, които да използваме при нужда. Трябва да се добави, че пътищата и проходите са в невъзможно състояние, при все че започнахме да ги поправяме, за да можем да се движим свободно. Най-после, трудно би било да оставим болните на това открито място, в прости колиби, а заедно с тях и припасите и резервите, които разтоварихме

Вярно, че индианците се оказаха гостоприемни и незлобиви в отношенията с издирвачите и това се повтаря всеки ден, защото те непрекъснато идват при нас; но ми се стори неразумно да излагам на риск и опасност всички тези хора и припасите. Достатъчен е един индианец, за да ги погуби, като запали колибата с най-обикновена главня Те непрекъснато, денем и нощем, се въртят наоколо и затова сложихме стражи край стана, тъй като селището е открито и неукрепено.

Добре е постъпил

Същевременно от опита с тези, които отидоха да проучат вътрешността на страната, можахме да се убедим, че повечето хора се разболяват след завръщането. Някои дори били принудени да се върнат отсред пътя, така че логически може да се направи изводът, че същото ще сполети и другите, които тръгнат здрави оттук. Това би създало две опасности наведнъж.

Първата е, че хората могат да се разболеят, докато изпълняват задачата си там, където няма да имат подслон и ще бъдат беззащитни срещу касика на тамошната земя, наричан Каонабо. Говори се, че той е много зъл и нечувано войнствен човек; а ако ни види така измъчени и страдащи, той може да дръзне да направи това, на което не би се осмелил никога, ако сме здрави.

Освен това би се явила и друга трудност, а именно — как да пренесем събраното злато до тук. Фактически ще трябва да го пращаме на малки части, като ходим до там и обратно, излагайки се всеки ден на опасността да хванем болест, или пък да го изпратим с част от нашите хора, рискувайки пак да го загубим

Правилно е постъпил

Ще кажете на техни височества, че тъкмо по тези причини не задържахме повече експедицията и не им пращаме по-голямо количество злато във вид на мостри. Ала уповаваме се на божието милосърдие, че нашите хора бързо ще оздравеят, което вече и започна. Изглежда понасят климата само в някои местности и там бързо си възстановяват здравето. Ако имахме малко прясно месо, за да ги храним по-добре, сигурно вече щяха да бъдат на крак, а дори с божия помощ сега повечето щяха да бъдат вече здрави, но и така се оправят. С малцината здрави, които ми останаха, работим ден и нощ, за да оградим нашето селище, да построим някакви укрепления, а същевременно и да набавим запаси. Всичко това ще бъде завършено за няколко дни, защото издигаме само валове от необработени камъни.

Нравът на индианците е такъв, че ако не ни намерят заспали, не ще предприемат нищо против нас, дори и преди това да им е минала такава мисъл. Точно така постъпиха с останалите тук, като се възползваха от тяхната непредпазливост, защото макар и нашите хора да бяха малко на брой и да са дали сериозни поводи на индианците, за да се надигнат те и да извършат това, което сториха, все пак те никога не биха дръзнали да се разбунтуват, ако бяха видели, че нашите са нащрек. Когато довършим валовете, ще подготвим експедиция до реките, за които споменах по-горе. Ще тръгнем на път именно оттук и ще си послужим с най-добрите средства, които успеем да намерим. Може дори да пътуваме по море чак до едно място, откъдето ми се струва, че няма повече от 6—7 левги до реките. Ще направим всичко необходимо, за да можем да съберем злато по най-безопасен начин. След това ще го сложим под сигурна стража в някаква кула или крепост, която веднага ще построим, за да ни е под ръка, когато се върнат двете каравели; и щом се яви благоприятно време, за да потеглят обратно, ще го изпратим с надеждна охрана.

Това е добре и така трябва да се постъпи.

Item. Ще кажете на техни височества, както вече споменах, че това общо заболяване сред нас се дължи на промяната на въздуха и водата. Наблюдаваме, че всички сме засегнати от болестта, но само за някои тя е опасна, така че запазването на здравето зависи на първо място от бога, а след туй от това — да се изпрати за тези болни същата храна, с която са били свикнали в Испания; защото наистина, ако хората не са здрави, те, както и другите, които още могат да пристигнат от Испания, не ще могат да служат на техни височества

Тези запаси трябва да ни стигнат до времето, когато ще можем да се ползваме от това, което посяхме и посадихме тук, искам да кажа, житото и лозите. Тази година малко се занимавахме с това, преди всичко защото не бяхме основали селище. Когато най-после го имахме, малцината придружаващи ни земеделци се разболяха. Впрочем дори и да бяха здрави, те имаха толкова малко животни, и то така измършавели и изтощени, че от тях едва ли щеше да има голяма полза. Въпреки това засяха нещичко, макар и колкото да изпробват земята, тя изглежда превъзходна, така че от нея можем да очакваме лек за своите потреби.

Убедени сме, всъщност резултатите го доказват, че житото тук ще става чудесно, както и гроздето Сега трябва да дочакаме реколтата; а ако има такава, както обещава бързината, с която расте житото, а също и засадените лозови пръчки, без съмнение няма да има за какво да завиждаме на Андалузия и Сицилия Същото мога да кажа за захарната тръстика, като гледам растежа на малкото растения, които насадихме. Наистина нищо не може да се мери с прелестта на тези острови, на техните хълмове и планини, а също и на водите и долините, изобилстващи с потоци. Пред очите се разкрива такава земя, по-тучна и прекрасна от която няма никъде под слънцето.

> *Ако тази земя е такава, както той казва, трябва да се старае да засява колкото може повече всякакви растения; пратено е писмо до дон Хуан де Фонсека незабавно да изпрати всичко, което може да бъде необходимо за тази цел*

Item. Ще кажете на техни височества какво ни липсва най-много сега или поне кое ще се свърши най-напред — това е виното. Причината за това е, че по време на плаването голямо количество вино изтече; според повечето хора вината за това е в недобросъвестната работа на севилските бъчвари.

Макар че имаме много пшеница и сухари, все пак би трябвало да ни пратят пак големи количества от тях, защото пътят е дълъг и не ще може всеки ден да ни пращат Бихме имали нужда и от малко месо, искам да кажа сланина, а също и други осолени меса, които да бъдат от по-добро качество, отколкото тези, които ние докарахме с последната експедиция. Трябва също, колкото пъти е възможно, с всяка каравела да ни изпращат живи овце, най-добре агнета и млади овце, а по-малко овни, както и малко телета и телици, магарета и магарици, а също кобили за работа и за разплод. Защото в тази страна няма нито едно животно, което да може да се използва.

Предполагам обаче, че техни височества няма да бъдат в Севиля; а без тяхната категорична заповед чиновниците и слугите няма да направят всичко необходимо, за да ни пратят нужните неща с обратната експедиция. Ако би трябвало да се обърнете към кралското семейство и да чакате отговор, ще мине времето за връщане на корабите, които трябва да бъдат тук в края на май. Затова ще кажете на техни височества, че аз съм ви дал нареждане да заложите или да поверите част от златото, което носите, у някой търговец в Севиля, за да се сдобиете с потребните пари и да натоварите 2 каравели с вино и жито и с другите продукти, които са изброени тук. Този търговец ще занесе или изпрати на техни височества златото, за да го видят и приемат и да наредят да му се изплати равностойността на това, което е употребил или похарчил за покупките и натоварването на двете каравели.

Ако искаме да поддържаме и повишаваме духа на хората, които остават тук, трябва да се направи всичко възможно, за да се върнат каравелите преди края на май. Тогава хората ще видят тези продукти, преди да е започнало лятото, и това ще им донесе облекчение, особено при тяхното боледуване. Най-вече ни липсват тук стафиди, бадеми, захар, мед и ориз, които трябваше да получим в големи количества, а получихме малко и по-голямата част вече е изядена или развалена. Свършиха се и докараните лекарства поради големия брой болни.

Всички тези неща, които изредих както за болните, така и за здравите, са посочени в подписания от мене списък, който вземате. Те трябва да се натоварят колкото може по-скоро на двете каравели; а в случай че не стигнат парите, да се изпратят поне предметите от първа необходимост. Каквото не достигне, ще помолите за него техни височества да ни го пратят с друг кораб колкото е възможно по-бързо.

> *Техни височества изпратиха нареждане до дон Хуан де Фонсека незабавно да започне дирене срещу виновните за онази измама с бъчвите. Той трябва да ги принуди да възмездят от имота си всички загуби на вино и да възстановят разноските. Що се отнася до храната, той трябва да се грижи да се изпрати всичко и то да бъде от добро качество; той ще достави и другите неща, изброени в списъка.*

Item. Ще кажете на техни височества, че тук нямаме преводачи, чрез които да обясняваме на хората нашата света религия, както пожелаха те. Ние, които оставаме на място, се стараем според силите си. Въпреки това още сега изпращаме с тези кораби известен брой канибали, мъже и жени, момчета и момичета, които техни височества могат да поверят под опеката на избрани лица, за да научат по-добре при тях езика и да добият умения като прислужници, а с течение на времето може би ще се наложи да им се посвети по-голямо внимание, отколкото на другите роби, за да се учат един от други. За тази цел те не бива нито да се виждат, нито да разговарят помежду си — може би чак доста по-късно; по този начин в Испания те ще усвоят езика по-бързо, отколкото тук, и ще станат най-добрите преводачи. В същото време и ние няма да пропускаме нито една възможност в това отношение.

Вярно е, че тези хора рядко се движат от един остров до друг; поради това в речта им има известни различия в зависимост от това, дали живеят по-наблизо или по-надалеч. Сред всички острови канибалските са най-големите и най-гъсто населените. Трябва да се вярва, че в Испания ще оценят правилно факта, че сме взели от тях мъже и жени, за да ги изпратим в Кастилия По този начин веднъж завинаги ще сложим край на нечовешкия обичай — людоедството. От друга страна, като постоят в Кастилия и научат нашия език, те ще могат по-скоро да се покръстят и така да спасят душите си Трябва да се добави, че другите тукашни народи, които не са запазили тези обичаи, още повече ще ни уважават, когато видят, че хващаме в плен и откарваме като роби тези, от които са понесли най-големи щети и от които се боят така, че само като изречеш името им, започват да треперят от страх

Ще уверите техни височества, че пристигането на нашия флот, толкова красив и накитен, придаде на експедицията ни още по-голям блясък в техните очи и ни вдъхва още по-голяма увереност за бъдещето. Като виждат колко добре се отнасяме към добрите и как наказваме лошите, всички народи на този голям остров, както и на останалите, ще побързат да се подчинят и на тях ще може да им се заповядва като на истински поданици на техни височества. И сега вече където и да отидем, те не само че с удоволствие изпълняват всичко, което поискаме, но и сами правят всичко, с което мислят, че ще ни угодят. Техни височества могат да бъдат сигурни, че пристигането на нашия флот ще разнесе славата им — както понастоящем, така и в бъдеще — и там, сред всички християнски владетели; техни височества могат да си представят и да разберат това по-добре, отколкото съм способен аз да го изразя.

> *Ще му кажете какво е станало тук с канибалите, които ни изпрати.*
> *Това е много добре и така трябва да постъпва; но нека усилено се старае да въведе там нашата свещена католическа вяра и нека се помъчи да привлече и населението от другите острови, на които пребивава.*

Item. Ще кажете на техни височества, че за благото на душите на онези канибали и на всички други жители на тези острови си помислихме, че колкото повече от тях изпратим в Испания, толкова по-добре ще бъде Техни височества биха могли да ги използват по следния начин:

Поради належащата нужда да получим тук животни и работен добитък за изхранването на хората, които ще останат тук за постоянно, и за благото на тези острови — техни височества биха могли да разрешат и да възложат на достатъчен брой каравели да идват тук всяка година, като докарват добитък и други животни или хранителни продукти и други неща, потребни за обработване на почвата и за извличане на богатствата от земята; всичко това на умерени цени и за сметка на тези, които биха докарвали това. Тези неща може да се плащат с роби-канибали Те са силни и похватни хора с хармонично телосложение и буден ум; така че когато загубят нечовешките си обичаи, мисля, че ще бъдат по-добри от всякакви други роби. Впрочем трябва да се предполага, че те ще загубят този обичай, когато са извън страната си Можем да хванем много от тях с помощта на гребни кораби, които възнамеряваме да строим тук

Но трябва на всяка каравела, изпращана от техни височества, да има по един доверен човек. Той ще бди каравелите да не спират на никакъв друг остров, нито в друга страна, а да идват право тук, за да разтоварват и товарят всички стоки. Техни височества биха могли да вземат мито за тези роби при влизането им в Испания. За всичко това ще ни докладвате и ще ми пратите отговор, за да можем тук с по-голяма сигурност да се заемем с нужните приготовления, ако техни височества приемат този проект.

> *Засега по този въпрос не е решено нищо в очакване да пристигне оттам нова експедиция. Нека адміралът изложи мнението си за всичко това*

Item. Ще кажете на техни височества, че е по-изгодно и по-евтино да се наемат корабите, както правят търговците от Фландрия, т. е. според тонажа, а не иначе. Затова ви възложих да наемете по този начин две каравели, които след това трябва да ми изпратите. Същият начин може да се приложи и към всички други, които техни височества биха могли да пратят, ако сметнат това за уместно. Но в това число не слагам каравелите, които с тяхно разрешение ще дойдат за търговия с роби.

> *Техни височества наредиха на дон Хуан де Фонсека, ако е възможно, да наемe каравела по този начин*

Item. Ще кажете на техни височества, че за избягване на по-големи разходи купих споменатите във вашия меморнал каравели, за да ги задържа тук заедно с двата кораба, които ми останаха, а именно „Галиега" и капитанския кораб, който по съвета на главния боцман също купих от собствениците за три осми от стойността, означена в подписания от мене мемориал. Тези два кораба ще придадат тежест и сигурност на хората, които ще живеят във вътрешността на тези острови и ще се срещат с индианци, когато събират злато, но също така ще послужат за предотвратяване на евентуална заплаха от страна на чуждите народи.

Освен това тези каравели са необходими за откриването на континента и на другите острови, намиращи се между него и тези острови. Помолете техни височества да се разпоредят да бъдат изплатени тези кораби по тяхната цена и в сроковете, с които се обвързах, защото е сигурно, че благодарение на тях ще спечелим повече, отколкото струваха те, в което вярвам, уповавайки се на божието милосърдие.

Адмиралът е постъпил правилно. Кажете му, че тук е платено на лицето, което е продало кораба, че е възложено на дон Хуан де Фонсека да плати цената на каравелите, купени от адмирала

Item. Ще кажете на техни височества и то най-покорно, ще ги молите коленопреклонно да благоволят да размислят над това, което съм изложил в тези и други писма и което засяга спокойствието, безопасността и съгласието между тези, които остават тук. За благото и в интерес на техни височества би трябвало да се избират хора, които не се нуждаят от надзор и които мислят за поверената им мисия, а не за лична изгода.

А понеже видяхте това и знаете всички подробности, разкажете и предайте на техни височества истината за станалото, на което бяхте свидетел. Заповедите на техни височества, в зависимост от решението им, трябва да стигнат до мен, ако е възможно, с първите кораби, за да се избегнат скандали по тези толкова важни въпроси за службата при техни височества.

Техни височества бяха осведомени добре и ще вземат нужните решения

Item. Като имам предвид големите заслуги на негова милост Педро Маргарит, придворен на техни височества, и надявайки се, че и занапред ще постъпва така в поверените му работи, със задоволство приех неговото, както и на Гаспар и Белтран, решение да се заселят тук за постоянно; това са служители, известни на техни височества, и ще могат успешно да бъдат използвани за съответните мисии. Помолете се на техни височества особено за негова милост Педро, който е женен и има деца, да му признаят някакво отличие на рицарския орден „Свети Яков“, към който той принадлежи, та да има от какво да живеят жена му и децата. Кажете също, че Хуан Агуадо, служил при двора на техни височества, честно и почтено е изпълнявал всичко, което са му възлагали; умолявам техни височества да вземат под внимание моите препоръки и да не забравят за него, както и за споменатите по-горе.

> *Техни височества отпускат на негова милост Педро 30 хиляди мараведи годишно, а на Гаспар и Белтран по 15 хиляди мараведи, смятано от днес, 15 август. Така че адмиралът да им плаща каквото им се полага там, а дон Хуан де Фонсека — това, което трябва да бъде изплатено тук; а за Хуан Агуадо техни височества няма да забравят*

Item. Ще кажете на техни височества, че доктор Чанка е претрупан с работа, тъй като болните са много и няма лекарства. Въпреки тези трудности той с голяма всеотдайност и милосърдие изпълнява всичко, което влиза в задълженията му. Техни височества ме натовариха да определя заплатата, която му се полага за престоя му тук, защото е сигурно, че той не получава възнаграждение, нито пък тук може да вземе нещо от някого или пък да печели от своите лекарски услуги, както би могъл при нормални условия в Кастилия, живеейки си спокойно и в доволство, а не като тук. И макар той да се кълне, че там печелел повече, отколкото му определих извън заплатата, давана му от техни височества, не исках да надхвърля 50 хиляди мараведи годишно като възнаграждение за цялата му работа, докато се намира в тази страна. Умолявам техни височества да се разпоредят да бъде определена заплатата му успоредно с признатото му тук възнаграждение, и то защото, както твърди той, всички лекари на техни височества, участвуващи в експедиции или в подобни начинания, имали право да вземат от всички членове на екипажа сума, равняваща се на възнаграждението им за един ден според годишната заплата.

Поисках сведения по този въпрос и ми беше казано, че макар и наистина да е така, според установения обичай се изплаща известна парична сума, определена по нареждане и по волята на техни височества, която да замести това еднодневно възнаграждение. Измолете от техни височества да заповядат да бъде уреден въпросът както за възнаграждението, така и за оня обичай, така че споменатият доктор да бъде удовлетворен.

> *Техни височества признават, че забележките относно доктор Чанка са правилни, ще му бъде изплатено неговото твърдо годишно възнаграждение от деня, когато то бъде определено от адмирала и едновременно със заплатата му. Колкото до еднодневната лекарска такса, според обичая тя се изплаща единствено там, където лично пребивава кралят, нашият владетел*

Item. Ще кажете на техни височества, че Коронел е човек, който при различни случаи може да направи големи услуги на техни височества. Ще кажете колко полезен беше досега при всички обстоятелства и как болезнено чувствуваме отсъствието му, откак е болен. Справедливо е след такава предана служба да пожъне плодовете на своя труд не само във вид на благодеяния, които могат да му бъдат признати по-късно, но и награда още сега, та и той самият, и всички, които се намират тук, да видят, че тяхната служба може да носи изгода.

Като се има предвид тежкият труд, който извършваме в тези земи, та да добиваме злато, лицата, които вече са дали доказателства за толкова голямо усърдие, имат право на известни облаги. Аз взех под внимание неговите заслуги и го назначих за главен алгуасильо на Индия; но в заповедта за това назначение оставих празно място там, където трябва да се посочи размерът на неговите доходи. Умолявам техни височества да попълнят празното място и да определят размера на доходите според най-справедливата си преценка и като вземат под внимание заслугите му, да потвърдят моята заповед, назначавайки го de jure на този пост.

Извън установеното възнаграждение техни височества му определят годишна заплата в размер на 15 хиляди мараведи, която ще бъде изплащана едновременно.

На техни височества ще кажете също, че бакалавърът Хил Гарсия пристигна тук като главен алкалдо, без да е предвидено и определено някакво възнаграждение за него. Той е почтен човек, много деен, отличен юрист и като такъв ни е много необходим. Горещо моля техни височества да го утвърдят на тази длъжност и да определят доходите му, така че той да може да се издържа и тази сума да му бъде изплащана едновременно с тукашната заплата.

Техни височества определят освен заплатата му 20 хиляди мараведи за целия период на пребиваването му там Тази сума ще му бъде изплащана успоредно със заплатата.

Item. Ще кажете на техни височества, макар че им пиша за това в писмата до тях, че според мене тази година не ще може да се продължат откритията по-нататък. Трябва най-напред реките, в които намерихме златото, да се пригодят за експлоатация в интерес на техни височества. Когато се направи това, ще може по-добре да се подхване работата По същината си това е нещо, което никой в мое отсъствие не ще съумее да свърши по надлежащия начин, съответствуващ на интересите на техни височества, и то се знае, че за да се направи добре, по-хубаво е да съм тук.

Нека се опита с всички средства да открие къде се намира източникът на златото

Ще кажете на техни височества, че благородниците дойдоха на коне от Гранада и на прегледа в Севиля представиха хубави коне; а после не можах лично да следя натоварването, защото се чувствувах малко неразположен, и те са се възползвали от това, за да натоварят други коне, толкова лоши, че и най-добрият изглежда не струва 2 хиляди мараведи; продали тези, с които се явиха, и купили други. Същото е и с хората, които на прегледа в Севиля изглеждаха чудесно Говори се, че Хуан де Сория си присвоил сумата за наемането и довел други хора вместо тези, които очаквах да заваря тук; така че срещам мнозина, които понапред изобщо не съм виждал.

Във всичко това виждам непочтен замисъл, макар и да не зная още дали само от това трябва да се оплаквам. Всъщност беше предвидено тези конници да получават заплата и издръжка за себе си и за конете чак до пристигането им тук. Сега продължава да им се изплаща всичко, при все че тези хора не се съгласяват конете им да служат в тяхно отсъствие — когато са болни или когато нямат желание да пътуват. Техни височества нямаха намерение да купуват конете им, а само да използват техните услуги. Ала те смятат, че са задължени да служат само като конници, а в момента това не ни върши никаква работа Затова ми се струва, че е по-добре да се откупят техните коне, които не струват много, за да не си губим време в подобни ежедневни спорове. Техни височества ще решат какво е най-изгодно за тях.

> *Техни височества възлагат на дон Хуан де Фонсека да започне разследване по въпроса за конете, а ако се убеди, че е имало измама, да предаде делото на техни височества, за да бъдат наказани виновните. Той ще предприеме дирене и относно споменатите тук хора и ще представи резултатите от него на техни височества. Същевременно техни височества заповядват на конниците да дават конете винаги, когато стане нужда и когато нареди адмиралът, а ако конете пострадат по някакъв начин, когато са с други ездачи, техни височества заповядват да им бъде изплатено обезщетение от адмирала.*

Item. Ще кажете на техни височества, че тук дойдоха повече от 200 души без никакво възнаграждение. Някои от тях са много ревностни към службата, а и другите са ни полезни.

За да си осигурим безопасността, през първите три години на този остров и край златоносните реки трябва да се заселят около хиляда души, а ако освен това имаше стотина конници, не бихме загубили нищо и те ще ни бъдат от голяма полза; ако става дума за последните, техни височества могат да отложат идването им, докато изпратим златото. Но относно онези двеста души без заплата техни височества трябва да ни уведомят дали да им се плаща възнаграждение както на другите, доколкото служат добре; понеже още отначалото са много полезни за нас, както вече казах.

Техни височества нареждат измежду тези 200 души, заминали без определена заплата, да се изберат такива, които да заместят отпадналите или тези, които по-късно ще отпаднат, и да получават заплата, ако тези хора са годни за работа и адмиралът ги одобрява. Техни височества заповядват на главния ковчежник да ги впише на мястото на отпадналите според решението на адмирала.

Item. Разходите, предизвикани от тези хора, може да се намалят отчасти чрез начините и процедурата, прилагана в такива случаи от други владетели Струва ни се, че ще бъде най-икономично, ако с корабите, които трябва да дойдат тук, покрай предметите, предназначени за общото снабдяване, се изпратят и лекарства, обувки и кожа за изработка на обувки, ризи, обикновени и по-фини, кафтани, платно, наметала, панталони, сукно за дрехи на достъпни цени, а също и други неща като например препарати и средства за поддържане на здравето. Всички хора, намиращи се тук, охотно ще купят подобни неща с пари от заплатата си, а ако тези стоки се закупуват от предани на техни височества и съвестни служители, би могло да се направят известни икономии.

Би било добре адмиралът да напише по-обстойно по този въпрос В това време дон Хуан де Фонсека ще бъде натоварен чрез Химен де Бривиеска да вземе необходимите мерки за реализиране на този проект.

Item. Ще кажете също на техни височества, че на прегледа, който се състоя вчера, бе забелязано, че повечето хора са зле въоръжени. Предполагам, че това отчасти се обяснява с факта, че в пристанището на Севиля са оставили онези, които се явиха на прегледа в пълно въоръжение, и са натоварили други, които са платили на първите Затова смятам, че е необходимо да ни бъдат изпратени 200 ризници, към 100 големи мускета, а също и стотина арбалета и много амуниции, тъй като тук те най-много ни липсват. Те трябва да бъдат разпределени между тези, които нямат.

Писано е на дон Хуан де Фонсека да се погрижи за това

Item. Някои от дошлите тук работници, като зидари и други занаятчии, са женени и жените им са останали в Испания. Те биха искали заплатата им да се дава там на техните жени или на лицата, които упълномощят, за да им купят най-необходимите предмети. Умолявам техни височества да се разпоредят за изплащането на тези суми; защото за тяхното дело е важно тези хора да имат тук всичко, което им е потребно.

Техни височества вече поръчаха на дон Хуан де Фонсека да уреди този въпрос.

Item. Освен другите неща, които молим да ни се изпратят от Испания по известните ви списъци, подписани от мене, в които се изброяват хранителните и другите продукти за здравите и за болните, би трябвало да се издействува да ни пратят от остров Мадейра 50 бъчви петмез от захарна тръстика, защото това е най-добрата и най-здравата храна. Едно буре струва най-много 2 дуката без дарата. Ако техни височества наредят някоя каравела на връщане да мине оттам, би могло .същевременно да се купят и 10 сандъка захар, която ни е много нужна. Това е най-подходящото време през годината — т. е. чак до месец април, — за да се купи захар на най-ниската цена Ако техни височества дадат такова нареждане, ще може да се купи, без да се издава за кой остров е необходима.

С това ще се заеме дон Хуан де Фонсека

Item. Осведомете техни височества, че златото все пак не се ражда в реките, а в земята — сигурен съм в това, въпреки че е намерено голямо количество злато в реките, посочени от хора, които са го видели. Водата тече през златоносните пластове и отнася златото, смесено с пясък. Някои от откритите реки са много големи, но има и толкова малки, че те по-скоро са ручеи, а не реки; водата в тях едва стига два пръста и лесно може да се стигне до мястото, откъдето извират. Затова ще ни трябват не само хора, които могат да промиват пясъка и да отделят златото, но и рудари, умеещи да го търсят в недрата на земята, където то трябва да е по-хубаво и в по-голямо количество. Затуй ще е добре техни височества да пратят промивачи и рудари, избрани между тези, които работят в рудниците на Алмаден[1], та едновременно да търсим и по двата начина. Във всеки случай няма да ги чакаме със скръстени ръце. Надявам се, че с божия помощ, щом оздравеят тукашните хора, които умеят да промиват пясъка, ще натрупаме грамада от злато и ще го пратим с първата каравела, която отплава оттук.

Във връзка със следващата експедиция се приготвя всичко потребно. В това време техни височества възлагат на дон Хуан де Фонсека да прати възможно най-големия брой рудари, писано е в Алмаден да вземат оттам колкото трябва и да ги изпратят

Item. Много покорно ще молите от мое име техни височества, та дано се съгласят да възнаградят щедро Вилякорта. Както вече е известно на техни височества, той има големи заслуги за делото и винаги е проявявал най-голяма готовност Всичко, което зная за него, сочи и потвърждава, че той служи на техни височества вярно и предано. Ще смятам за особено благоволение, ако му бъде поверена длъжността, която е заслужил, за да може да прояви своята готовност и желание за ползотворна служба; за това ще молите по такъв начин, че Вилякорта, когато види постигнатото, да разбере, че това, което стори за мене, когато имах нужда, достойно е било възнаградено.

---

[1] Прочути мини за живак в Кастилия *Бел. пр.*

Така ще бъде направено.

Item. Техни милости Педро, Гаспар и Белтран, както и другите, които остават тук, пристигнаха като капитани на заминаващите с вас каравели и сега те не се ползват от възнаграждение. Понеже са изтъкнати личности, на които трябва да бъдат поверени важни и изискващи доверие работи, тук не бе установена заплатата им, която трябва да бъде по-висока, отколкото на другите Ще помолите техни височества да определят какво им се полага годишно или пък месечно съобразно с техните заслуги.

Даден в град Изабела, 30 януари 1494 г.

На това вече е отговорено по-горе, но понеже там, където става дума за тях, е казано, че те имат доходи, техни височества поръчват веднага да бъдат изчислени доходите на всеки от тях от момента, когато е била преустановена функцията им като капитани на корабите Покрай повдигнатите по-горе въпроси техни височества възлагат на дон Хуан де Фонсека да вземе следните мерки: техни височества нареждат на дон Хуан да изплати на Антонио де Торес всичко, което му се полага, а също и на другите, пристигнали заедно с него, от деня на ангажирането им до заминаването, като се приспадне предплатата.

Item. Със същата каравела да се изпрати на отец Буил всичко, което е посочено в отделния мемориал, подписан от Фернандо Алварес, и да му се изпрати също така всичко, което може да бъде потребно там на отец Буил и на другите духовни лица.

Item. Техни височества заповядват на капитаните, които ще отплават с тези кораби, да вла-

зат във връзка с Антонио де Торес, тъй като той има пълномощно от адмирала.

Item. Нека нареди да се изплати на Себастиан всичко, което му се полага според договора, сключен с него в момента на заминаването му оттук. Сумата да се изплати на лице, снабдено с пълномощно, за да може да потвърди получаването на парите и да му изпрати там това, което той иска.

НАСТАВЛЕНИЯ ЗА МАРГАРИТ

(Наставления на адмирала до негова милост Педро Маргарит за посещението и проучването на провинциите на острова)

Това е точно и вярно преписано копие на наставленията, съдържащи се в писмото, което знаменитият, най-благороден господин Христофор Колумб, великият адмирал на Океанското море, вицекрал и вековечен губернатор на остров Сан Салвадор и на всички други острови и земи в Индия, които вече са открити или ще бъдат открити, върховният морски предводител от името на краля и кралицата, нашите господари, изпрати на негова милост господин Педро Маргарит; а писмото гласи:

Първо, след като Охеда ви предаде и ви повери тези хора, ще запазите същия ред, който е въвел той. След приемането ще разположите отрядите, както намерите за необходимо, като вземете под внимание релефа на местността; ще ги предадете и поверите на офицери, които да ги предвождат под вашите заповеди, като им дадете капитански чин, за да служат на нашите господари, краля и кралицата, и да ви се подчиняват, изпълнявайки всичко, което им заповядате от името на техни височества и от мое име по силата на властта, дадена ми от техни кралски височества.

Item. Ще се опирате на нашия опит от преходите в тези местности; тук се дават някои указания, към които трябва да се придържате Но понеже ще се движите през други местности и през съвсем непознати райони, макар че навсякъде обичаите и жителите са еднакви, оставя се на ваша преценка дали да добавите или да пропуснете някои подробности в бележките, дадени по-долу, според както ви се стори най-подходящо в зависимост от момента и от очертанието на терена. Главната цел на всичко това е с хората, които ще бъдат избрани тук, да прекосите целия остров, да проучите провинциите му, жителите, земята и нейните плодове, и особено цялата провинция Камбао, за да можем точно да осведомим краля и кралицата, нашите владетели. Оттук, от този град, ще получите всичко, от което имате нужда.

Първо, оттук ви се изпращат 16 коне, 250 ездачи и стрелци с арбалети, 110 бомбардири и 20 офицери. Ще разделите тези хора на три отряда Единия ще вземете вие, а другите два ще поверите на лицата, които по ваша преценка са най-способни за такава работа, и всекиму ще дадете толкова хора, колкото намерите за необходимо.

Първото нещо, което трябва да помните, е да бдите да не се причинява никакво зло, нито щети на индианците, да не им се взема нищо против волята, а напротив, към тях трябва да се проявява добро отношение и да бъдат успокоявани, за да не се бунтуват.

По време на неотдавнашния ми поход до Камбао едни индианци откраднаха някакви предмети. Ако срещнете индианци, които да са извършили някаква кражба, ще ги накажете, като им отрежете носа и ушите, защото това са части на тялото, които не могат да скрият. Така ще можете да въведете по мирен начин ред сред жителите на острова, защото, когато видят, че тези индианци са пострадали заради кражба, те ще разберат, че на добрия винаги ще се гледа с добро око, а лошият ще бъде наказван.

Засега хората не ще могат да вземат оттук толкова хранителни припаси, колкото ще бъдат необходими за цялото време, което ще прекарат извън лагера. Затова ще ви придружават Н(...) и (...)[1], които ще носят нанизи, звънчета и други предмети; те имат заповед, която повтарям с настоящото, да купуват хляб и храна, каквато би могло да се намери, като плащат с тези предмети, и да водят точна сметка за покупките, означавайки деня и мястото на размяната; всяко изразходване на такива стоки трябва да става в присъствието на заместник-офицера по счетоводството, за да няма съмнения за тяхната отчетност.

---

[1] Пропуск в манускрипта

Item. Ще се постараете да оставите 25 души на Арпага, ако аз не му дам хора оттук преди неговото заминаване. Той ще бъде натоварен с мисията да потегли с трима души да купи хранителни припаси за цялата войска; с това искаме да попречим на други лица с какъвто и да било чин и длъжност да се месят в размяната с индианците и да им причинят хиляди неприятности. Такова нещо би било изцяло против волята и интересите на краля и кралицата, нашите господари, защото техни височества държат повече на спасението на тези народи и на приемането им в лоното на християнството, отколкото на всички богатства, които могат да се добият тук. По този начин нищо няма да ни липсва и всички ще трябва да се задоволят с това, което техни височества отпускат за тяхната издръжка и за другите неща, които биха могли да бъдат потребни. А ако не може да се намери храна за купуване, вие, ваша милост господин Педро, ще се постараете да се сдобиете с нея по възможния най-правилен начин, като прикоткате индианците.

Що се отнася до Каонабоа, ще бъда доволен, ако успеете да направите необходимото и да намерите начин да го пленитe. Смятам, че трябва да се постъпи по следния начин:

Ще пратите някого с десетина съобразителни мъже, за да му подари няколко предмета от тези, които имат хората, занимаващи се с размяна. Ще му се умилквате, като му дадете да разбере, че аз високо ценя неговото приятелство и че ще му пратя и други неща, но нека той да ни достави злато. Ще му намекнете, че сте спрели наблизо и че обикаляте страната с добра дружина; че ние имаме на разположение безброй много хора и че постоянно пристигат още повече че и занапред ще му изпращам избрани неща от тези, които получаваме от Кастилия. По този начин трябва да го подлъгваме, за да спечелим приятелството му и да можем да го хванем много по-лесно.

Отначало не е нужно лично да отивате с тези хора при Каонабоа, достатъчно е да пратите Контрерас с десет души; те ще се върнат с неговия отговор на мястото, където ще знаят, че ще ви намерят. След тези пратеници можете да си послужите и с други, и с трети, чак докато Каонабоа се успокои и изчезне подозрението му, че можете да му сторите нещо лошо. След това обмислете как да го заловите по най-приличен начин, който ще определите, след като изслушате рапорта на Контрерас Последният трябва да се ограничи с изпълнението на вашите заповеди и нищо да не предприема сам

Начинът, по който трябва да хванете Каонабоа, като внесете промените, които на самото място биха могли да се окажат наложителни, е следният:

Контрерас ще настоява упорито и ще се помъчи да го склони да дойде да разговаря с вас, а тогава по-лесно ще го хванете Както ходи гол, трудно бихте го задържали, ако успее да се изплъзне и да избяга, и после няма лесно да го уловите поради формата на острова

По време на този разговор ще наредите да му дадат риза, която той веднага ще облече, а също и връхна дреха; ще го препашете с пояс и ще му сложите калпак, та да има за какво да го хванете, ако ви се изплъзне от ръцете Трябва да заловите и братята му, които ще го придружават. Ако Каонабоа е болен и не може да се срещне с вас, ще трябва да го склоните да даде съгласието си вие да го посетите. Преди вие сам да отидете, ще пратите Контрерас да го успокои, като му каже, че целта ви е да го опознаете по-отблизо и да станете негов приятел, защото, ако ви види, че се задавате с голям брой въоръжени хора, той би могъл да се усъмни и да избяга в гората, а тогава няма да можете да го хванете Аз обаче оставям всичко това на вашата преценка — ще постъпите по начин, който намерите за най-подходящ и най-добър.

Item Трябва да бдите да се спазва и зачита справедливостта. Сурово ще наказвате онези, които не се подчиняват на вашите заповеди; в противен случай непокорството ще се засилва и цялата войска ще се разложи и няма да можем да я използваме, а това ще причини големи вреди. Индианците са плахи и само от страх не ни нападат, но ако видят, че нашите са се отпуснали, че няма силна стража, може да станат подръзки и дори да ги убиват, като ги срещат по двама, по трима. По тази причина и по много други необходимо е да запазите послушанието и вашите заповеди да се изпълняват старателно от всички без изключение. Трябва да си дадете сметка, че няма нищо по-лошо от страхливци, които стават безмилостни, щом им се удаде случай, така че ако индианците срещнат един или двама души да се шляят сами, не бих се учудил, ако ги убият.

Item. Понеже с божия помощ трябва да прекосите много обширна област, необходимо е навсякъде, откъдето минете, на всеки път и пътека да забивате високи кръстове и стълбове. Ще слагате такива кръстове по дърветата и на места, които намерите за най-подходящи и откъдето не биха могли лесно да паднат сами. Да се постъпва така е правилно, защото по божия милост тази земя сега е християнска; ала от това ще имате и полза, а тя ще бъде вечната памет, която ще се запази за това Също така на най-високите дървета, които се виждат отдалеч, можете да издълбаете имената на техни височества.

Item Съгласих се всички тези войници да отидат с Охеда чак до Камбао. Там ще ви бъдат предадени в момента, когато потеглите за Ямахункс; оттам по своя воля ще си изберете по кой път да тръгнете за Камбао Колкото до конете, според това, което неотдавна ми разказаха Гаспар и другите, които се добраха до Ямахункс, те няма да могат да отидат по-далеч от Санто Томе, защото пътят е много лош. Затова ще трябва да ги оставите в Санто Томе под грижите на коняря на стражата, който ще остане там със своя кон, или под грижите на някого другиго, който ви се стори най-годен за тази работа. Той ще трябва да гледа всичките събрани коне по-грижовно, отколкото ако бяха негови; защото видяхте колко важно е за нас да имаме добри коне. Ако по-късно откриете земи, през които бихте могли да пътувате с коне, ще пратите да ги вземат

За всичко това, което е казано по-горе, а също и за всяко нещо поотделно с настоящото писмо ви обличам в същата власт, която ми е поверена от техни височества, властта на вицекрал и върховен вожд на Индия, все едно че тази власт се съдържа и е включена в това писмо; и по силата на тази власт от името на техни височества заповядвам на хората, които ще ви придружават, да се подчиняват на заповедите ви и да изпълняват всичко, което им поръчате и наредите от името на техни височества, и то така, както биха били длъжни да го вършат, ако им заповядвах самият аз, под страх от наказание и глоба, които ще налагате на лицата и върху имуществото на онези, които постъпват по обратен начин.

Дадени в град Изабела, който е на остров Еспаньола, в Индия, на 9 април 1494 г. от раждането на Христа, нашия спасител.

Адмиралът
Написал по негова заповед
Диего де Пенялоса

ТРЕТА ЕКСПЕДИЦИЯ

1498—1500

МЕМОРИАЛ

от Христофор Колумб до католическите крале относно това, което трябва да се направи за снабдяването на Индия

Ваши височества наредиха да се състави мемориал относно необходимите неща за снабдяването на Индия.

Според мен е нужно следното:

Преди всичко 6 кораба за 400 или 500 души, които според мен са необходими за пълното завладяване на остров Еспаньола. В това число влизат четирите кораба двата на Ваши височества, другият, наречен „Ниня", който наполовина е собственост на Ваши височества, а наполовина моя, и последният, наречен „Лос Вагуеньос", наполовина принадлежащ на Ваши височества и наполовина на една вдовица от Палос.

Всеки един от двата кораба, които трябва да попълнят бройката, трябва да има водоизместимост 120 бъчви, за да компенсират недостатъка на другите, които са твърде малки.

По-износно ще бъде да ги купим, отколкото да ги наемаме; моряците трябва да се наемат с твърда заплата, а не на надница, защото така ще бъде по-евтино и по-изгодно.

Екипировката и снабдяването на тези хора трябва да бъдат както следва: по една трета в брашно от добър сорт пшеница и в добро състояние (да не бъде старо, защото по-голямата част ще се развали), една трета в осолено брашно, което ще бъде осолено още докато се мели, и останалата част в жито.

Ще има нужда от вино, сланина, дървено масло, оцет, сирене, сушен грах, леща, бакла, солена риба, рибарски мрежи, мед, ориз, бадеми и стафиди.

За поправки на корабите трябва да има катран, кълчища, гвоздеи, лой, лостове, желязо и кожи.

Нужно е между хората, които ще се качат на корабите, да има занаятчии, като калафатчии, дърводелци, бъчвари, секачи; също трябва да се вземат трноин, защото така ще бъде по-евтино.

Тези кораби трябва да вземат добитък, овце, а също крави и кози. Животните да са млади. Може да се вземат и от Канарските острови, така ще струват по-малко и пътят ще е по-къс

Трябва да се вземат също платно и сукно за дрехи, обувки, конци, игли, бархет, конопено платно, шапки, седла, юзди и шпори за конете.

Освен това за корабите и за хората, които ще пътуват с тях, ще бъдат потребни корабни топове, копия, мечове, ками, арбалети, кълбета канап за арбалетите и запасни части за всички тези оръжия. Що се отнася до нещата, необходими за гледане на болните, отец Хуан ще състави съответния списък за Ваши височества.

Ако се реши всички изброени по-горе неща да бъдат раздадени безплатно, ще трябва да се определи достоен за доверие надзирател, който да даде всекиму каквото му се полага, без да накърнява неговия дял; ако пък се реши да не се раздават тези неща, ще трябва на всекиго в Испания да се изплати част от заплатата за това, което е нужно да си купи.

Необходимо е също така да се назначи човек, известен с честността си, който строго да следи за спазването на справедливостта, та към хората да се отнасят както трябва; защото ако и занапред останат тези, които досега изпълняват тази длъжност, всички — както индианците, така и християните — ще напуснат тази земя.

Толкова е лошо отношението и към едните, и към другите, и тук цари по-скоро дух на жестокост, отколкото на справедливост А понеже сред хората, които се намират тук, мнозина желаят да останат за постоянно, трябва човекът, който ще бди за справедливостта, да има възможност да им позволи това и да го узакони, ако намери за необходимо.

S.
S. A S.
X M Y
Кристо Ференс[1]

---

[1] Подписът на Колумб се тълкува по най-различни начини. Кристо Ференс е преводът на неговото име, а инициалите обикновено се обясняват като съкращение на формулата: *Jesus cum Maria sit nobis in via* или *Jesus Christus Maria Sanctissima sit nobis in via.* Твърде вероятно е да се касае за втората формула, тъй като тя е била употребявана от генуезките мореплаватели.

ОТЧЕТ ДО КРАЛЕТЕ

История на пътешествието,
което извърши адмирал дон Христофор Колумб,
когато за трети път потегли за Индия
и откри твърда земя,
както я е написал и изпратил от остров Еспаньоли
до католическите крале

Пресветли, най-висши, най-могъщи князе, кралю и кралице, владетели наши,

Пресветата троица осени Ваши височества с мисълта да се заемете с откриването на Индия и нейната неизмерима благост си послужи с мен като със свой пратеник Затова, покорен на нейния повик, аз дойдох пред Ваши кралски височества като при най-великите князе на християнството, сторили толкова много за вярата и нейното разпространение.

Лицата, които се запознаха с този проект, го смятаха за невъзможен. В своята присъда те изхождаха от материалните средства и единствено на тях държаха. Загубих шест или седем години, докато с големи мъки доказах способността си да се заема с това, както и огромното благо, което би могло да даде това начинание на нашия господ, прославяйки сред толкова народи неговото свято име и неговата религия. Доказвах колко прекрасно е това и с каква сияйна хвала и слава би увенчало то едни толкова велики князе.

Но трябваше да говоря и за материалните въпроси. За тази цел показах съчиненията на много учени, заслужаващи доверие, автори на исторически книги, които разказваха, че в тези страни на света има големи богатства. В подкрепа на това трябваше да приведа думите и мнението на всички, които са описвали формата на земята. Накрая Ваши височества постановиха да бъде осъществено това начинание и проявиха великодушнето, което винаги им е било присъщо при важни обстоятелства. Действително всички, които обсъждаха и слушаха тези проекти, единодушно ги смятаха за фантазии с изключение на двамата монаси, които никога не са се съмнявали в успеха.

Самият аз въпреки всички превратности бях напълно сигурен, че това ще доведе до жадуваните резултати, и тази увереност никога не ме е напускала. Убеден съм, че всичко освен божието слово ще премине и че всичко, което бог е рекъл, ще стане. Той самият с устата на Исай на различни места в свещеното писание говори за тези земи, уверявайки, че именно в Испания ще бъде прославено неговото име. Затова тръгнах на път в името на Светата троица и скоро се върнах, като донесох веществено доказателство за това, което говорех. Ваши височества ме пратиха там за втори път и за кратко време, тоест (. .)[1] благодарение на божията милост открих 333 левги твърда суша на последната граница на Изтока и седемдесет големи острова освен тези, които бях открил при първата експедиция. Поставих под властта на техни височества остров Еспаньола, чиито крайбрежия са по-обширни от крайбрежията на Испания и чието население е невъзможно да се преброи; всички тези хора им плащат данък. Тогава се роди клеветата и пренебрежението към започнатото дело. Упрекнаха ме, че не съм изпратил достатъчно бързо корабите със злато, като не се съобразяваха с краткото време, което ми оставаше за това, и с различните трудности, вече изложени от мене. По тази причина започнаха да ме ненавиждат заради греховете ми, а по-скоро, мисля си, заради спасяването ми; правеха ми все по-големи спънки за всичко, което исках и за което молех.

Поради това реших да дойда направо при Ваши височества, за да Ви кажа колко съм изумен от всичко това и да изложа причините, поради които постъпвах така. Описах народите, които видях и сред които би могло да се спасят толкова много души. Представих задълженията, поети от жителите на остров Еспаньола, които са готови да плащат данък и да Ви признаят за свои крале и владетели. Донесох образци от злато в достатъчно количество и уведомих, че там има рудници, срещат се златни буци с големи размери, а също и мед. Показах всякакви видове подправки, които би трябвало дълго да изреждам, описах голямото изобилие от дървесни багрила и множество други неща Всичко това не беше достатъчно да убеди някои личности, чието намерение беше да охулят експедицията, което те вече бяха започнали. Безполезно беше да им се говори за службата на господа бога наш и за избавлението на душите; или пък да се обяснява, че тази експедиция беше достойна за величието на Ваши височества и Ви обкръжаваше с такова веселение, каквото никой княз досега не е постигнал. Трудът и разходите имаха за цел както духовното благо, така и тленното. Невъзможно е с течение на времето цяла Испания да не извлече от това големи изгоди, тъй като подробностите, дадени от авторите, които са описали ония краища, се потвърдиха така очевидно, та всичко говори в полза на това, че и останалото ще се сбъдне

---

[1] Нечетливо място в манускрипта.

Напразно би било да се говори на тези хора за грандиозните задачи, с които са се заемали великите князе на този свят с цел да умножат славата си Нито за Соломон, който пратил от Йерусалим експедиция до планината Сопора, край която корабите останали три години и която Ваши височества притежават под името остров Еспаньола. Нито за Александър, който пратил експедиция да проучи как се управлява остров Трапобана в Индия; или за император Нерон, който заповядал да изследват изворите на Нил и да открият причината за прииждането на реката през лятото, когато водата е най-малко.

Безсмислено би било да им се говори за много други достойни за похвала дела, предприемани от владетелите, или пък да им се казва, че те трябва да се заемат с тези дела. Никаква полза не би имало, ако им кажех, че никога не съм чел за превземане на земи от кастилски княз извън пределите на Испания и че тези земи са именно онзи свят, който римляните и гърците напразно са се опитвали да завладеят с цената на огромни мъки и усилия. Също така безсмислено би било да се припомня, че по наше време кралете на Португалия се осмелиха да предприемат експедиция за откриването на Гвинея, като изразходваха за това толкова злато и пожертвуваха толкова хора, че ако преброим всички жители на тяхното кралство, ще се убедим, че живите са само два пъти повече от тези, които намериха смъртта си в Гвинея. Но те не се отказаха от начинанието, докато то не им даде плодовете, които може да се видят днес. Всичко това започна много отдавна, а едва отскоро дава резултати. Същите крале имаха смелостта да разширят владенията си в Африка и да издържат експедициите до Сеута, Танжер, Арсиля и Алкасар, като изразходваха огромни средства за нестихващата борба с маврите единствено за да се окажат достойни за своето величие, да служат на бога и да увеличават неговото могъщество.

Колкото повече говорех, толкова повече се засилваха нападките срещу моето начинание и ставаше ясно, че те го ненавиждат Те нехаеха за това, че то смая целия свят и че всички християни славеха Ваши височества за това, че го подкрепихте, и всички — от мало до голямо — искаха да научат повече за него. Вие, Ваши височества, се усмихнахте и ми отговорихте да не обръщам внимание, защото самите Вие не придавате никакво значение, нито пък вярвате на тези, които се изказват зле за тази експедиция.

И в името на Пресветата троица на 30 май, в сряда, аз отплавах от град Санлукар. На тръгване от Индия бях много съсипан от пътуването и се надявах, че ще си почина в Испания, но там грижите ми се удвоиха. Поех към остров Мадейра по едно по-рядко използвано трасе, за да избягна възможната среща с френския флот, който ме очакваше край нос Сао Висенте. Оттам завих към Канарските острови, откъдето отплавах с един кораб и две каравели, а другите кораби пратих по най-прекия път към остров Еспаньола в Индия. Самият аз се насочих на юг с намерение да стигна до екватора и оттам да потегля на запад, така че остров Еспаньола да остане северно от мене. Спрях край островите на Зелени нос, които неправилно са наречени така, защото са толкова безплодни, че не видях никаква зеленина. Там всички хора бяха болни и аз не се осмелих да остана. Плавах в югозападна посока по протежение на 480 мили, което прави 120 левги, и когато настъпи нощта, Полярната звезда беше на 5 градуса от мене.

Когато доплавах до това място, вятърът утихна и ни обгърна такъв зноен задух, че ми се струваше, че корабите и хората ще изгорят: това дойде толкова ненадейно и предизвика такова стъписване, че никой не се осмеляваше да слезе под палубата и да се заеме с бъчвите и запасите; тази жега трая цяла седмица. През първия ден беше ясно; през седемте останали валеше дъжд и беше облачно, но от това горещината съвсем не намаля; така че ако слънцето прижуряше както първия ден, мисля, че никой по никакъв начин не би могъл да издържи.

Тогава си спомних, че при всяко плаване до Индия, когато минавах на около 100 левги западно от Азорските острови, на юг от тази линия температурата се променяше. Затова реших, че ако бог ми прати благоприятен вятър и хубаво време и ако успея да изляза от мястото, където се намирах, ще се откажа от пътуването на юг и като се върна назад, ще се насоча към запад, за да стигна до споменатата линия. Надявах се на тази ширина времето да е както друг път, когато съм плавал успоредно на Канарските острови. Ако надеждите ми се оправдаеха, бих могъл след това да завия на юг. След една седмица господ най-после се смили и прати източен вятър. Тогава тръгнах на запад, но не смеех много да се отклонявам на юг. Наистина забелязах големи промени на небето и сред звездите; но не забелязах нито една, която да предвещава ясно време. Затова реших да продължавам все на запад, по същата линия, на която се намирах тогава и която отговаря на положението на Сиера Леоне. Намерението ми беше да не променям посоката чак до точката, където очаквах да открия земя; там щях да спра, за да поправя корабите, по възможност да попълня припасите и да се запася с вода, от която вече чувствувахме недостиг. След седемнадесет дни, през които бог ни даде попътни ветрове, най-после на 31 юли, в сряда тъкмо на пладне се появи земя. Очаквах я от миналия понеделник. До последния ден държах курс на запад. Но на разсъмване в понеделник реших да сменя курса поради недостига на вода и да се насоча към канибалските острови. Ала всевишният бог нито за миг не ме е лишавал от своето милосърдие и стана така, че един от моряците се покатери на върха на мачтата и съзря на запад три планини, разположени една до друга. Запяхме „Calve Regina“ и други химни и всички заедно благодарихме на бога. След това изоставих северната посока и се упътих към земята. В часа за вечерна молитва се добрах до един нос, който нарекох Кабо де ла Галеа, след като на целия остров вече бях дал името Тринидад Ако беше достатъчно дълбоко, там би могло да се направи чудесно пристанище Имаше къщи и хора и поля с приятен вид, красиви и зелени като градините на Валенция през месец март.

За голямо свое съжаление разбрах, че не мога да вляза в залива. Затуй заплавах на запад покрай бреговете на тази земя. На 5 левги по-нататък дълбочината беше съвсем подходяща и аз хвърлих котва. На другия ден вдигнах платна в същата посока, за да търся залив, където бих могъл да поправя корабите, да взема вода и да се помъча да попълня запасите от жито и други храни На това място напълних едно буре с вода и се приближих до носа Там дълбочината беше добра и можех да се запазя от източния вятър, така че можех да пусна котва, да приготвя бъчвите, да натоваря вода и дърва и разреших на хората да слязат на сушата, за да си отдъхнат малко след толкова продължителните мъчения, които трябваше да понесат.

На този нос дадох името Аренал; земята беше утъпкана от някакви животни с крака като на кози. Трябва там да ги има много, но ние видяхме само едно, и то умряло.

На следния ден откъм източната страна се приближи голям чълн с 25 души. Както казах, всички бяха млади, хубави и съвсем не бяха черни, а напротив — по-бели от всички, които съм видял досега в Индия.

Движенията им бяха много изящни, телата красиви, косите дълги и гладки, подстригани по кастилски. На главите си носеха памучни кърпи с разноцветни шевици, наподобяващи мавританските тюрбани. От кръста надолу носеха друга кърпа, която ги покриваше като пола

Когато наближиха, хората от чуна отдалеч се опитваха да ни заговорят, но и аз, и другите не можехме да ги разберем. Кимахме им да дойдат по-наблизо. Така загубихме два часа, а те, щом се приближеха малко, веднага пак се отдръпваха назад.

Наредих да им покажат чинии и други лъскави предмети, за да ги примамим насам. Мина доста време, докато се приближат Какво ли не бих дал да имах преводач, защото вече не виждах какво можем да покажем, за да ги привлечем Накрая наредих да изнесат на бака на кораба тамбурино, да свирят с него и неколцина от младите да играят, та дано се приближат, привлечени от забавата Но не щеш ли, щом чуха звуците на тамбуриното и видяха танците, те хвърлиха веслата, грабнаха лъковете и ги опънаха; всеки се прикри с щит и започнаха да ни обсипват със стрели Музиката и танците тутакси спряха. Веднага дадох заповед да вземат арбалетите; но те ни оставиха и на бърза ръка побягнаха към другата каравела Мигновено се озоваха под самата кърма на кораба. Лоцманът се споразумял с тях и на един, който му се сторил най-знатният сред тях, подарил кафтан и шапка. Разбрали се, че той ще слезе на брега, за да разговарят; самите те веднага тръгнаха натам, за да го чакат. Но лоцманът не смеел да отиде, без да е упълномощен от мене; а те, като го видяха, че идва с лодката към моя кораб, върнаха се в пирогите си и отплаваха. Повече не ги видях, нито пък зърнах друг човек от този остров.

Встрани от нос Аренал, до който доплавах, се отваря своеобразен канал, който е широк 2 левги, има посока запад-изток и отделя остров Тринидад от земята Грасия; ако човек влезе в него и тръгне на север, ще се натъкне на многобройни течения, от които се чува бучене Смятах, че то се дължи на рифовете, плитчините и скалите, които закриват достъпа в канала. След първите водовъртежи имаше и други и отвсякъде се носеше глухо боботене, сякаш морските вълни се разбиваха в скалите

Хвърлих котва до нос Аренал пред входа за канала. Оттам се виждаше как водата нахлува, и то безспир денем и нощем от изток и запад по цялата ширина на канала така стремително, както Гуадалкивир по време на големи наводнения; опасявах се дори, че няма да мога да обърна назад поради теченията, нито да плавам напред поради пясъчните наноси.

Късно през нощта, когато стоях на палубата, чух страхотен грохот, който от пладне сякаш се приближаваше към кораба Погледнах в тази посока и видях, че откъм запад водата се е надигнала на височината на кораба Тази вълна неусетно пълзеше към мене. Гребенът на настъпващата водна маса се пенеше с такъв грохот и така стремително и буйно, както и другите течения, които сравних с вълни, разбиващи се в скалите. И днес, когато си помисля за това, ме изпълва същата тревога, както и тогава. Страхувах се, че водата ще преобърне кораба, като пропълзи под него и го повдигне Наистина, вълната премина и влезе в канала, където изглежда се задържа доста дълго.

На другия ден пратих лодката да изследва входа на канала. Хората установиха, че на най-плитките места дълбочината достига 6 до 7 сажена. Там теченията непрекъснато се кръстосваха — едни влизаха, други излизаха Бог се смили да ми прати благоприятен вятър, така че аз влязох навътре в тази фуния и веднага се озовах в спокойни води. Гребнахме вода от морето да я опитаме и тя ми се стори сладка.

Плавах на север чак до високата планина, която може би беше на 26 левги от Аренал. Там открихме две много високи издадени ивици — източната спадаше към остров Тринидад, а западната към земята Грасия, за която вече споменах. Устието на канала е много тясно, още по-тясно, отколкото откъм нос Аренал; там имаше същите течения и водата бучеше както при Аренал, а морската вода също беше сладка.

До този ден не успях да се свържа с нито един от жителите на тези области. А толкова жадувах за това и за тази цел изминах пътя в западна посока покрай бреговете. Колкото по-далеч отивахме, толкова по-сладка и вкусня ставаше морската вода. След продължително пътуване стигнахме до едно място, където земята изглеждаше обработена Пуснах котва и пратих лодка до брега. Нашите се бяха досетили, че жителите току-що са избягали След като видели цяла планина, пълна с маймуни, те се върнаха на корабите. Понеже околността беше планинска, мислех, че пó на запад ще имаме възможност да открием селца, защото там земята ми се виждаше равна.

Наредих да вдигнат котва и плавахме покрай брега чак до края на планините. Там отново хвърлихме котва при устието на някаква река Насъбраха се хора, които ми казаха, че страната се нарича Пария и че пó на запад земята е още по-гъсто населена. Взех четирима от тези индианци и потеглих на запад. След като преодоляхме около 8 левги в тази посока, минахме покрай един нос, който нарекох Кабо дела Агуха, а зад него открих най-прекрасната страна на света и найгъсто населената Там пристигнах между осем и девет часа и реших да хвърля котва, за да се насладя на зеленината и хубостта ѝ и да посетя околното населенение. Веднага доплава една група с пироги, която се приближи до кораба да ме покани от името на техния крал да сляза на брега. Като видяха, че нямам такова намерение, край кораба се стекоха безброй хора с членове Някои носеха на шията си злато, а други имаха по ръцете си бисерни наниз. Бях много доволен, като виждах това, и се мъчех, доколкото можех, да разбера къде ги намират; съобщиха ми, че тук, на самото място, а също и в земите, разположени пó на север

Много ми се искаше да остана тук по-дълго; ала запасите от жито, вино и месо, предназначени за хората, които бяха останали из тия кранща, започваха да се развалят. Много труд положих, докато ги набавя, затова мислех само как да доплавам най-бързо, без да спирам под никакъв предлог, и да ги оставя на сигурно място. Помъчих се само да се сдобия с малко бисери и за тази цел пратих лодки на брега.

Тук населението е многобройно. На вид хората са красиви, по цвета на кожата приличат на тези, които видях преди това, и са много общителни. Онези от моите хора, които слязоха на сушата, твърдяха, че са извънредно дружелюбни и че ги приели много радушно.

Разказваха, че щом лодките спрели до брега, цялото население излязло да ги посрещне заедно с двама сановници, които изглеждали като баща и син Завели ги в една голяма къща, построена между два потока; тя не била кръгла като другите, които приличат на шатри. Вътре имало много столове и гостите и домакините седнали на тях. Наредили да донесат хляб и всевъзможни плодове, както и различни видове вино, бяло и червено, но не от грозде, както изглежда, те го правят по различен начин, всяко от отделен вид плодове. Също така произвеждат вино от царевица — това е растение, което прави кочани с форма на вретено; аз вече занесох това растение в Кастилия и сега там го има в големи количества Изглежда, че който имал по-хубаво вино, с толкова по-голяма готовност го поднасял, за да засвидетелствува уважението си Всички мъже били събрани в единия кът на дома, а жените в другия. И ние, и те бяхме наутешими, че не можем да се разберем; те, защото с радост биха научили нещо за нашето отечество, а ние, защото не можехме да се осведомим за околните земи. След като вечеряли в дома на възрастния, младият ги поканил в своята къща и ги нагостил по същия начин. После се качили в лодките и отплавали към корабите.

Веднага вдигнах котва, защото бързах да предам запасите на съхранение, тъй като те започваха да се развалят, а с толкова мъка ги бях набавил. А и самият аз се нуждаех от лечение и почивка, защото се поболях от непрекъснатото безсъние При предишните пътешествия, предприети за откриване на континента, изкарах 33 дни, без да мигна, вследствие на което доста дълго бях сляп, но никога не съм страдал така от очите си, не са ми се пукали жилите и не съм имал толкова силни болки както сега.

Както казах вече, тукашните хора са стройни, снажни, добре сложени, с прекрасни движения и дълги лъскави коси. Около главите си замотават бродирани кърпи, така прелестни, че можеш да ги вземеш за копринени мавритански тюрбани. И мъжете, и жените носят големи кърпи около бедрата си и се прикриват с тях.

Кожата им е по-бяла, отколкото на другите, които съм виждал в Индия. Всички носеха някакви предмети на шията и на ръцете, според тукашната мода; мнозина бяха окачили на шията си късчета долнокачествено злато. Члуновете им са много големи, по-добре изработени и по-леки, отколкото по другите места. В средата на всеки члун има нещо като кабина; в такава кабина видях да пътуват вождът и неговата жена

Нарекох тази земя Хардинес, защото наистина прилича на градина С всички сили се стараех да разбера къде събират златото, което имат; сочеха ми съседната земя на запад, която изглеждаше много планинска, но не много отдалечена. Всички обаче казваха за нищо на света да не отиваме към нея, защото там ядат хора От разказите им заключавах, че това са канибали, подобни на другите, но по-късно промених мнението си и мисля, че може би са говорили по-скоро за диви зверове, които живеят там.

Питах ги също къде ходят на лов за бисери; по същия начин те сочеха земите на запад и север. Не можех да тръгна да търся тези места пак заради продуктите и заради болките в очите, а също и поради това, че корабът, с който разполагах, не беше пригоден за подобни експедиции.

Ние ги разпитвахме, а времето летеше Хората се върнаха на корабите, както казах, в часа за вечерна молитва. Веднага вдигнах котва и потеглих на запад. Към същата посока се придържах и на следващия ден и накрая забелязах, че няма повече от 3 сажена дълбочина Оттук направих извода, че това е остров и че ще мога да намеря изход пó на север. С тази надежда пратих по-леката каравела да провери дали има изход или пък проходът е затворен. Тя плавала доста дълго, докато стигнала до много голям залив, в дъното на който се виждали четири други по-малки заливи; в единия от тях се изтичали водите на огромна река. Навсякъде дълбочината била 5 сажена; водата била изобилна и по-вкусна от всяка друга. Угрижих се много, като разбрах, че не ще мога да изплавам на север. Също така не можех да се насоча нито на запад, нито на юг, защото от всички страни ме обграждаше суша; затуй обърнах назад, за да изляза на север по същия канал, за който вече споменах. Ала беше невъзможно да се върнем до селището, което посетихме неотдавна, тъй като теченията ни тласкаха назад. Навсякъде, щом заобиколехме някакъв нос, намирах сладка и бистра вода Течението непреодолимо ме влачеше на изток и аз стигнах до двата споменати по-горе канала. Дойдох до убеждението, че течението и разпенените вълни, които с такъв страхотен шум влизаха и излизаха от тези канали, са предизвикани от сблъскването между сладката и солената вода Сладката вода отблъсква солената и не ѝ позволява да влезе, а солената от своя страна отблъсква сладката и не ѝ позволява да излезе И така, направих заключението, че някога тези два канала не са съществували, а Тринидад и земята Грасия са били свързани помежду си, както могат да видят Ваши височества на чертежа, приложен към настоящия доклад.

Така че изплавах през този канал в посока към север Можах да установя, че сладката вода непрекъснато имаше превес Благодарение на благоприятния вятър ние минахме по гребена на вълните, които повдигаха корабите; забелязах, че това течение в средата на канала се образува от сладката вода, а край бреговете водата е солена

В рейсовете си от Испания до Индия, винаги когато прекосявах линията, намираща се на 100 левги западно от Азорските острови, наблюдавах големи промени в звездите по небето, в топлината на въздуха и в морската вода. Обръщах голямо внимание на това явление.

Установих, че отвъд линията с посока север-юг, на някакви си 100 левги от тези острови, стрелката на компаса се отклонява с цял румб на северозапад, докато преди това се отклонява на североизток Това става веднага, щом прекрачиш тази линия, сякаш си преминал било.

Установих също, че там морето е задръстено от зелени растения, които наглед приличат на хвойнови клонки с дребни плодове; това зеленище е толкова гъсто, че при първата експедиция допусках, че там има плитчини, в които ще заседнем; но когато се стигне на споменатата линия, не може да се намери нито едно клонче.

Забелязах също, че на тази линия морето е съвсем гладко и спокойно; и макар че вятърът е силен, морето никога не се вълнува. Забелязах още, че западно от тази линия въздухът е много мек и не се чувствува разлика между зимата и лятото. Когато стигам до тази линия, забелязвам, че Полярната звезда описва окръжност с диаметър 5 градуса, когато „Стражите" са на височината на дясното рамо, звездата е в най-ниското си положение, след това се издига чак до височината на лявото рамо и достига 5 градуса; после слиза все по-надолу, постепенно, докато се върне на височината на дясното рамо

Този път плавах от Испания направо за остров Мадейра; оттам до Канарските острови и накрая до островите на Зелени нос От тези острови се движех на юг, докато прекосих екватора, както вече обясних. Когато доплавах до паралела, който минава от Сиера Леоне до Гвинея, настъпи такава горещина и слънчевите лъчи бяха толкова жарки, та ми се струваше, че ще се запалим. Въпреки дъжда и облачното небе непрекъснато се страхувах от това, докато бог не ни прати попътен вятър Тогава бог ме осени със спасителната мисъл да потегля на запад с надеждата, че когато стигна до споменатата линия, температурата както винаги ще се промени. Колкото по̀ наближавах тази линия, толкова повече чувствувах, че температурата спада и въздухът става по-мек, но положението на звездите не съвпадаше с тази промяна.

Този път с настъпването на нощта Полярната звезда се оказа на височина 5 градуса, а същевременно „Стражите" се намираха над главата ми; след това в полунощ Полярната звезда беше на височина 10 градуса, в зори „Стражите" бяха в нозете ми на 15 градуса. От друга страна, макар и въздухът да беше мек както винаги, не забелязах същата промяна в плаващите растения.

Това, което казах за Полярната звезда, беше голяма изненада за мене. Много нощи наред наблюдавах положението ѝ по-внимателно с помощта на квадранта и всеки път установявах, че оловото и конецът винаги падат на едно и също място Смятам това за голяма новост и вероятно всички ще бъдат на моето мнение; защото на толкова малко пространство става толкова голяма промяна на небето.

Винаги съм чел, че светът, т. е. земята и водата, има форма на кълбо. Зная добре, че Птолемей и всички други, които са писали на тази тема, обосновават това становище с опита и с такива събития като затъмненията на Луната, както и с други явления, забелязани от изгрев до залез, а също и с издигането на полюса, когато се върви от север към юг. Но сега, както вече казах, забелязах толкова сериозна разлика, че се изпълних с друго убеждение за света.

Уверих се, че земята не е кръгла, както я описват, а по-скоро има форма на круша, идеално заоблена, с изключение на мястото, където нейната опашка образува една издатина; или сякаш това е съвършено кръгло кълбо, което на определено място има нещо като зърното на женска гърда. Именно това място е най-високото и е най-близо до небето; то се намира под линията на екватора по средата на това Океанско море, на последната граница на Изтока.

Последна граница на Изтока наричам мястото, където свършват всички земи и острови. Затова привеждам тук всички тези съображения относно линията, минаваща в посока от север към юг на 100 левги западно от Азорските острови. Когато плават по-нататък в западна посока, корабите леко се повдигат към небето. Затова и температурата е по-приятна, а стрелката на компаса променя отклонението си с един румб поради мекия въздух; колкото по-нататък, по-нагоре се плава, толкова повече тя се отклонява на североизток. Това издигане е причината за изменението на орбитата, която описва Полярната звезда и нейните „Стражи", така че колкото повече се приближаваме до екватора, толкова по-високо се издигаме и толкова по-голяма ще бъде разликата между тези звезди и тяхната орбита. Птолемей и другите учени, които са писали за формата на земята, са мислели, че тя е кълбовидна, защото са си представяли, че това полукълбо е идентично с онова, на което са се намирали и чийто център е на остров Арина под екватора, между Арабския и Персийския залив, а неговият външен кръг минава през нос Сао Висенте в Португалия на запад и през Кангара и Серас на изток. Що се отнася до другото полукълбо, приемам това без усилия; съгласявам се, че то е кръгло и кълбовидно, както казват. Но колкото до това, твърдя, че то е като половинка от овална круша, която на самия си край е леко издута, както казах, или пък наподобява кръгло кълбо с нещо като зърно на женска гърда. За това полукълбо нито Птолемей, нито другите, които са описвали земята, не са имали никакво понятие, защото то им е било непознато. И те са опрели становището си върху собственото си полукълбо, което наистина е кръгло и кълбообразно, както казах.

Днес, когато Ваши височества заповядаха да отпътуваме, за да открием и изследваме тази част на света, формата на земята е съвсем очевидна. И наистина по време на това плаване стигнах на 20 градуса северно от линията на екватора на височината на Аргин и околните земи. Там хората са много черни и земята изглежда обжарена от слънцето. След това бях край островите на Зелени нос, където хората са още по-черни. Така че, колкото по̀ на юг отивахме, толкова потъмен ставаше цветът на кожата им; и на ширината, на която се озовах накрая, т. е. в Сиера Леоне, където Полярната звезда с настъпването на нощта се издигаше с 5 градуса, живеят напълно черни хора.

След това при невиждана горещина поех на запад. Когато минавах линията, за която стана дума, усетих, че горещината отслабва и става все по-поносима; така че когато пристигнах на остров Тринидад, където Полярната звезда с настъпването на нощта също се издига на 5 градуса, там и на земята Грасия заварих много приятна температура, а земята и дърветата се зеленееха като градините на Валенсия през месец април. Жителите на тези местности имат красиво телосложение и са по-бели от всички, които съм видял досега в Индия, косите им са прави и дълги, схватливи и интелигентни са и ни най-малко не са страхливи. Слънцето тогава стоеше в знака на Девата над нашите и над техните глави.

Струва ми се, че всичко това се обяснява с мекия климат в тези области; а мекият климат се дължи на това, че тези области са най-високите в света и са значително по-близо до въздуха, както казват. По този начин се потвърждава моето мнение, че земята не е абсолютно кълбовидна, а има тази особеност, за която съобщих и която е едно издуто място, намиращо се там, където е Индия и Океанското море, а началото му е по-долу от линията на екватора. Това е още по-естествено, защото слънцето, когато го е сътворил господ бог, се е намирало в самото начало на Изтока; това е била първата светлина, която е засияла на изток, тъкмо на мястото, където се намира най-високата точка на нашия свят. Зная твърдението на Аристотел, че южният полюс и земята, която се намира под него, са най-високата част на света и най-приближената до небето; ала други учени го оборват, като казват, че това е земята, намираща се под северния полюс.

От това следва, че те са знаели, че едната част от нашето земно кълбо трябва да е по-благородна и по-близо до небето от другата; но не са отгатнали, че тази точка се намира под линията на екватора, както вече отбелязах

В това няма нищо чудно, защото те не са имали никакви по-точни сведения именно за това полукълбо, а само неясна представа и по-скоро предположения, тъй като никой никога не е мислел да го изследва и да прати хора да го открият, преди Ваши височества да заповядат да бъде открито и изследвано то по море и по суша

Споменатите два канала, разположени един срещу друг на линията, която минава от север към юг, са отдалечени помежду си на 26 левги. Невъзможно е да има грешка, защото това беше изчислено с квадранта. От тези два западни канала до залива, който означих и който нарекохме залив де лас Перлас, има 60 левги, всяка от по 4 мили според мярката, с която си служим в морето. От този залив излиза мощно, непрекъснато течение на изток; затова в тези канали става бурно сблъскване със солената вода.

В южния канал, който нарекох Канал де ла Снерпе, изчислих, че привечер Полярната звезда е на височина почти 5 градуса. В северния канал, на който дадох името Канал дел Драго, измерих 7 градуса. Пресмятам, че самият залив де лас Перлас се намира на запад от

(...)[1] на Птолемей на разстояние около 3900 мили, което прави приблизително 70 екваториални градуса, като се смятат по 56 и две трети мили на един градус.

В свещеното писание се казва, че господ бог създал земния рай и в него посадил дървото на живота, а от извора под това дърво вземат началото си четирите най-големи реки в света: Ганг в Индия, Тигър и Ефрат в Азия, които заедно с разделящата ги верига от възвишения образуват Месопотамия и се вливат в персийското море, и Нил, който се ражда в Етиопия и се влива в морето при Александрия.

Ала не намирам и никога не съм виждал нито едно латинско или гръцко съчинение, което със сигурност да определя мястото на земния рай в света. Не съм го видял на нито една карта на света, поместват го само въз основа на хипотезите, като едни го слагат при изворите на Нил в Етиопия, но други посетиха всички тези земи и не намериха място, което да съчетава всички условия, свързани с мекия климат и поднебесните височини, така че да можем да бъдем сигурни, че то е било там и че водите на потопа не са могли да го достигнат, макар и да се се вдигнали високо. Някои стари автори се опитваха да докажат, че раят се е намирал на Щастливите, или Канарските острови. Свети Изидор, Беда и Страбон, а също и бащата на схоластичната история[2], свети Амвросий и Скот, както и всички други добри теолози са съгласни, че раят на земята се намира на Изток, и т. н.

Вече казах какво мисля за това полукълбо и за неговата форма. Смятам, че ако бях преминал линията на екватора и бях стигнал до онова място, което трябва да е най-високото, там бих намерил още по-приятна температура и още по-голяма разлика във водите и звездите С това не искам да твърдя, че може да се доплава чак до мястото, където се намира най-високата точка, нито че се намира във водата или че някога ще бъде възможно да се отиде там; ала вярвам, че именно там е земният рай, до който никой не може да стигне, освен ако такава е волята божия Мисля също, че земята, която Ваши височества ми поръчахте сега да проуча, е много просторна и че на юг има и други, за които никога не е идвала вест.

---

[1] Пропуск в ръкописа

[2] Тома Аквински

Не твърдя, че земният рай има форма на стръмна планина, както го описват тези, които говорят за него. А че се намира на върха, там, където си го представям като гръдно зърно върху крушата. Мисля, че дотам се отива по много дълго, полегато възвишение. Мисля също — както казах, — че никой не ще може да стигне до върха; но макар и разстоянието да е твърде голямо, допускам, че тази вода извира оттам и като дойде тук, образува това езеро.

Всичко говори в полза на това, че земният рай не е далеч. Наистина разположението му съвпада с мнението на всички тези светци и добри теолози. Видимите признаци също съответствуват. Никога не съм чувал, нито пък съм чел, че такава голяма маса сладка вода може да се задържи сред солената вода и то в постоянен досег с нея. Необикновено мекият въздух също сочи това. А ако тази река не извира от рая, това ще бъде още по-необяснимо, защото не смятам, че на света може да се намери толкова голяма и дълбока река.

Излязох от Бока де Драгос — един от каналите, които нарекох така — и потеглих на север. На другия ден беше Голямата богородица и като тръгнах на запад след тържествената служба, благодарение на силното морско течение до часа на вечерната молитва изминах в тази посока 65 левги, всяка по 4 мили. Вятърът не беше силен, само леко подухваше. Обяснява се с това, че когато плаваме на юг, ние се издигаме нагоре, а на север, както направихме ние, се спускаме надолу.

Също така зная добре, че посоката на морската вода е от изток към запад съобразно с въртенето на небето. Когато стигне до тукашните места, скоростта ѝ се увеличава; затова тя така е надробила сушата, че са се образували многобройни острови и те свидетелствуват за тази истина. Защото всички те са еднакво издължени от запад към изток и от северозапад към югоизток, което е все едно, тъй като са малко по-високи и по-тесни от север към юг и от североизток към югозапад, т. е. в посока, противоположна на споменатите течения.

Всички тези острови раждат много ценни неща поради мекия климат, изливащ се от небето. Защото те се намират близо до най-високата точка на света. Вярно е, че има места, където водите не се движат в същата посока, но това става само по изключение там, където на пътя им се изпречва някаква земя и така се създава впечатление, че те текат в различни посоки. Плиний казва, че морето и земята заедно образуват кълбо; той смята, че този океан е най-големият водоем, заема най-високата точка, най-близо до небето, а земята е отдолу и го поддържа, смесени са като горчивата част на ореха с дебелата черупка, чиято форма взема тя. Бащата на църковната история в раздела за генезиса казва, че водите не са изобилни; твърди, че когато били създадени, те трябвало само да обгръщат цялата земя, но под влияние на изпарението образували нещо като мъгла; така че в момента, когато се съединили и се превърнали в течност, заели значително по-малко място. Николай от Лира е на същото мнение.

Аристотел казва, че светът е малък, водата не е много и лесно може да се отиде от Испания до Индия. Същото потвърждават Авероес и кардинал Петър от Аляко. Той се съгласява с това становище и с гледището на Сенека, което се покрива с него. Той казва, че Аристотел наистина е могъл да знае много тайни на земята благодарение на Александър Велики, Сенека — благодарение на император Нерон, а Плиний — благодарение на римляните. Всички те са пожертвували много средства и много човешки съществувания, положили са големи усилия, за да постигнат тайните на света и да разширят знанията за тях.

Кардиналът приписва на тези автори много по-голямо значение, отколкото на Птолемей и на другите гръцки и арабски автори. За да подкрепи схващането, че водата е малко и тя покрива само малка частица от повърхността на земята — което противоречи на всеобщото мнение, опиращо се върху авторитета на Птолемей и неговите последователи — той се позовава на авторитета на Ездра и неговата III книга. Там е казано, че шест от седемте части на света образуват континентите, а само една седма е покрита с вода. Това мнение е потвърдено от светите автори, които високо ценят III и IV книга на Ездра; а също и свети Августин и свети Амвросий, който в своя „Хексамерон" цитира следното изречение: „Синът мой Исус ще дойде и синът мой Исус ще умре". Тези свети автори казват, че Ездра е бил пророк като Захарий, бащата на свети Йоан, и „блаженият" Симон. На техния авторитет се позовава и Франциско де Майронес. Ако става дума за сухите части на земята, значителна част от тях вече е изследвана и се е стигнало до убеждението, че те са значително по-обширни, отколкото изобщо се смята. В това няма нищо странно, защото колкото повече се пътешествува, толкова повече сведения се придобиват

Връщам се към моя разказ за земята Грасия, за реката и езерото, които се намират там. Езерото е толкова голямо, че е по-уместно да се нарече море. И наистина, езерото е малко водно пространство, а когато то е голямо, нарича се море, и затова се казва: Галилейско море, или Мъртво море Ще кажа така: ако тази река не извира от земния рай, тя извира и тече от огромен континент, който се простира на юг и за който досега не е имало никаква вест, а колкото повече разсъждавам, толкова повече дълбоко в душата си вярвам, че мястото, за което говоря, е земният рай; а вярвайки в това, аз се опирам на цитираните вече основания и бележки.

Дано господ бог дари дълъг живот и здраве, и мир на Ваши височества, за да продължите това благородно начинание. Мисля, че то е угодно богу и чрез него величието на Испания расте; същевременно цялото християнство се изпълва с радост и доволство, защото по този начин името божие прониква все по-далеч. Навсякъде, където пристигат корабите на Ваши височества, нареждам да издигнат голям кръст; на всички, които срещам, разказвам за добродетелите на Ваши височества и за Вашето царуване в Испания. Доколкото мога, аз им обяснявам всичко, което се отнася до нашата свещена религия и вяра на светата наша майка — църквата, чиито членове са пръснати по целия свят. Разказвам им за културата и благородството на всички християни и за вярата им в пресветата троица. Дано създателят остави в забрава лицата, които се противяха и продължават да се противят на това бляскаво дело, които спъват или спъваха неговото по-нататъшно развитие, без да мислят за славата, която носи то, и за великолепието, с което обкръжава Вашето кралско могъщество в очите на цял свят Те не са в състояние да противопоставят други доводи освен тези, че се изразходват твърде много средства и че не са били изпратени веднага кораби, натоварени със злато Те не вземат под внимание краткото време и всичките трудности, с които се сблъскахме тук Не гледат, че в Кастилия, дори в двора има хора, които от година на година се изкачват на по-висока длъжност и всички те заедно, и всеки поотделно получава за заслугите си повече пари, отколкото е потребно, за да се доведе до край това дело. Най-сетне те не обръщат внимание на това, че никога в Испания не е имало княз, който да е завладял извън границите ѝ толкова земи, колкото днес Ваши височества притежават в този нов свят, от което нашата религия може да се разпростре още по-нашироко, а също и да се извличат огромни печалби.

Вярно е, че не бяха изпратени кораби, пълни със злато; ала пратихме достатъчно образци от този метал и от други ценни предмети, та да може от това да се види, че не след дълго ще потекат големи изгоди. Най-после не искам да припомням за голямата смелост на португалските князе, които толкова отдавна са се заели с покоряването на Гвинея и с цялото начинание около Африка, в което загубиха половината от жителите на своето кралство, но това ни най-малко не смущава краля и той повече от всякога е решен да доведе делото до щастлив край.

Ваши височества, дано бог Ви подкрепя, както казах, и дано Ви припомня всички съображения, които изложих по-горе и които не са дори и една хилядна част от това, което бих могъл да напиша за великите подвизи на князете в стремежа им да открият, да завладеят и да запазят придобитото.

Казвам всичко това не защото се съмнявам във волята на Ваши височества да продължавате през целия си живот веднъж започнатото дело — напротив, дълбоко вярвам в това, което Ваши височества ми отговорихте един ден, когато лично Ви говорих за тези неща. Не защото съм забелязал някаква промяна в настроението на Ваши височества, а просто от страх пред хората, за които споменах по-горе: нали и водата, като капе непрекъснато върху камъка, накрая все пак го издълбава.

Ваши височества ми отговорихте тогава с достойнство, от което се възхищават всички, че няма от какво да се притеснявам, защото волята Ви е да продължавате делото и да го подкрепяте дори и ако стигаме само до скали и камъни; че разходите за тази цел нямат значение за Вас; че сте изразходвали несравнимо по-големи суми за много по-незначителни неща; че държите да се оползотворява всичко, което е било отпусиато досега и което ще се вложи занапред, защото вярвам, че благодарение на това нашата свещена вяра ще се разпростре още по-нашироко, а заедно с нея и Вашата кралска власт и че тези, които злословят за експедицията, не са приятели на кралската корона

Още сега, преди да стигнат тези сведения до Ваши височества, изпращам губернатор на новооткритите земи, на които според моето твърдо убеждение се намира земният рай. Той ще отиде там с три добре въоръжени кораба, за да се запознае по-отблизо с тези земи и да открие всичко, което може да се намери по тия места

Изпращам на Ваши височества описанието и изображението на тази земя. Ваши височества ще решат какво да правим и ще ме уведомят за това. С помощта на Светата троица ще извършим всичко така, че да извлечете най-голяма полза и да останете най-доволни.

Deo gratias.

КРАТКО СЪДЪРЖАНИЕ И ИЗВАДКИ ОТ ДНЕВНИКА НА ТРЕТАТА ЕКСПЕДИЦИЯ

(направени от Бартоломе де Лас Касас)

Колумб пристигна на остров Порто Санто в четвъртък, 7 юни, и остана там да се запаси с дърва, вода и хранителни продукти. Присъствува на богослужението; завари острова във военно положение, всички жители бяха избягали с цялото си имущество, страхувайки се, че идват французи. Същата нощ отплава към остров Мадейра, който — както се казва по-горе — се намира на 12 или 15 левги по-нататък; пристигна там в неделя, на 10 юни. В града го посрещнаха радушно и тържествено, тъй като беше прекарал там известно време и го познаваха. Остана около шест дни, за да натовари дърва, вода и други необходими неща. Оттам потегли в събота, на 16 юни, и във вторник вече беше на остров Гомера.

От остров Гомера адмиралът реши да прати три от корабите си направо за остров Еспаньола, за да предадат новините, ако на самия него му се наложи да се забави по пътя, и да зарадват и ободрят християните, като им закарат припасите; и преди всичко за да зарадва братята си, аделантадо и дон Диего, които нетърпеливо чакаха вести от него. За капитан на единия кораб назначи Педро Араня, родом от Кордова, човек почтен и способен, брат на майката на дон Фернандо, по-малкия син на адмирала, и сродник на онзи Араня, който остана с 38 души в крепостта Навидад и когото адмиралът завари мъртъв, когато се върна там. Капитанът на втория кораб се наричаше Алонсо Санчес де Карвахал, рехидор[1] от град Баеса, благородник, ползващ се с всеобщо уважение. Третият кораб имаше за капитан Хуан Антонио Колумб, генуезчанин и роднина на адмирала, човек способен и разсъдлив, с когото Лас Касас неведнъж е разговарял.

Според обичая той им даде наставления и заръки всеки поред да изпълнява по една седмица задължението на водач на експедицията, като определя курса на корабите и запалва светлинния сигнал на кърмата, за да могат другите кораби да го виждат и да плават по начертания от водача път.

Заповяда им в продължение на 850 часа да се движат на югозапад, в резултат на което трябваше да стигнат до остров Доминика. Оттам трябваше да се насочат на запад-северозапад, за да доплават до остров Сан Хуан и да го заобиколят от южната страна, защото това беше най-късият път до Нова Изабела, която сега се нарича Санто Доминго. Като отминат остров Сан Хуан, да оставят на север Исла де Гатос и оттам да плават право към остров Еспаньола, до носа, на който той даде името Санто Рафаел, а сега се нарича Енганьо. Оттам да потеглят към Саона, която според него заедно с остров Еспаньола образува удобен залив. На 7 левги по-нататък се намира остров, който сега е известен под името Санта Каталина; от него има 25 левги до Нова Изабела, порт Санто Доминго. Нареди им навсякъде, където се наложи да спрат и да слязат на брега, за да се запасят с храна, да плащат за всичко, от което имат нужда, и дори и канибалите, за които казват, че се хранели с човешко месо, както и другите индианци, трябва да получат всичко, което поискат, и те на свой ред ще им дават всичко, каквото имат; а ако си послужат със сила, индианците ще избягат и навсякъде ще започнат размирици

В наставленията си добавя, че самият той се насочва към островите на Зелени нос, които древните според него наричали Гордагес, а други — Хесперидн. Плава в името на светата троица с намерение да се насочи на юг и да мине линията на екватора, а след това да обърне на запад, така че остров Еспаньола да остане на северозапад от него; иска да се убеди дали няма да открие острови и суша. „Нека господ бог — казва той — ме води и ме изведе до ползотворни резултати за службата към него, а също към краля и кралицата, нашите владетели, и за слава на християнството, защото мисля, че по този път още никой не е плавал и това море е съвсем непознато." Така завършват наставленията на адмирала. (...)

---

[1] Рехидор — изборен член на градска управа в Кастилия. *Бел пр*

Според Лас Касас Колумб отплавал от остров Сантяго на 4 юли

На това място адмиралът повтаря, че иска да плава на юг, защото възнамерява с подкрепата на пресветата троица до открие острови и земи, за да угоди на бог и на техни височества и цялото християнство да бъде доволно. Освен това той иска да разбере какво е имал предвид кралят на Португалия, когато каза, че на юг има континент, което предизвика спорове с кралете на Кастилия и в резултат на това беше постигнато съгласие кралят на Португалия да вземе земите от 370 левги западно от Азорските острови и Зелени нос по линията север-юг от полюс до полюс. Добавя, че крал дон Жоан е бил сигурен, че в тези граници ще намери прекрасни неща и земи

Посетиха го няколко видни личности от остров Сантяго Те твърдяха, че можело да се види остров на 12 левги югозападно от дел Фого, който е един от островите Кабо Верде, и че крал дон Жоан имал голямо желание да прати откривателска експедиция в югозападна посока; че били срещали лодки, които карали стоки от гвинейското крайбрежие на запад.

Тук адмиралът повтаря, като се обръща към кралете: „Нека този, който се явява в три лица, ме води със своята любов и милосърдие, за да му угодя и да доставя радост на Ваши височества и на цялото християнство, което с откриването на Индия си спечели такава известност в целия свят". (...)

В събота, на 14 юли, в часа, когато „Стражите" се намираха над дясното му рамо, а стрелката на компаса сочеше север на 7 градуса, той видя черни и бели фрегати, а това са птици, които никога не се отдалечават твърде много от сушата; затова твърди, че те са признак за близостта на земята. По време на това пътуване той получи артрит и страдаше от безсъние, но това не му пречеше да бди и да работи със същото усърдие и старателност. В неделя и понеделник видяха пак такива птици, както и лястовици, видяха също риби, наричани „ботос“, големи почти колкото едро теле и със сплескана глава.

На това място адмиралът между другото споменава, че в древността наричали Азорските острови Каситериди и че те се намират на границата на петия климат. В четвъртък, на 19 юли, беше толкова горещо, та на хората им се струваше, че ще изгорят заедно с корабите. (...)

В неделя, 22 юли, след пладне, когато времето се проясни, видяха безброй птици. Те летяха от запад и югозапад на североизток Казва, че това е безспорен признак за близостта на земята. Същото наблюдаваха в понеделник и през следващите дни. Един ден на кораба на адмирала кацна албатрос; на следния ден се появиха още, както и птици, наричани фаетони. (...)

„Всемогъщият бог винаги е бил милостив към мене и ето че по едно време морякът Алонсо Перес от Уелва, намиращ се на моя кораб, се качи на наблюдателния пункт и видя земя на 15 левги западно от нас. Най-напред се появиха три възвишения, или по-точно, планини“ (...)

„Господ бог в своето божествено всесилие направи така, че първото, което видяхме, бяха три хълма, искам да кажа, три планини, които се виждаха от пръв поглед Нека ме водят неговата всевишна мощ и благост, та и нему да угодя, и Ваши височества да останат доволни; защото е сигурно, че откриването на тази земя в тези краища е велико чудо, както и откритията при първата експедиция.“

Тук адмиралът се отклонява и изрежда заслугите си към кралете, а същевременно изразява горещото си желание винаги да им служи така, „а не както твърдяха от завист злите езици и клеветниците“. Оплаква се от горещината, от която изнемогвали, плавайки по този паралел; но когато следвайки избрания маршрут, се приближили до сушата, почувствувал, че от нея лъха свежест, която иде отручеите, реките и другите води, и това смекчава климата. Затова и португалците могат да плават чак до Гвинея, която се намира под линията на екватора, защото плават покрай брега, или както се казва, покрай земята. Добавя, че в момента се намира на същия паралел, на който добиват злато за краля на Португалия, и поради това вярва, че който изследва околността, ще намери ценни неща

Признава, че няма друг човек на земята, към когото бог да е бил толкова благосклонен, и го моли да му позволи да намери неща, с които да зарадва техни височества и цялото християнство А дори и тук да няма полезни неща, не бива да се пренебрегва очарованието на тези земи, толкова зелени и така гиздаво окитени дървета и палми, че превъзхождат градините на Валенция през май. Той казва самата истина и има право, когато по-нататък отново я подчертава. Отбелязва, че е същинско чудо това, дето кралете на Кастилия притежават земи тук, на 6 градуса от екватора, докато Изабела се намира на 24 градуса от тази линия (...)

В сряда, на 1 август, измина 5 левги на запад покрай брега Като доплаваха до един нос, закотвиха корабите и слязоха да налеят вода от изворите и реките Откриха човешки следи, риболовни принадлежности и стъпки на кози (това не са били кози, а други животни, твърде многобройни в тези земи). Казва, че видели алое и големи палми, а също и прекрасни земи, за което безкрай благодари на светата троица. Това са негови собствени думи По крайбрежието видял ниви и много селца; оттам на юг зърнал друг остров, който наглед имал 20 левги дължина. Би могъл спокойно да каже и 500 левги, защото това е бил континент, част от който се открила пред очите му и това го карало да мисли, че е остров; нарекъл го Исла Санта Тук казва, че не иска да отвлича индианци, за да не предизвика вълнения. От нос Галера до носа, при който се запасил с вода и който, ако не се лъжа, нарекъл Пунта де ла Плая, имало доста голямо разстояние в посока от изток на запад, а на цялото крайбрежие нямало никакъв пристан. Но земята била много добре обработена и населена, изобилствувала с води, а дърветата били много гъсти, най-красивите в света, и стигали до самия бряг

Адмиралът казва, че в четвъртък, на 2 август, тръгнал да търси пристан на остров Тринидад и стигнал до западния край на острова, издаден навътре в морето и наречен от него нос Аренал. По такъв начин той навлязъл вече в Баиа де ла Балиена, където рискувал да загуби всичките си кораби Както ще видим, той още не знаел, че отвсякъде го заобикаля суша. Този залив е колкото дивно красив, толкова и опасен поради огромната река, която се влива в него и се нарича Юяпари с ударение на последната сричка. Тази река идва от 300, а може и от 400 левги .. Тя носи огромна маса вода, особено през юли и август, т. е тъкмо когато се е намирал там адмиралът; това е дъждовен период както октомври или ноември в Кастилия. Тази водна маса се изтласква към морето, а то от своя страна се блъска в сушата; а понеже заливът от едната страна е затворен от континента, а от другата от остров Тринидад и е тесен за това стремително течение, от сблъсъка на водите се образува страхотен водовъртеж, много опасен за кораб, който се озове там ( )

Адмиралът каза, че макар и да живеят толкова близо до екватора, хората там не са черни, а по-скоро с канелен цвят, подобно на срещаните по-рано. Всички са добре сложени и ходят съвсем голи. Те са воини, носят косите си дълги като жените в Кастилия. Имат лъкове и стрели, завършващи от едната страна с пера, а от другата — с наконечник от остра кост, закривена като кука; имат също своеобразни щитове от дърво, каквито никога не са били виждани. Казва, че доколкото разбрал от техните знаци и жестове, те мислели, че адмиралът е дошъл от юг; това го навело на мисълта, че на юг трябва да има обширни земи; и има право, защото именно на юг се разстила този толкова голям континент. Казва, че климатът в тези места е мек, което се вижда и от цвета на кожата на жителите, от лъскавите им коси и гъстите дървета, срещани навсякъде Той изтъква, че когато се мине линията на 100 левги звпадно от Азорските острови в морето и в климата се забелязва същата промяна, за което често говори. Това е очевидно, казва той, защото близо до екватора на местата, където слънцето било в знака на Лъва, сутрин усещал хлад. Водата се носела на запад по-устремно, отколкото Гуадалкивир в Севиля. Морската вода се покачвала и спадала на 65 крачки, което значи повече, отколкото в Санлукар де Барамеда, така че можело да се спускат караки във водата. Казва, че течението е толкова силно, защото е притиснато между двата острова, Тринидад и този, който отначало нарече Санта, а после го прекръсти на Грасия. Плодовете там били също като в Еспаньола и климатът също така мек, намерили и много големи миди, риби, папагали колкото кокошки, според неговите думи. (...)

В неделя, на 5 август, той преплава 5 морски мили от нос Палурдос (най-крайната точка на Бока де Драгос), който е в източния край на остров Грасия. Видя цял низ от удобни заливи, толкова много, че почти цялото море представлява един залив, тъй като е заобиколено с острови и не се вълнува... Прати лодка на брега и там намериха риба, следи от огнища и хора, а също и една голяма отворена къща. Измина още 8 левги и навсякъде намираше удобни пристани.

Той казва, че тази част на остров Грасия е по-висока и вълнообразна, и сигурно е обитаема, защото цялата земя е обработена. Реките са много, във всяка долина и след всяка една миля се появява нова. Намериха много плодове, между които сочно грозде, превъзходни миробалани[1], някакъв сорт ябълки и други плодове с вид на портокали и сърцевина на смокини. Той казва, че рядко някога е опитвал по-сладка вода. Този остров има много заливи. Морската вода е сладка и възсолена като в Картаген; по-нататък казва, че е сладка като водата на Гуадалкивир в Севиля; причината е, че той е попадал в ивица морска вода, която е придавала възсолен вкус на речната.

В понеделник, на 6 август, той влезе на още 5 левги навътре в заливчето. Тутакси към каравелата, която беше най-близо до брега, тръгнаха члунове с четирима души в тях. Лоцманът на каравелата ги повика, като им даваше да разберат, че би искал да отиде с тях на сушата; но като слезе от кораба, той започна умишлено да скача в лодките и като ги преобърна по този начин, хвана хората и ги заведе при адмирала. Адмирвлът казва, че по цвят на кожата те са като другите индианци, на някои косите са дълги, а други ги носят като нас; но за разлика от Еспаньола и други места тук никой не си ги бръсне. Мъжкият им член е превързан и покрит, а жените ходят голи, както са се родили.

---

[1] Растения, съдържащи дъбилни вещества.

„Щом доведоха индианците при мене — казва адмиралът, — аз им раздадох звънчета, стъклени мъниста и захар и ги отпратих на сушата, където се насъбра цяла тълпа, веднага щом чуха за добрия прием, всички пожелаха да дойдат на корабите. Пристигнаха много от тези, които имаха лодки; посрещнахме ги добре, говорехме им любезно и им раздавахме предмети, на които те се радваха." Адмиралът им задавал въпроси и те отговаряли, но не могли да се разберат. Те донесли хляб и вода и някакво зеленикаво питие, подобно на вино. Душели въздуха, за да усетят миризмата на хората, а преди да се качат на лодките и корабите, си доближавали носовете да ги помиришат. Те са добре въоръжени с лъкове, стрели и щитове и почти всички стрели са напоени с отрова.

В сряда, 7 август, безброй индианци се стекоха по суша и море. Всички носеха хляб и царевица, други храни и стомни с напитки. Имаше напитки, бели като мляко с вкус на вино, зелени и тъмни на цвят; адмиралът смята, че всички те са били направени от плодове. Всички имали лъкове и отровни стрели и оръжието им било в добро състояние. Никак не ги интересували лъскавите стъкълца, но давали мило и драго за звънчета и не искали нищо друго. Проявявали интерес и към месинга и се натискали даже за каква да е катарама от колан. Адмиралът разказва, че щом им дадели нещо испанско, първо започвали да душат предмета от всички страни. Донесли два или три вида папагали, особено едни много големи с дълги опашки, каквито се срещат на остров Гваделупа. Носели и пъстри памучни кърпи, прекрасно извезани и изтъкани; те почти не се различавали от тези, които докарват от Гвинея и от реките на Сиера Леоне; но адмиралът казва, че не може да съществува размяна между толкова отдалечени страни, тъй като до там има повече от 800 левги. По-нататък казва, че те му напомнят мавританските забрадки. Казва, че му се искало да улови около половин дузина индианци и да ги вземе със себе си, но не успял да направи това, тъй като привечер всички отплавали На другия ден, във вторник, 8 август, до каравелата се приближил един члун с 12 души и всички били заловени и заведени на кораба на адмирала, който избрал шестима от тях, а останалите пуснал (...)

Като стигна до мястото, което заради хубостта му нарече Хардинес, видя там безброй много къщи и хора; тези, които бе задържал, му казаха, че там хората ходят облечени и това го накара да се замисли; към кораба се приближиха множество члунове Това са негови собствени думи.

Сред хората, които днес се качиха на корабите, някои носеха на гърдите си златни листа. Един от уловените индианци съобщи, че в околността има много злато и от него правят големи огледала.

След пладне дойдоха много от околните жители и мнозина измежду тях носеха на гърдите си златни подкови Изглежда, че те ги ценяха много, но биха дали всичко за звънчетата, само че те вече се привършиха. Учудващо е, че един толкова предвидлив човек като адмирала, тръгнал да прави открития, не се е бил запасил с достатъчно предмети за размяна. Все пак той се сдобил с малко злато, но то не било хубаво, може да се каже, само позлата. От жестовете им подразбирал, че там има острови, богати на злато, но жителите им били канибали. Адмиралът добавя, че според него индианците са му говорели за канибали поради неприязнените си отношения с тях, а може би и защото не са искали християните да си заминат и са се стремели да ги задържат за цял живот. Християните видели индианец, който носел златна буца колкото ябълка

Друг път доплавали много члунове, пълни с хора, всички носели злато, различни огърлици и бисери. Косите им били вързани с кърпи и това изглеждало много красиво. Завалели дъждове и вече не идвали толкова много хора Дошли няколко жени, които носели на ръцете си гривни от малки топчета; някои от тези топчета били перли, но не оцветени като на остров Бабуека Той взел няколко, за да ги изпрати на техни височества.

Адмиралът разпитвал индианците къде ги намират или ловят. Показвали му мидите, в които ги намирали, и разказвали — което било лесно за разбиране, — че ги има на запад от острова. Те казвали истината, защото на 25 или 30 левги западно се намира остров Кубагуа[1], за който ще стане дума по-късно и край който ловят бисери.

Адмиралът казва, че тази земя безспорно е остров, защото така му казвали индианците, от което може да се направи изводът, че той не ги е разбирал. Оттам видял друг остров, разположен на юг, и го нарекъл Изабела; неговото крайбрежие има посока от югоизток на север. По-нататък имало още един, който той нарекъл Трамонтана; островът бил красив, планински, крайбрежието било обърнато от север към юг, той изглеждал много голям. А всичко това не е било нищо друго освен един континент Пленниците-индианци казвали — или по-скоро той си мислел, че ги разбира, — че на тези острови живеят канибали и че там има много злато. А бисери ловели в северозападната част на Пария и оттам били донесени тези, които подарили на адмирала Той казва, че морската вода била сладка и мътна като водата на реката в Севиля. Искало му се да посети тези острови, но не можел да се отклонява от пътя, защото бързал да закара на сигурно място припасите за християните на остров Еспаньола, които той набавил с толкова усилия и трудности; а понеже това му е била голяма болка на душата, той често повтаря тази подробност за припасите. Смята, „че на тези острови, които видях, трябва да има много ценни неща, защото всички са планински, обширни, имат прекрасни поля и долини, изобилстват с води, добре са обработени и населени, а жителите им, ако се съди по тяхното държане, са много гостолюбиви". Това са собствени думи на адмирала.

На това място той добавя още, че ако е истина това, което твърди Плиний — че бисерите се раждат от росата, която пада в отворените миди, — има предостатъчно основания да се срещат в изобилие в тази област Действително там росата е много обилна, а мидите са многобройни и големи. Там няма бури и морето е спокойно, което се вижда дори от това, че дърветата растат на самия бряг (особено пък един вид дървета, които на остров Еспаньола се наричат „манглес"[1] и чиито корени се разрастват под водата). Всеки клон на тези дървета, потопен във водата, е покрит с безброй раковини и като издърпаш клона, виждаш полепените миди.

---

[1] Остров при северното крайбрежие на Венецуела.

(Тук адмиралът изброява много носове и острови, както и имената, които им е дал. В този случай, а също и при другите подробности в неговия дневник на пътешествието си личи, че той не е испанец, защото не знае точното значение на испанските думи, нито пък техния изговор.) (...)

В желанието си да излезе от залив де ла Балнена, където бил затворен между континента и остров Тринидад, той се насочил на запад покрай бреговете на сушата, която нарекъл Грасия. Когато стигнал до Пунта Сека (за която не казва къде се намира), измерил само три сажена дълбочина. (...)

Много му се искало да открие тайнствената причина, поради която в един толкова просторен залив с дължина най-малко 40 левги и широчина 26 левги водата е сладка. Това му се струвало изумително и неестествено. Искал също да разбере какво се крие в тези земи, защото смятал за невъзможно тук и изобщо в Индия да няма ценни неща, особено пък след като имал доказателство, че тук се срещат злато и бисери, а благодарение на многобройните сведения, получени от жителите, лесно можел да проучи какви неща и богатства се намират в тези земи. Но припасите, които карал за хората, останали на остров Еспаньола, и за онези, които трябвало да добиват злато в рудниците, започвали да се развалят, а понеже се сдобил с тях с цената на големи мъки, не можел да се бави повече Казва, че ако имал надежда, че скоро ще получи други, би зарязал всичко, за да открива нови земи и да ги опознава добре. Накрая решил да потегли за остров

---

[1] Мангрови дървета.

Еспаньола и да прати пари в Кастилия, за да докарат продукти и платени хора. Жадувал по-скоро да изпрати брат си, аделантадо, да направи нови открития и да намери важни неща (а е бил сигурен, че там има такива) в угода на бога и на кралете. Ето какво казва:

„Нека господ бог ме води в своето милосърдие и ме поучи кои неща ще бъдат полезни нему и на техни височества. Няма съмнение, че тези неща съществуват и откриването им е много благородно, кралско дело, достойно за такива велики князе и би било дълбоко погрешно да се даде вяра на твърденията на онези, които злословят по адрес на това начинание; напротив, те трябва да бъдат презрени. Наистина не е имало друг владетел, когото господ бог да е обсипал с такава благодат и да е увенчал трона и кралството му с такава голяма победа и с такава велика слава, и няма друга като тази страна, която би могла да принесе по-голяма полза на бога, а на жителите на Испания — поголеми богатства и облаги, защото е доказано, че тук има несметно количество най-ценни неща. И макар че засега всичко това не може да се види, казвам, ще дойде ден, когато то ослепително ще блесне, а тези, които говорят лошо за него пред техни височества, ще бъдат дълбоко посрамени. Дори и да трябва да се изразходва нещо, то се прави за най-благородното и най-важното дело, което някога се е изправяло пред някой владетел, и не е възможно да се прекъсне такова начинание, а трябва да се продължава, като му се оказва подкрепа и необходимото насърчение. Та нали кралете на Португалия имаха смелостта да пръскат пари и да жертвуват живота на хората си в Гвинея в продължение на четири или пет години, преди това да им донесе някаква полза; а оттогава бог им даде злато и печалби. Защото, ако пресметнем броя на жителите на Португалия, както и на тези, които дадоха живота си за покоряването на Гвинея, ще се убедим, че те са повече от половината население на кралството.

Ако в Испания се определи годишна квота за разходите на нашето начинание, това ще бъде очевиден довод за великодушие; нека Ваши височества се замислят върху това, тъй като не биха могли да оставят нищо по-велико на потомството. Доколкото ми е известно от съчиненията и разказите, Кастилия досега не е имала владетел, който някога да е завладял територии извън пределите на Испания, а Ваши височества сега придобиха толкова обширни земи, че те образуват нов свят и от тях след време християнството ще бъде много доволно, а нашата вяра ще се разпространи още по-надалеч

Казвам всичко това с най-чисти намерения, воден от желанието Ваши височества да станат най-могъщите владетели на земята, искам да кажа — владетели на цялата земя, и всичко това в служба и угода на светата троица, та след залеза на земните Ви дни да се радвате на велика слава в рая И съвсем не се стремя към това за своя лична корист и вярвам, че всемогъщият бог скоро ще разкрие пред Ваши височества как стои работата наистина и какви са моите желания " (...)

Адмиралът излезе от много удобния залив, който нарече Пуерто де Гатос, разположен в теснина, където се намират две островчета, Каракол и Делфин, между нос Палурдос и нос Бото Беше неделя, 12 август. Хвърли котва близо до този залив, та на другата сутрин да мине през теснината. Недалеч откри друг залив и прати лодка да го измери. Той беше много добър. Там намериха няколко рибарски хижи и чудесна вода в изобилие, нарече го Пуерто де Гатос Казва, че на сушата видели храсти. По крайбрежието намерили безброй стриди, полепени по клоните на дърветата, растящи на брега, те били разтворени, за да поемат росата, падаща от листата (..)

Като влезе в споменатата теснина между 9 и 10 часа, видя голямо стълкновение между сладката вода, която напираше да излезе в открито море, и солената вода, която нахлуваше в залива. Този сблъсък беше толкова силен и страхотен, че водата се издигаше като планински хребет. Освен това двете борещи се течения шумяха и бучаха по цялото протежение от изток на запад и образуваха водовъртежи. Мислеха, че са загубени, както в Бока де Сиерпе, когато влязоха в залива при нос Аренал. Но този път опасността беше значително по-голяма, защото вятърът, с който разчитаха да излязат, изведнъж спря. Искаха да пуснат котва, за да не ги сполети нещо още по-лошо, при все че това беше рисковано поради насрещните течения, но котвата не стигна дъното, тъй като морето там беше много дълбоко А понеже нямаше никакъв вятър, те се бояха, че някое от теченията на сладката или солената вода ще ги хвърли върху скалите и тогава вече за тях няма да има никакво спасение. Казват (ала не намерих записка от адмирала за разлика от всичко друго дотук, което е излязло изпод неговото перо), че адмиралът рекъл тогава, че ако оцелеят, могат да кажат, че са се измъкнали от пастта на смока и така се родило името на тая теснина.

По ред причини адмиралът искаше колкото може по-скоро да се добере до остров Еспаньола. Първата беше, че жадуваше да научи какво е станало на острова, откакто го бе напуснал; изглежда, че той предчувствуваше размириците и злините, причинени на целия остров и на неговите братя от бунта на Франциско Ролдан. Втората беше, че искаше по-бързо да прати брат си аделантадо с три кораба да довърши току-що започнатото от него изследване на континента. Третата причина, която караше адмирала да бърза към острова, беше, че храната се разваляше и отиваше нахалос, а той знаеше колко е нужна тя за изхранването на онези, които се намираха там. Той оплаква тези загуби и подчертава, че набавил тези припаси с цената на най-големи мъки и усилия, добавя, че ако ги загуби, няма надежда да се сдобие с други поради силната съпротива, оказвана му от кралските съветници, а тези хора — добавя той, — които злословеха за начинанието, не са приятели на Ваши височества и не желаят да се увенчаете с най-голяма слава. Разходите не са толкова големи, че дори и да не се възстановят незабавно, не бива да се поставят под контрол, защото това е богоугодно дело, което разнася святото божие име в незнайни земи. Освен това с него те биха могли да се прославят повече от всеки друг владетел както в духовните, така и в земните работи.

Адмиралът добавя още· „За тази цел би могло спокойно да се предназначи доходът от някое добро епископство или архиепископство, а още по-добре — рентата от най-хубавото имение в Испания, където ги има толкова много и където не се намери нито един свещеник, който като чу, че тук живеят безброй народи, да се съгласи да изпрати учени от него и способни хора, любещи Христа́, за да се опитат да въведат в лоното на християнската вяра тези народи или поне да положат крайъгълния камък на покръстването. Що се отнася до разходите, аз съм убеден, че ако бог е рекъл, в скоро време ще мога да изпратя благата, придобити тук."

Четвъртата причина, за да се върне на острова и да не се бави за нови открития (което всъщност, според неговите думи, е било върховното му желание), беше фактът, че моряците не бяха подготвени за открития. Казва, че в Кастилия не се осмелил да им каже, че възнамерява да извърши откривателско пътешествие, защото не искал да създава нови усложнения и да моли за възнаграждения, които биха надхвърлили отпуснатата му сума. Казва също, че хората му били много уморени. Петата причина беше, че корабите, с които разполагаше, бяха твърде големи за откривателско плаване: тонажът на единия беше повече от сто бъчви, а на другия — седемдесет, докато за открития са необходими кораби с по-малък тонаж; тъкмо защото корабът, с който извърши първата експедиция, беше прекалено голям, той го загуби при Навидад в държавата на крал Гуаканагари. Шестата причина, която най-вече го принуждаваше да се откаже от откритията и да се насочи към острова, беше това, че той почти напълно загуби зрението си поради постоянните безсънни бдения. На това място той пише: „Дано господ ми върне зрението, защото той добре знае, че понасям всички тези мъки не за да трупам съкровища или да откривам за себе си — та нали зная, че всичко, което се върши на този свят, е суета, ако не се прави в служба на бога и за негова слава, а бог не иска от нас да трупаме съкровища и титли, нито пък други неща, от които се ползваме на този свят и които обичаме повече от нещата, способни да ни донесат избавление". Това са собствените му думи...

И така, като реши да плава колкото може по-бързо към този остров, в сряда, 15 август, на Успение богородично след изгрев слънце той вдигна котва от мястото, където се беше прислонил. Изглежда, че тогава се е намирал навътре в малкия залив, образуван от остров Маргарита, островчето и континента, и се е насочил към острова. По време на плаването виждал добре остров Маргарита и околните островчета; колкото повече се отдалечавал, толкова по-ясно се откроявали планините на континента. Този ден от изгрев до залез слънце изминал 63 левги благодарение на силните течения и благоприятните ветрове. (..)

„Склонен съм да вярвам в разказите на многобройните индианци-канибали, които взех в плен на различни места Те казват, че континентът се намира на юг от тяхната земя, а когато ми говореха това, аз бях на остров Гваделупа Същото чувах и от жителите на остров Санта Крус и на Сан Хуан, те добавяха, че там има много злато. А Ваши височества знаят, че до неотдавна не бяха известни други земи освен описаните от Птолемей; но мое време никой не е дръзвал да мисли, че от Испания може да се отиде по море до Индия. Затова именно трябваше да загубя седем години, обяснявайки това във Вашия двор пред многобройните екзаминатори; накрая единствено благодарение на Вашето великолепие можах да пристъпя към делото, въпреки възраженията на всички противници на това начинание. Сега истината излезе наяве, а след някое време ще я видим още по-ясно А ако тази земя е континент, то е нещо, достойно за почуда, и ще бъде такова за всички учени; защото никога не е виждана такава голяма река, която на цели 48 левги превръща солената вода на морето в сладка.“ (.)

Той отново препоръчва на кралете да отдадат на това начинание цялото значение, което заслужава, защото то им доказа, че на тези острови има злато, и бяха открити много рудници; но златото трябва да се добива с умение, обмисляне и с усилена работа, тъй като и желязото, дето се среща много по-често, и то не се добива без труд Казва, че им предал грудки с тегло 20 унции, както и много други предмети и че там, където се намират подобни неща, трябва да има още много други.

Казва също, че е предал на техни височества късчета самородна мед с общо тегло 6 ароба, мостри от индиго, червен восък, амбра, памук, чер пипер, канела, багрилно дърво в неизмеримо количество, сторакс[1], бяло и жълто сандалово дърво, лен, алое, имбир, тамян, различни видове миробалани, изящни бели перли, а също и червени, за които Марко Поло казва, че са по-ценни от белите; това може да е било вярно за някои тамошни области, както е в случая с раковините от Канарските острови, които се продават толкова скъпо в португалския град Мина. „Видях и зная, че там и има и други неща в несметни количества. За подправките не се впускам в подробности, защото ще трябва да пиша много". Това са собствените думи на адмирала

---

[1] Вид смола

ПИСМА ДО КРАЛЕТЕ

I

(6 септември 1498 г)

Оттук би могло да се изпратят в името на светата троица толкова роби, колкото могат да бъдат продадени, а също и дърво за добиване на багрила. А ако сведенията, с които разполагам, са достоверни, би могло да се продадат 4 хиляди роби, което може да донесе 20 милиона и дори повече. А от друга страна, 4 хиляди центнера багрилно дърво биха дали приблизително пак толкова; разходите изчислявам на 6 милиона. Така че, смятано грубо, ако сполучим, от това можем да извлечем 40 милиона.

Съображенията, които ми изтъкват, изглеждат основателни; защото има нужда от роби в Кастилия, Португалия, Арагона, Италия, Сицилия, а също на островите на Португалия и Арагона и на Канарските острови. От друга страна, ми се струва, че вече не докарват толкова много от Гвинея; а дори и да докарват, според това, което виждаме, един роб оттук струва колкото три тамошни. Самият аз напоследък бях на островите на Зелени нос, чиито жители водят оживена търговия с роби и непрекъснато пращат кораби, за да си ги доставят, което за тях е лесно, защото са на две крачки; и въпреки това там даваха по 8 хиляди мараведи и за най-негодния роб. Както казах, тези оттук си струват труда, а онези не заслужават и един поглед да им хвърлиш.

Що се отнася до багрилното дърво, казват ми, че то се търси много в Кастилия, Арагона, Генуа и Венеция и особено във Франция, Фландрия и Англия. Така че от тези две стоки според пресмятанията може да се извлекат 40 милиона. Единственият проблем са необходимите за това кораби, които да идват до тук; ала мисля, че с божия помощ и те няма да ни липсват, стига веднъж да се решат да предприемат такова изгодно пътуване... Така че тук има роби и багрилно дърво като жива материя, а има дори и злато и дано този, който ни го показа, благоволи да ни го даде, когато му дойде времето. ..

За да се получат доходите, за които споменах, трябва само да пристигнат тук много кораби и да вземат въпросните неща. Мисля впрочем, че скоро ще се явят желаещи моряци Още сега шкиперите и моряците от петте кораба ще им разкажат, че всички те са заминали оттук богати и имат намерение да се върнат, за да натоварят роби, по 1500 мараведи на глава, като възнаграждението си ще получат от първата квота, реализирана при продажбата Вярно, че сега мнозина от индианците умират, но няма винаги да е така В началото и с негрите, и с канарските жители беше същото, а тези имат значително по-голяма стойност и ако някой оцелее, неговият господар не би го продал за нищо на света ..

II

(октомври 1498 г.)

Тук имаме голяма нужда от няколко благочестиви свещеници, и то не толкова за поучаване на индианците, колкото, за да издигнем собствената си религиозност; защото вече възприехме техните нрави и дори ги надминахме Трябва ни и някакъв служител, опитен в съдебните въпроси, защото ми се струва, че без кралски съдия духовниците няма да постигнат големи успехи

Не след дълго тук населението значително ще порасне, защото земята ражда в изобилие всякакви продукти и особено е богата на хляб и месо. Има толкова много индиански хляб, че просто да се чудиш; а нашите хора смятат, че той им понася по-добре от пшеничения. Колкото до месото, тук има безброй свине и птици; въди се и едно животно, което прилича на заек, но месото му е значително по-вкусно и го има в такова изобилие, че един слуга-индианец с куче донася на господаря си от петнадесет до двадесет парчета на ден.

Така че тук ни липсват само вино и дрехи. Във всяко друго отношение тази страна е истински рог на изобилието и всеки от нашите хора, бил той добър или лош, има на свое разположение по двама или трима индианци и кучета за лов; и макар че не подобава да се говори за това, имат жени за чудо и приказ. Много съм недоволен от тези обичаи, както и от навика да се яде месо в събота, и от много други пороци, неприсъщи на добрите християни. Поради всички тези причини тук са много необходими няколко благочестиви монаси по-скоро за да поправят нашата вяра, отколкото за да поучават индианците. Аз за жалост не ще мога да накажа виновните за наказание на всички, преди да получа подкрепления от страната — по 50 или 60 души с всяка експедиция. В замяна всеки път ще изпращам по толкова мързеливи и непокорни, както правя и сега; това е най-лекото наказание, което мога да им наложа и което най-малко тежи на съвестта ми.

Винаги съм се страхувал, че противникът на нашата свещена вяра ще доведе до опропастяването на това велико дело, защото с всички сили се е заел с това По-рано, по време на откритията, той така се противопоставяше на цялата дейност, че всички, които разглеждаха този проект, го вземаха за най-обикновена шега. След това имаше хора, които пристигнаха тук с мене и по-късно лъжесвидетелствуваха против мен и против цялото начинание последния път се опитваха да ни забавят и с всички средства да попречат на заминаването ми Освен това клеветниците не преставаха да плашат Ваши височества с изгледите за предстоящите разходи, ала те още сега можеха да бъдат незначителни и почти никакви и в края на краищата ще бъдат такива, ако е рекъл господ, който има всемогъща власт над това и над целия свят изобщо. Той именно ще ни доведе до целта, по пътя към която повери началото в наши ръце, а добре се вижда, че той подкрепя начинанието и му позволява да се развива. Без съмнение, ако се проследи станалото тук, би могло да се каже това, което се говори за народа на Израил. Бих могъл да отговоря на всичко, което беше изтъкнато против делото; ала смятам, че не е потребно, защото много пъти подробно съм писал за това, описвайки — както правя днес — земята, с която бог сподоби Ваши височества тъкмо по време на последната експедиция. Има сериозни основания да се вярва, че тя е безкрайна, и от нея, както и от тукашната земя ще бъдем много доволни и трябва да благодарим на небето, а същевременно да възненавидим онези, които говорят против влагането на пари в тази земя, защото те не са приятели на Вашата кралска корона.

Наистина тук не става дума само за многобройните души, които, както може да се очаква, вече са по пътя към спасението благодарение на заслугите на Ваши височества, при все че това именно е най-ценното нещо, донесено от експедицията (защото си мисля за преходността на нещата от този свят, които не заслужават внимание, тъй като бог се гнуси от тях). Дори и да отминем това, бих искал да ми отговорят на въпроса: кой е чел някъде в историята на гърците и римляните за някого, който на толкова малка цена да е разширил владенията си толкова много и бързо, както Ваши височества увеличиха своите в Испания и Индия. Самият остров има в обиколка повече от 700 левги. А към това трябва да се добавят Ямайка с нейните 700 острова и голяма част от континента, отлично известен или поне познаван от древните[1], както твърдят завистниците и глупците, след това множеството големи острови оттук чак до Кастилия и най-сетне този остров, който е толкова обширен и за който, мисля, с възхита и радост ще говори цялото християнство.

Ще се намери ли тогава разумен човек, който да твърди, че напразно са били похарчени парите и че не бива да се дават повече, ако се наложи? По какъв друг начин великите владетели биха могли да се прославят повече както в земните, така и в духовните дела? Аз съм изумен и излизам от кожата си, като слушам подобни неща и като виждам, че се пренебрегват всички тези работи И нека никой не казва, че Ваши височества трябва да обръщат внимание само на златото, среброто и на другите ценни предмети. Дълг е да се продължава това бляскаво и благородно начинание, което ще послужи на бога и ще направи благати и наследниците на Ваши височества, и техните поданици. Ваши височества добре ще обмислят това, защото според мен тукашните работи са значително по-важни за Вас от всичко, което става във Франция и Италия. Умолявам Ви, Ваши височества, съгласете се тези хора година или две да се възползват малко, докато начинанието придобие окончателната форма, към която върви сега; всички моряци и почти всички хора, които служат на острова, наистина са много доволни. Току-що оттук заминаха двама-трима капитани, които обявиха, че се задължават да внасят по 1500 мараведи по сметката на лицата, които им доставят роби; те се задължиха да хранят и превозват робите и да изплатят дължимото от сумата, получена при продажбата.

---

[1] Колумб е продължавал да мисли, че се намира край източните брегове на Азия.

Всички бяха доволни; от своя страна аз санкционирах и обещах да доставя товар на търговците; така че на връщане те ще ни докарат хранителни продукти и неща, от които имаме нужда. По този начин ще може да се съживи тази работа, която сега слабо се развива; защото хората не искат да служат, индианците не искат да плащат данък поради всичко станало в мое отсъствие. Аделантадо не е могъл да постъпи по-добре, защото не е имало на кого да се опре; всички само се оплаквали и проклинали, като казвали, че са минали пет години, откакто са тук, а не са спечелили и толкова, колкото да си купят една риза. Сега започват да гледат с по-голямо доверие и да разбират, че не лъжа, когато казвам, че скоро ще получат заплата и тя ще им се дава и занапред. Умолявам Ви, Ваши височества, заповядайте на лицата, които се занимават с тези работи в Севиля, да не правят наопаки и да не се мъчат да пречат. Бих постигнал значително по-голям успех, ако имах щастието да държа връзка с едно лице, което да съсредоточи в ръцете си цялата работа и да я върши от сърце или поне да не упорствува, да не се опитва да вреди и да говори лошо за делото, подкрепяйки тези, които постъпват по подобен начин, и преследвайки другите, които говорят добре за работата. Известно е, че след бога единичко доброто мнение решава съдбата на работата, мене като злощастен чужденец, комуто всички завиждат, ме обвиниха, че зле съм избрал мястото за основаване на града, че се отнасям лошо с хората и много други неща. Ала хората се убедиха, че е било тъкмо наопаки и че онези в злобата си необмислено са разпространявали такива слухове само за да ми навредят, което и сега вече ясно проличава в много отношения.

III

(май 1499 г.)

Когато пристигнах с всички хора и пълномощия, които ми дадоха Ваши височества, той[1] промени предишните си намерения и започна да разгласява това. Исках да предприема стъпки против него, но осъзнах, че повечето хора, които го придружаваха, са на негова страна; това бяха работниците, които наех, за да им дам работа, а оня Ролдан и другарите му, както и всички други негови привърженици намерили начин да ги придумат да се присъединят към тях, като им обещали, че няма да работят и ще бъдат напълно свободни; обещали им също, че ще имат храна до насита и жени, а главното, че ще имат пълна свобода да вършат каквото им се харесва

Така че бях принуден да отстъпя и в края на кранщата успях да се спогодя с тях, като им дадох две от трите каравели, с които аделантадо трябваше да потегли на откривателски поход и които бяха готови за заминаване. Трябваше да им обещая, че ще поръчителствувам пред Ваши височества, че са служили добре, за да могат да си получат заплатата, а също обещах и много други неща, доста неуместни Трябваше да му предам всичко това на другия край на острова, откъм западната страна, където се беше укрепил. Откакто пристигнах досега, т. е. до май 1499 г., той не е престанал да ми досажда; още не е заминал, а държи корабите и всеки ден върши грабежи и нападения. Дано бог ме чуе и това да свърши добре.

---

[1] Франциско Ролдан.

Най-достойни князе, когато пристигнах тук, докарах голям брой хора за покоряването на тези земи. Всички ме молеха да ги взема, като обещаваха да служат вярно и по-добре от когото и да било; но по-късно се оказа тъкмо обратното. Наистина те идваха само поради надеждата, че тук — както се мълвеше — с лопати ще ринат злато и подправки. Сигурно са си въобразявали, че подправките ги чакат вече опаковани, наредени на брега и те само ще ги хвърлят в корабите — толкова са били заслепени в алчността си. И през ум не им беше минало, че макар и да има злато, и то като другите метали се добива в рудниците, а подправките — от дърветата; така че за да се добие злато, първо трябва да се копае земята и трябва да се берат и да се консервират растенията, за да се получат подправки.

Още в Севиля ги поучавах доста, защото желаещите да заминат бяха много и аз добре знаех намеренията им, така че имаше нужда от такива разяснения; същевременно прекалено добре знаех с какъв тежък труд се нагърбват тези, които отиват да колонизират далечни и непознати земи. На всичко това те отговаряха, че тъкмо за това искат да заминат там, а също и за да се прославят. В действителност излезе тъкмо обратното, както вече казах; щом пристигнаха тук и видяха, че съм казал истината и че няма особени изгледи да наситят лакомията си, те поискаха веднага да се върнат обратно, без да са опитали да разберат възможно ли е да се добие и овладее всичко това. А понеже не се подчиних на тяхното искане, те ме намразиха, без да имат основание. Взех ги единствено по тяхно настояване и то след като недвусмислено им обясних, че идвам тук да завладявам, а не за да се връщам веднага, защото аз съм врял и кипял и си давах сметка какви помисли таят. Другата причина, поради която ме намразиха, беше това, че не им разрешавах да навлизат във вътрешността на страната поотделно или по двама-трима. Индианците се възползваха от това и убиха не един човек, отлъчил се от групата; биха убили още повече, ако не бях пресякъл това и без съмнение тяхната дързост можеше да отиде толкова далеч, че иа бърза ръка щяха да ме прогонят от тази земя, ако не ми бе помогнал бог.

Дълбоко съм угрижен от това, а също и от обстоятелството, че трябва да им доставям храна. Намират се такива, които в Кастилия не са имали с какво да изхранят един ратай, а тук искат да имат по шест или седем души на свое разположение и за тях аз трябва да плащам от собствената си кесия. Много други са дошли без установена заплата — най-малко четвърт от тях бяха скрити в трюмовете на корабите — и аз трябваше да се грижа за тях, както и за другите. Така че християните ме тормозят много повече от индианците и не мога да си отдъхна до ден днешен; напротив, щом от едната страна ми поолекне, тозчас се удвояват грижите от другата страна.

Удвоиха се по вина на тоя неблагодарник Ролдан, в когото се излъгах, макар че е живял в дома ми, а също и в останалите, които се сдружиха с него и с които аз се отнасях толкова добре. На тоя Ролдан, дето нямаше нищо, няколко дни след пристигането му дадох възможност да се сдобие с един милион мараведи; а на тези, които наскоро дойдоха от Кастилия, дадох пари и добра прислуга. Те именно са причината за моите главоболия. От друга страна, моя утеха са онези, които обработват земята и вече прибират богата реколта. Те опознаха страната и нейните възможности и започнаха да оценяват хубостта и плодородието ѝ противно на това, което се разгласяваше досега; защото мисля, че няма на света по благодатна земя за безделниците, а още повече за онези, които искат да съберат имот, но на това ще се спра по-късно, за да не се отклонявам от темата.

И така тези наши хора дойдоха тук и забелязаха, че не ще могат да задоволят алчността си, която беше така ненаситна, та съм си мислел, а и сега съм убеден, че заради нея бог не ни позволи да открием злато и други блага. Веднага след пристигането си направих опит с индианци, за да проверя какво количество злато могат да съберат. Установих, че онези от тях, които залагаха най-много, за четири дни успяваха да съберат по една и половина унции. Поради това поисках от всички жители на провинция Сибао мъжете и жените от 14 до 60 години да ми донасят на всеки три месеца по толкова злато и те с готовност се съгласиха — това е данък, който събирах редовно до завръщането си в Кастилия

Мисля, че алчността провали всичко това; ала убеден съм, че бог в своето милосърдие не ще ни прндиря за греховете, но когато удари часът, ще ни го върне с лихвите. И така нашите хора, виждайки, че замислите им не могат да се изпълнят, както им се иска на тях, мислеха само как да се върнат в Испания. Щом се явеше експедиция, аз им осигурявах места. Но за жалост, въпреки моите усилия и благосклонност, едва пристигнали, те ме представяха за по-лош от поганец, без да се обосновават с каквото и да било, позовавайки се на хиляди измислици, и последиците от това още продължават. Бог, който знае моите намерения и истината, пак ще ме спаси, както е правил досега; защото до ден днешен никой от тези, които се опълчваха против мене, не е избягнал неговото наказание. Затуй предпочитам нему да оставя всичките си неволи, а той ще се погрижи за мен.

Там разказвали, че съм основал града на най-лошото място на острова: напротив, по мнението на тукашните индианци то е най-хубавото. Тези, които разправят това, най-често не са излезли никога на повече от един изстрел от бомбарда извън крепостните стени, така че наистина не зная как могат да свидетелствуват за това.

Разправяли наляво и дясно, че тук хората умират от жажда: а от града до реката има не повече, отколкото от църквата „Св. Мария" до реката в Севиля.

Казвали, че мястото е много нездравословно, а е тъкмо обратното, цялата тази земя е най-здравословната, с най-изобилни води и най-мекия климат в света. Това е естествено, защото се намира на същия паралел и на същото разстояние от екватора, както и Канарските острови. Те приличат на този по положението си, но не и по плодородие. Канарските острови — това са предимно сухи планини, много високи, без вода и без плодове, без зелени растения. Мъдреците са ги възхвалявали заради благодатния климат, ведрото небе и разположението им на споменатото разстояние от екватора. Остров Еспаньола е много голям, защото по обиколка превишава Испания. Пълен е с долини, плодородни полета, гори и планини, големи реки, потоци и заливи, както може да се убедите от картата, която прилагам

Населението е много трудолюбиво и аз съм убеден, че няма по-хубава земя от тази.

Казвали, че няма храна: има месо, хляб, риба и много други неща за ядене в такова изобилие, че докараните тук работници не се нуждаят от заплата, а сами се прехранват заедно с индианците, които им слугуват. Това се вижда от случая със самия Ролдан, който повече от една година живее в полето заедно със 120 души и с придружаващите го 500 индианци и всички те намират храна в изобилие Говорели, че съм взел добитъка на тези, които го докарали, но тук никой не е докарвал нищо. Само аз имах 8 свине за разплод, които поверих на няколко души; но понеже те искаха да се върнат в Кастилия и ги колеха, преди да заминат, аз им забраних това, за да ги разплодя тук, толкова повече че те не бяха техни. Благодарение на това сега тук имаме толкова много свине и всичко това е приплод от първите, които докарах с корабите и ги хранех на своя сметка, като се изключат парите за купуването им на остров Гомера, където платихме за тях по 70 мараведи

Разправяли, че земята Изабела, където се намира градът, е ялова и не ражда жито: а ние прибрахме реколта и вече ядохме хляб от нея Това е най-прекрасната земя, за която може да се мечтае. обширна долина, дълга 14 левги, широка 2 левги, а на места 3 или 4, разположена между две планински вериги, напоявана от много пълноводна река и от други две по-малки и от различните потоци, които се спускат по склоновете на планините, но не се грижим много за житото, защото местният хляб е по-подходяща храна при тези условия и се получава с по-малко усилия.

Несправедливо ме обвиняват във всичко това, и то само за да злепоставят мене и цялото начинание пред Ваши височества. Нямаше да е така, ако това откритие беше дело на покръстен евреин, защото евреите са врагове на успеха на Ваши височества и изобщо на християните. Те именно пусна̀ха тези слухове и се мъчеха да провалят това, което беше постигнато; а говори се, че повечето от тези, които придружават Ролдан, са покръстени евреи.

Обвиняваха ме, че съм управлявал несправедливо, но в страха си от бога и от Ваши височества аз бдях за справедливостта повече от другите, когато те извършваха своите престъпления, за които бог толкова сурово наказва на тоя свят и за които сега са направени пред съдиите.

Измисляха хиляди други неща против мене и тая земя, която, както виждаме, бог по чудодеен начин ни дари и която е най-дивиата и най-богатата под небесния свод

Тук има злато и мед и такова голямо разнообразие от подправки, а също и багрилно дърво в огромно количество, така че търговците, които пристигат тук, казват, че само от робите може всяка година да се печелят по 40 милиона, а за да докажат правотата си, прибавят, че ежегодно би могло да се товари трикратно повече Тук хората ще могат да живеят охолно и това скоро ще се види. Уверен съм, че при бедността на Кастилия и богатството на Еспаньола скоро тук ще се заселят доста хора; средище за тях ще бъде Изабела, където започна всичко, защото това място е най-подходящото и по-добро от всяко друго. Трябва да се вярва в това, защото бог ми го яви като чудо, когато с корабите не можех да мръдна ни напред, ни назад и не ми оставаше нищо друго, освен да сляза на сушата и да положа основите на града

Ето причината, която ме накара да напиша това писмо

Някои може да кажат, че не си е струвало да разказвам минали неща На тях ще им се струва, че е прекалено разтегнато това, което всъщност е твърде кратко Мислех си, че това е необходимо както за Ваши височества, така и за лицата, които са слушали злостните и изпълнени с неверни приказки за всички тези работи, на които се спрях; и то не само разказваните от хората, завърнали се оттук, но и, което е по-лошо, от някои, дето никога не са излезли вън от Кастилия, но имаха възможност да донасят тези недостойни неща до ушите на Ваши височества; и всичко това с голяма хитрост, за да ми навредят, водени от завистта, която хранят към един злочест чужденец, какъвто съм аз

Ала винаги ме е подкрепял и сега ме крепи във всичко този, който е вечен и който всякога е проявявал милосърдие към мене, големия грешник.

ПИСМО ДО РОЛДАН

(20 октомври 1498)

Драги приятелю, получих Вашето писмо. Когато пристигнах и попитах за негова милост господин аделантадо и за дон Диего, първата ми мисъл беше да попитам какво става с Вас, тъй като Ви се доверих изцяло и Ви оставих тук с пълната увереност, че ревностно ще съдействувате за всичко, което се окаже необходимо.

Не можаха да ми кажат нищо за Вас. Затова пък всички в един глас ми съобщиха, че са възникнали известни недоразумения, поради което сте очаквали завръщането ми като спасение. Ясно е, че повярвах, макар че и да го бях видял с очите си, пак не бих искал да вярвам, че бихте могли да се заплетете и да рискувате живота си в нещо против интересите на моята служба. Ето защо проведох дълъг разговор със съдията, сигурен, че след моята заръка, която той Ви е повторил, незабавно ще се върнете тук.

Колкото до Вашето завръщане, отначало си мислех, че дори и тук да са станали по-сериозни неща, доколкото предполагах, щом научите, че съм се върнал, ще се явите пред мен и доброволно ще докладвате за своята служба, както вече направиха другите, които оставих на някаква длъжност, и както изискват обичаите и задълженията на всекиго от тях, а ако Ви попречи нещо да се явите лично и направо да се разберете с мене, ще го сторите писмено; а за това не е нужна никаква осигурителна грамота, нито позволително. Веднъж вече след пристигането си обявих, че давам разрешение и осигурявам безопасността на всички, които искат да се явят лично при мене и да кажат всичко, което имат за казване, а ако трябва, още веднъж повтарям и потвърждавам това.

Що се отнася до това, което ми казвате по въпроса за Вашето заминаване за Кастилия, пали заради Вас и заради придружаващите Ви лица задържах корабите тук осемнадесет дни след предвидения срок, като мислех, че някои от тях може би ще поискат да отплават. Бих задържал и повече кораби, но индианците, които вече бяха натоварени, струват много скъпо на корсарите, а и мнозина умират. Според мене не трябва прекалено да вярвате на това, което се говори, и да мислите за честта си, защото никой повече от вас самите не е заинтересован от това. Избягвайте да давате основания за упреци на тези, които ви обичат, та кралят и кралицата, нашите повелители, да не срещат огорчение там, където за тях трябва да има радост.

Не крия впрочем, че когато ме питаха за имената на намиращите се тук лица, в които аделантадо би могъл да има доверие и да се съветва с тях, посочих Вас на първо място; пред тях винаги така съм изтъквал заслугите Ви и сега съм в много затруднено положение, тъй като се видях принуден по корабите, които току-що отплаваха, да им съобщя нещо съвсем противоположно.

Сега помислете какво още може да се направи и какво Ви се струва подобаващо и ме предупредете за това, защото корабите вече отплаваха.

Бог да Ви закриля

Дадено в Санто Доминго на 20 октомври.

ОСИГУРИТЕЛНА ГРАМОТА ЗА РОЛДАН

Ние, дон Христофор Колумб, адмирал на Океанското море, вицекрал и вековечен губернатор на островите и земите в Индия от името на краля и кралицата, нашите владетели, и техен генерален капитан на моретата, член на Кралския съвет.

Предвид на това, че между аделантадо, моя брат, и алкалдо Франциско Ролдан и неговите другари са възникнали известни недоразумения в мое отсъствие, докато се намирах в Кастилия — за да намеря изход от положението, който да задоволи техни височества, необходимо е горепосоченият алкалдо да се яви пред мене и да докладва за всичко, което е станало, макар че едностранно бях осведомен от споменатия по-горе аделантадо, а за да може посоченият алкалдо да не се опасява от нищо отстрана на аделантадо, който е мой брат, с настоящото давам уверение в името на техни височества на него и на онези, които биха го придружили до Санто Доминго, където се намирам, че могат да пристигнат, да пребивават тук и да се върнат в Бонао, където се намират понастоящем, и през цялото това време нито на него самия, нито на придружаващите го лица не ще бъде досаждано с нищо. Заклевам се и давам рицарската си дума според обичая в Испания, че тази осигурителна грамота ще бъде уважена и спазена, както е казано, в потвърждение на което подписвам писмото собственоръчно

Дадена в Санто Доминго на 26 октомври

Адмиралът

ПИСМО ОТ АДМИРАЛ ХРИСТОФОР КОЛУМБ ДО ДОЙКАТА НА КНЯЗ ДОН ХУАН

(написано в края на 1500 г.)

Дълбоко почитаема госпожо!

Ако моите жалби против света са нещо ново, неговият обичай да се отнася зле към мене е много стар. Той ми нанесе вече хиляди удари; дотук отбих всички, при все че за своя защита нямах нито оръжие, нито съветници. Безсърдечието на света ме хвърли на дъното на мизерията. Крепи ме още упованието в този, който ни е създал. Неговата помощ никога не е закъснявала; не беше толкова отдавна, когато бях низвергнат в най-дълбоката бездна, но неговата божествена десница ме привдигна и той ми рече: „Слабоверни човече, стани! Това съм аз, не бой се“.

Пристигнах да служа на тези князе с най-искрена преданост и им направих услуги, невиждани и нечувани от никого. Мен именно нашият бог избра за свой вестител, като ми посочи къде се намират новото небе и новата земя, за която господ говори с устата на свети Йоан в неговия Апокалипсис, а преди това с устата на Исай. Навсякъде имаше само неверие, но бог вдъхна на моята господарка кралицата дух на разбиране и силна воля и я направи владетелка на всичко това като своя обична дъщеря. И пак аз бях този, който тръгна да установи там нейната кралска власт. Всички, които дотогава бяха доказвали единствено своето невежество, се помъчиха да заличат грешката си, употребявайки оскъдните си знания, за да представят трудностите и разноските. Въпреки всичко нейно висо-

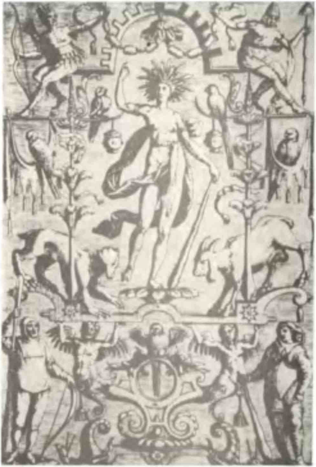

Америка

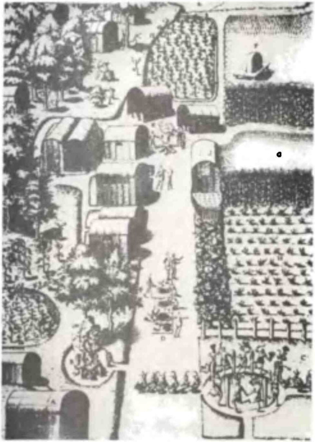

Индианско село

Испанци изтезават индианци
Индианци, разкъсвани от кучета

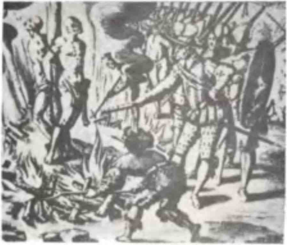

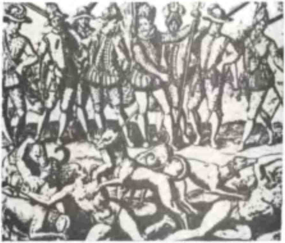

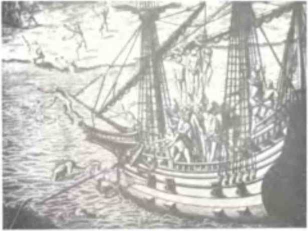

Гравюра — „Испанците бесят караиби“

Хващане на „морски лъв“

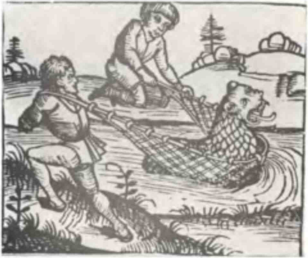

VNIVERSALIS GEOGRAPHIÆ TYPUS

Обща карта на света

Представв за света

EVROPA
ASIA
AFRICA

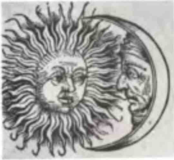

Слънцето и Луната

Ной с астролаб в ръка

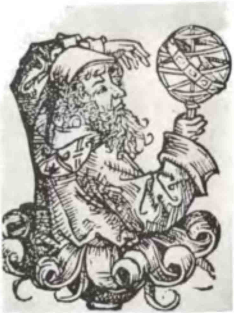

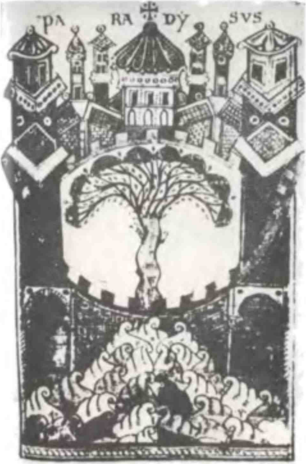

Земной рай

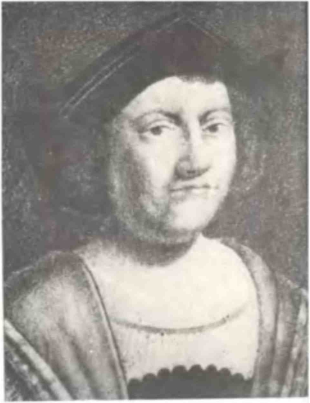

Христофор Колумб (1456—1506 г) — испанска живопис от XVI век чество похвали всичко, което беше направено, и поддържаше делото дотогава, докато й беше възможно

Седем години изминаха в диспути, а деветте следващи — в необикновени и паметни дела, ала на това не се обръщаше внимание. Сполучих и ето че стигнах дотам, че няма човек, па ако ще да е и най-подлият, който да не ме оскърбява. За истинска смелост се смята стаяовището на онези, които не се съгласяват с това шарлатанство

В Испания не бих могъл да се сблъскам с по-голяма враждебност, дори ако бях откраднал Индия или земята, намираща се преди нея — за която днес се говори пред олтара на свети Петър — и ги бях дал на маврите. Кой би могъл да допусне такова нещо в една страна, където винаги е имало толкова благородство?

На драго сърце бих се оттеглил от това начинание, ако това не би било непочтено спрямо моята кралица. Именно благодарение на волята божия, съединена с волята на нейно височество, аз продължавам да служа и за да я разтуша в дълбоката скръб по загубата[1], отново предприех експедиция към ново небе, към новия свят, който дотогава беше закрит. Нищо чудно, ако там не ценят това, както и другите части на Индия, понеже то се дължи на моя собствен труд. Светият дух въодушеви свети Петър и останалите 11 апостоли и всички те се бориха на земята и срещаха много трудности и препятствия, но накрая победиха.

Пътуването ми до Пария според мене трябваше да поуспокои духовете благодарение на бисерите и намереното злато на остров Еспаньола. Поръчах на хората от ония места да събират и ловят бисери, като имах намерение да се върна за тях; ако съм ги разбрал добре, те се задължиха да ми доставят по цели крини бисери. Не съобщих веднага за това на техни височества, понеже исках по-напред да постъпя по същия начин и със златото.

Междувременно тази работа, подобно на толкова други, взе лош обрат. Не бих пропилял всички тези неща и не бих загубил славата си, ако мислех само за собственото си добро, ако бях позволил да се погуби

---

[1] Става дума за смъртта на инфанта дон Хуан.

Еспаньола или пък ако бяха зачетени монте привилегии и награди Същото ще кажа за златото, което тогава натрупах и което успяхме да съберем само благодарение на божията воля, с цената на толкова човешки съществувания и мъки.

По време на пътуването ми до Пария почти половината от хората, останали на остров Еспаньола, се разбунтували, а и досега те не престават да воюват с мене, като че ли аз съм мавър; в същото време изведнъж се надигнаха и индианците При тези обстоятелства пристигна Охеда и доведе размириците до връхната им точка Той твърдеше, че идва по поръчение на техни височества и обещаваше да раздаде подаръци, привилегии и награди. Той събра около себе си голяма банда, защото на целия остров живеят само скитници и нито един няма жена и деца След като ми създаде много главоболия, тоя Охеда се видя принуден да отплава, като преди това заяви, че в най-скоро време ще се върне с други кораби и с още повече хора. Добави също, че е оставил нейно кралско височество на смъртно ложе.

И ето че пристигна Висенте Яниес с четири каравели и това предизвика безредици и недоверие, но не нанесе особени вреди

Индианците разпространиха сред канибалите и жителите на Пария вестта за пристигането на много други каравели След това се разчу за още 6 каравели, идващи под водачеството на брата на алкалдо, но това беше неверен слух, пуснат от недоброжелатели Впрочем той стигна до ушите ни много късно, когато вече бяхме загубили надежда, че техни височества ще изпратят някога други кораби в Индия, и вече изобщо не ги очаквахме; от друга страна, всички говореха, че нейно височество е починала.

Тъкмо тогава някой си Адриан се опита отново да се разбунтува, както вече бе направил веднъж. Ала бог не позволи да се изпълнят престъпните му замисли. Бих решил и с пръст да не докосвя никого Но неблагодарността на тогова прехвърли всички граници и макар че горчиво го оплаках, той не можеше да оцелее, както бих искал. Дори и да ми беше роден брат този, който заплашваше живота ми и искаше да ми отнеме титлите, дадени ми от краля и кралицата, аз пак не бих постъпил другояче.

Този Адриан, както изглежда, пратил дон Фернандо в Харагуа да събере там неколцина негови привърженици Започнал безрезултатни спорове с алкалдо, от които се породила смъртна вражда. Алкалдо заповядал да го затворят заедно с част от бандата му. Наистина той е извършил този справедлив акт, без да има указания от моя страна. Те стояха в затвора в очакване да дойде каравелата, която трябваше да ги вземе; но след вестите за Охеда, които изложих, те загубиха надежда, че тя ще пристигне някога.

От шест месеца се готвех да отида при техни височества, за да им занеса добрите новини за златото и да се отклоня от задължението да управлявам разпасани хора, които нямат страх от бога, нито от краля и кралицата и таят подли замисли и злоба Най-сетне бих могъл да изплатя всичките 600 000 мараведи: имах за тази цел повече от 4 милиона от данъците и едната третина от златото.

Преди да замина от Испания, няколко пъти молих техни височества да пратят за моя сметка някого, който да се занимава с правораздаването. Когато узнах за бунта на алкалдо, поднових настояванията си да ми пратят хора или поне едно доверено лице с пълномощни писма, защото моята репутация е такава, че дори и да строя само църкви и приюти, не биха се посвенили да ги нарекат разбойнически свърталища

Тогава техни височества взеха решение, ала то беше тъкмо противоположното на това, което изискваше сериозността на обстоятелствата. Но така да бъде, щом такава е волята им. Що се отнася до мене, прекарах там две години и не успях да издействувам за себе си и за другите, които пристигнаха там, съответните гаранции, а този има пълен сандък. Един бог знае дали в края на краищата те ще бъдат използвани в интерес на делото

Като начало имаме вече свободи, установени за двадесет години, т. е. колкото един човешки живот; може свободно да се събира злато, така че има хора, събрали пет мери злато за четири часа работа Но това е въпрос, който подробно ще разгледам по-долу.

Дано техни височества се вслушат в думите на тези, които знаят мъките ми, защото спечеленото в дългата служба, посветена на тяхното благо и могъщество, с по-малко от злото, което ми стори хорската завист, и то би изглеждало като истинска милостиня. По този начин бих могъл да си възвърна загубения дял и това ще се разчуе из цял свят, тъй като се касае за необикновено важно дело, което от ден на ден буди все по-голям интерес и възхищение.

На всичко отгоре в Санто Доминго пристигна командорът Бобадиля. По това време аз бях в Ла Вега, а аделантадо в Харагуа, където оня Адриан започна да ни оказва съпротива. Но всичко беше вече спокойно и целият остров мирно се радваше на своите богатства. Един ден след пристигането си той се провъзгласи за губернатор. Назначи служители, издаде заповеди за екзекуции, обяви свободи относно златото и десятъка, както и редица други разпоредби за срок от двадесет години, или както казах, колкото един човешки живот. Същевременно той заяви, че идва да плати на всички, макар че не всички са служили съвестно до последния ден. Публично обяви, че мене и братята ми ще отпрати оттам оковани във вериги, което и стори, и че нито аз, нито който и да е друг от моето семейство никога не ще се върне никога в тези земи, и към туй притури много груби и неприлични думи по мой адрес.

Всичко това е станало, както казах, на другия ден след неговото пристигане, когато аз бях далеч оттам и не знаех нищо нито за него самия, нито за пристигането му. Също така той попълнил няколко от бланките, които получил от техни височества (а имал много такива), и ги пратил до алкалдо и дружината му с обещания за благосклонност и награди. Аз обаче не съм получил никакво писмо или послание. Можете да си представите, госпожо, какви мисли биха се породили у всекиго на мое място. Какво трябваше да се мисли за многобройните отличия и награди на този човек, който се опитваше да отнеме тези земи от техни височества и причини толкова щети и страдания? За позорното унижение на този, който бранеше тези владения, излагайки се на толкова опасности?

Когато ми съобщиха за това, смятах, че и в този случай ще стане както с Охеда и с другите авантюристи Но се въздържах, защото от монасите със сигурност разбрах, че наистина е изпратен от техни височества Затова му писах, като изразих радостта си от благополучното му пристигане, и съобщих, че съм готов да се явя в двора; че вече продадох на търг цялата си собственост и че не биваше да избързва с предоставянето на свободите, тъй като незабавно щях да предам в ръцете му всичко заедно с администрацията, ясно и открито като на длан. Същото писах на монасите, но не получих отговор нито от него, нито от тях. Напротив, неговото поведение беше направо враждебно и както ми казваха, принуждавал всички да полагат клетва за вярност като пред губернатор, назначен за двадесет години.

Щом научих за съществуването на тези „свободи", поисках да поправя тази толкова сериозна грешка, като се надявах, че в края на краищата той ще ми бъде благодарен за това. Защото той всъщност без нужда и без никакви основания правеше тези важни отстъпки на една банда скитници, а тази привилегия би била твърде голяма дори за човек, дошъл да се засели за постоянно с жената и децата си Затова заявих писмено и устно, че той по никакъв начин не може да действува въз основа на своите пълномощия, защото моите са по-висши, и същевременно представих пълномощните писма, донесени от Хуан Агуадо.

С всичко, което върших, целях единствено да спечеля време, за да мога да уведомя техни височества за положението в страната и те да дадат заповеди, отговарящи в по-голяма степен на интересите им Защото не е целесъобразно в Индия да се дават подобни привилегии. Тези, които се заселиха тук, печелят много от самия този факт, тъй като им се дава най-хубавата земя; без да са хванали лопата в ръка, след четири години, т. е след изтичането на срока, когато вече ще могат да се разпореждат с нея, капиталът им ще възлиза на около 200 000 мараведи.

Не бих говорил така, ако всички заселници бяха женени. Но сега с изключение на неколцина тук всички мислят само как да натрупат повече богатства и по-скоро да си заминат. Би било желателно да дойдат други от Кастилия и те трябва да бъдат проучени добре, така че в тази земя да се заселят честни хора Бях се разбрал със заселниците да дават една трета от златото и десятък, те самите ме молеха за това и го смятаха за голямо благоволение от страна на техни височества. Огорчих се, когато научих, че са отказали да изпълняват това задължение, и очаквах, че командорът ще постъпва като мене, но стана тъкмо обратното

Той ги подстори против мене, като им внушаваше, че съм искал да ги лиша от това, което им е признато от техни височества. Мъчеше се да ги насъска срещу мене и успя. Накара ги да пишат на техни височества с молба да не ме пращат повече като управник За което впрочем и аз моля за себе си и за своите близки дотогава, докато тук не дойдат хора, различни от сегашните. Същевременно в съгласие с тях той възбуди съдебно дирене срещу мене, обвинявайки ме в най-пъклени престъпления Но има бог, който избави Даниил и тримата млади с цялото си всезнание и мощ и с всички средства; той ще ми помогне да докажа невинността си, ако това му е угодно Щях да зная къде да намеря лек за всичко това, за всичко изречено и сторено, откак съм в Индия, ако се грижех повече за собствените си интереси и ако можех да го правя по честен път Но аз бях низвергнат толкова ниско, защото винаги, при всички обстоятелства единственото ми желание е било да запазя и умножа владенията и могъществото на техни височества. Днес, когато се намира злато в такива количества, хората започват да пресмятат дали ще спечелят повече, като крадат, или като слизат в рудниците да работят. Стигна се дотам, че за една жена се плащат по сто кастиляно, т. е толкова, колкото за една ферма. Това се върши навсякъде; намериха се вече търговци, които устройват лов на момичета; най-високо се ценят девет- и десетгодишните, но на каквато и възраст да са, получават добра цена.

Добавям, че като заявих, че командорът не трябва да дава „свободи", направих само това, което искаше от мене Но аз му дадох да разбере, че постъпвам така единствено за да спечеля време, та техни височества да бъдат осведомени за отношенията в страната и да могат да вземат нови, по-съобразни решения при дадените обстоятелства. Измислиците на хора без чест и без вяра ми причиниха толкова злини, че те далеч надминават благата, които ми донесоха моите заслуги. Това е лош пример както за настоящето, така и за бъдещето.

Кълна се, че голяма част от хората, които дойдоха в Индия, не заслужават да се наричат християни. От всички тях той направи мои врагове. Самият той, както може да се види от поведението и методите му, е дошъл тук разярен срещу мене; това трябва да се обясни с огромните суми, които пръсиал — както казват, — за да получи тази длъжност. Зная само това, което съм чувал, но никога не съм чувал лицето, което води следствие, да събира бунтовници и да ги взема за свидетели против този, който ги е управлявал, нито да призовава за свидетели други лица, които не заслужават вяра и доверие. Ако техни височества наредят да се проведе тук общо разследване, уверявам Ви, че ще бъде истинско чудо, ако целият остров не потъне. Сигурно си спомните, госпожо, че когато бурята ме изхвърли на брега край Лисабон, след като бях загубил платната си, несправедливо ме обвиниха, че умишлено съм слязъл там, за да предам Индия на португалския крал.

По-късно техни височества разбраха, че не е било така и че това е било само човешка злоба. Макар и да не съм много умен, не зная кой би могъл да ме смята за толкова побъркан, та да не разбирам, че дори и Индия да е моя собственост, пак не бих успял да се задържа там без подкрепата на някой велик княз. А щом е така, къде бих могъл да намеря по-силна подкрепа и сигурност, че няма да се лиша от нея напълно, ако не при краля и кралицата, нашите владетели, които от нищо ме направиха голям сановник и които са най-могъщите князе по море и суша? А те знаят дали съм им служил вярно и почтено. Те зачитат моите награди и привилегии, а ако някой ги потъпче, техни височества ми ги връщат и ги разширяват, както стана в случая с Хуан Агуадо. Както вече казах, именно на техни височества съм служил досега и именно те приеха децата ми в своя двор. По никакъв начин не бих могъл да получа това от друг княз, защото там, където няма любов, останалото не значи нищо.

По подобен начин днес злостно ме обвиняват в престъпни намерения, каквито не бих могъл дори да си представя. Командорът Бобадиля подло иска да оправдае своите действия и постъпки, опирайки се на това обвинение; но аз лесно ще му докажа, че само неговото невежество и прекомерната му алчност са го тласнали към подобни стъпки.

Вече казах, че писах на него и на монасите Накрая самият аз тръгнах за там, защото всички наши хора бяха при аделантадо, а исках да разсея и подозренията му. Щом научил за това, той заповядал да заловят дон Диего; оковал го във вериги и го затворил в каравелата. По същия начин постъпи с мене след пристигането ми, а после и с аделантадо, когато той се върна. Оттогава не съм говорил с него и той не разрешаваше никому да разговаря с мене, кълна се, че не проумявам защо бях затворен.

Първата му грижа била да вземе в ръцете си златото, което той заграбил, без да го брои и мери Още в мое отсъствие казвал, че иска да плати на хората с това злато; но според това, което ми говореха, не забравил да задържи порядъчна част за себе си. След това разпратил нови емисари да продължат да търсят злато Бях отделил някои образци от това злато, буци с големина на гълъбово, гъше и кокоше яйце и с други форми, събрани на бърза ръка от някои хора, за да мога да зарадвам техни височества и да им докажа важността на начинанието. Там имаше и едри камъни, съдържащи голямо количество злато. В злобата си той се нахвърлил най-напред на образците, за да не могат техни височества да получат действителна представа за значимостта на откритието, докато той не си оплете кошницата, с която усилено се бе заел. Когато се претопява, златото губи в огъня част от теглото си и никога една златна верижка не тежи колкото 20-те унции, от конто е претопена. Като ми отне възможността лично да връча златото на техни височества, той ми навреди още повече, отколкото в случая с бисерите.

Командорът незабавно поде една акция, чиято цел беше да ме онеправдае; вече казах, че с онези 600 000 мараведи бих могъл да се издължа на всички, без да ощетя никого, и че за тази цел разполагах с повече от 4 милиона от десятъка и от приходите на алгуасильо, така че не би се наложило да посягам на златото. В някои случаи той прояви едва ли не смешна разточителност, макар и да си мисля, че в щедростта си той започна първо от себе си. Техни височества ще могат подробно да се осведомят за това, ако наредят да се инспектира неговата дейност и особено ако в това взема участие аз.

Той непрекъснато повтаря, че нямам големи дългове; и аз казвам същото, но дългът не е чак толкова голям, както твърди той. Голяма несправедливост бе извършена срещу мене, като за провеждане на анкетата бе пратен човек, който предварително е знаел, че властта ще премине в негови ръце, ако успее да скалъпи достатъчно сериозни обвинения против мене. Ако бог беше пожелал техни височества да изпратят същия човек или някой друг преди две години, зная, че сега нямаше да се страхувам от подозрения, нито от опозоряване и нямаше да ми отнемат високия сан, и не бих могъл да го загубя. Бог е справедлив и той ще яви защо и как е станало това.

Там ме съдят, както биха съдили губернатора на Сицилия или на друг добре уреден град, където можеш добросъвестно да спазваш законите и да не се опасяваш, че всичко ще бъде загубено или че ще се понесат големи щети. А аз трябва да бъда съден като вожд, тръгнал от Испания да покори далечна Индия, борейки се срещу многобройни и войнствени народи, чиято религия и обичаи са напълно противоположни на нашите и които живеят в планини и гори, без да знаят какво е град и организиран живот.

Там именно по воля божия поставих друг свят под скиптъра на краля и кралицата, нашите владетели; и по този начин Испания, която някога наричаха бедна страна, днес стана най-богата от всички. Трябва да бъда съден като вожд, който преди толкова много години е сложил доспехите си и нито за час не ги е свалил; а моите съдии трябва да бъдат рицари, вещи в завоевателните походи и във военните обичаи, а не правници — освен ако те познават историята на гърците и римляните и на новите времена, защото в историята на Испания може да се намерят много възвишени подвизи. Във всички други случаи спрямо мен ще бъде сторена голяма неправда, защото в Индия няма нито градове, нито пък каквато и да било организация. Вратата към златото и бисерите е отворена Сега можем да бъдем сигурни, че те ще потекат като река; а също и скъпоценни камъни, подправки и хиляди други неща Дано никога вече не ме сполети по-голяма злина и както в името на бога благополучно извърших първата си експедиция, така ще мога заради него да отида в Щастлива Арабия, чак до Мека, както писах на техни височества по Антонио де Торес, отговаряйки по въпроса за подялбата на морето и сушата между Испания и Португалия; след това бих потеглил за северния полюс, както съм изложил това в книгата, съставена в манастира Мехорадо.

Сведенията за златото, които трябваше да дам, датират от Рождество Христово; този ден бях дълбоко потиснат, безкрайно изтормозен от лошите християни и от индианците, и ми идваше да захвърля всичко, та ако мога, поне да спася живота си. Тогава господ направи чудо и ме утеши с думите: „Кураж! Не губи надежда и не се бой от нищо Аз ще се заема с всичко Още не е изтекъл седемгодишният срок за златото и ще намеря лек и за това, и за другите работи".

Същия ден научих, че на 80 левги навътре в сушата земните недра са пълни със златни рудници; сега дори твърдя, че те представляват един огромен рудник Има хора, които за един ден събраха по 120 кастиляно, други — по 90, а трети — по 250. Денят се смята за добър, ако се съберат от 50 до 70 и дори от 20 до 50, и мнозина продължават да търсят по-нататък Средното количество е от 6 до 12 кастиляно дневно и който не го постигне, не е доволен.

Трябва да се каже, че и тукашните рудници са като другите и всеки ден не дават един и същи добив; рудниците са нови, а рудничарите са неопитни. Всички са съгласни, че дори и всички кастилци да се стекат тук, всеки, дори и най-мързеливият, няма да събира по-малко от 1 или 2 кастиляно на ден при сегашното положение, когато рудниците още не са добре уредеин. Вярно е, че тези, които събират злато, имат на свое разположение индианци; но работата зависи от християните. Затова може да се осъди некадърността на Бобадиля, който без никаква причина, без да е принуден от когото и да било и дори без да предупреди техни височества, хвърли на вятъра всичко това, което заедно с десятъка възлизаше на 4 милиона; а това не е единствената загуба.

Зная добре, че ако съм правил грешки, намерението ми не е било да върша зло; осланям се на това, че техни височества ще повярват на думите ми. Виждам също, че те проявяват милосърдие към онези, които от злоба навредиха на интересите им. Затова мисля и съм убеден, че толкова по-милостиво ще се отнесат към мен, тъй като аз съгреших невинно, по силата на обстоятелствата, с което те обстойно ще се запознаят. Аз съм техен човек и те с всеки изминат ден все повече ще признават моята служба и ще забелязват, че тя не е била безполезна Ще сложат всичко на везните, за които в светото писание се казва, че в деня на страшния съд ще разделят доброто и злото.

Но ако бъде изпратен някой да ме съди, което не очаквам, и да проведе разследване по въпроса за Индия, покорно моля техни височества за моя сметка да пратят тук двама души, съвестни и почтени, които лесно ще се убедят, че сега тук без особени усилия може за четири часа да се добие 1 килограм злато Така или иначе наложително е техни височества да вземат нужните мерки

Когато пристигна в Санто Доминго, командорът се настани в моя дом и заграби цялото ми имущество Халал да му е! Няма съмнение, че то му е било нужно, ала никога никой корсар не е постъпвал така с търговците. Не ме боли толкова за това, колкото за моите книжа; отнякто ги взе той, не съм успял да си върна нито един от документите. А той е скрил най-старателно онези, които щяха да ми бъдат най-полезни при моята защита. Ето колко справедлив и честен е този съдия-следовател! За разлика от това, което ми говорят, не виждам нито една негова постъпка, съобразена с правото. Могъществото и мъдростта на бога са неизменни и той не ще забрави да накаже виновните, а особено неблагодарниците.

ПИСМО ДО ТЯХНА МИЛОСТ ГОСПОДА ЧЛЕНОВЕТЕ НА СЪВЕТА

Господа,

Преди седемнадесет години постъпих на кралска служба, за да предприема експедиция до Индия. Осем години загубих в спорове и накрая беше решено, че моят проект е смешен. Но упорит и ревностен, аз не се отказах от него, а на Франция, Англия и Португалия отговорих, че тези земи и държави са запазени за краля и кралицата, нашите владетели.

Обещанията ми не бяха нито празни, нито малки. Спасителят ме доведе чак дотук и аз поставих под негова власт земи, по-обширни от Африка и Европа — над 1700 острова извън Еспаньола, чиято обиколка е по-голяма от обиколката на цяла Испания. Може да се мисли, че светата църква силно ще се развие там. Материалните изгоди вероятно ще бъдат толкова големи, колкото още от сега ги описват всички

По божия воля завоювах тези земи в продължение на седем години. Тъкмо когато си мислех, че най-сетне имам право на почивка и награда, неочаквано и за най-голям мой позор, а също и в разрез с интересите на техни височества аз бях затворен и докаран тук в окови. Процесът срещу мене е бил подготвен от злоба. Свидетелите са хора с ниско положение, които се разбунтуваха, за да заграбят страната; този, който пристигна да проведе разследването, имаше нареждане да поеме управлението, ако обвиненията са достатъчно солидни. Кой и в коя страна би могъл да смята това за справедлив акт?

Загубих тук младостта си и честта, която ми се падаше по силата на това начинание, а също и придобитата слава; тук, в Кастилия, а не извън нея, и тук ще бъда съден за делата си. Ще бъда съден като вожд, потеглил от Испания да разшири владенията ѝ чак до далечна Индия; не за да управлявам някакъв голям и укрепен град или организирано и уредено селище, а за да подчиня на техни височества диви и войнствени народи, които живеят в планини и гори.

Умолявам Ви, милостиви господа, да проучите всички мои писма с християнско милосърдие, като личности, на които техни височества са оказали пълно доверие. Ще разберете как дойдох отдалеч, за да служа на тези владетели, как изоставих жена си и децата си и по тази причина повече не съм ги видял, и как сега, в края на живота си, незаконно и безмилостно бях лишен от честта и имота си. Като казвам безмилостно, нямам предвид техни височества, които нямат нищо общо с това.

ГОЛЯМАТА ЧЕТВЪРТА ЕКСПЕДИЦИЯ

1502 — 1504

ОТЧЕТ ПРЕД КРАЛЕТЕ

С това писмо дон Христофор Колумб, вицекрал и адмирал на Индия, уведомява най-християнските и най-могъщите крале на Испания, нашите владетели, за всичко, станало по време на неговото пътуване, и дава сведения за земите, провинциите, градовете, реките и другите достойни за възхищение неща, за местата, където има много златни рудници, както и за другите много ценни и скъпи неща!

Най-сиятелни, най-висши, най-могъщи князе, кралю и кралице, владетели наши!

За четири дни дойдох от Кадис до Канарските острови; а оттам за шестнадесет дни до Индия, откъдето писах на Ваши височества. Намерението ми беше да ускоря плаването, тъй като корабите, екипажът и припасите бяха в добро състояние; целта ми беше остров Ямайка, за което вече писах от Санто Доминго. Дотогава времето беше такова, за каквото човек може само да мечтае. Бурята започна през нощта, когато пристигнах, и оттогава непрекъснато ме преследва. Когато стигнах на височината на остров Еспаньола, пратих там пакет с писма. Същевременно молех като за някакво благодеяние да ми дадат кораб, който исках да купя със свои пари, защото един от моите не беше пригоден за плаване и не можеше да му се сложат платна. Писмата ми бяха предадени и отговорът е известен. Онези, които седят там, бяха наредили да ми предадат, че нямам право да вляза в пристанището, нито да спра на друго място на брега. Придружаващите ме хора се обезсърчиха, защото се страхуваха, че ще ги закарам прекалено далеч; помислиха си, че в случай на някаква опасност не ще има кой да им помогне там, а и оттук могат да очакват само неприятности. Намериха се дори такива, които твърдяха, че командорът трябва да управлява островите, които възнамерявах да овладея.

Бурята беше страхотна и следващата нощ моите кораби се пръснаха. Всеки беше отнесен на различна страна, застрашен от надвисналата гибел, и всеки от нас беше дълбоко убеден, че другите вече са потънали. Дори и Хиоб би се отчаял при тези жестоки обстоятелства, когато собственият ми живот, животът на сина ми, брат ми и моите приятели беше в опасност, а на мене ми се забраняваше да се доближа до земята и пристанищата, които самият аз с кървава пот бях завладял по волята божия за Испания.

Но да се върна към корабите, от които ме откъсна бурята и аз останах сам. Господ бог се смили и ми ги върна. Корабът „Ел Соспечосо“ избягал от бурята в открито море и доплавал до остров Галега, като загубил лодката и по-голямата част от припасите. Макар и изложен на бесни удари, корабът, на който се намирах самият аз, с божия помощ остана цял и невредим, така че от него не изчезна дори и една слачка. На „Ел Соспечосо“ плаваше брат ми и той именно, след бога, е спасил кораба.

В тази буря едва ли не случайно стигнах до Ямайка. Там времето се промени и стана спокойно; без изобщо да виждам сушата, силните течения ме отнесоха направо до Хардинес де ла Реина. Оттам се помъчих, доколкото ми беше възможно, да плавам по посока на континента, ала излязоха насрещни ветрове и страшни течения, които ме тласкаха назад. Шестдесет дни се борих с тях, но в края на краищата не можах да измина повече от 70 левги.

През цялото време не се отбих в никакво пристанище. Всъщност не бих и могъл да направя това, защото ми пречеше яростната стихия, тайфуните и непрекъснатите гръмотевици, които сякаш предвещаваха края на света.

Най-сетне се добрахме до нос Грасиас а Диос и оттам бог ни изпрати попътни ветрове и течения. Това стана на 12 септември. Цели осемнадесет дни зловещата буря не ни остави да си отдъхнем нито за миг; така че, докато бях в открито море, не видях ни слънце, ни звезди Корабите ми бяха надупчени, мачтите изпотрошени, загубихме котвите и корабните принадлежности заедно с такелажа, лодките и значителна част от припасите. Хората бяха болни и обзети от ужас. Мнозина даваха обет да облекат монашеско расо и всички обещаваха да отидат на поклонение или пък даваха други обети; често пъти се изповядваха един пред друг. Сигурно е имало най-различни бури, но никоя не е била толкова продължителна и страхотна. Много от моите хора, които смятахме за най-смели, припадаха от страх.

Но най-болно ми беше да гледам невръстния си син, който е едва на тринадесет години, а толкова дълго време трябваше да понася ужасни страдания. Но бог му вдъхна такава смелост, че той именно окуражаваше другите; ако човек го видеше по време на работа, можеше да помисли, че от осемдесет години плава по моретата; и той беше най-голямата ми утеха.

Самият аз през цялото време бях болен и неведнъж гледах смъртта в очите. Давах заповеди и указания от малката кабина, която наредих да построят на палубата Брат ми плаваше с най-лошия и най-неосигурен кораб. Това ме измъчваше много, още повече че именно аз го склоних да тръгне на път въпреки нежеланието му, защото такъв е моят късмет, че от двадесетгодишната си служба не можах да извлека никаква полза за себе си; така че след толкова години, прекарани в мъки и опасности, днес в Кастилия нямам дори покрив над главата си. И ако искам да ям или да спя, трябва да ида в страноприемница и най-често нямам с какво да си платя. А сърцето ми се късаше при спомена за дон Диего, моя син, когото оставих в Испания в такова окаяно положение, след като загубих почестите и имота си; макар да смятам за сигурно, че там Ваши височества като князе справедливи и благодарни с щедра десница ще му върнете всичко, което му се полага.

Най-после стигнах до земята Карнай и спрях, за да поправя корабите, да се запася с нови продукти и да дам почивка на хората, които боледуваха; а и самият аз, както казах, неведнъж бях на крачка от смъртта. Там научих, че в провинция Сиамба, която търсех, има златни рудници. След това двама индианци ме заведоха чак до Карамбару, където хората ходят голи, със златни плочки на шията; но те не искаха нито да ги продават, нито да ги разменят.

Изброиха ми много места по океанското крайбрежие, където имало рудници и злато. Най-отдалеченото от тях беше Верагуа, на разстояние около 25 левги. Тръгнах с намерение да търся всички тези места, но насред пътя разбрах, че златните рудници са на два дни път. Реших да пратя хора да ги търсят в навечерието на свети Симон и Юда — това беше денят, определен за заминаване. Но същата нощ вятърът и морето така се разбесняха, че трябваше да се оставим на яростните вълни да ни носят, където си искат. Индианецът, който щеше да ни води до рудниците, непрекъснато стоеше при мене.

Навсякъде, където спрях, можах да се убедя, че това, което бях слушал за тези места, е вярно. Това ме кара да мисля същото и за провинция Сигуара, която според описанията трябва да се намира на девет дни път по суша в западна посока. Разправят, че там златото е в огромно изобилие и хората носят златни накити в косите си и тежки гривни на краката и ръцете, украсяват и покриват със злато столове, маси и ракли. Разказваха ми също, че жените в тази провинция носят на главата украшения, които се спускат до раменете. Всички жители на тези области са еднодушни в твърденията си и описват такива чудеса, че бих се задоволил и с една десета от тях. Също така на всички тях им е познат черният пипер.

В Сигуара търгуват на тържища и в дюкяни; така поне ми разправят тези, които ми обясняват по какъв начин се извършва размяната при тях. Освен това казват, че на техните кораби имало бомбарди, че имали лъкове и стрели, мечове и брони и ходели облечени. В провинцията има коне и военното изкуство не им е чуждо Обличат се богато и имат хубави къщи. Говорят също, че океанът мие бреговете на Сигуара от всички страни и че на десет дни път оттам се намира река Ганг.

Изглежда разстоянието от тези земи до Верагуа е колкото от Тортоса до Фуентерабия или от Пиза до Венеция.

Когато напуснах Карамбару и стигнах до мястото, за което говоря, забелязах, че населението там има сходни обичаи с тази малка разлика, че онези, които имаха златни плочки, ги даваха за 3 металии звънчета, макар че всяка плочка тежеше колкото 10—15 дуката По своето държане те много приличат на жителите на Еспаньола. Използват други начини при събирането на злато; но всичко това е нищо в сравнение с методите на християните. Разказвам каквото съм чул. Това, което зная, е, че през 1494 г. в продължение на девет часа плавах на 24 градуса на запад. Не може и дума да става за грешка, защото тъкмо тогава имаше затъмнение· Слънцето се намираше в знака на Везните, а Месецът — в знака на Овена. От книгите аз вече знаех това, което ми разказваха по-късно. Птолемей е мислил, че е поправил Марин, а именно мнението на този последния днес изглежда най-близо до истината У Птолемей Катигара е на 12 градуса от неговия Запад, който той е отъждествявал с нос Сао Висенте в Португалия, т е. на 2 градуса и една трета.

Марин дели земята и крайбрежията на 15 градуса. Той поставя Етиопия на повече от 24 градуса под екватора; и сега португалците, които плават в тия краища, констатират, че това е вярно. Птолемей обаче казва, че най-южната земя се намира в първия пояс и че той не слиза под 15 градуса и една трета.

Светът е малък: шест части са суша и само седмата е покрита с вода. Това вече е доказано и аз го изложих в други писма, като си послужих с цитати от светото писание, определящи мястото на земния рай в съответствие с учението на светата църква. Затова казвам, че земята не е толкова голяма, както изобщо си представят хората, и че един градус по линията на екватора се равнява на 56 мили и две трети — с пръст да го докоснеш. Засягам този въпрос не защото имам намерение да се разпростирам върху тази тема, а по-скоро за да дам отчет за моето пътуване, което беше толкова трудно и тежко, но същевременно най-благородно и полезно.

Казах, че в навечерието на свети Симон и Юда се оставих да ме носят вълните, тъй като не можех да им се противопоставя. Накрая се приютих в един залив и там останах десет дни, през които стихията бушуваше в морето и на небето. Тогава реших да не се връщам към рудниците, които оставаха зад гърба ми, тъй като можехме да ги смятаме за превзети. Потеглих нататък под дъжда. Добрах се до Пуерто де Бастиментос и влязох там напълно против волята си; но бурята и стремителните течения ме задържаха там две седмици. Най-сетне излязох от залива, но времето все още беше променливо.

Бях се придвижил на около 15 левги, когато вихърът и теченията рязко ме изтласкаха назад въпреки всичките ми усилия. Завих към залива, от който току-що бях излязъл, но по пътя попаднах на порт Ретрете, в който влязох с голям риск и нежелание. И корабите, и хората изнемогваха. Две седмици не се помръднах от това място поради страшната буря; и когато ми се струваше, че вече се вижда краят на мъките ни, стана ясно, че те едва започват. Тогава още веднъж промених плана си и реших да поема към рудниците и да се помъча да направя нещо полезно, докато чакам да се оправи времето, за да продължа плаването.

Бях се приближил на разстояние 4 левги, когато бурята се развилня отново и ни блъска толкова дълго, че вече не знаех къде се намирам.

Тогава се разлюти раната ми и отново започнаха страданията. Девет дни блуждахме като прокълнати без никаква надежда да запазим живота си, и никога човешки очи не са виждали толкова бурно, яростно море, покрито с пяна. Вихърът не ни позволяваше да вървим напред, нито да се приближим до някой издаден бряг; държеше ни посред морето, чиято вода бе потъмняла като кръв и клокочеше като във врящ казан.

Никога не съм виждал толкова зловещо небе. Веднъж в продължение на цяло денонощие то пламтя като леярна пещ, а светкавиците бяха така ослепително ярки, че аз час по час гледах дали мачтите и платната още стоят на корабите — гръмотевиците удряха с такава бясна ярост, та ние бяхме убедени, че ще ни потопят. През цялото време поройт не спираше; това не беше дъжд, а сякаш започваше нов потоп. Хората от екипажа рухваха от умора и призоваваха смъртта да сложи край на мъките им. На два пъти корабите оставаха без лодки, котви и такелаж, бяха оголени и без платна.

Когато най-сетне бог ми позволи, аз се върнах в Пуерто Гордо и доколкото можах, поправих корабите. След това потеглих отново за Верагуа, макар че не бях в състояние да предприема такова пътуване. Вятърът и теченията все още бяха насрещни. Добрах се почти до същата точка, където се намирах преди; там отново станах играчка на вихрите и теченията, които ме върнаха в залива. Нямах смелост да чакам съединението на Сатурн със Слънцето в толкова бурно море и край толкова опасен бряг, защото това явление найчесто носи бури и лошо време. Това стана на Рождество Христово в часа за църковна служба.

Затова се върнах на мястото, откъдето бях отплавал, и то с голяма мъка. След Нова година отново поех на път; но дори и да можех да разчитам на хубаво време, вече не разполагах с годни за плаване кораби, а хората, които оцеляха, до един бяха болни.

Без отдих плавах и стигнах до Верагуа в деня на трите влъхви[1]. Там бог пожела да намеря река и сигурно пристанище, макар че при входа дълбочината е едва 10 педи и с големи усилия успях да вляза в него. На сутринта бурята започна отново; ако ме беше застигнала в открито море, не бих могъл да вляза в залива поради плитчините.

Дъждовете не спряха чак до 14 януари, така че нямахме възможност да слезем на сушата, нито да поправим каквото и да било. Когато вече ни се струваше, че сме в безопасност, реката изведнъж придойде така буйно, че скъса въжетата и насмалко не отнесе корабите; наистина тогава се видях в по-голяма опасност от всеки друг път; господ бог ни помогна, както винаги е правил. Не зная дали някога е имало човек, който да е трябвало да понесе толкова мъчения, колкото аз.

---

[1] Католически празник, който се чествува на 6 януари *Бел. пр.*

На 6 февруари, въпреки че дъждът не спираше, пратих 70 души на сушата; на 5 левги от брега те открили голям брой рудници. Придружаващите ги индианци ги завели на много висока планина и от върха им показали земите наоколо, додето поглед стига, като казали, че там навсякъде има злато и рудниците стигат до 20 дни път на запад; назовали градове и селища и знаели да кажат къде са повече и къде по-малко.

По-късно научих, че Кибиан, който ни даде водачите, им заповядал да ни показват отдалечени рудници, намиращи се в земите на друг кацик, негов враг; в същото време в неговите собствени земи един човек би могъл за десет дни да насъбере толкова злато, колкото може да вдигне на гръб. Взех неговите слуги-индианци, за да свидетелстват за това. До мястото, където се намира неговото седалище, може да се стигне с лодка.

Брат ми най-после се върна със своите хора и със златото, което набързо бяха събрали там Рудникът трябва да е богат, защото трябва да се добави, че никой от тези хора никога не е виждал рудник, нито пък толкова злато – това бяха предимно моряци и най-вече юнги.

Имах всичко, което е нужно за строеж, а също и достатъчно припаси. Основах селище и наредих да дадат много подаръци на Кибиан (така се нарича владетелят на тази страна), но добре знаех, че съгласието не може да трае дълго: те бяха прекалено диви, а нашите хора крайно безогледни и освен това аз се разполагах в тяхната собствена страна като у дома си. Щом кацикът видял нашата активност и построените домове, решил да ги подпали и да ни избие.

Но стана тъкмо обратното. Ние затворихме всички — него, жените му, децата му и прислугата Вярно е, че тяхното пленничество не трая дълго. Кибиан избяга, макар че го охраняваше един почтен човек, комуто беше поверен; а синовете му избягаха от кораба на един шкипер, на когото бяха предадени в съответствие с всички правни форми.

През целия януари устието на реката беше блокирано; през април корабите вече бяха проядени от морските червеи и не можеха да се държат на вода През това време реката образува нещо като канал, през който с най-големи трудности вкарах три от моите кораби без товар. След това лодките поеха срещу течението на реката да търсят сол и вода. Времето се развали и морето изведнъж стана толкова бурно, че лодките не можаха да се върнат обратно; тогава тълпа индианци нападнали нашите и ги избили. Брат ми с шепата оцелели се намираше на друг кораб, който бе останал в залива. Самият аз, крайно изтощен, се мятах в треска далеч от сушата, на див и негостолюбив бряг. С мъка се изкачих на най-високото място и задавян от плач, с треперлив глас виках в четирите посоки на света и зовях за помощ вождовете на Ваши височества, ала никой не отговаряше. Тогава повален от умората и все още стенейки, съм заспал и чух благ глас, който ми каза:

„О, глупави човече, немарлив във вярата и службата към твоя бог, бога на всички хора! Повече ли направи той за Моисей и за Давид, своя слуга? Откакто си се родил, винаги те е обграждал с най-големи грижи. Когато видя, че си стигнал угодна нему възраст, той разгласи името ти по чудодеен начин из целия свят. Индия, която е толкова голяма и богата част от света, ти беше дадена от него като твоя собственост и я раздели според волята си, а той ти даде власт за това. Повери ти ключовете за вратите на Океана, които дотогава бяха затворени с толкова яки вериги. Ти покори толкова страни и си спечели голяма слава сред християнството.

Повече ли направи той за избрания народ на Израил, когато го изведе от Египет? Повече ли направи за Давид, когато от пастир го направи цар на Юдея? Върни се при него и виж грешката си. Неговото милосърдие е безкрайно. В неговите ръце са най-големите добрини. Авраам имаше повече от сто години, когато роди Исаак, а и Сара вече не беше млада.

А ти търсиш несигурна помощ. Отговори! Кой те натъжаваше толкова пъти — бог или светът? Бог никога не се отмята от своите обещания. Приел твоята дан, той никога не ще каже, че други са били неговите намерения и че другояче е трябвало да ги разбираш. Само изпитанията не отменя, за да покаже своята мощ.

Той точно и щедро изпълнява обещанията си. А такъв ли е обичаят на света? Казах вече какво е сторил за тебе твоят създател и за всички чрез тебе: а сега ми покажи наградата, която си получил, служейки на други, за всички рискове и за всички страдания."

Макар и в полунесвяст, аз чух всичко това. Нямаше какво да отговоря на тези толкова правдиви слова и можех единствено да оплаквам греховете си. Накрая, който и да беше той, изрече тези думи: „Не бой се, имай вяра! Мъките са издълбани в мрамор, и то не без причина".

Когато силите ми се възвърнаха, аз се изправих; след девет дни времето се оправи, но още не можех да изведа корабите от реката. Събрах всички хора, останали на сушата, и изобщо всички, които успях да събера, защото не бяха много, та да мога да ги разделя на две групи и едната да оставя на място, а другата да използвам на корабите. С готовност бих останал заедно с всички, за да браня селището, ако Вашите височества можеха да бъдат уведомени за това. Тревогата, че други кораби никога не ще могат да дойдат до същия залив, ме накара да тръгна на път, но когато получим помощ, ще уредим всичко както трябва.

Затова в нощта на Великден в името на света троица отплавахме с прогнили и прояден от червеите кораби. Трябваше да изоставя един в Белен заедно с товара, а друг в Бел Пуерто; така че ми останаха само два, също така в лошо състояние като другите, без лодки и припаси, и с тях трябваше да преплавам 7 хиляди мили в океана или да намеря смъртта си по пътя заедно с брат си, сина си и другите хора.

Бих искал да видя по време на това плаване онези, които са свикнали да хокат другите и да ги поучават, които винаги си седят на сигурно място и оттам питат: „Защо не сте направили това или онова?". Ала мисля, че тях ги чака друго, по-важно пътуване — или нашата вяра не струва нищо.

На 13 май пристигнах в провинция Манго, която се намира в съседство с провинция Катай, и оттам се насочих към Еспаньола. Два дни плавах при чудесно време, след това излезе силен насрещен вятър. Изчислих курса си така, че да избягна многобройните острови и да не се заблудя сред плитчините. Но напорът на морето беше толкова силен, че трябваше да отстъпваме пред него без платна; спряхме до един остров и там наведнъж загубих три котви. В полунощ имахме чувството, че целият свят се сгромолясва; в същото време другият кораб беше разкъсал въжетата и с такава сила връхлетя върху нас, че по чудо и двата кораба не се разхвърчаха на трески. Спаси ме по божия воля котвата, единствената, която беше останала. След шест дни, когато се проясни, продължих нататък, но всички съоръжения бяха унищожени по време на бурята, а корабите червеи бяха направили корпусите на решето; хората бяха посърнали и уплашени. Щом се поотдалечих от мястото, където преди известно време бях спрял, вълните отново започнаха да ме блъскат назад. Спрях край същия остров, в малко по-закътан залив. След осем дни вдигнах платна и борейки се с насрещните ветрове, в края на юни с още по-повредени кораби стигнах до остров Ямайка. Всички хора стояха до трите помпи с бъчви и котли и не можеха да се справят с водата, която нахлуваше в кораба, и може да се каже, че не бяхме в състояние да направим нищо срещу щетите, нанесени от корабните червеи.

Тръгнах отново, за да се приближа колкото може повече до остров Еспаньола, намиращ се на 28 левги, но по-добре да не бях тръгвал. Другият кораб избърза, за да се скрие в някой залив, защото до половината беше пълен с вода. А аз упорствувах и останах в открито море по време на бурята. Корабът ми почна да потъва и само по чудо господ ме изведе до брега. Кой ли ще повярва на това, което пиша? ! А в това писмо аз разказвам само една стотна от всички неща. Тези, които бяха там с адмирала, могат да свидетелствуват.

Ако Ваши височества имат добрината да ми изпратят кораб с тонаж 64 тона с 200 центнера сухари и известно количество продукти, това ще бъде достатъчно, за да мога да докарам хората от Еспаньола чак до Испания. Както казах, от Ямайка до остров Еспаньола няма повече от 28 левги. Лично аз не бих отишъл там, стига само корабите да могат да доплават до там. Както вече казах, Ваши височества ми забраниха да спирам там. Един господ знае дали тази заповед е била правилна или не Писмото пращам по едни индианци и ще бъде същинско чудо, ако то стигне до Вас.

Връщайки се към моето пътуване, казвам, че имах 150 души, а сред тях мнозина подготвени за лоцманска служба и опитни мореплаватели; и никой от тях не беше в състояние точно да определи пътя, по който плавах и по който се върнахме. Причината е проста. Отплавах от място, намиращо се малко пó на север от залива Бресил; при Еспаньола бурята не ми позволи да се движа по избрания маршрут и бях принуден да вървя натам, накъдето ме гонеше вятърът. Този ден заболях доста тежко; никой не е плавал досега из тия места; след няколко дни вятърът и бурята утихнаха и морето беше спокойно, макар че се появяваха силни течения. Запътих се към залива на остров Лас Бокас, а оттам към сушата.

Никой не би могъл точно да означи маршрута, защото няма на какво да се опре; бяхме играчка на стихиите и дни наред не виждахме земя. След това плавах покрай брега и внимателно проверявах курса си с помощта на компаса и другите средства, но никой в света не би могъл да каже под коя част на небето сме се намирали, когато се насочих към остров Еспаньола. Лоцманите бяха убедени, че ще стигнем до остров Сан Хуан, а ние се озовахме край страната Манго, т. е. на 400 левги пó на запад от предвижданото. Ако спътниците ми могат, нека определят местоположението на Верагуа, но твърдя, че не биха могли да дадат никакви указания или изчисления, единствено биха могли да кажат, че са посетили някакви земи, където е имало много злато, и да свидетелствуват за това; но обратния път те не знаят и би трябвало отново да се открива, както първия път. Наистина има известна основа за пресмятания и точни астрологически изчисления, ала те са достатъчни само за тези, които разбират тези неща. Всичко това наглед прилича на пророческо ясновидство. Ако корабите не могат да плават от Индия другояче, освен с вятър в гърба, то не е защото са зле построени или са твърде големи; а защото поради силните течения и ветрове никой не се осмелява да плава срещу вятъра; понеже за един ден би загубил толкова, колкото ще придобие за седмица, без да изключваме и каравелата, та ако ще тя да е с латински португалски платна. Затова именно плават само с вятър в кърмата и понякога са принудени да чакат от шест до осем месеца, а в това няма нищо чудно, защото то често се случва и в Испания.

Намерихме народите, за които говори папа Пий (техните обиталища и обичаи), но не видяхме коне, юзди, нито златни нагръдници. Нищо чудно, защото там по крайбрежието можеше да живеят само рибари, а аз не останах дълго, защото бързах. В околностите на Карнай и в съседните земи има много магьосници, извънредно плашливи. Мило и драго бих дали, само и само да не стоя там нито час. Щом пристигнах, те ми пратиха две нагиздени момичета; по-голямото не изглеждаше на повече от единадесет години, а по-малкото трябва да беше на седем; ала и двете се държаха по-безсрамно от опитни развратници. И двете имаха омайни прахове. Когато дойдоха, наредих да ги накичат по нашенски и веднага да ги пратят на сушата. Там в една от планините видях гробница колкото къща, цялата покрита с резба. Вътре имаше открит труп, обърнат с лице към земята. Разказваха ми за още по-великолепни постройки. Там има множество големи и малки животни и всички се различават от нашите. Подариха ми две толкова големи свине, че и най-едър пес не би посмял да им се изправи насреща. Един от стрелците уби животно, подобно на маймуна, но значително по-едро и с почти човешко лице. Стрелата го прониза от гърдите чак до опашката, но понеже не преставаше да се бори, той трябваше да му отсече единия преден крайник и единия заден. При вида му свинята се наежи и избяга. Като видях това, наредих да насъскат това пекари (както го наричат тук) срещу животното, което макар и умиращо, пронизано открай докрай от стрелата, не преставаше да го блъска в зурлата с опашката си и да го обвива с нея, а същевременно с предната си лапа, единствената, която му остана, силно го дърпаше за гривата и не спираше да се бори. Тази изненадваща и необикновена борба ме накара да опиша случая.

Видяхме и много други видове животни, но когато са затворени, всички те умират. Срещнах много едри кокошки, чиято перушина прилича на вълна. Видяхме и много лъвове, елени и птици.

Докато плавахме в тези области сред толкова мъки и страдания, някои от моите хора си въобразиха, че сме били омагьосани, и досега си остават с това убеждение. Срещнахме и други хора, които се хранят с човешко месо; самата уродливост на лицата им говори за това. Разказват, че в тези краища има богати медни рудници; от този метал изливат или спояват брадви и други предмети; видяхме ковачници с всички приспособления, а също и тигели за сребро.

Жителите ходят облечени и в тази провинция видях големи късове памучно платно с много красиви шевици и други с нежни разноцветни багри, нанесени с четка. Казват, че във вътрешността на сушата по посока на Катай се намират дори тъкани със златни конци. Но за толкова кратко време не можах да получа сведения за всички тези земи и за това, което се среща в тях. Макар и да живеят в близко съседство, хората говорят на различни езици, така че се разбират колкото ние с арабите. Мисля, че това важи за диваците по крайбрежието, но във вътрешността на страната не е така.

Когато открих Индия, заявих, че тя е най-голямата и най-богатата държава в света Говорех за златото, бисерите, скъпоценните камъни, подправките, търговията и пазарите; но това не беше забелязано веднага, защото не отдаваха значение на думите ми Първите впечатления тук не ми позволяват да кажа нищо повече от това, което чувам от устата на местните жители. Но едно мога да заявя с пълна сигурност и имам много свидетели за това· че през първите два дни в тази земя Верагуа видях повече доказателства за това, че тук има злато, отколкото за цели четири години на остров Еспаньола.

Трудно би могло да се намери толкова плодородна и добре обработена земя, както и по-плахи хора от жителите на околността. Има удобно пристанище, голяма река, страната може лесно да бъде отбранявана. Всичко това осигурява безопасността на християните и укрепването на нашето владичество, а същевременно има голяма надежда да се въведе и разпространи християнската религия. При благоприятни ветрове пътуването дотук няма да е по-дълго, отколкото до остров Еспаньола. Ваши височества са вече господари и владетели на тези земи, също както на Херес и Толедо; а ако пожелаете да пратите кораби, те ще могат да пристигнат тук като у дома си. Другаде, за да имаш това, с което тук можеш да се сдобиеш на самото място, трябва да си го докараш, без да говорим за това, че можеш да се върнеш с празни ръце, а като се озовеш на чужда земя, да разчиташ на милостта на диваците.

Що се отнася до другите въпроси, на които не искам да се спирам, вече обясних защо предпочитам да мълча. Не твърдя, че никога не съм грешил в това, което съм писал или говорил. Генуезчани, венецианци и всички, които имат бисери, скъпоценни камъни и други ценни неща, отиват на край света, за да ги разменят за злато. Златото е най-съвършеното нещо, златото е съкровище, който го притежава, може да постигне всичко на света и дори да вкара душата си в рая. Владетелите на тези области в земята Верагуа, когато умират, заповядват да закопаят заедно с тленните останки и цялото им злато; така поне ми разказваха. Соломон получил наведнъж 666 центнера злато извън това, което му докарали моряците и търговците, и това, което му било платено в Арабия. От туй злато наредил да направят 200 копия и 300 щита, а балдахина, който трябвало да се издига над тях, заповядал да изработят от злато и да го украсят със скъпоценни камъни; освен това и множество други предмети от злато, много бокали, богато украсени със скъпоценни камъни. Затова говори Йосиф в своята хроника „Де Антиквитатибус“; а също за това става дума в Стария завет — в Книги на царете и в допълнението към тях Йосиф твърди, че това злато е дошло от Златна Арабия. Ако е така, убеден съм, че рудниците на Ауреа са именно рудниците във Верагуа, които продължават на 20 дни път оттук, като се върви на запад, на еднакво разстояние от екватора и полюса. Соломон купил това злато със скъпоценни камъни и с пари; а тук е достатъчно да се заповяда то да бъде събирано, стига да пожелаят това Ваши височества. В завещанието си Давид оставил 3 хиляди центнера индийско злато на Соломон за строеж на светилище; а доколкото можем да вярваме на Йосиф, то е било получено от същите тези земи. Йерусалим и Сион трябва да бъдат въздигнати от християнски ръце; а в псалм XIV бог вече е казал с устата на своя пророк кой ще бъде този, който ще извърши това. Абат Йоахим твърди, че този човек ще дойде от Испания, а свети Йероним е показал на светата жена по кой път се отива там. Отдавна още императорът на Катай е искал да му пратят мъдреци, за да изложат пред него Христóвото учение. Кой ще бъде този, който ще се заеме с това? Ако спасителят ми позволи да се върна в Испания, аз се задължавам да ги докарам благополучно с божия помощ.

Хората, които ме придружаваха, преживяха невероятни опасности и несгоди. Умолявам Ваши височества да им бъде платено колкото може по-скоро, защото те са бедни, и всеки да получи награда според съсловното си положение. Колкото до мене, мога да уверя Ваши височества, че никой никога не е донасял в Испания по-добри новини.

Макар че според дадените ми сведения Кибиан от Верагуа и другите околни жители притежават злато в огромни количества, не сметнах за съобразно, нито за подобаващо за службата към Ваши височества да им го вземам насила При добро отношение ще избегнем стълкновението и лошата слава и цялото това злато, до последното зрънце, ще се стече в съкровищницата Ви.

Ако времето се задържи хубаво един месец, ще доведа моята експедиция до край Понеже корабите ми не са в добро състояние, не упорствувах да чакам, докато се проясни времето, за да продължа нататък. А за всичко, което се отнася до службата пред бога, уповавам се на моя създател, че ще ми върне здравето.

Предполагам, че Ваши височества ще си спомнят за намерението ми да наредя да построят корабите по друг образец. Времето летеше и не беше възможно да се направи това; но положително е, че съм отгатнал какво е било потребно.

Смятам, че тази работа — пристигането до това крайбрежие, рудниците в тази земя и завладяването на тези области — има по-голямо значение от всичко, което е направено досега в Индия Но това не е дете, което може да бъде поверено на мащеха. Не мога да си спомня за остров Еспаньола, Пария и другите земи, без да се напълнят очите ми със сълзи. Мислех си, че от страшния пример с тях трябва да се извлече поука за отношението към тези земи. Онези са агонизиращи, едва ли не вече издъхват. Тяхната болест е неизлечима и продължителна. Нека този, който ги доведе до това състояние, намери лек срещу това, ако може и ако е способен за това; но всеки е майстор, когато става въпрос за разрушаване.

Според обичая наградите и благата се дават на този, който е рискувал живота си, ала не е справедливо, ако от тях се ползва човек, който по всякакъв начин е вредил на начинанието и на неговите плодове. Онези, които се уплашиха от несгодите и избягаха от Индия, за да злословят след това за страната и за мене, по-късно се върнаха тук и заеха високи постове. Това е лош пример, от който няма полза нито за делото, нито за справедливостта изобщо.

Тези именно опасения и другите неща, които ясно предвиждах, ме накараха да Ви моля, още преди да тръгна да откривам тези острови и континенти, да проявите благосклонност към мене и да ми поверите управлението им от Ваше кралско име. Бях удостоен с това и то бе утвърдено с печат и клетва в привилегиите и договорите: аз получих титлите вицекрал, адмирал и губернатор на всички тези земи. Определени бяха дори границите на моето губернаторство на 100 левги от Азорските острови и островите на Зелени нос по линията от единия полюс до другия, като в тези граници се включва всичко открито и всичко, което ще бъде откривано в бъдеще. Получих пълна власт: другите подробности обстойно са разгледани в документа, издаден по този случай.

Има ощѐ един много важен и неотложен въпрос До ден днешен стават странни неща Седем години стоях в двора на Ваши височества и през цялото това време всички, на които се говореше за това начинание, единодушно заявяваха, че това са фантазии, а днес всеки, до последния чирак, се домогва до участие в откривателските експедиции. Ясно е, че отиват, за да грабят там, и въпреки това им се дава разрешително и те трупат имоти, нанасяйки огромна вреда на моята репутация и на делото. Отдайте кесаревото кесарю и божието богу — това е знаменит принцип и достоен за почтения човек.

Земите от тамошния свят, които вече са под властта на Ваши височества, са по-обширни и богати от всички други земи на християнството, взети заедно. Аз именно по божия воля ги поставих под Вашата висока кралска власт, готови да дават големи доходи. Чаках да украсят корабите, с които щях да пристигна при Ваши кралски височества триумфално, защото носех най-многообещаващите вести за златото, и не щеш ли, тъкмо когато бях най-спокоен и доволен, бях заловен и затворен на кораба заедно с братята си, а там почти голи ни оковаха във вериги и се отнасяха безобразно към нас, макар че не бях призован, нито изправен пред съд. Кой би могъл да допусне, че един беден чужденец, и то на такова място, ще подготвя бунт против Ваши височества без подкрепата и съучастието на някой чужд княз? Та нима аз не бях сам сред Вашите васали и Вашите поданици? Или не бях оставил дечицата си във Вашия кралски двор?

Постъпих на служба при Вас, когато бях на 28 години. Днес не ми остана нито един черен косъм на главата, тялото ми е разнебитено, изхарчих всичко, което ми остана, имуществото ми бе отнето и разпродадено. На брат ми взеха и дрехата от гърба и за най-голям позор не бяхме ни питани, ни разпитвани от когото и да било. Трябва да се вярва, че това не е ставало по заповед на Ваши височества.

Славата Ви на благородни крале ще се разнесе надлъж и шир, ако реабилитирате честното ми име и наложите справедливо обезщетение, както и наказание на този, който стана причина за моето злощастие; по същия начин трябва да се постъпи с този, който ми ограби бисерите, и с всички, които погазиха моето адмиралско достойнство. Възстановяването на справедливостта ще се увенчае със слава и ще даде пример за висока добродетел; а Испания ще запази светъл спомен за Ваши височества като за справедливи и благодарни владетели. Честното ми намерение да служа винаги на Ваши височества, а същевременно и невижданото оскърбление не позволиха на сърцето ми да мълчи, както бих искал. Моля за прошка Ваши височества.

Както казах, аз съм съвсем изоставен Досега съм плакал за другите, а сега нека небето се смили и земята да плаче за мене. От материалните блага нямам дори грош за милостиня, а колкото до духовните работи, в Индия осъзнах, че съм самотен, отрупан с грижи, болен, очакващ смъртта си всеки ден, обкръжен от милион жестоки и враждебни диваци и толкова далеч от светите тайнства, от светата църква, че тя ще забрави бедната ми душа, ако тя тук напусне тялото ми. Нека тези, които знаят що е милост, истина и справедливост, да плачат над моята участ.

Не тръгнах на тази експедиция, за да спечеля почести и богатство. Не може да има съмнение в това, защото надеждата за подобни облаги отдавна е мъртва в мен. Обръщам се към Ваши височества с честни намерения, с целия си плам и без лъжа.

Покорно Ви моля, Ваши височества, ако е угодно богу да ме изведе оттук, позволете ми да отида на поклонение в Рим и на други места. Нека светата троица запази и умножи Вашите дни и могъщество.

Даден в Индия, на остров Ямайка, на 7 юли 1503 г.

ПИСМА ДО ОВАНДО[1]

I

Високоблагородни господине,

Тъкмо в момента получих Вашето писмо Прочетох го с огромна радост. Хартията и перото не са в състояние да изразят голямата утеха и подкрепа, които донесе то на мен и на всички мои хора.

Господине, ако Ви писах толкова накъсо по Диего Мендес де Сегура, то се дължи на надеждата ми, че в разговор по-обстойно ще изложа подробностите. Колкото до моето пътуване, мога да кажа, че и хиляда страници няма да стигнат, за да Ви опиша страхотните бури и мъки, които преживях. (. .)

Заминаването ми от Кастилия бе посрещнато с най-голямо задоволство от страна на техни височества. Те ме обсипаха с обещания и по-специално, че ще възвърнат всички мои притежания и ще ме отрупат с още по-големи почести; това бе потвърдено устно и писмено. Пращам Ви, господине, извлечение от тяхното писмо, в което се уточняват подробностите по този въпрос. Така или иначе, от деня, когато започнах да им служа, никога не съм имал предвид нещо друго. Моля Ви, господине, бъдете благосклонен и вярвайте на това, което казвам; а ако го казвам, то е само за да бъдете сигурен, че ще се съобразявам и ще се подчинявам на всички Ваши заповеди и разпоредби, без да се отклонявам от тях нито за момент.

Господине, Ескобар ми разказа с какво благородство сте се заели с моите работи, които нямат брой и чет. Всичко това смятам за голямо благоволение и умът ми не побира как ще мога да Ви се отблагодаря. Никога не съм бил по-искрен, отколкото сега, а щом Ви видях, веднага почувствувах, сърцето ми каза, че винаги, тук или някъде другаде, ще направите за мене всичко, което е по силите Ви. Това ми вдъхва спокойствие и пълна увереност, че ще получа помощ, стига известието за сполетялата ме беда да стигне до Вас. Не бих могъл в писмо да изкажа колко голяма е моята увереност.

---

[1] Губернатор на Еспаньола по това време.

В заключение ще кажа, че винаги съм хранил надежда, че за да ме спасите, Вие дори сам бихте се изложили на опасност; и съм сигурен в това, защото целият ми разум и усет го потвърждават.

Не е в характера ми да лаская хората; напротив, смятат ме за прекалено рязък. Делото ми ще бъде мой свидетел, ако се наложи да ме съдят. Горещо Ви моля, господине, да бъдете доволен от мене и сигурен в моето постоянство

Много Ви моля също и така да ми позволите да Ви препоръчам Диего Мендес де Сегура и Фиеско, моя подчинен, за когото знаете, че семейството му се радва на голяма почит в родината му, и който същевременно е мой сродник Повярвайте, че не съм ги пратил там с коварна цел, а за да Ви уведомят, господине, за голямата опасност, в която се намирах и още се намирам. Живея на корабите, които заседнаха на плитко, и очаквам божията и Вашата помощ, за която всички мои потомци винаги ще ви бъдат задължени

II

Високоблагородни господине,

Диего де Салседо дойде чак дотук с корабите, които Ваша милост ни изпрати; това ни връща живота, на мен и на всички, които бяха при мене

Тук не бихме могли да се отблагодарим, както му е редът Толкова съм щастлив, че откакто видях корабите, не мога да спя от радост. Не защото толкова много съм се страхувал от смъртта, а се радвам на победата, която по този начин удържаха кралят и кралицата, нашите господари.

Братя Порас на Ямайка се отделиха и ми съобщиха, че трябва да им предам всичко, каквото притежавам; иначе сами ще го търсят на мой риск, както и на сина ми, на брат ми и на другите, които бяха при мене. Понеже не изпълних искането им, те решиха да ме сплашат; ала всичко се обърна срещу тях. Стана тя, каквато стана! Имаше убити и ранени и накрая господ бог, който не търпи високомерие и неблагодарност, ги предаде всичките в мои ръце. Простих им и склонéн от молбите им, аз им върнах предишните длъжности. Карам на кораба водача им, Порас, та техни височества да чуят от собствените му уста истината за станалото.

Направено бе всичко, за да се отклонят подозренията, надвиснали над мене; ала Диего де Салседо още не е съвсем сигурен. И досега не мога да проумея причината, защото намерението ми е много почтено и затова съм смаян.

Толкова много се зарадвах на подписа Ви в последното писмо, сякаш това бяха подписите на дон Диего и дон Фернандо и дано, господине, това Ви донесе найголямо добро и слава, дано небето се смили над мене, та в най-скоро време да получа друго писмо с подписа „Командор“.

Нека бог закриля, благородни господине, Вас и Вашия дом.

От остров Беата, където против волята ми ме задържа вятърът.

Днес, събота, 3 август.

Покорен на всички Ваши заповеди.

S
S. A. S.
X M Y
Кристо Ференс

ПИСМАТА НА КОЛУМБ

ПИСМА ДО КРАЛЕТЕ

I

Най-висши и най-могъщи крале и владетели,

Бих искал да доставям на Ваши височества радост и задоволство, а не грижи и неприятности. Зная обаче, че Ваши височества обичат и приемат с удоволствие новите неща, а също и безсъмнено полезните, и затова, покорен на Вашите заповеди, ще кажа това, което днес ме занимава в един или друг смисъл, с надеждата, че Ваши височества ще гледат по-скоро моите намерения и благородните ми помисли, а не неугледната форма. По отношение на службата към Ваши височества не е нужно да уча нещо от другите за работи, с които сам мога да се справя. А дори и да не ми достигнат силите и да ме надмогне умората, пак няма да загубя желанието си да Ви служа, оставайки си, както и сега, най-задълженият и най-големият длъжник на Ваши височества.

Мореплавателите и всички ония, които кръстосват морята, винаги най-добре познават страните на света, през които минават пътищата им. Затова и всеки от тях познава по-добре това, което вижда всеки ден, отколкото онези, които пътуват по веднъж на няколко години. И затуй на драго сърце слушаме техните разкази за нещата, които са видели и опознали, тъй като и ние извличаме по-голяма полза от това, дето сме научили от собствен опит.

Ако според мнението на значителен брой автори приемаме, че земята е кълбо, или ако науката с целия си авторитет ни накара да приемем противоположното гледище, така или иначе това не означава, че в граиците на един климат температурата трябва да бъде еднаква, защото голямо е разнообразието както в морето, така и на сушата

Слънцето разлива топлината си, а земята я приема съобразно със своите вдлъбнатини и възвишения На тази тема много са писали древните, като например Плиний, който твърди, че при северния климат температурата е толкова благоприятна, че там хората изобщо не умират, освен от скука или когато, отвратени от живота, се хвърлят от върха на някоя скала, слагайки доброволно край на живота си.

Дори тук, в Испания, можем да забележим такива промени в температурата, че не е необходимо да се позоваваме на никого от древните мъдреци. От Гранада през цялата година се виждат заснежени планини, което е признак за голям студ; а пък в подножието на тези планини се намира Алпухара, където температурата постоянно е много благотворна, нито много висока, нито много ниска. Така е и в много испански провинции, които не изброявам, за да не се разпростирам прекалено много Същото е и в морето, особено в поясите близо до крайбрежието Които пътуват по тия места, знаят тези неща по-добре от онези, които пътуват в други райони. През лятото в Андалузия се смята за нещо сигурно, че западният вятър, който духа от морето, се появява всеки ден, когато слънцето е вече високо. Изпърво това е съвсем лек ветрец, който продължава да духа чак до вечерта. И както този вятър, който се нарича „бирасон“ (бриз), се появява редовно по едно и също време, така и на другите места през лятото или през зимата духат подобни ветрове.

Тези, които редовно пътуват от Кадис до Неапол, предварително знаят какъв вятър ще срещнат край брега на Каталония, в зависимост от годишното време; те знаят това и когато прекосяват нарбонския залив. Който иска да отиде през зимата от Кадис до Неапол, поема в открито море до нос Кресо в Каталония и оттам към нарбонския залив. По това време на годината ветровете действително са много силни, така че корабите понякога са принудени да се оставят на техния произвол и те ги отнасят към крайбрежието на Берберия. Затова те се приближават колкото може повече до нос

Крео, за да плават с вятъра покрай брега и като дрейфират, да стигнат до Помегас край Марсилия или до Йерските острови. Щом ги съгледат, те вече не се отдалечават от крайбрежието, докато не доплават до целта Ако от Кадис до Неапол се пътува през лятото, курсът е покрай берберското крайбрежие, чак до височината на Сицилия, по същия начин, както бе казано за северното крайбрежие.

За такова плаване се използват хора, чийто опит е известен и които дълго са пътували по тия краища и знаят всички подробности по пътя, както и лошото време, с което могат да се сблъскат в зависимост от сезона Обикновено те се наричат пилоти и то е същото като водачи по сушата. Възможно е такъв водач да знае отлично пътя оттук до Фуентерабия и да е способен да заведе там цяла армия, а същевременно да не знае как се отива оттук до Лисабон Същото е и в морето Ние използваме едни пилоти, когато плаваме за Фландрия, а други — по пътя за Левантия — в зависимост от това, в каква посока са пътували най-често тези хора.

От Испания до Франция има редовни рейсове; ето защо разполагаме с отлични, умели моряци, които в съвършенство познават пътя. Във Фландрия през месец януари всички кораби вече са се прибрали в пристанищата си; и през целия този месец рядко се случва някой кораб да излезе от пристанището и да не се изложи на силния напор на студения вятър, който духа от изток-североизток и от север-североизток. През това време на годината този вятър е поривист, донася студ и често пъти е опасен Отстоянието от Слънцето и своеобразието на Земята — ето причините, които пораждат това.

Тези ветрове не са постоянни, при все че никога не се случва да сбъркат сезона; а онези, дето излизат в морето при такъв вятър, са хора, които обичат хазарта, но най-често след това си скубят косите от разкаяние. Ако вятърът спре, те се скриват в някое пристанище на Франция или Англия и чакат благоприятен прилив, за да излязат в морето.

Моряците са жадни за печалба и винаги бързат за домовете си. Често им се случва да залагат всичко на карта, без да чакат да се установи времето. При друг случай, когато още не ставах от леглото и бях много отпаднал, изложих пред Ваши височества всичко, което можех да кажа на тази тема, за да осигуря най-голяма безопасност на корабоплаването: не бива да се тръгва на път, преди слънцето да е застанало под знака на Телеца; аз отказах да предприема това пътуване посред зима, т. е. през най-опасния период. Ако ветровете са благоприятни, ще преплаваме океана за кратко време; но човек не бива да се впуска в морето, без да е достатъчно сигурен в условията за плаване. Последното лесно може да се забележи дори оттук, защото тогава небето е много ясно и вятърът духа откъм Полярната звезда, като продължава с неотслабваща сила няколко дни наред.

Ваши височества добре знаят какво стана през 97 г., по време на пребиваването Ви в Бургос, когато изживяхте голяма тревога, тъй като бурята не спираше и непрекъснато подновяваше пристъпите си, така че отчаяни от това, Ваши височества решиха да заминат за Сория Целият двор потегли още в събота, а Ваши височества решиха да тръгнат едва в понеделник сутринта.

Същата нощ, в писмо до Ваши височества по друг повод аз писах: „Днес излезе вятър Флотът няма да отплава утре, а ще изчакам да видя дали вятърът ще се задържи Ще потегли в сряда, а в четвъртък или петък ще бъде на височината на остров Уикт. Ако не се задържи там, следващия понеделник ще стигне до Ларедо — в обратен случай цялата наука за навигацията е излишна“ Благодарение на това писмо, съвпаднало с желанието да видите княгинята, Ваши височества променихте решението си Останахте, за да проверите съвета, даден Ви от един мореплавател; същия понеделник в Ларедо пристигна корабът, който не пожела да влезе в пристанището на Уикт, тъй като нямаше достатъчно припаси Различни са и винаги са били различни мненията за морето и за сушата в подобни случаи. Мнозина ще пожелаят сега да потеглят към новооткритите острови Когато пътят се проучи по-добре, тези, които отиват там, за да търгуват и вършат размяна, благодарение на усъвършенстването на инструментите и корабните съоръжения, по-добре ще опознаят земите и ветровете и ще разберат кое е най-подходящото време за плаване, а по този начин ще придобият по-голяма опитност за собствената си безопасност.

Моля се на пресветата троица да закриля Ваши височества, както желаем и както ни е потребно, а също и всички Ваши кралства и княжества.

Гранада, 6 февруари 1502 г

S
S. A. S.
X M Y
Кристо Ференс

II

Най-благочестива кралице,

Аз съм слуга на Ваше височество В Барцелона Ви връчих ключовете на моята воля и ако Ваше височество благоволи да ги изпробва, ще намери в тях много благовония и сладост В мислите ми е единствено службата към Вас. Ако Ваше височество намери за нужно да изпита моите способности, може да се окаже, че те не отговарят на желанието ми. Смелостта ми се дължи не на дарование или заслуга, каквато бих могъл да си приписвам, а на изключителното ми упование в нашия милосърден спасител.

В Барцелона аз се отдадох на Ваше височество, без да запазя нито частица за себе си; по същия начин Ви посветих душата и имота си. Отец Хуан Перес несъмнено ще Ви разкаже за това, а също и дойката и това повдига духа ми с всеки изминат ден.

Това, което мислех за живота си, поверих на Ваше височество още в собственоръчно написания мемориал. Ще бъда безкрайно щастлив да видя, че Ваше височество е повярвала, че в него няма нито злоба, нито лъжа.

Смятам, че въпросът за Индия е много важен. Многобройните грижи на Ваше височество, както и крехкото Ви здраве не дават възможност той да бъде разрешен по-добре Аз съм угнетен, и то по две причини. Първата е въпросът за Йерусалим, който Ви умолявам да не пренебрегвате, а също Ви моля да не си помислите, че говоря за това с някаква скрита цел — единствено поради голямото си опасение да не бъде осуетена тази работа

Горещо Ви моля, Ваше височество, да не ме смятате за заинтересована страна във връзка с този въпрос и с който и да е друг; аз съм само слуга, който без скрити намерения се старае с всички средства да Ви осигури спокойствие и доволство и да умножи Вашето голямо могъщество. Нека Ваша кралска милост размисли дали ще ѝ бъде угодно да ме използва както такъв в начинанието, свързано с Индия, и в другото за Светия дом и нека бъда слуга, а не съперник. Бог да прости на този, който се е помъчил да убеди Ваше височество, че е възможно подобно нещо

Би могло да се издадат нареждания да се пристъпи към тази работа веднага и без особени трудности; а ако ми е позволено да кажа — нека това стане незабавно и мисля, че Ваше височество ще остане много доволна

III

Най-благодетелни и най-висши князе,

Основанията, които искам да изложа във връзка с възстановяването на Светия дом и връщането му на светата воюваща църква, са следните:

Най-висши крале, от най-ранна възраст започнах да плавам по море, което върша и до днес. Тази професия кара тези, които са се посветили на нея, да изследват и откриват тайните на света. Повече от четиридесет години упражнявам тази професия. Преплавал съм всички области, които са известни досега. Поддържах връзки и водих дискусии с учени хора, духовни и светски, с латинци и гърци, евреи и маври и с много още, принадлежащи към други изповедания.

Тези ми влечения срещнаха благосклонност у моя господ бог, той именно ми даде ум и схватливост, за да мога да правя това Дари ме със способности на мореплавател. Даде ми колкото трябва знания по астрология, геометрия и аритметика. В ума и ръката ми вложи талант да чертая двете земни полукълба, а на тях градовете, реките, планините, островите и заливите, всяко на своето място.

През това време четях и се стремях да изуча всякакви книги по космография и история, хроники, съчинения по философия и по други изкуства. По този начин бог просветли разума ми — сякаш с едно докосване с ръка — за всичко, което е нужно за плаването оттук чак до Индия, и същевременно подготви волята ми за изпълнението на този план; и тази страст ме склони да се изправя пред Ваше кралско височество.

Всички, които се запознаха с моите планове, ги осмяха и отхвърлиха с подигравки Не ми помогнаха и всички приведени от мен научни теории с целия авторитет на техните автори Единствено в лицето на Ваши височества срещнах вяра и постоянство. Кой би посмял да каже, че тази светлина не се излъчва от Светия дух, а само от мен? Именно неговите чудодейни лъчи Ви възрадваха заедно с 44-те книги на Стария завет, 4-те евангелия и 23-те писма на благословените апостоли и същевременно те ме подтикваха да продължавам делото и да издържа И никога не са преставали все така да ме насърчават

Бог пожела да направи истинско чудо при онова пътуване до Индия, за да възрадва мене и другите за съдбата на Светия дом Тук, във Вашия кралски двор, пропилях цели седем години, за да споря с толкова много авторитетни лица, вещи във всички изкуства: накрая окончателната им присъда беше, че това са само фантазии, и те си умиха ръцете. Въпреки това експедицията даде резултатите, предсказани от нашия спасител Исус Христос и изречени от неговите свети апостоли. Затуй трябва да се вярва, че ще стане същото и по втория въпрос В подкрепа на това, ако не са достатъчни моите думи, привеждам онова място от светото евангелие, където се казва, че всичко ще премине, само неговите думи по чудо ще останат; с това се утвърждава, че всичко, което той сам или чрез пророците е предвестил, в края на краищата ще се сбъдне.

Обещах да изложа доводите, с които разполагам, по въпроса за връщането на Светия дом в ръцете на светата църква. Затова оставям настрана всички плавания, които съм извършил от детството си досега, разговорите, които съм водил с толкова хора от толкова страни и вероизповедания, оставям настрана всички кораби и всички книги, за които спомених по-горе. Ще се огранича със светото и осветено писание, с неколцина велики пророци, с няколко лица, които по божие откровение са казали нещо на тази тема.

Може би Ваши височества и всички други, които ме познават и на които бих показал това съчинение, ще ме порицаят публично или насаме било заради липсата на образование, било за това, че съм прост и невеж моряк или пък светски човек и т. н. Отговарям с думите на свети Матей (...)[1]: „О господи, който искаше да запазиш толкова неща скрити от мъдреците, а ги яви пред простите“; или пак според свети Матей тогава, когато децата пеели при заминаването на нашия бог Исус за Иерусалим: Осанна, сине Давидов! А учените в писмената, за да го изкушават, го питали дали разбира какво му говорят, той им отговорил утвърдително и добавил: „Нима не знаете, че истината излиза от устата на децата и простите люде?“ Или още по-ясно. Апостолите са казвали много мъдри думи и особено свети Иоан, който е рекъл: „В началото бе слово, а словото беше у бога“ и т. н. Изключително дълбоки слова като за хора, които никога не са се учили.

Казват, че действието на светия дух се проявява както при християните, така и при евреите и маврите и при хората от всяко друго изповедание, и то не само у мъдреците, но и у простите хора. На времето срещах селяни, които познаваха небето и движението на звездите значително по-добре от хора, които бяха изхарчили цялото си състояние, за да изучат това. Ще добавя, че светият дух не само явява бъдните неща на разумните твари, но ги открива — ако иска — и с помощта на знаци по небето, във въздуха, както и чрез животните. Такъв е бил случаят с оня вол, който проговорил в Рим по времето на Юлий Цезар; би могло да се посочат още много примери, но това ще бъде твърде дълго, а същевременно те са добре известни на всички.

В Стария завет с устата на пророците, а в Новия завет с устата на самия спасител Исус Христос е казано, че този свят ще има край. Матей, Марко и Лука са предрекли какви ще бъдат знаменията за този край; а и пророците също са предсказали това с многобройни подробности.

---

[1] Пропуск в манускрипта

Свети Августин казва, че свършекът на този свят ще настъпи 7 хиляди години след неговото сътворение. Същото твърдят след него светите теолози и особено Пиер д'Айи в раздел XI и на други места, както ще посоча по-долу.

В раздел X той дава изчисленията на крал дон Алфонсо, които изглеждат най-точни: от сътворението на света, или на Адам, до пришествието на нашия бог Исус Христос са изминали 5343 години и 318 дни. Като оставим настрана дните и прибавим само изтеклите оттогава 1501 години, това прави общо 6845 години без няколко месеца.

В тази сметка остават само 155 години до 7000, когато — както казах по-горе, опирайки се на цитираните авторитети — светът трябва да свърши. Нашият спасител е казал, че преди края на света ще се изпълни всичко, което са написали пророците. В това, което са написали, пророците се изразяват по различни начини — понякога слагат бъдеще време вместо минало, а друг път минало вместо бъдеще или сегашно; много неща са изказали под формата на притчи, като някои от тях са съвсем близо до действителността, други, кои повече, кои по-малко, са точно предсказани, някои са изказани изкусно, други не така съвършено. Свети Йероним и свети Августин, както и другите доктори, хвалят най-много Исай и всички са съгласни с него и много го тачат. Наричат Исай не само пророк, а нещо повече — евангелист; той именно положи всички усилия, за да опише бъдещето и призова целия свят да следва нашата свята католическа вяра.

Извънредно много свети доктори и теолози са писали за всички пророчества и за другите книги на светото писание; те хвърлят обилна светлина върху това, което не знаехме, макар че в доста отношения не са на еднакво мнение; има и неща, чието значение не са могли да прозра̀т.

Повтарям и заявявам тук още веднъж, че не искам да ме смятат за човек, който се хвали със знанията си; винаги във всичко съм имал предвид думите на свети Матей, който казва: „О, господи, който искаше да запазиш толкова неща скрити от мъдреците, а ги яви пред простите!“ Отвръщам с тези думи и с плодовете, които те дадоха.

Голяма част от пророчествата в светото писание вече се изпълни. Самото писание призна това и светата църква не престава да го повтаря и разгласява. Затова не са нужни други доказателства; ще спомена само едно, което подхожда тук, и нека то ме крепи и ми дава смелост всеки път, когато помисля за него.

Аз съм окаян грешник. Божията благост и милосърдие ме закриляха винаги, щом помолех бога за това; намирах най-сладка утеха, изоставяйки всичките си замисли, да се взирам в чудесното появление на неговия лик.

Вече казах, че разумът, математиката и картите не биха помогнали ни най-малко за осъществяването на експедицията до Индия; сбъдна се само това, което е предрекъл Исай, за това имам намерение да пиша тук, та да го припомня на Ваши височества и да ги възрадвам за другите работи относно Йерусалим, които се опират на същите авторитети; защото щом има вяра, предварително съм уверен в победата.

Нека Ваши височества си припомнят евангелието и всички обещания, дадени ни от спасителя: на какви изпитания бе подложено всичко това Свети Петър скочил в морето и вървял по него, докато го крепяла вярата. Който има вяра дори колкото синапено зрънце, би могъл планини да повдигне Нека вярващият поиска и всичко ще му бъде дадено. Чукайте и ще ви отворят. Никой не бива да се страхува да се залови с каквото и да било дело в името на нашия спасител, при условие, че то е праведно и с чисти помисли и полезно за божията служба; той подкрепи света Катерина, когато се убеди в това

Нека Ваши височества си припомнят с колко малко средства разполагахме, когато се заехме да покорят Гранада. Господ е предоставил всекиму да решава според волята си всички въпроси, ала той окриля много хора и няма такова нещо, което той не би дал в случай на нужда. О, колко добър е господ, който иска хората да вършат деянията, за които самият той се грижи. Всички хора са длъжни денем и нощем, и всяка минута да отправят към него горещи благодарности.

По-горе казах, че още по-голям брой пророчества и досега не са се изпълнили. Ще добавя, че на света има велики неща и господ ни води към тях чрез знаменията; същото заключение правя и като гледам, че напоследък евангелието широко се разпространи в толкова много страни. Абат Йоахим Калабрийски е казал, че този, който ще въздигне от руините светинята на Сионската планина, ще излезе от Испания.

IV

Най-висши кралю,

Самият господ бог ме прати тук да служа на Ваши височества. Казвам, че това е божия работа, защото най-напред слязох на брега на Португалия, чийто крал повече от всички се интересуваше от откривателските експедиции. Бог помъти разума и всичките му сетива, така че за 14 години не успях да му докажа и той да разбере за какво му говорех. Казвам, че бог стори чудо, защото имах покани от трима владетели: кралицата, да я благослови бог, видя тези писма, а доктор Вилялон й ги прочете. След като се запозна с моите планове, Ваше височество великодушно ме удостоя с някои високи титли.

Сега именно моето начинание започва да отваря вратите и ми се струва, че то е и ще бъде такова, каквото винаги съм го представял. Ваше височество е най-големият християнин И аз, и всички в Испания и в целия свят, на които повече или по-малко е известна моята дейност, ще бъдем убедени, че Ваше височество ми оказа голяма чест, когато се довери единствено на моите думи, а сега, когато Ваше височество вижда делата ми, няма да закъснее щедро да ме облагодетелствува, изпълнявайки устните и писмените обещания, скрепени с кралския печат. Ако Ваше височество постъпи така, може да бъде сигурен, че ще му служа до края на дните си, които бог ми е оставил още. Храня дълбока надежда, а струва ми се и увереност, основаваща се на това, което виждам, — че с делата си ще умножа Вашата слава, защото това, което остава да се извърши, е сто пъти по-голямо от стореното досега.

V

Пресветли и най-висши кралю,

Това, за което моля, е написано в това писмо. Вече говорих за него, а също, че Вашата кралска десница би могла да добави или намали нещо, тъй като аз предварително съм съгласен на всичко. Властта и имуществото, които ми се паднаха от това, бяха единствената ми гордост, но те несправедливо ми бяха отнети. Отдавна още господ пред очите на всички явно ми разкри едно чудо; а то е, че човекът, който стана причина за моето злощастие, и всички, които му помагаха, бяха събрани от него на палубата на най-хубавия от тридесет и четирите кораба, измежду които и измежду половина други той можеше да избира. И господ ги потопи всичките при изхода от залива, така че никой дори не можа да осъзнае какво е станало.

Покорно моля Ваше височество да благоволи и да се разпореди синът ми да бъде утвърден на моята висока длъжност и да получи дадените на мене титли, тъй като това в най-висша степен засяга доброто ми име. Колкото до останалото, нека Ваше височество го реши по своя воля, на която аз винаги ще се подчиня. Мисля всъщност, че тревогата, която ми създава протакането при уреждането на моите работи, е най-голямата причина за боледуването ми...

VI

Пресветли, най-висши и най-могъщи владетели, кралю и кралице, господари наши,

Бих искал Ваши височества да ми повярват, че желанието ми да оздравея никога не е било по-силно от копнежа да Ви видя, след като разбрах, че Ваши височества ще пристигнат тук по море, и да се поставя на Вашите услуги, като нагледно Ви покажа вещината си в мореплаването.

Но бог поиска друго. Затуй най-покорно Ви моля да ме смятате за свой верен васал и слуга; и да бъдете уверени, че макар и сега болестта да ме гнети безмилостно, аз винаги съм способен да направя за Вас неща, каквито никой не е виждал.

Лошото време и другите несгоди, сред които без всякакво основание бях изоставен, ме доведоха до дъното на злочестината. Поради тази причина не можах да се явя пред Ваши височества, нито да пратя сина си. Умолявам най-покорно да уважите стремежа и желанието на този, който се надява, че ще му бъдат върнати почестите и титлите, както е обещано в документите.

Нека светата троица пази и множи най-висшето кралско могъщество на Ваши височества.

ПИСМО ДО ПАПА АЛЕКСАНДЪР VI

Ваше светейшество,

В момента, когато се заех с това начинание и тръгнах да открия Индия, аз си обещах да докладвам лично на Ваше светейшество за всичко извършено. По това време възникна спор между негова кралска милост краля на Португалия и краля и кралицата, моите господари; именно, кралят на Португалия реши също да изпрати експедиция за откриване и завладяване на земи по онзи маршрут и в същата посока и затова се обърна към праведния съд.

Тъкмо тогава кралят и кралицата, моите господари, побързаха да ме пратят на тази експедиция, за да открия и покоря всичко; така че не можах да се явя пред Ваше светейшество. Открих пътя, завладях 1400 острова и 333 левги от азиатския континент, без да се броят другите много прочути и големи острови на изток от Еспаньола, на които основах колония.

След това изминах 800 левги, всяка по 4 сухопътни мили, покрай бреговете на остров Еспаньола, който е много гъсто населен. За най-късо време направих всички негови жители леннници на краля и кралицата. Там има рудници за всякакви метали, а най-вече за злато и мед Има дървета, от които се добиват багрилни вещества, сандалово дърво, алое и много други растения, които се използват като подправки. Има и тамян, а дървото, на което се ражда той, е миробалан. Тази земя се нарича Тарсис или Сетиа или Офир или Сипанго, а ние ѝ дадохме името Еспаньола

По време на същата експедиция отидох толкова на запад, че когато там залязваше слънцето, хората в Кадис от два часа вече са го виждали на изток; така че преплавах 10 линии от другото полукълбо. Не може да става и дума за някаква грешка, защото на 14 септември нямаше лунно затъмнение. След това трябваше колкото може по-бързо да се върна в Испания и оставих там двамата си братя и още доста хора, в голяма оскъдица и опасност.

Върнах се с подкрепления и по време на новата експедиция на юг открих необгледни земи и пресноводни морета. Мислех и все така съм убеден, както са вярвали и вярват толкова светии и мъдри теолози, че именно там, в тази област, се намира земният рай.

Тъй като бях оставил братята си и техните хора в тежко положение, не можах да остана по-дълго и поотблизо да проуча тези места, а бързах към тях. Открих там и един район, богат на бисери.

На остров Еспаньола половината хора се бяха разбунтували и разпилели. Мислех си, че след толкова години, откак съм започнал да пътешествувам, най-сетне ще намеря покой, защото дотогава смъртта нито за миг не ме пускаше от обятията си; ала моите мъки и неволи тепърва започваха.

Душата ми би се възрадвала и би намерила покой, ако можех сега да застана пред Ваше светейшество и да Ви връча отчета за моето пътуване, който написах по подобие на Коментарите на Цезар, като си водех бележки всеки ден, от първата минута чак до деня, когато бе решено да предприема ново пътуване в името на светата троица, за чест и хвала на светата християнска религия.

Единствено тази мисъл ми вдъхва увереност и благодарение на нея не ме е еня за мъките и смъртните опасности, които преживях при това начинание и в замяна на които получих толкова малко благодарност от хората. От бога предвечен очаквам сполука в новите изпитания, както и във всичко друго И несъмнено след завръщането си не ще намеря спокойствие, докато не връча лично на Ваше светейшество описанието и отчета за всичко това, тъй като зная Вашето великодушие и ревност за прославата и разпространението на светата християнска вяра. Сега, Ваше светейшество, отче свети, заради собствената си утеха и по други съображения, свързани с това свято и благородно дело, Ви моля да ми окажете помощ, като ми дадете неколцина свещеници и монаси, годни за такава мисия, и със съответен декрет издадете заповед до всички приори на ордени — на бенедиктинците, картузите, йеронимитите, а и до по-малките братя и до ордените, които се издържат от пожертвувания, та да мога сам или чрез упълномощено за целта лице да избера от тях по шестима души, които ще бъдат използвани там, където изисква това свято начинание; защото вярвам, че бог ще ми позволи да разнеса по света святото му име и евангелие.

Благодарение на това настоятелите на тези монаси, които бих избрал в който и да било храм или манастир измежду изброените или измежду онези, които бих посочил по-късно, които и да са те, няма да пречат, нито да се противопоставят, позовавайки се на някакви свои привилегии или на други причини; а, напротив, ще ги насърчат и според силите си ще помогнат и с радост ще се съгласят да работят и да се посветят на това толкова свято католическо дело и начинание. За тази цел, Ваше светейшество, умолявам Ви да освободите тези монаси от изпълнението на духовните им задължения, така че никой да не се противопоставя, и освен това да постановите, че когато пожелаят да се върнат в своя манастир, към тях ще се отнасят така добре, както и преди, и още по-добре, ако са заслужили това с дейността си. С това, Ваше светейшество, ще ми окажете най-голяма милост, която ще ме възрадва и ще донесе огромно благо за нашата християнска религия

Това начинание бе предприето с цел придобитите средства да бъдат изразходвани за връщането на Светия дом към светата църква. След като го доведох до щастлив край и проучих земите, аз писах на краля и кралицата, моите господари, че след седем години ще мога да платя издръжката на 50 хиляди пехотинци и 5 хиляди конници за този поход; а пет години по-късно — на още 50 хиляди пехотинци и 5 хиляди конници, или общо на 100 хиляди войници и 10 хиляди рицари за този поход.

Бог показа, че бих могъл да удържа на думата си, като необоримо доказа, че още тази година можах да дам на техни височества 125 центнера злато с гаранция да получат след пет години още толкова. Сатаната попречи на всичко това и коварно доведе цялата работа до такова положение, когато и едното, и другото е невъзможно, ако бог не се погрижи за това.

Призната ми бе вековечна губернаторска власт над всички тези земи, а тъкмо сега насилствено бях лишен от нея; ясно е, че това е нова пакост на неприятеля, та такъв свят замисъл да не види бял свят. Ала по-добре е да не говоря прибързано за всичко това.

ПИСМО ДО ЕПИСКОПА НА БАДАХОС

(януари 1498 г.)

Ваше преподобие,

Когато напусках двора, казах на нашите владетели, краля и кралицата, че щом се явяват трудности при възнаграждението на тези няколко заслужили лица, които ме придружаваха и които, ако не получат заплатата си, не ще могат да се върнат в Индия — а случаят бе така непотребно разгласен, че ако не се плати на тях, никой вече не би тръгнал за Индия — и им предложих да помислят дали не бих могъл да взема за тази цел от парите, които получих или ще получа, и да изплатя възнаграждението за шест месеца на тези, които бяха там, осланяйки се на бога, че ще се намери злато или други ценни предмети, благодарение на което ще мога да възстановя изразходваната за тях сума. Нашият владетел, кралят, ми отговори да постъпя така, като взема под внимание заслугите на тези хора, както и това, че те оправдаха възлаганите на тях надежди. Затуй сега ми се струва, че в съответствие със заръката, която получих от тях — защото това се върши в служба на техни височества — би трябвало на Алфонсо Санчес де Карвахал да се изплати цялата дължима сума, а на Педро Ернандес Коронел — двадесет хиляди мараведи от общата сума, която му се полага и с която той ще натовари тези два кораба, които трябва да отплават в името на господа бога наш. Ваша милост ще обмисли всичко това, за да бъде изпълнено, както е заповядано. Ще постъпя според нарежданията на Ваша милост.

Адмиралът

ПИСМА ДО ГЕНУЕЗЧАНИ

I

Господние,

Не мога да Ви опиша самотата, в която ни оставихте.

Поверих на негова милост господин Франческо ди Риверола книгата с моите документи, за да Ви я препрати заедно с второто копие на служебните книжа. Ще Ви бъда много задължен, ако уведомите дон Диего в какво състояние сте ги получили и къде ще ги съхранявате. Сега подготвям втора подобна книга, която ще Ви препратя по същия начин, чрез негова милост господин Франческо В нея ще забележите нов документ: техни височества действително обещаха да ми върнат всичко, което ми принадлежи, и да го прехвърлят на името на дон Диего, както можете да се убедите. Пиша до негова милост господин Хуан Луис и до нейна милост госпожа Каталина; писмото до тях ще бъде изпратено едновременно с настоящото.

Готвя се да замина в името на светата троица, щом времето се установи; приготовленията са големи. Ако Иероним де Санти-Естебан пристигне, нека чака завръщането ми и не предприема нищо, защото ще му вземат всичко, каквото могат, и ще го оставят с пръст в устата. Нека дойде тук, тъй като кралят и кралицата ще се занимават с него през цялото време, докато се върна.

Да Ви закриля бог. Ваш слуга

Севиля, 21 март 1502 г Кристум Ференс

До господина посланика негова милост Николо Одериго

II

Високоблагородни господа,

При все че тялом съм тук, сърцето ми винаги е с Вас. Бог ми дари най-голямото благоволение, което е оказвал някому от времето на Давид насам. Плодовете на моето начинание вече излязоха на бял свят; а блясъкът им щеше да бъде още по-ярък, ако не го помрачаваше лошото управление.

Ще се върна в Индия в името на пресветата троица и незабавно ще потегля обратно. Но понеже съм смъртен, оставям на сина си дон Диего нареждане ежегодно да Ви дава една десета от всички доходи, които ми се полагат, като приспадне таксата за житото и за другите хранителни продукти. Ако тази десетина има някаква стойност, приемете я; ако ли не, приемете поне доброто желание, с което я давам. Моля Ви да имате добрината и да смятате сина ми за мой пълномощник. Негова милост Николо Одериго знае нашите работи по-добре от самия мене. На него изпращам копия от моите грамоти и документи, за да ги прибере на сигурно място. Бях доволен, когато научих, че сте ги видели. Моите господари, кралят и кралицата, искат да ме удостоят с по-големи почести от когато и да било преди

Да Ви закриля пресветата троица и да разшири най-великолепното учреждение.

Севиля, 2 април 1502 г.

Великият адмирал на Океанското море, вицекрал и генерален губернатор на островите и азиатския континент и на Индия от името на краля и кралицата, моите господари, а също и техен върховен военачалник по море и член на Съвета

S
S. A S.
X M Y
Кристум Ференс

До високоблагородните господа директори на банката „Св Георги" в Генуа.

III

Благородни господине,

Преди да предприема пътуването, от което се връщам сега, имах дълъг разговор с Вас и мисля, че сте го запомнили Очаквах след завръщането си да намеря тук писма от Вас, а дори и някакъв специален пратеник.

Едновременно оставих на Франческо ди Риверола книга, съдържаща копия от писмата ми и други с моите грамоти за дадените ми привилегии, в торбичка от червено шевро със сребърна закопчалка, а също и две писма, адресирани до банката „Св. Георги“, с които се разпореждах да й се дава една десета от моите доходи, след като се приспаднат таксите за житото и другите хранителни продукти. Нямам никаква вест за това Негова милост Франческо казва, че всичко безпрепятствено стигнало във Вашите ръце. Ако е така, това говори за липса на елементарна учтивост от страна на онези господа от „Св Георги“, тъй като не е такъв начинът, по който ще увеличат своя капитал; и ще излязат прави хората, които казват, че това, което е за обща полза, не носи полза никому

Втората книга с моите грамоти за привилегиите, както казах по-горе, поверих в Кадис на Франко Катанео, приносителя на настоящото, за да я препрати на Ваши милости. И едната, и другата трябваше да бъдат прибрани на сигурно място, определено от Вас. Малко преди заминаването си получих писмо от краля и кралицата, моите господари; то е там между другите Ще видите, че то е хубаво, но прехвърлянето на името на дон Диего не беше утвърдено, както ми бе обещано.

Докато бях в Индия, по три или четири различни пътища пратих известия за моята експедиция до техни височества. Едно от тези писма ми беше върнато; пращам Ви го с настоящото заедно с допълнителното описание на пътешествието, съдържащо се в другото писмо. Бъдете така добър да го предадете на негова милост господин Хуан Луис, като го предупредите с писмо. Аз също му пиша, за да го уведомя, че ще трябва да прочете и преведе тези писма.

Много бих искал да получа известие от Вас и да ми съобщите внимателно за всичко, което ни засяга. Пристигнах тук тежко болен. А в това време кралицата, светла ѝ памет, починала и не можах повече да я видя. В момента не бих могъл да Ви кажа по какъв начин ще се разрешат моите работи. Надявам се, че нейно височество не ме е забравила в завещанието си и че кралят, моят господар, ще се отнесе към мене благосклонно. Останалото в подробности ще Ви бъде изложено от Франко Катанео.

Бог да Ви пази.

Дадено в Севиля на 27 декември 1504 г.

Великият адмирал на Океанското море, вицекрал и генерален губернатор на Индия и т. н.

S
S. A. S.
X M Y
Кристум Ференс

До най-добродетелния господин Николо Одериго

IV

Високоблагородни господине,

Макар че времето беше хубаво, аз се върнах тук тежко болен; до този момент не могат да ми кажат нищо във връзка с моето заминаване и пътуване. Мисля, че сте забравили за книгата, която Ви оставих в Кадис, както и за решението, което взехме. Ако е така, там всичко е написано. Освен това негова милост Франческо, приносителя на настоящето, ще може да Ви разкаже за това по-обстойно и то да Ви послужи като допълнение към донесението. Да си призная, аз бях на противоположното мнение; но по време на престоя си в Индия три или четири пъти обръщах внимание на причината за тези факти; което показва, че понякога си вземаме най-добра поука от собствения си опит. Много бих искал да Ви помогна във Вашата работа с негова милост Рибера; затуй не забравяйте да ми пишете за това по-често. Надявам се, че с божия помощ идущата седмица ще получа отговор от банката „Св. Георги“, на която отстъпвам една десета от доходите си. Мислех, че предложението ми ще се посрещне добре; но досега нямам никакво доказателство за това. Обаче отец Хуан ме уверява, че тези господа от банката „Св. Георги“ са много благородни хора и ще уредят всичко в съответствие с моите указания, за което съм безкрайно благодарен на бога.

Писах до техни височества, моите господари, във връзка с обещанията им относно сина ми Диего; оттам също нямам никаква вест и това ме гнети повече от болестта ми. Ала не съм загубил надежда и се готвя за заминаване.

Нека бог бди над Вас.

Севиля, 28 септември 1504 г.

Адмирал на Океанското море, вицекрал и губернатор на островите, на азиатския континент и Индия

S
S. A. S.
X M Y
Кристо Ференс

До високоблагородния господин Хуан Луис де Мадо-

ПИСМА ДО ГАСПАР ГОРИСИО

I

До преподобния благочестив отец дон Гаспар от Санлукар

Преподобни и благочестиви отче,

Получих писмото Ви, което ми бе предадено от слугата Камачо. Само господ бог знае колко доволен и успокоен се почувствувах, и то най-вече от оформянето на съчинението, за което знаете и което е напълно подходящо за такива високи князе. Реших да Ви го върна, за да го препишете с по-закръглен почерк, както добре умеене, ала не се възползвах от този случай, защото в момента с наслада го чета; може би ще го покажа на техни височества такова, каквото си е, тъй като зная, че то ще им достави удоволствие. Що се отнася до въпроса за Индия, той още не е разглеждан и досега никой не се занимава с него, от което ние ще имаме по-скоро полза, а не вреда. Ако не Ви пиша почесто за това, което става, не се учудвайте, тъй като има много неща, които не може да се поверяват на хартията. Мога само да Ви кажа, че можете да бъдете спокоен и доволен, защото господ бог и техни височества са на наша страна.

Писах Ви веднъж за една книга за пътуването до Индия, която Ви пратих по Балестер; бих искал да зная дали сте я получили.

Завършвайки писмото си, аз се оставям на Вашите благочестиви молитви, които, смятам, никога не прекъсвате; това ми дава голяма утеха, защото всяко добро и спокойствие зависят от нашия истински и единствен спасител.

Много се угрижих от това, което сте ми написали; но отговорът на отец преора ме успокои. За всичко ще се намери разрешение.

Написано днес, в петък, 26 февруари, в Гранада.

На вашите заповеди

S
S. A. S.
X M Y
Адмиралът

II

Преподобни и най-благочестиви отче,

Тук все се случват неща, които ни отклоняват от нашите собствени работи Милостивата княгиня тъкмо сега замина в името божие и мисля, че техни височества вече ще имат време да се заемат с Индия. Това са най-мъдрите владетели, откак свят светува, и само поради различните им занимания досега не разполагам с по-големи доводи, а цялата работа не се развива подобре и Испания не е толкова богата, колкото трябва да бъде. Всичко сторено досега по този въпрос беше в разрез със здравия разум, а сега повече от всякога; сигурно причината за това са нашите грехове.

Незабавно ми е необходимо копие, потвърдено от нотариус, на едно от кралските писма, което е във Ваши ръце и което ми дава правомощие да установя майорат; бих желал да наредите да го препишат на пергамент. Марко де Баргали, приносителят на настоящото, ще възложи на Гонсало Камачо да го направи; когато изготвят копието, оригиналът да бъде върнат на Ваше преподобие, за да си остане там, където се намира сега, а на мене да пратят копието.

Там има и писмо от техни височества, в което те ми обещават облаги и награди; ако това не Ви затруднява много, моля Ви, пратете ми препис и от него.

Вашите писма, както винаги, ми доставиха голямо удоволствие Пратих Ви книгата по негова милост Франческо, за която още нищо не е направено, тъй като страдах от силна треска

Моята господарка, кралицата, ме уведомява, че би била много доволна, ако съгласувам работата с епископа, а в случай, че възникнат някакви спорни въпроси, тя е готова да ги разреши. Епископът отпътува за Фландрия, но ме навести преди заминаването си. Има още много неща, за които бих искал да Ви известя, но това не може да стане нито в писмо, нито по трето лице, така че ще остане за следващия път

Бог да Ви закриля.

Дадено на 24 май в Гранада

Тук се дискутираше дали монах от Вашия орден би могъл да отиде в Рим или някъде другаде Горещо Ви моля да ми съобщите как е било разрешено това

На вашите заповеди

S
S. A. S
X M Y
Кристо Ференс

III

Преподобни и дълбоко благочестиви отче

Получих всичките Ви писма и копието от акта за майората Нашата владетелка кралицата ми каза, че би искала внимателно да се запознае с Вашето съчинение, което е много добре написано и много радващо

Тук се занимават с въпросите около Индия, но до този момент не са взети никакви решения, които бих могъл да Ви предам, зная само, че техни височества са дали уверение, че моите доходи и титли ще останат неакърнени. Естествено, аз очаквах и досега очаквам тяхното благоволение Не съм се занимавал повече с моите драсканици и затова не Ви ги пращам

Брат Педро се яви тук, но вече си замина Бях много учуден, че не ми донесе никакво писмо от Вас, още повече че бяхте писали за това; действително получих тези писма, но малко по-късно.

Бих искал да можех да направя нещо полезно за Ваше удовлетворение, а също и на отец преора и на всички монаси. Защото искам да им служа и на всички да доставя удоволствие. Доколкото това е по силите ми, ще направя всичко с най-добро желание. Поверявам се на всекиго от тях и на техните благочестиви молитви

Този пратеник заминава веднага; ще Ви пиша, ако има нещо ново

Дадено на 9 юни в Гранада

На Вашите заповеди

S
S. A. S.
XMY
Кристо Ференс

IV

Преподобни и дълбоко благочестиви отче,

След пристигането си започнах да събирам съчинения, които най-вече отговарят на въпроса за Йерусалим, та по-късно да проуча тези текстове в библията и да ги препиша прегледно, за да ги сложа на най-подходящото място. Ала после от това ме откъснаха други занимания; така че не ми е било писано да продължа това дело и не ми се вярва някога да успея.

Пращам Ви тази работа да я прегледате, защото тя може да Ви легне на сърцето и да я продължите, а господ бог ще Ви просветли да намерите най-автентичните авторитетни мнения. Трябва да се търси в библията; има твърде полезни указания на много места, затова трябва да се помнят, та когато му дойде времето, всичко да се препише на чисто

Гранада, 13 септември 1501 г.

V

Преподобни и дълбоко благочестиви отче,

Бях много поласкан, когато получих Вашето писмо и това, което се съдържа в него. Дано господ ми помогне да изпълня желанията си. За мене не е изненада, че Вие се занимавате с моята работа повече, отколкото самият аз.

Ще се заема (..) и ще получим това. Вярвайте, че (...) на нашия приятел е голяма. Защото ми се струва, че всички неприятности ще дойдат оттам за него (...) Написано (..)

На Вашите заповеди

S
S. A. S.
X M Y
Адмиралът

VI

До преподобния и архинабожен отец дон Гаспар от Санлукар

Преподобни и дълбоко благочестиви отче,

Щом нетърпението ми да получа вести от Вас тук, още преди да съм заминал, е толкова голямо, какво ли ще бъде там? Сигурно ще бъда много тъжен.

Така ме погълнаха приготовленията, че занемарих другите работи, и то за да направя всичко много внимателно. Негова милост аделантадо вече замина с корабите, за да потегне корпусите в Пуебла Виеха. Самият аз ще потегля в сряда сутринта в името на пресветата троица.

Ваше преподобие ще види дон Диего след завръщането и ще му предаде съдържанието на мемориала, който му оставям и препис от който бих искал да остане у Вас. Ще потърся някои книжа в моето ковчеже: писмото ще напиша собственоръчно. Дон Диего ще Ви го донесе заедно с поздрави от мен.

Нека не ме забравят набожните братя и особено преподобният отец преор, комуто съм предан и покорен слуга.

Написано на 4 април

На Вашите услуги

S
S. A. S.
X M Y
Кристо Ференс

VII

До преподобния и дълбоко благочестив
отец дон Гаспар в Куевас край Севиля

Преподобни и дълбоко благочестиви отче,

Бурята ме задържа в Кадис до момента, когато маврите обсадиха Арсиля. Тогава въпреки лошото време побързах да се притека на помощ на града и отидох в тамошното пристанище. След това господ ми прати толкова благоприятно време, че стигнах дотук за четири дни. Сега започвам моето пътуване в името на пресветата троица, от която очаквам победа.

Нека Ваше преподобие не забравя да пише често на дон Диего. Също така припомнете на негова милост Франческо ди Риверола за работата във връзка с Рим, защото нямам време да му пиша лично. Поверявам се на отец преора и на всички набожни братя.

Слава богу, всички сме в добро здраве.

Написано в Гран Канария

На Вашите услуги

S
S. A. S.
X M Y
Кристо Ференс

VIII

До преподобния и дълбоко благочестив
отец дон Гаспар в Куевас край Севиля

Преподобни и дълбоко благочестиви отче,

Ако моето пътешествие беше така благоприятно за личното ми здраве и за сполуката на моя дом, както е струва ми се за кралската корона на моите господари, краля и кралицата, положително бих надживял и стогодишния си юбилей. Нямам време да пиша повече. Храня надежда, че писмото ще Ви бъде предадено от някой от моите хора и той ще Ви разкаже много повече, отколкото бих могъл да опиша и на хиляда страници. Дон Диего също ще се постарае за това.

Отправям гореща молба към отец преора и към всички монаси да не ме забравят в молитвите си.

Написано на остров Ямайка, 7 юли 1503 г.

На Вашите заповеди

S
S. A. S.
X M Y
Кристо Ференс

IX

До преподобния и дълбоко благочестив
отец дон Гаспар в Куевас край Севиля

Преподобни и дълбоко набожни отче,

Диего Мендес току-що се върна от двора. Дон Диего е в добро здраве. Негова милост аделантадо и дон Фернандо още не били пристигнали. Ще го пратя при Вас, за да Ви уведоми за всичко. Не зная как да удовлетворя желанието си да Ви видя и да Ви съобщя някои неща, за които ми е невъзможно да пиша. Бих искал да прегледам документите, които са на съхранение при Вас, и бих искал също да наредя да направят за грамотите ми ковчеже от корк, покрит с восък.

Ако има изгледи да дойде тук Донато, този почтен човек, когото познавате, много бих Ви молил да ми пратите всичко по него, а ако не, може по Андреа, брат на приносителя на това писмо Джовани Антонио

Слава богу болестта ми с всеки ден все по-малко ме измъчва Оставям се на благосклонността на отец преора и на всички монаси.

Написано в събота, 4 януари

На Вашите услуги

S
S A. S.
X M Y
Кристо Ференс

ПИСМА ДО ДОН ДИЕГО КОЛУМБ

I

Преди да потегли с третата експедиция за Индия, адмирал дон Христофор Колумб повери на сина си дон Диего Колумб списък на документите, които му остави, като посочваше лицата, при които се намират те, и му даваше наставления как да постъпи с тях. Съдържанието на този мемориал е следното.

Най-обични ми сине,

Оставям те на мое място и искам да станеш собственик на всичко, което притежавам. Ще можеш с мярка да харчиш за всичко, което може да ти е потребно, и съответно на положението си; за тази цел ти оставям пълномощно за нотариуса

Всички мои грамоти за привилегиите и документи в момента са у отец дон Гаспар заедно с писмената разпоредба относно моето имущество в случай, че стане нужда от това. Нареждам ти и ти поръчвам да смяташ за свой дълг да жертвуваш една десета част от всички пари, с които ще можеш да разполагаш, било от рентите, било от други приходи, в служба на бога, незабавно и без да отлагаш нито един час, за сиромасите и нуждаещите се и на първо място за бедните от нашето семейство; а ако не си тук, където и да се намираш, запази тази част, за да им я дадеш по-късно. Ако постъпваш така, не ще трябва да се грижиш за потребните неща, защото бог ще помисли за това.

Заповядвам ти да се отнасяш добре и почтително към всички хора, с които влезеш в някакви отношения — както със заможните, така и с най-низшите, защото всички са създадени от господа бога наш. Той самият ще се отнася добре към тебе и ще те подкрепи при нужда, ако уважаваш неговите създания; а ако ти се отнесеш лошо с един, бог от своя страна ще се отнесе лошо с тебе, ще те натъжи, ако натъжиш другите Затова бъди милосърден и не се съмнявай, че бог ще прояви милосърдие към тебе.

Служи с голяма любов на краля и кралицата, нашите господари, и на техните деца. Не ги безпокой във връзка с моите мемориали, които представих на техни височества — дори и да те уведомят, че трябва да се предприеме нещо — докато бог не ми позволи да се върна цял и невредим.

Не забравяй Беатрис Енрикес[1], заради моята любов, отнасяй се така добре към нея, както би се отнасял към родната си майка Изплащай ѝ по 10 хиляди мараведи годишно извън онези 10 хиляди, които получава от кланиците в Кордова

На тримесечни вноски давай по 10 хиляди мараведи годишно на Виолансия Нунес[2].

Заповядвам ти под страх от наказание един път месечно лично да правиш равносметка на разходите в дома си и собственоръчно да я подписваш; човек, който забравя този принцип, загубва близките и парите си и си създава неприятели.

Заповядвам ти под страх от наказание за всички що-годе важни неща, които може да се явят, да се обръщаш за мнение и съвет към отец дон Гаспар, и само към него. Направи всичко, каквото можеш, за да издействуваш от светия отец писмо, упълномощаващо го да се занимава явно с нашите работи. Вярвай напълно в начинанието за Индия и изразходвай за него всичко, каквото се наложи. Що се отнася до женитбата ти, ако техни височества ти споменат или те подпитат нещо, отговори им, че ги умолявам да отложат този въпрос дотогава, докато с божия помощ се върна

---

[1] Любима и може би втора жена на Колумб, майка на Ф Колумб.

[2] Сестра на първата жена на Колумб.

Брат ми дон Диего остава в Кадис. Трябва да го издържаш с парите, с които бог те сподоби, и да се грижиш най-сърдечно за него, защото той е мой брат и винаги ме е слушал. Ще се помъчиш да измолиш от техни височества да му дадат някакъв бенефиций, някаква каиония или нещо друго.

Луис де Сория винаги е проявявал голямо усърдие и има пълномощно от мене. Пиши му често, а той ще пише на господин (. .)

Пратих Карвахал от мое име в Индия, за да изиска каквото ми се полага там Дадох му наставления и изредих всичко, което притежавам там и което възлиза на доста солидна сума, както можеш да се убедиш от копието на същите тези наставления, а също и от другите писма, които съм оставил в калъф от дебело платно

Той ще се постарае да ти праща по корабите колкото е възможно повече пари. Поръчах му да тръгне с тези, които веднага се връщат, или с тези, които незабавно трябва да заминат там. Той е напълно подходящ, за да се заеме с нашите работи Обещах му по 500 мараведи на ден при условие, че ще бъдат предвидени в последните указания до него; а ако тук се занимава с моите работи, ще получи 50 хиляди мараведи. Той е много способен човек. Дадох му пари и книжа, списък на които ще намериш в преписа от наставленията до него. Поверих му и копие от автентичната книга с грамотите за моите привилегии.

Техни милости Франческо ди Риверола, Франческо Дория и Франческо Катаньо, както и Гаспар Еспинидола ми дадоха пари назаем, за да мога да участвувам с една осма от стоките, изпратени за Индия, извън 118 хиляди мараведи, изплатени в наличност в Севиля, 50 хиляди в Херес и 25 хиляди в Гранада. Те имат квитанции от мене заедно с нотариален акт по този въпрос. Възложих на Карвахал да изплати всички тези суми: имай грижата това да бъде направено и да бъдат изплатени и сумите, за които дадох квитанции. Карвахал има пълномощно от мен да получи една осма от всички стоки, или по-точно сумата от тяхната продажба; а също и много други дължими на мен квоти и други неща, които Бобадиля незаконно ми отне.

Както казах, всичко това е написано и прибрано в калъфа от дебело платно.

II

До най-скъпия ми син дон Диего Колумб

Най-обични ми сине,

Получих от пратеника писмото ти. Добре си направил, като си останал там, за да се опиташ да уредиш нашите работи и по-добре да се ориентираш в тях. Откакто съм в Кастилия, епископът на Паленсия винаги е бил благосклонен към мен и винаги ми е желаел доброто. Няма да е зле да го помолиш да се противопостави на неправдата, която ми бе сторена. Дано техни височества заповядат да се спазят договорът и писмата за привилегиите, които ми признаха, а също и обезщетението за причинените ми загуби. Увери го, че ако техни височества пожелаят да постъпят така, собственото им съкровище, а също и тяхното величие неизразимо много ще пораснат. Нека той не си мисли, че сумата от 40 хиляди златни песо е само някакъв мираж; защото можеше да се получат значително по-големи суми, ако не се беше намесил сатаната, за да попречи на моите замисли. Наистина в деня, когато ми заповядаха да напусна Индия, бях приготвил за изпращане такова количество злато, че стойността му е несравнимо по-висока от 40 хиляди песо.

Кълна се (но нека това си остане само между нас), че от облагите, признати ми от техни височества, досега губя най-малко по 10 милиона мараведи годишно, така че никога не бих успял да си възвърна всичко. Оттук виждаш какви са или какви биха могли да бъдат загубите, причинявани на техни височества, без те да си дават сметка за това.

Пиша до нейна милост и ще се помъча лично да отида там; ала моето пътуване, както и всичко друго, е в божиите ръце, а неговото милосърдие е безгранично. Това, което е извършено и което още остава да се направи — казва свети Августин, — вече е било направено още преди сътворението на света.

Пиша и до другите господа, изброени в писмото на Диего Мендес. Поверявам се на тяхната благосклонност, уведомявайки ги за скорошното си заминаване, за което вече споменах. Във връзка с него продължавам да се безпокоя малко, тъй като студът е толкова вреден за моята болест, та се опасявам, че няма да издържа до края на пътуването. Много бях доволен, когато получих писмото ти и научих какво е казал кралят, нашият господар; ще му благодариш, като целунеш кралските му ръце, и ще добавиш, че съм служил на техни височества със същата ревност, с която се стремя да заслужа рая, а може би и с по-голяма; а ако понякога съм допускал грешки, то е, защото се е касаело за невъзможни неща или 'защото знанията и властта ми са били недостатъчни. В подобни случаи и бог се задоволява само с добрата воля.

Заминах оттук с двамата братя Порас, препоръчани ми от господин помощник-ковчежника Моралес. Единият беше капитан на кораба, а другият офицер по счетоводството; но и двамата не бяха подходящи за такива длъжности. От уважение пред техния поръчител аз се мъчех да си затварям очите пред некадърността им.

Там те съвсем се самозабравиха. Простих им хилядите безобразия, за които не би се разминало на нито един от близките ми, а пък те бяха такива, че заслужаваха по-голямо наказание от едно мъмрене. Накрая те отидоха толкова далеч, че дори и да бях искал, не бих могъл да предотвратя това, което стана. Разследването ще покаже дали думите ми отговарят на истината. На остров Ямайка те се разбунтуваха; за мене това беше като гръм от ясно небе. И без това носех душата си в зъбите, а те в продължение на пет месеца не престанаха жестоко и безпричинно да ме терзаят. Накрая заповядах да ги арестуват всичките; след това веднага ги освободих с изключение на капитана, когото карам като затворник при техни височества. С това писмо ти изпращам техните показания, дадени под клетва, и те ще ти разкажат по-нашироко за всичко, макар че следствието ще разкрие повече подробности; лицата за провеждане на анкетата заедно с нозриуса ще пристигнат с друг кораб, който очакваме всеки момент.

В град Санто Доминго губернаторът ми взе затворника; вероятно това беше продиктувано от куртоазия. В дадените ми указания има раздел, в който техни височества заявяват, че всички са длъжни да ми се подчиняват и че от гледна точка на гражданското и наказателното право всички придружаващи ме лица се намират под моя юрисдикция; но това не беше достатъчно за губернатора и той заяви, че тази заповед не засяга границите на неговата юрисдикция. Затуй без всякакво следствие, процес или друг акт той сам го изпрати в Испания на разположение на господата, които се занимават с въпросите за Индия. Понеже там не искали и да чуят за съд или разследване, сега онези си ходят на свобода Няма да се учудя, когато бог ги накаже Тези наглеци са имали дори безсрамието да се явят в двора. Никога не се е чувало за подобен бунт, нито за толкова жестока измяна.

Във връзка с тях написах друго писмо до техни височества, като добавих, че не е справедливо да се толерира подобно оскърбително поведение. Писах и до негова милост господин помощник-ковчежника, като го помолих да не си съставя мнение, преди да ме е изслушал, само въз основа на това, което биха могли да му наприказват онези хора. Сега би било уместно да му се припомни за това Недоумявам как са посмели те да се изправят пред него след всичко, което направиха. Пиша му още веднъж по този въпрос и му изпращам, както и на тебе, копие от тяхната клетвена декларация Преписи пращам и на доктор Ангуло и на лиценциата[1] Саплата. Разчитайки на тяхната благосклонност, аз ги уведомявам, че в най-скоро време ще потегля оттук.

Бих бил щастлив, ако получех писмо от техни височества и научех заповедите им. Ако виждаш някакъв начин, постарай се да издействуваш това. Не забравяй да говориш за мен с епископа и с Хуан Лопес, като им припомниш за моята болест и за наградата, която съм получил заради службата си.

---

[1] Научна степен, по-висока от бакалавър, по-ниска от доктор.

Трябва да прочетеш другите писма, приложени към това, за да се запознаеш със съдържанието им.

Благодаря на Диего Мендес за писмото, но не му пиша, защото ще разбере всичко от тебе, а също за да избягна мъченията, които ми причинява писането. В момент като сегашния присъствието на Карвахал и Херонимо би било много полезно; те биха могли да се застъпят за нас пред онези високопоставени господа и пред секретаря.

Севиля, 21 ноември

Твоят баща, който те обича повече от самия себе си.

S
S. A. S.
X M Y
Кристо Ференс

Писах отново на техни височества да наредят да се изплати възнаграждението на хората, които ме придружаваха, защото те са бедни, а вече изминаха близо три месеца, откак са напуснали домовете си. Те носят необикновено важни новини и са преминали през безброй трудности и опасности. Не исках да ограбвам страната, за да не предизвиквам смутове; защото здравият разум изисква да се колонизира страната и едва тогава ще може лесно и съвсем спокойно да се разполага с цялото злато; поговори за това със секретаря, с епископа и с Хуан Лопес, а също и с всички, които според тебе трябва да бъдат осведомени по този въпрос.

III

До моя най-скъп син дон Диего Колумб, в двора

Най-обични ми сине,

Получих писмото ти от 15-и този месец. Отговорих ти преди една седмица по курнер; същевременно написах още няколко писма, които изпратих отворени, за да ги прочетеш и след това да ги запечаташ и да ги предадеш

Макар че болестта ми причинява големи страдания, не прекъсвам приготовленията за пътуването Бих искал да получа отговор от техни височества и вие трябва да се погрижите за това Също така бих желал да се даде заповед за изплащане възнаграждението на онези клетници, които изтърпяха невероятни несгоди и им носят толкова важни новини, че за тях трябва безкрай да се благодари на бога Ако аз лъжа, старозаветните книги на царете и допълнението към тях, а също и Йосиф в своите „Древности", както и много други ще могат да кажат каквото знаят по това

С божия помощ мисля да отплавам идущата седмица Това обаче не е причина да ми пишеш по-рядко Няма новини от Карвахал и Херонимо: ако са там, поздрави ги от мен По това време и двамата трябва да са в двора, стига да не им е попречило някакво заболяване Поздрави от мене Диего Мендес: мисля, че неговата искреност и посвещение ще натежат повече от лъжите на Порас

Приносителят на писмото е Мартин де Гамбоа По него пращам писмо и за Хуан Лопес, като му съобщавам редица неща. Прочети писмото и го препрати нататък Ако ми пишеш, адресирай писмото до Луис де Сория, а той ще го прати подир мене накъдето потегля Ако пътувам в лектика, мисля, че ще избера пътя през Ла Плата.

Да те пази бог. Чичо ти изкара тежко боледуване и още го болят челюстта и зъбите

Написано в Севиля на 28 ноември

Твоят баща, който те обича повече от самия себе си

S
S. A. S.
X M Y
Кристо Фереис

IV

До моя най-скъп и обичен син Диего Колумб

Обични ми сине,

Откак получих писмото ти от 15 ноември, нямам повече никакви вести от тебе. Бих искал да ми пишеш колкото може по-често; радвал бих се всеки час да виждам писмо от тебе. Разумът трябва да ти подскаже, че сега нямам никаква друга утеха. Тук всеки ден пристигат многобройни куриери; косите ми настръхват, като слушам новините, защото те са толкова далеч от това, което иска да чуе сърцето ми. Дано пресветата троица върне здравето на нашата господарка кралицата, та заедно с нея да закрепим започнатото.

Миналия четвъртък ти пратих моя куриер и предполагам, че той вече трябва да се връща насам. По него ти писах, че сигурно ще замина, но като имам предвид предишния си опит, не вярвам да стигна до там; болестта ми е сериозна, студът я засилва и няма съмнение, че бих си останал някъде в някой хан. Лектиката беше готова, както и всичко необходимо. Но времето беше така противно, че всички сметнаха, че е невъзможно да се тръгне на път и че е по-добре да се лекувам и да се грижа за здравето си, а не сам да се излагам на такава явна опасност.

В тези именно писма ти казвах, което и сега ти повтарям, че си постъпил добре, като си останал там, и че е правилно да започнеш да се занимаваш с деловите въпроси; причината е ясна Мисля, че ще трябва да дадеш да се препише на чисто параграфът от писмото на техни височества, в което ме уверяват, че ще изпълнят обещанията си и че теб ще те признаят като собственик. След това ще им го поднесеш заедно с молба, в която ще обясниш, че болестта не ми позволява там да отида и да целуна кралските им ръце и нозе; че Индия върви към гибел и че пожарът пламва от всички страни; че нищо не съм получил и все така не получавам отпуснатата ми рента; че никой няма смелост да отиде там, за да поиска нещо от мое име; че живея със заеми. Парите, които имах там, изхарчих на място, за да покрия пътните разноски на хората, които ме придружаваха , щях да смятам, че съм сложил тежък грях на съвестта си, ако ги бях изоставил там. За всичко трябва да осведомиш епископа на Паленсия, като му кажеш колко дълбоко вярвам в неговата доброина; по подобен начин ще постъпиш и с негова милост шамбелана

Мислех, че в такова време Карвахал и Херонимо трябва вече да са там. За щастие бог винаги е там и той ще обърне работите в наша полза. Вчера Карвахал пристигна тук. Исках веднага да го пратя с поръчка при тебе, но той ми се примоли да го оставя тук, като твърди, че жена му била на смъртно легло. Ще се опитам да го придумам да замине, защото той отлично знае всички работи Ще се погрижа също чичо ти и брат ти да отидат да целуват ръцете на техни височества и да докладват за моето пътешествие, ако писмата ми не са достатъчни. Можеш да разчиташ на брат си: той е добър по характер и вече не е дете. И десет братя да беше имал, пак нямаше да са много. Що се отнася до мене, и в добро, и в зло никога не съм имал по-добри приятели от братята си.

Трябва упорито да се настоява, за да се издейства губернаторство в Индия, а след това и изплащане на моята рента. Оставих ти мемориал, в който подробно е изброено всичко, което ми се полага там. Изплатеното на Карвахал не беше нищо и вече не ми остана нито грош от него. Всеки може да изпраща стоки, така че моята осмина е без значение, защото мога да търгувам без оглед на нея, без да се свързвам с никого и без да давам сметка на никого. А по онова време аз достатъчно ясно казвах, че признаването на тази осма част ще се сведе до нула. Тази осмина и останалото по право ми се падат, признати са ми от техни височества, както ясно е изложено в книгата за моите привилегии, която ти оставих; същото важи за третината и десетината. Аз обаче получавам само една десета част от това, което се предава на техни височества, докато тя трябва да бъде изчислявана върху цялото злато, както и върху всички други предмети, намиращи се и закупувани по какъвто и да било начин в адмиралството; а по същия начин и една десета част от всички стоки, с които търгуват там, след като се приспаднат разходите Казах вече, че в книгата за привилегиите ще се намери обяснението на всички тези неща и на останалото, а също и на работите около съдебната палата за Индия, намираща се тук, в Севиля.

Ще трябва да се постараеш да получиш от техни височества отговор на писмото ми и заповед за изплащане възнаграждението на онези хора. Преди четири дни аз им писах отново по Мартин де Гамбоа; могъл си едновременно с писмото до тебе да прочетеш и писмото ми до Хуан Лопес. Тук се говори, че била издадена заповед да се пратят или назначат трима-четирима епископи за Индия и че тази работа била възложена на епископа на Паленсия. Припомни учтиво на негова милост за мене и му кажи, че според мен интересите на техни височества изискват да поговоря с него, преди да е взел някакво решение в тази насока.

Поздрави Диего Мендес от мене и му дай да прочете това писмо. При моите болки мога да пиша само нощем, защото денем нямам никаква власт над ръцете си. Мисля, че това писмо ще ти бъде връчено от един от синовете на Франциско Пинело; нагости го колкото можеш по-добре, защото той се старае да ми услужи, като проявява голяма привързаност и добра воля.

Каравелата, чиято мачта се счупи на излизане от Санто Доминго, пристигна в Алгабре; с нея пристигнаха и книжата по въпроса за братя Порас; никога не е виждано нещо толкова отвратително и така брутално жестоко. Ако техни височества не ги накажат, не зная дали някой ще има смелост да тръгне да ми служи толкова далеч оттук с такива подчинени.

Днес е понеделник. Ще се постарая да наредя чичо ти и брат ти да заминат утре. Помни, че трябва да ми пишеш много често и подробно; за същото моля Диего Мендес Тук всеки ден идват пратеници оттам. Да те закриля бог.

Севиля, 1 декември

Баща ти, който те обича повече от самия себе си

S
S. A. S.
X M Y
Кристо Ференс

V

До най-свидния ми син Диего Колумб, в двора

Най-обични ми сине,

Завчера дадох дълго писмо за тебе на Франциско Пинело. Сега ти пращам подробен меморнал. Много се учудих, когато не получих писмо от тебе, нито от някого другиго; и всички мои познати са учудени не по-малко от мене. Тук всички получават писма, а за мене все няма и няма, макар че нямам по-голямо право от другите. Това ме тревожи. В меморнала, за който те предупредих, ще намериш всички данни, така че сега няма да ти пиша надълго. Брат ти, чичо ти и Карвахал скоро ще потеглят и от тях ще научиш останалото. Бог да те закриля.

Дадено в Севиля на 3 декември

Баща ти, който те обича повече от себе си

S
S. A. S.
X M Y
Кристо Ферене

VI

Мемориал за тебе, най-свидни ми сине дон Диего, по въпросите, които ме занимават днес и за които трябва да имаш грижа.

Най-важното е да молим бога, с дълбоко чувство и благочестие, да успокои душата на нашата господарка кралицата. Тя винаги е живяла като праведна католичка и светица, готова с всичко да служи на бога; и затова имаме право да се надяваме, че сега почива в блаженство и не ѝ е жал за този свят, пълен с трудности и грижи. Подир туй трябва да се трудим и да залягаме във всичко и в името на всички цели в служба на нашия господар краля и да се стараем да намалим неприятностите му.

Негово височество е главата на християнството. Спомни си поговорката, която казва: „Когато главата е болна, всички членове страдат". Затова е нужно християните да се молят за неговото здраве и дълъг живот; а всички ние, които повече от другите сме длъжни да му служим, трябва да бъдем по-усърдни в това, по-ревностни и старателни.

Именно последното съображение ме кара въпреки моите страдания да пиша това, което четеш сега, та негово височество да даде нарежданията, които му се виждат най-съобразни с интересите му. За по-доброто изпълнение на това пращам твоя брат, който е още дете, но е много интелигентен за възрастта си. Пращам и чичо ти и Карвахал, та — ако това, което пиша, не е достатъчно — да можете всички заедно да го допълните с думи и да услужите най-добре на негово височество.

Според мене няма нищо по-неотложно от уреждането на въпроса за Индия. Сега негово височество трябва да разполага там с 40 до 50 хиляди златни песо. Докато бях там, подразбрах, че губернаторът няма голямо желание да прати тези пари. Освен това в другите области трябва да има още около 150 хиляди; а тъкмо сега рудниците са много продуктивни. Повечето от хората, които се намират там, са средно или слабо интелигентни, а по нрав са по-скоро авантюристи. Те гледат губернатора накриво. Има опасност тези хора да направят някаква суматоха Не дай боже да стане така, защото после ще бъде много трудно да се поправи работата, и подобно нещо би се случило, ако тук или другаде лакомията за злато доведе до несправедливо отношение към тях. Според мен негово височество трябва колкото може по-скоро да предотврати това, като прати там някого, който да вземе работите му присърце, и му даде 150 —200 души добре въоръжени, та да се оправи положението и да се въдвори спокойствие, което може да стане дори за по-малко от три месеца.

Трябва също така да се предвиди построяването на две нови крепости Добиваното там злато е изложено на голяма опасност и всеки, който разполага макар и с шепа хора, може да си го присвои. Вярно казват, че всеки сам най-добре се грижи за работите си. Тук, както и навсякъде, където би пожелал, с радост бих служил на негово височество чак до минутата, когато душата ми излети от тялото.

По-горе казах, че негово височество е главата на всички християни и затова трябва да бди за тяхната защита, както и за отбраната на земите им.

Хората говорят, че поради тези си неуморни грижи кралят не е в състояние да въведе добър ред в Индия и затова тя върви към провала и не дава нито плодовете, нито доходите, които би трябвало да се очакват. Според мен той би трябвало отчасти да прехвърли тази грижа върху човек, когото го боли, като гледа каква неуправия цари там

Щом пристигнах тук, веднага написах много дълго писмо до негово височество, като изложих всички обстоятелства, изискващи правилна, неотложна и енергична дейност. Досега няма нито отговор, нито някакво решение по този въпрос. Лошото време задържа няколко кораба в пристанището Санлукар. Казвах на онези господа, дето се занимават с търговията с Индия, че трябва да останат в пристанището, докато кралят, нашият владетел, не реши техния въпрос чрез някакво писмено или устно нареждане.

Необходимо е да се вземе някакво решение — зная какво говоря — крайно наложително е до всички пристанища да се разпратят заповеди и да се следи никой да не излиза от тях без разрешение. Казах вече, че значителна част от събраното злато е струпано в сламени къщи без никакво подсигуряване; а наоколо има брожения. Този, който държи властта, буди отвращение, наказанието, наложено на провинилите се в злоупотреби, е незначително, а с измяната те по-скоро си спечелиха по-голямо благоволение. Ако негово височество реши да вземе мерки, това трябва да стане незабавно, така че корабите да не понесат щети.

Чувах, че щели да бъдат избрани трима епископи и да бъдат изпратени на остров Еспаньола. Ако негово височество пожелае да ме изслуша, преди да вземе каквото и да било решение, ще предложа начин, по който ще се угоди най-вече на бога и негово височество ще остане доволен.

Разпрострях се много върху това, което засяга остров Еспаньола.

VII

До най-свидния ми син Диего Колумб, в двора

Най-обични ми сине,

Минава седмица, откак брат ти, чичо ти и Карвахал потеглиха оттук заедно, за да целунат кралските ръце на негово височество и да докладват за успехите на експедицията и същевременно да те подкрепят в твоите усилия.

Дон Фернандо тръгна със 150 дуката за лични разходи. Част от тях ще похарчи, а другите ще ти даде. Той носи писмо до тамошните търговци с молба да ти отпуснат кредит.

Важното е да се обърне специално внимание на това, защото още в Индия си имах неприятности със сегашния губернатор, понеже, докато всички казваха, че там ще разполагам с 11 или 12 хиляди кастеляно, аз заварих само 4 хиляди. Той искаше да ме въвлече в спорове за неща, които ни най-малко не ме засягаха, но аз, след като имах обещание от негово височество, че всичко ще ми бъде върнато, реших да изчакам и да предявя сметките по-късно с надеждата, че тогава ще си взема това, което ми се полага. Затуй имам пари там, но поради неговото безочливо държане никой не смее да му ги поиска. Научих също, че след заминаването ми той е получил още над 5 хиляди кастеляно.

Ако е възможно, би трябвало да се издействува от негово височество категорично писмо, та онзи незабавно да предаде всичко на упълномощено от мен лице — и парите, и окончателно да се разчистят сметките за това, което ми се пада. Иначе той нищо няма да даде на Мигел Диас, нито на Веласкес, тъй като те дори не се осмеляват да му говорят за това. Карвахал ще знае как да се залови с тази работа; прочети му настоящото писмо.

Изплатих на Хуан де Сория исканите 150 дуката, които той ти е пратил след моето пристигане.

Писах ти надълго по дон Фернандо и ти пратих и мемориала. Сега си спомних, че при заминаването ми техни височества потвърдиха устно и писмено с печат, че ми признават всичко, което ми се полага според дадените ми привилегии. Затова не е нужно със специален мемориал да се настоява за изплащането на една десета, една трета или една осма част. Достатъчно е да се представи съответният откъс от тяхното писмо, с което те потвърждават това, и да се иска всичко, което ми се полага, както е записано в моята книга за привилегиите, където има и обяснение защо ми се пада една трета, една осма и една десета част. След това винаги ще има време да се ограничат претенциите, кой колкото поиска, тъй като техни височества в писмото си заявяват, че желаят да ми дадат всичко, което по право ми принадлежи. Карвахал ще ме разбере добре, когато види това писмо; впрочем всеки ще ме разбере, защото работата е ясна. Пиша също на негово височество и накрая настоявам, без да отлага, да вземе решение във връзка с Индия, за да предотврати смутовете, и му припомням обещанието, за което говоря по-горе. Трябва да прочетеш това писмо.

Същевременно ти пращам писмо до онези търговци, за да ти отпуснат кредит. Вече ти посочих причините, поради които трябва да ограничиш разходите. Отнасяй се към чичо си с цялото уважение, което той заслужава, а с брат си се дръж така, както приляга на по-голям към по-малък; ти нямаш друг брат и, слава богу, той е такъв, че ще ти бъде много полезен. Той започна добре.

Има голям напредък в учението. Отнасяй се добре към Карвахал и Диего Мендес и на всички тях предай поздрави от мен, не им пиша, защото нямам нищо специално да им съобщя, а пратеникът стои над главата ми.

Тук много се говори, че преди смъртта си кралицата се разпоредила да ми бъде върната Индия. Веднага след пристигането на нотариуса на флота ще ти препратя актовете от разследването и оригинала на писмото на братя Порас. Нямам вест от чичо ти и от брат ти още от заминаването им. Тук реката така придойде, че заля града. Ако имаш нужда от пари и Агостино Италиано и Франческо де Грималдо не поискат да ти дадат, потърси от други; аз веднага ще изплатя тук всичко, което ти отпуснат. Сега оттук няма по кого да ти пратя пари в наличност.

Дадено днес, в петък, 13 декември 1504 г.

Баща ти, който те обича повече от самия себе си

S
S .^. S.
X M Y
Кристо Ференс

VIII

До най-скъпия ми син дон Диего Колумб, в двора

Най-обични ми сине,

Негова милост аделантадо, твоят брат и Карвахал заминаха оттук преди шестнадесет дни. Оттогава нямам никаква вест от тях. Дон Фернандо имаше 250 дуката, от които ще харчи за нуждите си, но той носи и писмо до тамошните търговци, за да ти отпуснат пари.

След това ти пратих второ писмо по куриера Самора за негова милост Франческо ди Риверола и ти писах да не предаваш това писмо на Франческо ди Риверола, ако си получил пари с предишното. Сега повтарям същото във връзка с приложеното писмо до негова милост Франческо Дория; пращам ти го за всеки случай, да не би да останеш без пари. Говорих ти вече, че трябва да харчиш много пестеливо, докато техни височества не установят нашите права и статут. Съобщих ти, че изразходвах 1200 кастеляно, за да превозя моите хора до Кастилия; негово височество ми дължи по-голямата част от тази сума и затова му пиша с молба да уреди тази сметка.

Ако е възможно, бих искал всеки ден да получавам писма от вас. Огорчен съм от Диего Мендес, който не пише, а също и от Херонимо и от всички други, намиращи се в двора.

Би трябвало да се разбере дали кралицата, светла ѝ памет, казва нещо за мене в завещанието си. В случая трябва да се разпита милостивият епископ на Паленсия, който допринесе техни височества да се сдобият с Индия, а аз останах в Кастилия, когато вече бях готов за заминаване; същото се отнася и за шамбелана на негово височество.

Ако намерите случай да им поговорите за мене, трябва да им се покаже документът от кингата с привилегиите, в който се обяснява въз основа на какво ми се пада една трета, една осма и една десета част, както ти писах вече.

Писах на светия отец за моето пътешествие, защото се оплакваше, че не му се обаждам. Пращам ти копие от това писмо Бих желал нашият господар кралят или милостивият епископ на Паленсия да го прочетат, преди да го изпратя, за да си спестя погрешните тълкувания.

Камачо бълва хиляди измислици против мене. Действително аз поисках той да бъде затворен против собственото си желание. Укрил се в някаква църква и казвал, че ако може, след празниците ще отиде в двора. Ако съм се провинил пред него, нека каже кога е било; защото, кълна се, нищо не зная и всичко това е лъжа.

Ако би могло, без много протакане, да ми се издействува разрешително за пътуване с мулета, бих се опитал да потегля за двора в края на януари; но дори и да не получа разрешително, пак ще тръгна. Трябва да се действува бързо, за да не изгубим Индия напълно, а работата натам върви.

Бог да те закриля.

Дадено днес, на 21 декември

Баща ти, който те обича повече от самия себе си

S
S. A. S.
X M Y
Кристо Ференс

Тези десетини, които ми изплащат, не са същите, дето ми ги обещаха. В привилегиите ясно е казано това. Полага ми се и една десета част от печалбата от стоките и от всички други неща, за които нищо не съм получил. Карвахал добре ме разбира.

Също така нека Карвахал не забравя, че трябва да се издействува писмо от негово височество до губернатора, та той незабавно да прати сметките и парите, които ми се падат. За тази цел би трябвало там да се изпрати някой служител на негово височество, тъй като паричната сума, която притежавам там, трябва да е доста солидна.

От своя страна аз ще се мъча да накарам онези господа от търговската палата за Индия да поискат от губернатора да прати моята част едновременно със златото на негово височество. Покрай това не изоставяйте другите неща. Според мене след заминаването ми към сумата, която ми дължат, трябва да са се прибавили 7 до 8 хиляди песо.

IX

До любимия ми син дон Диего Колумб, в двора

Най-обични ми сине,

Пратих ти дълго писмо по дон Фернандо, който замина при тебе преди 23 дни заедно с негова милост аделантадо и Карвахал. Оттогава нямам вести от него. Преди шестнадесет дни ти писах и по куриера Самора, като ти пратих писмо за кредит от тамошните търговци на името на Франческо ди Риверола; а по друг пратеник преди една седмица — на името на Франческо Дория Последните са адресирани до Панталеоне и Агостино Италиано, да ти ги връчат те.

Там ще намериш и копие от писмото за Индия, което написах на светия отец, за да няма повод да се оплаква от мен Пратих ти копието да го покажеш на негово височество или на милостивия епископ на Паленсия, за да се избягнат погрешните тълкувания.

До този момент не е платено на хората, които пътуваха с мене Аз им помагах тук според възможностите си Те са бедни и трябва да заминат някъде, за да си изкарат хляба. Решиха да отидат в двора; тук им разправяли, че в двора ще ги обсипят с всевъзможни облаги и това би било справедливо, макар че някои повече са заслужили наказание, отколкото награда. Това се отнася за онези, които се бунтуваха там. Дадох им писмо до епископа на Паленсия, прочети го и го покажи на чичо си и брат си, а също на Карвахал, та ако стане нужда тези хора да се обърнат с петиция към негово височество, нека те им я напишат. Помагай им, колкото можеш, защото това е справедливо и милосърдно дело — никой не е заслужил възнаграждението си с такива рискове и усилия и никой няма по-големи заслуги от тях. Чувам, че Камачо и доктор Бернал също отиват в двора. Това са двама души, заради които бог едва ли ще си мръдне пръста. Ако отидат, то ще бъде по-скоро за да сеят зло, а не добро. Те не могат много да постигнат, защото истината винаги побеждава, както беше на Еспаньола, където бунтовниците и техните неверни твърдения бяха причината, поради която оттам още не са извлечени никакви печалби.

По всичко личи, че този доктор Бернал е стоял в основата на цялото предателство. Той беше арестуван и обвинен в многобройни престъпления, най-малкото от които би било достатъчно, за да бъде разкъсан на четири. Благодарение на застъпничеството на твоя чичо и на други лица той беше помилван, но при условие, че само за една дума против мене и моето управление помилването ще се смята за недействително и присъдата ще бъде потвърдена; с настоящото ти пращам препис от този документ. Ще ти изпратя и присъдата срещу Камачо От една седмица не е излязъл от църквата поради изстъпленията си и фалшивите показания, които даде.

Той притежава завещанието на Терерос; някои роднини на същия Терерос имат друго, по-ново завещание, което анулира първото относно правото на наследство; бях помолен да се придържам към последното, а поради това Камачо ще трябва да върне всичко, което вече е получил. Ще искам присъда срещу него и ще ти я пратя; смятам, че наказанието за него ще бъде милост, защото е толкова непредпазлив в думите си, че в края на краищата някой порядъчно ще му отупа перушината без съд и присъда, а това ще бъде по-лошо за него.

Диего Мендес познава добре доктор Бернал и тъмните му дела. На остров Еспаньола губернаторът искаше веднага да го арестува и ако не направи това, то е по моя вина. Както изглежда, той уморил там двама души с лекарствата си, за да си отмъсти за някаква незначителна обида. Ако би могло да се уреди без особени трудности, бих се радвал да получа разрешение да се снабдя с едно добро муле. Съветвай се с всички за своите работи и им кажи, че не пиша, защото това за мене е свързано с прекалено голямо усилие. Това не означава, че те трябва да постъпват по същия начин, напротив, нека всеки от тях ми пише колкото може по-често, защото ми е криво, като гледам, че всички получават всеки ден писма от двора, а за мене няма нищо.

Разчитам на добросърдечието на негова милост аделантадо, поздрави от мене брат си и всички останали.

Севиля, 29 декември

Баща ти, който те обича повече от самия себе си

S
S. A. S .
X M Y
Кристо Ференс

Повтарям, че за добросъвестното уреждане на нашите работи е необходимо да се посочи откъсът от писмото, което техни височества написаха в навечерието на заминаването ми и в което те уверяват, че ще те утвърдят като собственик. След това ще трябва да се покаже писмото от книгата с привилегиите, което справедливо сочи на какво основание ми се падат една трета, една осма и една десета част. След това винаги ще има от какво да се понамали нещо.

X

До най-свидния ми син дон Диего Колумб

Най-обични ми сине,

По куриера, който днес трябва да пристигне в двора, ти пратих по-дълго писмо, а също и писмо за негова милост шамбелана. Исках към него да прибавя извлечение от писмото на техни височества, в което те заявяват, че ще прехвърлят собствеността на твое име, но съм го забравил тук.

Пратеникът Самора току-що се върна. Прочетох писмото ти, както и писмата от брат ти, чичо ти и Карвахал. Зарадвах се, че са стигнали там в добро здраве, защото бях доста неспокоен. Диего Мендес ще тръгне оттук след три-четири дни и ще вземе изплатената полица, ще му дам и обстоен мемориал, а също и писмо за негова милост Хуан Веласкес, на чието приятелство и отзивчивост много държа. Смятам го за почтен благородник.

Ако милостивият епископ на Паленсия е вече там или пристигне скоро, кажи му колко се радвам на неговия успех. Кажи му също, че ако самият аз отида в двора, бих желал да отседна при него дори и да не му се иска много; че трябва да си възвърнем отколешните чувства на братска дружба, че е безсмислено да се браня срещу това, защото аз ще го постигна чрез моята преданост. Казах ти, че ако едновременно с милостивия епископ на Севиля там се намира и негово преподобие, бих искал той да прочете писмото ми до светия отец, защото кралят не ще намери време за това.

Писах ти вече за какво трябва да молиш негово височество, а именно за изпълнението на обещанията във връзка с моята собственост, както и с имуществото на всички други. Споменах, че би трябвало незабавно да му се покаже съответният откъс от неговото писмо; всичко това е крайно необходимо по различни причини. Нека негово височество не се съмнява, че благодарение на това, което ми признае, неговите доходи и владения ще нарасват със сто процента и че това, което е направено досега, е несравнено по-маловажно от онова, което остава да се направи. Изпращането на епископ в Еспаньола трябва да бъде отложено до разговора ми с негово височество; в противен случай и с това ще стане като с оная работа, която искаха да оправят, а вместо това само я заплетоха.

Тук сви голям студ и понеже продължава още, чувствувам се страшно изнемощял. Разчитам на благосклонността на негова милост аделантадо. Бог да ви пази и да ви благослови — тебе и брат ти. Поздрави от мен Карвахал и Херонимо. Диего Мендес трябва да се върне с добре натъпкана кесия, а колкото до работата, за която пишеш, смятам, че тя може много лесно да се уреди.

Индийските кораби досега не са се върнали от Лисабон. Те карат много злато, но то няма да е за мен. Откак свят светува, не се е виждало подобно мошеничество, защото аз оставих там 60 хиляди песо претопено злато. Негово височество не може да пренебрегва един толкова важен въпрос като този. Тъкмо сега той изпраща кой знае защо нови припаси на губернатора. Всеки ден чакам вест от тебе. Прави си сметка на парите, това е много важно.

Дадено на 18 януари

Баща ти, който те обича повече от самия себе си

S
S. A. S.
X M Y
Кристо Ференс

XI

До най-скъпия ми син дон Диего Колумб, в двора

Най-обични ми сине,

Диего Мендес замина оттук в понеделник, на 3-и този месец. След отпътуването му разговарях с Америго Веспучи, приносителя на настоящото, който отива в двора, тъй като го викат във връзка с корабоплаването. Той винаги е проявявал голяма готовност да ми услужи. Честен човек е, ала и към него, както към толкова други, съдбата е била неблагосклонна; трудът не му донесъл печалбата, която имал право да очаква. Той ми е напълно предан и отива в двора с искреното желание, ако може, да направи нещо за мое добро. Тук не мога да преценя какви наставления да му дам, защото не зная какво очакват от него в двора. Той тръгва натам с решението да направи за мене каквото е по силите му. Обмислете там с какво може да бъде полезен и се уговорете с него; той ще направи, ще каже и ще изпълни всичко, но нека това си остане в тайна, за да не се породят подозрения срещу него От своя страна аз го осведомих за всичко, което зная на тази тема, и посочих размера на определеното ми и на изплащаното възнаграждение. Дай това писмо и на негова милост аделантадо, за да прецени за какво може да бъде използвани и да го уведоми за това.

Негово височество трябва да знае, че корабите му посетиха най-красивата и най-богатата част на Индия. Ако биха искали да знаят нещо повече от това, което казах, ще го разкажа устно, тъй като е невъзможно да се опише в писмо.

Да те закриля бог.

Севиля, 5 февруаря

Баща ти, който те обича повече от самия себе си

S
S. A. S.
X M Y
Кристо Ференс

XII

До най-скъпия ми син дон Диего Колумб, в двора

Най-обични ми сине,

Лиценциатът де Сеа е личност, която аз много уважавам Той води делото на тези двама души, които са били изправени пред съда, както се вижда от приложената анкета.

Имай грижата Диего Мендес да сложи тази петиция между другите, които ще представи на негово височество през страстната седмица, за да иска помилване за тях. Добре ще бъде, ако се нареди така; ако ли не, ще трябва да се намери друг начин, за да се постигне това.

Нека бог бди над тебе.

Севиля, 25 февруари 1505 г.

Пратих ти писмо по Америго Веспучи Намери го да ти даде писмото, ако досега не ти го е връчил.

Баща ти Кристо Ференс

ПОСЛЕДНОТО ЖЕЛАНИЕ

УСТАНОВЯВАНЕ НА МАЙОРАТ

В името на пресветата троица, която ме вдъхнови и доведе до пълното разбиране, че бих могъл да тръгна от Испания и като преплавам Океанското море в западна посока, да стигна до Индия, както изложих това пред краля дон Фернандо и пред кралицата доня Изабела, нашите владетели, които благоволиха да ми дадат необходимите хора и кораби и да ме назначат за адмирал на това Океанско море отвъд идеалната линия, която начертаха от единия полюс до другия на 100 левги от островите на Зелени нос и от Азорските острови, за да бъда техен адмирал отвъд тази линия и на запад от нея, а на континента и на островите, които бих открил и срещнал, както и на всички земи отвъд тази линия да бъда техен вицекрал и губернатор и моят първороден син да наследи всички тези титли и така да бъде от поколение на поколение во веки веков и да получавам една десета част от всичко, намиращо се и открито там, и от всички доходи на това адмиралство, а също да владея една осма част от земята и от всички други неща, а освен това да получавам възнаграждението, полагащо се по право на адмирал, вицекрал и губернатор, както и въз основа на всички други права, свързани със споменатите длъжности, а всичко това пообстойно е изложено в грамотите за привилегиите и доходите, дадени ми от техни височества.

На всемогъщия бог беше угодно през 1492 г. да открия континента Индия, както и значителен брой острови, между които се намира Еспаньола, наричана от обитаващите я индианци Анте, а от владетелите на Конго — Сипанго; след това се върнах в Кастилия при техни височества, които отново ми наредиха да продължа начинанието с цел да бъдат колонизирани и открита още земи и господ още веднъж ми даде сполука, защото покорих и наложих данък на жителите на остров Еспаньола, който има 600 левги обиколка, а същевременно открих многобройните острови на канибалите и 700 острови западно от Еспаньола, между които остров Ямайка, който ние наричаме Сантяго, и 333 левги от континента на юг и на запад извън онези 107 левги на север, които открих по време на първото пътешествие заедно с много други острови, както може по-подробно да се види в моите писма и мемориали и в картите на пътуването; а понеже се уповаваме на всемогъщия бог, че не след дълго ще може да се извличат големи доходи от тези острови и земи, от тях на мене ми се падат според изложените по-горе основания споменатата една десета и една осма част, както и възнагражденията и посочените права; но понеже всички сме смъртни и е редно всеки да се разпореди писмено и да предаде на наследниците си всичко, което има и би могъл да има — по всички тези причини намерих за съобразно да установя майорат върху тази осма част от земите и титлите и доходите, както следва.

Item. Мой наследник е синът ми дон Диего; а ако бог го прибере, преди да му се родят деца, тогава наследник е синът ми дон Фернандо; а ако бог го остави бездетен и аз нямам други деца, нека ме наследи брат ми дон Бартоломе, а след него първородният му син; а ако бог го прибере бездетен, нека брат ми дон Диего стане наследник, ако е женен или способен да се ожени; а подир него първородният му син; и така поред, според степента на кръвно родство, неспирно во веки веков, като се започне от сина ми дон Диего и неговите деца, от един към друг; а ако първородният ми син умре, нека другият ми син дон Фернандо продължи линията нататък, както беше казано, а след него синът му и така нататък от баща на син во веки веков — той, а след него гореспоменатият дон Бартоломе, ако дойде неговият ред, и дон Диего, братята ми.

А ако известно време след преминаването на този майорат във владение на когото и да било от моите наследници се окаже, че няма законни наследници по мъжка линия, нека тогава майоратът се онаследи от най-близкия сродник на последния собственик, приживе на когото се е оказало, че няма мъжки наследник: условието е наследникът да бъде мъж, син на законен брак, който от дядо и прадядо е носил фамилното име Колумб. Този майорат никога не може да бъде наследен от жена, освен ако нито тук, нито в другата част на света не се намери мъж от истинския ми род, който винаги, от предците до последния член да е носил фамилното име Колумб. А ако не дай си боже стане така, нека тогава се падне на жената, най-близка законна роднина на последния притежател на гореспоменатия майорат. Всичко това ще бъде изпълнено при условията, които ще изброя по-долу и които ще бъдат прилагани както спрямо сина ми дон Диего, така и спрямо всяко от изредените по-горе лица и спрямо онези, които ще го наследят след тях. Всички трябва да спазват тези условия; а ако някой ги потъпче, ще бъде лишен от правото да притежава майората и той ще се падне на най-близкия сродник на онзи, който е загубил правото, като не е спазил казаното тук; последният ще го загуби на свой ред, ако не спази същите условия и нека така бъде во веки. Това наказание не бива да се смята за обикновени шиканни, каквито се измислят в процесите, а за сериозно изискване, свързано с дължимата на бога почит, както и на мене и моя род, а също и като наказание за незачитане на това, за което тук така обстойно съм се разпоредил.

Всичко това предавам под закрилата на справедливостта и умолявам сегашния свети отец и този, който ще го смени в светата църква, ако някога се наложи в името на изпълнението на тази фондация и това завещание, да използват дадената им власт и под страх от анатема да заповядат да не се променя нищо в този майорат. И моля също нашите владетели краля и кралицата и княз дон Хуан, техния първороден син и наш господар, както и всички, които ще дойдат след тях, да се съгласят с това заради моята служба при тях и защото справедливостта го изисква и да не позволяват да се променят майоратът или моето завещание; по форма и по начин на предаване те трябва да си останат во веки веков непроменени, както аз съм постановил; да се обърне това в служба на всемогъщия бог, за укрепване на моя род и в памет на заслугите ми към техни височества; защото родом от Генуа дойдох да им служа тук, в Кастилия, и за тях открих на запад континента Индия и споменатите острови.

Затова умолявам техни височества без обсъждане и възражения и без отлагане да обявят валидността на това завещание и на привилегията, която трябва да бъде изведена от неговото съдържание. И моля същевременно грандовете от кралството на техни височества и грандовете от Върховния съвет, както и всички други, които имат или ще имат съдебна и административна власт, да не позволяват моята разпоредба и завещание да останат недействителни и невалидни и да изискват те да бъдат изпълнени според моите нареждания; защото е справедливо един титулован човек, който служи на краля и кралицата и на тяхното кралство, да знае, че всичко, което притежава и което ще остави въз основа на завещание или договор, майорат или наследство, ще бъде валидно и няма да бъде нарушено нито в цялото, нито в някоя отделна част.

Item. Синът ми дон Диего и всички мои потомци, а също и братята ми дон Бартоломе и дон Диего ще запазят герба, който ще им оставя в края на живота си, без да добавят каквото и да било към него, и ще си служат с моя печат

Синът ми дон Диего и всяко друго лице, което наследи майората, от момента, когато го наследи и влезе в притежание, ще се подписва с моите инициали, т. е. X със S отгоре; M с римско A отгоре, а над него S; след това Y със S над него заедно с интервалите и препинателните знаци, които поставям и които могат да се видят в подписите ми, а такива ще се намерят извънредно много и може да се видят и в настоящия документ.

Ще се подписва само с титлата „Адмирал" независимо от всички други, които би могъл да има и с които би го удостоил кралят или би могъл да се сдобие. Това се отнася само за подписа, а когато посочва титлите си, може да изброи, които пожелае; но в подписа ще сложи само „Адмирал"

Споменатият дон Диего или което и да е друго лице, което би наследило този майорат, ще има титлата адмирал на Океанското море, простиращо се на запад от идеалната линия, която техни височества заповядаха да се прокара на 100 левги от Азорските острови и от островите на Зелени нос, от единия до другия полюс. Освен това те ме назначиха и утвърдиха като адмирал на моретата с всички почести, от които се ползва адмирал дон Енрике в адмиралството на Кастилия; назначиха ме за свой вицекрал и вековечен губернатор на всички континенти и острови, откритите досега и които ще бъдат открити в бъдеще, а това важи за самия мене и за моите наследници, както може да се види по-подробно в споменатите вече грамоти за моите привилегии и доходи.

Item. Посоченият дон Диего или което и да е друго лице, което би наследило този майорат, под страх от споменатото по-горе наказание ще раздели доходите, с които бог пожелае да ме сподоби, по следния начин:

Първо, от всичко, което този майорат носи днес и докрай време, и от това, което получава и прибира от него и благодарение на него всяка година, една четвърт ще дава на моя брат дон Бартоломе Колумб, аделантадо на Индия, и то дотогава, докато той успее да се сдобие с личен доход от един милион мараведи за своята издръжка, като дял за труда, който е положил и който още ще положи за този майорат. Затова — както е казано — всяка година ще получава по един милион мараведи, ако тази четвъртина може да представлява толкова и ако не притежава нищо друго. Но от момента, когато се сдобие със собствени доходи, не ще получава този милион, нито тази част; а от същата минута ще получава от тази четвърт част, доколкото тя ще бъде достатъчна, добавка към доходите си, за да стигнат един милион; също така през цялото време, докато извън тази четвъртина притежава било някаква сума мараведи като явен доход, било приходи от никакви имоти или пожизнени служби, те ще му се приспадат като личен доход или като приходи от арендувани имоти и пожизнени служби. В този милион не се включват зестрата и доходите, които би могъл да получи от страна на жена си, в случай че се ожени; също така нищо от това, което би могъл да получи от страна на жена си, няма да се взема под внимание и да се приспада от този милион, а единствено онова, което лично придобие и притежава извън брака. А от момента, когато с божия помощ самият той или неговите наследници и техните потомци притежават вече един милион приходи от имоти и служби, тогава нито самият той, нито неговите наследници не ще имат каквото и да било право върху оная четвъртина от майората и благодарение на това тя ще се върне при споменатия дон Диего или неговите наследници.

Item. От доходите на този майорат или от друга четвърт част, доколкото тя ще е достатъчна, ще се изплащат по един милион мараведи годишно на сина ми дон Фернандо дотогава, докато самият той се сдобие с два милиона доход, по същия начин, както беше казано за брат ми дон Бартоломе; така че самият той и неговите наследници ще получават този милион, както и брат ми дон Бартоломе и неговите наследници, или пък сумата, която не достига до един милион.

Item. Горепосоченият дон Диего и дон Бартоломе ще се споразумеят от този майорат да се изплаща на брат ми дон Диего толкова, колкото му е необходимо, за да живее прилично, като не забравят, че той е мой брат. Не му записвам постоянна сума, тъй като той има влечение към духовна служба, но ще му изплащат каквото им се вижда справедливо. Този сервитут ще бъде пръв поред и ще се изплаща преди сумите за сина ми дон Фернандо и брат ми дон Бартоломе, като се изчислява върху пълните доходи от споменатия майорат. Ако във връзка с това възникне несъгласие, нека спорът бъде предаден на двама членове на нашето семейство или на други почтени хора, единият от които да бъде посочен от тях, а другият от него; а ако арбитрите не могат да постигнат разбирателство, нека определят трето лице, честно и непредубедено както по отношение на едините, така и на другите.

Item. Нека всички тези доходи, които оставям на дон Бартоломе, дон Фернандо и дон Диего, моя брат, им се изплащат и дават както е казано по-горе, при условие, че ще бъдат верни и лоялни спрямо сина ми дон Диего или спрямо неговите наследници. А ако се докаже, че са противници на неговата чест и на разрастването на моя род и на споменатия майорат, че с думи и дела носят срам и позор на рода ми и нанасят ущърб на майората или вършат едното от тези неща — от този момент виновният да не получава нищо; така че винаги да бъдат верни на дон Диего и неговите наследници.

Item. Предвид на това, че в началото, когато установих този майорат, имах намерение да отделя или да възложа на сина си дон Диего или пък на което и да било лице, което го наследи, да отделя една десета част от доходите за бедни хора в прослава на предвечния и всемогъщия господ, затуй сега, за да изпълня замисъла си и за да помага всесилният бог на мене и на тези, които ще ме наследят тук, на земята и на оня свят, постановявам този десятък да се изплаща по следния начин:

Първо, от онази четвърт част от приходите на майората, която определям и възлагам да се изплаща на дон Бартоломе, толкова, колкото е необходимо, за да има той рента в размер на един милион; трябва да се разбира, че в този милион се съдържа една десета част от целия доход на този майорат. Така че в зависимост от колебанията в личните доходи на моя брат дон Бартоломе, ще се отнеме цялата или част от тази четвъртина от дохода на майората Същевременно ще се прецени и изчисли размерът на всички тези доходи, за да се определи размерът на десятъка; надбавката, потребна на дон Бартоломе, за да се закръглят доходите му на един милион, ще се изплаща от този десятък, предназначен за най-бедните и нуждаещи се членове на рода ми Правилно би било тази надбавка да се дава на лице с рента под 50 хиляди мараведи; а ако рентата на най-бедния надхвърля 50 хиляди мараведи, нека тази квота се отпусне на този, който бъде посочен от двете лица, които за целта посочвам по-долу, а също и от дон Диего или от неговите наследници. Следователно трябва да се разбира, че в милиона, който оставям на дон Бартоломе, се съдържа споменатата една десета част от майората; желая и нареждам цялата тази десета част от майората да бъде поделена между най-близките ми и най-нуждаещите се роднини От момента, когато доходите на споменатия дон Бартоломе достигнат цифрата един милион и когато вече нищо няма да му се полага от четвъртината, тогава незабавно гореспоменатият дон Диего, моят син, като лице, което ще владее майората, заедно с определените по-долу други две лица да провери сметките за доходите, така че тази десетина да не престава да се изплаща на най-нуждаещите се лица от моя род, независимо от това, дали ще се намират тук или някъде в другата част на света, те трябва да бъдат издирвани най-старателно. Всичко трябва да бъде изплатено от онази четвърт част, от която дон Бартоломе ще допълва доходите си до един милион Въвеждам тоа толкова подробно разпределение на десятъка със забележката, че ако този десятък е повече от надбавката, тогава ще се почерпят допълнителни средства извън тази четвърт част, за да се дадат на най-нуждаещите се, както казах, а ако доходът не е достатъчен, нека остане за дон Бартоломе, докато работите се оправят и той отчасти или изцяло се откаже от милиона.

Item. Нека моят син дон Диего или лицето, което го наследи, определи две лица от рода ми измежду най-близките, хора почтени и сериозни, за да проверят сметките по този доход с необходимата педантичност, и да нареди да се изплати този десятък от четвъртината, от която се плаща на дон Бартоломе неговият милион, на най-нуждаещите се лица тук или където и да е другаде; и да положат всички старания за тяхната идентификация, което оставям на съвестта им. А тъй като е възможно споменатият дон Диего или лицето, което го наследи, да не желае поради едни или други причини, засягащи неговото добро или честта и интересите на майората, да се знае с точност какви са неговите доходи, въпреки това му нареждам, осланяйки се на неговата съвест, да изплаща винаги тази рента, и моля също така онези роднини, обръщайки се към душите и съвестта им, да не го издават и да не правят от това публично достояние без съгласието на гореносочения дон Диего или лицето, което го наследи, и да се задоволят единствено с изплащането на този десятък по изложения начин.

Item За да няма спорове при избора на двамата най-близки сродници, които да помагат на дон Диего и неговия наследник, заявявам, че още сега определям от една страна дон Бартоломе, моя брат, а от друга страна дон Фернандо, сина ми. И щом се заловят за работа, те са длъжни да посочат други две лица, които да бъдат най-близки по кръвно родство и напълно достойни за доверие; а те ще посочат други двама души, когато се заемат с преценката. И така ще бъде постоянно, като се предава от един на друг, с най-голяма грижовност в това отношение и във всичко, което се отнася до администрацията, доброто, престижа и божията служба, а също и до този майорат во веки веков.

Item. Задължавам сина си дон Диего или лицето, което ще наследи този майорат след него, за вечни времена да издържа в град Генуа един член на нашето семейство, който да има там жена и семейство Да му определи рента, с която той да може да живее прилично като човек, който стои толкова близо до нашия род, та да остане и да се разплоди в този град, от който произхожда, тъй като в този град при нужда ще намери помощ и подкрепа, защото и аз самият съм оттам и там съм се родил.

Item. Чека горепосоченият дон Диего или този, който наследи майората след него, да праща там чрез банката или по някакъв друг достъпен начин всички пари от доходите на майората, които съумее да спести. С тези пари да нареди да се купят на негово име и на името на наследниците му известни имоти, наречени логос, които принадлежат на банката „Св. Георги“. Тези имоти сега дават 6 процента годишна лихва и това е напълно сигурна сделка, която ще послужи за посочената по-долу цел.

И така, като се има предвид, че лицата с известно положение и доходи, за да служат добре на бога и на собственото си благо, трябва да бъдат готови да разполагат с доходите си и да използват имуществото си, то именно там, в „Св. Георги“, може най-спокойно да бъде вложена всяка сума, колкото и голяма да е тя; а Генуа е благороден град и много могъщ по море. Когато действувах за организиране на експедиция за откриване на Индия, вършех това с намерението да измоля от краля и кралицата, нашите владетели, да дадат доходите, които могат да се получат от Индия, за превземането на Йерусалим; и наистина ги молих за това.

Нека им провърви, ако се захванат с тази работа; а ако ли не, нека горепосоченият дон Диего или лицето, което то наследи, да не престава да събира пари, колкото може повече, за да придружи краля, нашия господар, ако потегли да завладее Йерусалим, а ако не, тогава самият той да тръгне на поход и то с възможно най-голяма сила; защото, ако има или ако ще има такова намерение, господ бог ще му даде средствата, за да може наистина да извърши това. А ако не му е възможно да завладее всичко, бог ще му даде поне толкова средства, та да завземе една част. Затова трябва да събира пари и да ги влага в банката „Св. Георги“ в Генуа, нека там растат от лихвите, докато капиталът му се стори достатъчен за постигане на добър резултат в похода до Йерусалим. Уверен съм, че тогава нашите владетели кралят и кралицата или техните наследници, като видят колко твърдо държи на своето, ще решат да вземат участие в това дело или поне техни височества ще му окажат помощ и ще му отпуснат необходимите средства като на слуга и васал, подел тази работа от тяхно име.

И така, разпореждам на сина си дон Диего и на всички, които станат мои наследници, а особено на лицето, което наследи майората (представляващ, както казах, една десета част от всичко, което би могло да се придобие и намери в Индия, и една осма част от земите и доходите оттам, което, прибавено към приходите ми като адмирал, вицекрал и губернатор, съставлява над 25 процента); повтарям, че ги задължавам да поставят целия този доход заедно със собствената си личност и с всички сили, с които могат да разполагат, в услуга на техни височества и наследниците им. Да служат честно и почтено, да бъдат готови да пожертвуват живота си и цялото си богатство за техни височества и за наследниците им; защото след господа бога именно техни височества ми подадоха ръка, за да мога да придобия този майорат. Наистина аз дойдох да ги търся в собственото им кралство, за да им предложа това начинание, и те дълго не ми отпускаха необходимите средства за неговото осъществяване. Но нека това не учудва никого, защото начинанието беше чуждо на всички и никой не вярваше в него. Толкова повече съм им благодарен за това, а също и защото оттогава насам срещнах много добрина и отзивчивост у тях.

Item. Възлагам на горепосочения дон Диего или на този, който ще притежава този майорат, ако заради нашите грехове се появи някакъв разкол в божията църква или някое лице, колкото и високопоставено да е то, поиска със сила да оскверни и ограби църквата, тогава горепосоченият под страх от наказание да се поклони в нозете на светия отец (освен ако той, не дай си боже, е еретик) и му представи лице или лица, решени да му служат с всичките си сили и с цялото си богатство, за да се сложи край на този разкол и да се попречи на оскверняването и ограбването на църквата.

Item Възлагам на гореспоменатия дон Диего или на лицето, което ще притежава този майорат, заедно с двамината избрани измежду нашите сродници да вземе посочената четвърт част, за която говорих по-горе (от която се преспада една десета от всички доходи), когато дон Бартоломе или неговите наследници притежават доход в размер на пълни или непълни два милиона, така че има възможност да се разпределят някакви суми между наши роднини, и нека разделят и раздадат тази десета част като зестра за девойки от нашия род, лишени от средства, а също и да я използват за всякакви добри дела.

Item Когато стане възможно, на най-подходящото място на остров Еспаньола да построят църква, която да посветят на непорочното зачатие на божията майка. При тази църква да има възможно най-добре уредена болница, каквито има в Кастилия или Италия, и да направят там параклис, в който набожно да се служи литургия за душата ми и за душите на моите предци и потомци; защото бог ще ни сподоби с достатъчно доходи, за да бъде изпълнено всичко така, както е казано по-горе.

Item. Възлагам на гореспоменатия дон Диего, мои син, или на този, който наследи майората, да се грижи за настаняването и издръжката на четирима добри богослови на остров Еспаньола, за да се трудят за покръстването на всички народи в Индия, а когато с божия помощ се увеличат приходите от този майорат, тогава ще се умножи и броят на тези богослови и на благочестивите лица, които ще се стремят да превръщат всички тамошни народи в християнски. И нека никому не се досвиди да даде всичко потребио за тази цел. А за да се увековечи всичко, което казвам и което е записано по-горе, на най-видното място в църквата на непорочното зачатие да бъде поставен мраморен паметник, та постоянно да припомня всички мои завети на дон Диего и на останалите, които го гледат, а върху паметника да има такъв надпис: (...)

Item. Нареждам на сина си дон Диего и на този, който наследи майората, винаги и всеки път, когато реши да се изповяда, най-напред да показва на изповедника си този документ или препис от него, за да може да се провери дали го е изпълнил. Това ще бъде извор на голяма благодат и спокойствие за душата му

Четвъртък, 22 февруари 1498 г.

S
S. A. S.
X M Y
Кристо Ференс

ЗАВЕЩАНИЕ И ДОПЪЛНИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ НА АДМИРАЛ ХРИСТОФОР КОЛУМБ, СЪСТАВЕНИ ВЪВ ВАЛЯДОЛИД НА 19 МАЙ 1506 г.

В благородния град Валядолид на 19 май 1506 година от рождението на нашия бог Исус Христос в присъствието на Педро де Инохедо, нотариус на двора и канцеларията на техни височества и регент на всички техни кралства и държави, и в присъствието на свидетели, чиито имена ще бъдат посочени по-долу, негова милост дон Христофор Колумб, адмирал, вицекрал и генерален губернатор на островите и континента Индия, които бяха открити и които предстои да бъдат открити, както твърди той, бидейки болен в момента, заяви, че е съставил завещание пред официален нотариус и сега потвърди и потвърждава това завещание, съгласил се е с него и се съгласява, приема го за действително и безупречно и при необходимост още веднъж го признава и го повтаря. А сега като допълнение към завещанието собственоръчно е написал един документ, който показа и представи пред мене, споменатия нотариус, и който според неговото твърдение той сам е написал и подписал; призна и потвърди цялото съдържание на този документ пред мене, горепосочения нотариус, според формата и начина, изложен в този документ, с всички постановления и цялото съдържание, за да бъдат изпълнени и валидни като негово последно и окончателно желание

А за изпълнители на това завещание, което има, което е съставил и предава в цялото му съдържание и във всяка негова част, е назначил и назначава сина си, негова милост дон Диего Колумб, брат си, негова милост дон Бартоломе Колумб, и негова милост дон

Хуан де Порас, помощник-ковчежника на Биская, та всички те да изпълнят това завещание и всичко, което се съдържа в него, с всички разпоредби, завети и дарения. И за да се извърши това, заявява, че е дал и дава всички пълномощия и е признал и пред мене като нотариус призна цялото съдържание на документа, назвайки на присъствуващите, че е молил и моли да бъдат свидетели на това, което е казано. Присъствуващите свидетели, призовани и помолени за всичко това според обичая, бяха следните. бакалавър Андреа Мируеня и Гаспар де ла Мисерикордиа, жители на споменатия град Валядолид, а също Бартоломе Фреско и Алваро Перес, Хуан де Еспиноса, Андреа и Фернандо де Варгас, Франциско Мануел, Фернандо Мартинес, намиращи се в дома на споменатия адмирал.

Съдържанието на този документ, написан собственоръчно от адмирала и подписан от него, е дума по дума както следва:

В момента на заминаването си от Испания в 1502 г. издадох нареждане и установих майорат върху имотите си по начин, който тогава ми изглеждаше подобаващ за душевното ми спокойствие и за службата към предвечния бог, а също и за моята чест и за честта на потомците ми. Оставих този документ в манастира де лас Куевас на монаха дон Гаспаро заедно с други мои документи и грамоти за дадените ми привилегии, а също и с писмата, които съм получил от краля и кралицата, нашите владетели. Тази разпоредба се приема и потвърждава в настоящия документ, който пиша, за да изясня по-подробно намеренията си. Нареждам този документ да бъде изпълнен съобразно със съдържанието си и с моето изявление, а което бъде изпълнено въз основа на този документ, няма да се изпълнява въз основа на никакъв друг, за да не се прави двукратно.

Определих скъпия си син дон Диего за наследник на всички мои имоти и титли, придобити и наследени, от които направих майорат в негова полза, а ако той няма потомък от мъжки пол, който би могъл да го наследи, нека тогава по същия начин наследник стане синът ми дон Фернандо; а ако и той няма потомък от мъжки пол, който да може да го наследи, нека наследникът бъде брат ми дон Бартоломе; по същия начин, ако и той няма потомък от мъжки пол, който да може да го наследи, наследникът да бъде вторият ми брат. И така трябва да се разбира, че ще премннава от единия към следващия най-близък роднина. Наследникът не може да бъде жена освен в случай, че се свърши мъжкото потомство; тогава нека това бъде жената, която е най-близка на рода ми.

Заповядвам на споменатия дон Диего, моя син, или на този, който стане наследник, да не замисля и да не дръзва да намалява горепосочения майорат, а да го увеличава и укрепва, като трябва да знае, че с дохода, който ще получи от него, е длъжен лично и със състоянието си да служи на нашите владетели краля и кралицата, а също и за разпространението на християнската религия.

Когато подарих Индия на краля и кралицата,- нашите господари (казвам подарих, защото именно аз по божия воля им дадох Индия като нещо, което ми принадлежеше, мога да кажа това, тъй като трябваше усилено да настоявам пред техни височества за тази цел, защото Индия не беше известна, а пътят към нея бе закрит пред всички ония, които бяха слушали за нея; а на експедицията за откриването ѝ техни височества не отпуснаха и не искаха да отпуснат повече от един милион мараведи, така че освен съветите и личното си участие трябваше всичко сам да платя), поради което техни височества ми разрешиха да взема своя дял от Индия, от островите и континента, намиращи се на запад от линията, която те начертаха, на 100 левги отвъд Азорските острови и островите на Зелени нос, от единия полюс до другия, като ми се падна една трета и една осма част от всичко плюс една десета част от всичко, което се намира там, както убедително се вижда от посочените грамоти за дадените ми привилегии и от пълномощните писма.

До този момент не са постъпили никакви приходи от Индия, за да мога да отделя от тях това, което е посочено по-долу; а понеже се надяваме, че благодарение на милосърдието на господа тези приходи ще бъдат много големи, намерението ми беше синът ми дон Фернандо да получава от това по един и половина милиона мараведи годишно, брат ми дон Бартоломе — по

150 хиляди мараведи, а брат ми дон Диего като църковен служител — по 100 хиляди мараведи. Ала не мога да посоча окончателната сума, тъй като досега не е имало и още няма официални приходи, както вече казах.

Казвам това, за да се разбере по-ясно горенаписаното, а именно, че волята ми е упоменатият дон Диего, моят син, да получи този майорат заедно с всички мои имоти и титли така и по такъв начин, както аз го притежавам. И постановявам всички приходи, които се получат от този имот, да се разделят на десет части; една от тези десет части да бъде поделена между наши роднини, които се окажат най-нуждаещи се, а също между бедни хора и за други благотворителни цели. След това от останалите девет да се отделят две; а тези две да се разделят на тридесет и пет части, от които синът ми дон Фернандо да получи двадесет и седем части, дон Бартоломе пет части, а дон Диего, моят брат, три части.

А понеже, както казах по-горе, моето желание е дон Фернандо, синът ми, да има един милион и половина мараведи, дон Бартоломе 150 хиляди, а дон Диего 100 хиляди мараведи и тъй като не зная как ще може да се осъществи това, защото досега още не са известни и не могат да бъдат посочени доходите от майората, заявявам, че редът, който определих по-горе, трябва да бъде запазен до времето, когато с божия помощ тези две части от деветте достигнат необходимата и достатъчна сума, за да може от нея да се вземат милион и половина за дон Фернандо, 150 хиляди за дон Бартоломе и 100 хиляди за дон Диего. А ако е угодно богу, това да се изпълни или споменатите две части (от деветe, посочени по-горе) да достигнат сумата 165 хиляди мараведи, нека цялата надбавка се даде на сина ми Диего или на този, който го наследи. И заявявам и моля упоменатият по-горе дон Диего, моя син, или този, който го наследи, в случай че доходът от посочения майорат значително нарасне, нека направи това за мене — да увеличи с много дяловете, за които говорих, предназначени за дон Фернандо и братята ми.

Заявявам, че върху онази част, която нареждам да се даде на сина ми дон Фернандо, установявам майорат в негова полза, та първородният му син да го наследи и така от поколение на поколение и да не могат да го продават и заменят, нито да го дадат някому или да се лишат от него по какъвто и да било начин и нека така се постъпва и с другия майорат, който определих за сина си дон Диего.

Казвам на дон Диего, сина ми, и му нареждам, докато черпи доходи от този майорат, да се старае да поддържа параклиса, който трябва да бъде построен и в който да има трима свещеници, та всеки ден да служат по три пъти — една литургия в чест на пресветата троица, друга — за непорочното зачатие и трета за душите на всички измрели християни, за моята душа и за душите на баща ми, майка ми и жена ми. А ако средствата му позволяват, нека построи този параклис с подобаващия блясък и нека увеличи броя на службите и молитвите в него в чест на светата троица; и ако е възможно, нека той бъде построен на остров Еспаньола, който бог ми даде по чудодеен начин; бих искал да се издигне там, където самият аз призовавах светата троица, т. е. в Долината на непорочното зачатие.

Казвам и нареждам на дон Диего, моя син, или на този, който го наследи, да изплати всички дългове според точния списък, който прилагам тук, а освен това и тези, които се окажат действителни.

Нареждам му да се погрижи за Беатрис Енрикес, майката на дон Фернандо, моя син; да й определи рента, с която тя да може да живее прилично, като лице, на което дължа толкова много. Това трябва да бъде изпълнено за успокоение на душата ми, тъй като то ми тежи много на съвестта Излишно е тук да се посочват причините.

Написано на 25 август 1505 г

следва: Кристо Ферѐнс

Свидетелите, които присъствуваха и видяха как беше съставено и предадено всичко изложено по-горе от споменатия господин адмирал, бяха следните: гореизброените бакалавър Мируеня, Гаспар де ла Мисерикордиа, жители на град Валядолид, Бартоломе Фреско и Алваро Перес, Хуан де Еспиноса, Андреа и Фернандо деВаргас, Франциско Мануел, Фернандо Мартинес, намиращи се в дома на посочения господин адмирал

А аз, гореспоменатнят Педро де Инохедо, кралскнят нотарнус и регент, както беше казано, заедно с другите свидетели присъствувах на всичко изложено по-горе; затова тук на края слагам подписа си като свидетелство за истинността му.

Педро де Инохедо, регент

След тези разпоредби, написани собственоръчно от адмирала, има и един списък или бележка, също така написана от адмирала, и тя съдържа следното:

Списък на няколко лица, които искам да получат от моето имущество без пропуски и без ограничения това, което е посочено в този мемориал. То трябва да им се даде така, че те да не знаят кой е дарителят.

Първо, на наследниците на Джеронимо дел Пуерто, отец Бенито дел Пуерто, началника на епископската канцелария в Генуа, 20 дуката или равностойна сума; на Антонио Васо, генуезки търговец, който трябва да живее в Лисабон, 2500 португалски реала, или приблизително 7 дуката при съотношение 375 реала за 1 дукат.

На един евреин, който живееше при портите на еврейския квартал в Лисабон, или на лице, посочено от някой свещеник, сума, равняваща се на около половин сребърна гривна.

На наследниците на Луиджи Чентурион Ескато, генуезки търговец, 30 хиляди португалски реала, или приблизително около 75 дуката.

На същите наследници, както и на наследниците на Паоло ди Негро, генуезец, сто дуката или равностойна сума, на едните и на другите по половина. На Баптиста Еспиндола или на неговите наследници, ако той не е жив, 20 дуката. Този Баптиста Еспиндола е зет на горепосочения Луиджи Чентурион и син на негова милост Николо Еспиндола от Локола де Ронко и това, което мога да кажа за него, е, че в 1482 г живееше в Лисабон.

Аз, регентът, свидетелствувам, че този мемориал и списъкът са написани със същия почерк, както и завещанието на горепосочения дон Христофор Колумб.

И като освидетелствувам това, се подписвам

Педро де Аскойтия

ПРИЛОЖЕНИЯ

ПИСМО НА ДОКТОР ЧАНКА ДО ГРАДСКИЯ СЪВЕТ В СЕВИЛЯ

(Относно II експедиция)

Многоуважаеми господине,

Тъй като въпросите, за които пиша поотделно на различни лица, както и съдържащите се в този отчет не могат да бъдат разгласявани, реших да съставя сведението за тази страна отделно от молбата, с която се обръщам към Ваше благородие. А сведенията са следните:

Флотът, който нашите владетели, католическите крале, изпратиха по божия воля от Испания до Индия, за да закара там Христофор Колумб, адмирала на Океанското море, отплава от Кадис на 25 септември (...) година при ясно време и с попътен вятър. Хубавото време продължи два дни и ние успяхме да изминем около 50 левги; през следващите два дни времето се промени и ние напредвахме малко или никак. След тези два дни бог пожела отново да ни прати хубаво време, така че след още два дни пристигнахме в Гран Канария, където пуснахме котва. Бяхме принудени да направим това, за да потегнем единия от корабите, който пропускаше вода; там останахме целия ден, а на другата сутрин отплавахме. Поради безветрието изгубихме четири или пет дни, докато стигнем до Гомера, където трябваше да останем няколко дни, за да се запасим с продукти, месо, дърва и вода, тъй като ни предстоеше дълъг преход без надежда да зърнем земя. Престояг ни в тези заливи плюс един безветрен ден след излизането от Гомера, преди да успеем да се доберем на другия ден до остров Иеро — всичко това ни отне двадесет и девет дни. След това добрият бог ни прати най-хубавото време за цялото продължително плаване, така че като напуснахме остров Иеро на 13 октомври, след двадесет дни забелязахме земя, която бихме зърнали след четиринадесет или петнадесет дни, ако капитанският кораб беше толкова добър платноход, колкото другите, защото те често трябваше да свиват платната, тъй като ние значително изоставахме от тях. Морето беше много спокойно и изобщо през време на цялото пътуване нямаше произшествия с изключение на едно в навечерието на празника на св. Симон, когато в продължение на четири часа бяхме изложени на голяма опасност В първата неделя след празника „Всех святих", която се падна на 3 ноември, току преди изгрев слънце единият от лоцманите на капитанския кораб се провикна „Добра новина, виждам земя!" Радостта на екипажа беше огромна, всички се развикаха и бурно изразяваха чувствата си, което е съвсем естествено, защото всички бяха така угнетени от еднообразния живот в морето, че жадуваха и копнееха да се доберат до суша Този ден едни от лоцманите на ескадрата изчисляваха разстоянието от остров Иеро до първата забелязана земя на 800 левги, а други на 780, така, че разликата не беше голяма; като се прибавят онези 300, които те пресмятат от Иеро до Кадис, това правеше 1100; затова аз не се учудвах, че на мнозинството от хората им беше омръзнало да гледат вода наоколо. Същата неделя, сутринта, от носа на кораба забелязахме остров, а веднага след това вдясно се появи втори. Първият беше хълмист откъм страната, която виждахме; вторият беше плосък, но обрасъл с гъсти дървета. Щом стана светло, от едната и от другата страна започнаха да се появяват острови, така че до края на деня видяхме шест в различни посоки: повечето бяха доста големи.

Насочихме се към първия остров, който видяхме, и се доближихме до брега, след като изминахме повече от една миля, само и само да намерим залив, в който бихме могли да хвърлим котва; но по крайбрежието, край което се движехме, не успяхме да открием нито един. На пръв поглед островът изглеждаше като една голяма планина, много красива и зелена; дори водата радваше очите ни, защото по това време в нашата страна има съвсем малко зеленина. След като не намерихме залив на този остров, адмиралът нареди да се насочим към другия, който се намираше вдясно и беше отдалечен на около 4—5 левги от първия. Един от корабите остана на първия остров, за да търси залив в случай, че се върнем там Намерили добър и сигурен пристан и видели къщи и хора; още същата нощ той се върна при флота, който беше спрял при втория остров, а адмиралът с по-голямата част от екипажа слезе на брега с кралското знаме в ръце и влезе във владение на острова от името на техни височества според правната формула. На този остров имаше такива високостволи и гъсти гори, че просто да се чудиш, и невероятно многообразие от непознати за нас дървета — едни с плодове, други в цъфтеж, така че всичко беше зелено. Тук намерихме дърво, чиито листа имат миризма на карамфил, най-сладката от всички миризми; това дърво като че ли е лаврово и макар да не е толкова голямо, мисля, че принадлежи към лавровите Там имаше всевъзможни диви плодове и някои лекомислено ги опитаха, но дори само след едно близване лицата им подпухнаха и получиха толкова силна треска, каквато се явява при много остри заболявания, така че приличаха на обезумели; облекчавахме страданията им с разхладителни напитки.

На този остров не намерихме никого, нито дори следи от хора и предположихме, че е безлюден. Там останахме два часа, защото, когато пристигнахме, беше вече късно, а на другата сутрин отплавахме към другия остров, който изглеждаше по-равен, по-голям и се намираше на 7 или 8 левги от предишния. Приближихме се откъм високата планина; тя сякаш опираше в небето, а в средата се издигаше един още по-висок връх, от който се стичаха буйни потоци на всички страни, а главно в посоката, от която идвахме От 3 левги разстояние тези потоци приличаха на водопад, чиито води се спускат от огромна височина, сякаш от небето; виждаше се от толкова далеч, че на корабите се хващаха на бас, като едни твърдяха, че това са бели скали, а други — че е вода. Когато се приближихме, разбрахме каква е истината; това беше най-прелестната гледка в света — водопадът се спускаше от огромна височина и водата беше в невероятно изобилие въпреки тесния отвор, през който изтичаше.

Когато се приближихме до този остров, адмиралът нареди на една лека каравела да обиколи крайбрежието, за да потърси пристан; така че тя ни изпревари и като стигна до сушата, откри няколко постройки. Капитанът скочи в лодката и слезе на брега; той се упъти най-напред към къщите, но обитателите им, щом го зърнаха, избягаха. Влезе в къщите и там намери неща, каквито притежават индианците, защото те нищо не бяха взели със себе си; той взе два папагала, много големи и напълно различни от всички, които беше виждал дотогава; намери голямо количество изпредени и приготвен за предене памук, а също храна, предназначена за жителите; той взе по малко от всички неща и преди всичко четири-пет кости от човешки крайници. Щом ги видяхме, у нас се породи подозрение, че островът е един от каранбските, които се населяват от човекоядци. Всъщност адмиралът, следвайки указанията на индианците от вече откритите острови относно местоположението на тези острови, така беше начертал маршрута на обратния път от Индия, че да ги открием, защото те се намираха по-близо до Испания, а също и понеже бяха разположени по пътя за остров Еспаньола, където по време на първата експедиция той беше оставил голям брой хора; с божия помощ и благодарение на знанията на адмирала ние стигнахме до този остров толкова лесно, сякаш плавахме по познато и сигурно трасе. Островът беше много голям, а от страната, откъдето дойдохме, ни се струваше, че дължината на крайбрежието е 25 левги; плавахме покрай него повече от 2 левги, за да намерим залив. Оттам, откъдето дойдохме, имаше много високи планини, а от другата страна, откъдето го напуснахме, изглеждаше, че е покрит с обширни равнини. По крайбрежието имаше няколко малки селища; но щом забележеха платната ни, всички жители изчезваха. След 2 левги намерихме пристан; беше вече много късно и тази нощ адмиралът реши, че на разсъмване един отряд ще отиде на разузнаване, за да хване език и да разбере какъв е този народ, макар че вече имахме подозрения, които се потвърдиха от вида на бягащите хора, а именно, че тези хора ходят голи подобно на видените от адмирала по време на първото пътуване. Щом се пукна зората, потеглиха няколко отряда, водени от своите офицери. Един се върнаха към обяд и доведоха момче на около четиринадесет години, както се разбра по-късно; то заяви, че принадлежи към хората, които жителите на острова държат в плен; другите се разделили и едните от тях уловили някакво дете, което един мъж държал на ръце, но щом ги видял, хвърлил детето и побягнал; не след дълго детето беше върнато заедно с неколцина индианци; другите останали и взели няколко жени, едни от които бяха тръгнали доброволно, но тези жени бяха робини. Офицерът на един от последните отряди, като не знаел, че другите вече са хванали език, взел шестима души, навлязъл във вътрешността на острова и там се загубил заедно с другарите си, така че едва след четири дни успели да излязат на брега и след това да намерят флота. Ние ги смятахме за погубени и изядени от караибите — не можеше да се предвиди друга причина за дългото им отсъствие, защото при тях имаше лоцмани и моряци, които, водейки се по звездите, биха успели да дойдат от Испания до тук и да се върнат обратно, а не допускахме, че могат да се загубят на такова малко разстояние.

Първия ден, когато слязохме на брега, видяхме на плажа тълпа от мъже и жени, които гледаха флота и се чудеха на тези необичайни за тях предмети. Корабите се приближиха до брега, за да можем да говорим с тях, викахме им „тайно, тайно“, което значи „добре, добре“, а те чакаха, докато започнахме да слизаме на сушата, сигурни, че могат да избягат, когато си поискат. В края на краищата с изключение на двама души, които успяхме да хванем и докараме, ние не можахме нито със сила, нито с убеждение да накараме когото и да било да се приближи. Хванахме повече от двадесет жени-робини; няколко други, родени тук, бяха дошли доброволно и ние ги изненадахме и насила ги похитихме. Няколко млади момчета се присъединиха към нас, като избягаха от жителите, които ги държаха в плен. Останахме една седмица в този залив поради отсъствието на споменатия офицер; често слизахме на сушата, като обикаляхме селищата и влизахме в домовете по крайбрежието, в които намирахме голямо количество човешки кости и окачени по стените черепи, пълни с най-различни неща. Не заварвахме много хора, защото според обясненията на жените те отивали с лодките си да ограбват други острови.

Но тези хора ни изглеждаха някак по-цивилизовани от останалите, които бяхме виждали дотогава на посетените от нас острови, при все че и тези имаха единствено сламените си къщи; но тукашните са значително по-добре построени, по-добре запасени с храни, а и мъжете, и жените изглеждат по-сръчни. Видяхме много памук, изпреден или приготвен за предене, и няколко памучни черги, толкова хубаво изтъкани, че не отстъпват на нашенските. Разпитвахме робините от острова какви хора са местните жители; отговаряха, че те са карайби. Когато разбраха, че се гнусим от тези хора заради човекоядството, проявиха голяма радост; когато довеждаха при нас карайбски мъже и жени, те скришом ни съобщаваха; че това са карайби, които продължаваха да им вдъхват страх, макар че бяха в ръцете ни; това доказваше, че те принадлежат към победен народ. Благодарение на тези жени познавахме кои жени са карайбки и кои не, защото те носеха на всеки крак по две гривни, изтъкани от памук, едната при коляното, а другата на глезена; а понеже те бяха много стегнати, това предизвикваше силно удебеляване на прасците, което у тях изглежда минаваше за привлекателно. Благодарение на това ние ги различавахме от другите. Обичаите на карайбите са крайно диви. Островите са три, като последният се нарича Турукенра; вторият, който виждахме насреща, се казва Сенре, а третият — Айай. Жителите на всички тези острови си приличат много и може да се смята, че спадат към едно семейство; те никога не си вредят взаимно, а заедно воюват с всички съседни острови; движат се с големи члунове — това са пироги, издълбани в ствола на едно дърво — и сеят опустошение на 150 левги около своята страна. Оръжието им се състои от дървени, а не от железни копия, защото те не притежават този метал; някои слагат на острието късчета от бронз на костенурка, а други — твърда рибя кост, естествено назъбена като пила. Това оръжие може да убие или да причини много лоши неща на беззащитни хора, каквито са другите, но за нас то не е опасно. Те предприемат грабителски набези срещу другите острови и отвличат де що сварят жена, а най-вече младите и хубавите; използват ги за слугинска работа и ги третират като свои любовници. Отвличат толкова много робини, че в петдесет изоставени къщи намерихме повече от двадесет девойки, които тръгнаха с нас. Тези жени описваха жестокостите и разправяха просто невероятни подробности; казваха, че караибите изяждат децата, родени от тях, а отглеждат само децата, родени от жените на острова. Похищават хора от други земи, ако успеят да ги уловят живи, за да ги държат като запас от месо; убитите изяждат веднага. Казват, че човешкото месо е най-вкусното на света; това, изглежда, е вярно, защото костите, които открихме в техните помещения, бяха съвсем оглозгани и по тях беше останало само това, което не е могло да бъде изядено като прекалено твърдо. В една от къщите намерихме човешка шия, сварена в гърне На похитените деца отрязват мъжкия член и използват тези деца, докато достигнат зрелост, а после, когато искат да си направят угощение, те ги убиват и изяждат, защото твърдят, че месото на децата и жените не е вкусно. Три от тези деца избягаха и се укриха при нас; членовете на всички бяха отрязани. Най-сетне след четири дни се появи офицерът, който се беше загубил; вече нямахме надежда, че ще се върне, защото на два пъти пращахме по двадесет души да го търсят и дори същия ден се върнаха група издирвачи без никакво положително съобщение. Зарадвахме им се, сякаш бяха възкръснали Офицерът и другарите му доведоха десет жени и деца. Но нито те, нито онези, които ходеха да ги търсят, никъде не бяха заварили мъже — дали поради това, че бяха избягали, или че в тези околности има много малко мъже, или пък — ако се вярва на разказите на жените — че десет чуна, пълни с мъже, потеглили да опустошават други острови. Офицерът и тези, които се бяха загубили заедно с него, се напатили много в горите и бяха в толкова окаяно състояние, че ние всички ги ожалихме. Когато ги питахме по какъв начин са се заблудили, отговориха, че това станало, когато влезли в гората, където дърветата били толкова гъсти, че не можели да видят небето и когато няколко моряци се покатерили на дърветата, за да видят звездите, не могли никъде да ги зърнат, и ако не били излезли край морето, никога нямало да могат да се върнат във флота. Отплавахме от този остров една седмица след пристигането си. На другия ден към пладне открихме друг остров, не много голям, на около 2 мили от последния. През целия ден, след като отплавахме, беше такова безветрие, че се движехме само покрай бреговете на острова, но понеже индианците, които взехме, казваха, че той е обезлюден от караибите, изобщо не спряхме. Вечерта видяхме друг остров, а през нощта близо до него се натъкнахме на плитчина; това толкова ни уплаши, че решихме да пуснем котва и да не тръгваме, преди да се развидели. На сутринта видяхме още един остров, доста голям; не спряхме при нито един от тях, защото искахме по-скоро да зарадваме онези, които бяхме оставили на Еспаньола; ала бог пожела друго, както ще се види подолу. На другия ден по пладне се приближихме до прекрасен на вид остров, който изглежда бе добре населен, ако се съди по многобройните обработени ниви, които видяхме. Приближихме се и когато хвърлихме котва край брега, адмиралът прати на сушата лодка с достатъчно хора, за да се опитат да хванат език и да разберат какви хора живеят на острова, а също да се осведомят за нашия път. Макар и никога да нѐ беше плавал оттук, адмиралът, както се оказа накрая, отлично се ориентираше; но понеже винаги трябва да се избягват несигурните неща и всичко точно да се изяснява, той искаше, както казах, да хване език; мнозина от тези, които потеглиха с лодката, слязоха на сушата и отидоха в селището, чиито жители се бяха изпокрили. Отвлякоха пет-шест жени и много деца, повече от които бяха роби, тъй като и този остров принадлежеше на караибите, както добре знаехме от това, което разказваха събраните от нас жени.

Когато лодката вече се готвеше да се върне с плячката, взета от иската част на острова, край брега се появи чълн, в който имаше четирима мъже, две жени и едно дете. При вида на флота те се вцепениха от изумление и повече от половин час не се помръдниха от мястото, на два изстрела с бомбарда от корабите, така че́ и от лодката, и от нашите кораби спокойно можехме да ги наблюдаваме. Испанците в лодката се приближиха до тях, плавайки досами брега, а смаяните индианци, недоумяващи какво може да бъде това, което виждат очите им, ги забелязаха едва когато те се озоваха до самите тях. Ето защо въпреки усилията си не можаха да избягат; нашите се впуснаха в такова настървено преследване, че им пресякоха пътя. Щом караибите се убедиха, че бягството е невъзможно, и жените, и мъжете храбро грабнаха лъковете да се бранят, казвам храбро, защото наистина те бяха само четирима с две жени, а нашите бяха повече от двадесет и пет. Индианците раниха двама души — единия с две стрели в гърдите, а другия с една в хълбока. Ако нямаха щитове и един вид брони и ако не бяха веднага нападнали островитяните и преобърнали чуна им, повечето от нашите щяха да бъдат пронизани от стрели. След като чунът им се преобърна, индианците с плаване се задържаха на повърхността, а от време на време в плитчините стигаха дъното и обстрелваха нашите, които въпреки всички усилия можаха да хванат само един; това им се удаде едва след като го прободоха с острието на копие, вследствие на което той умря на палубата на кораба, където го пренесоха Разликата между караибите и другите индианци се състои в това, че те си пускат много дълги коси, докато другите се бръснат по твърде странен начин, като с помощта на заострена тръстика оформят на главата си кръстове и други фигури, комуто както се харесва. Караибите, както и всички други островни жители, изобщо не носят бради и много рядко може да се срещне някой брадат. Караибите, които хванахме, бяха начервили очите и ресниците си, както изглежда за украса, но от това видът им беше още по-ужасен. Един от тях каза, че на острова, наричащ се Каире (това беше първият, който видяхме и не слязохме на него), имало много злато и ако бяхме намерили там гвоздеи с главички и шила (за строеж на лодки), бихме могли да докараме оттам колкото си искаме злато.

На другия ден веднага отплавахме от този остров, на който останахме само шест-седем часа, и се насочихме към друго място, през което, изглежда, минаваше пътят ни; когато наближихме, беше вече нощ. Сутринта на следния ден плавахме покрай брега; това беше много обширна земя, макар и не монолитна, защото се състоеше от около четиридесет и няколко островчета. Те са планински, в голямата си част безплодни и по нищо не приличат на тези, които бяхме видели, и на тези, които щяхме да посетим по-късно Изглежда в недрата им има много метали, но ние не спряхме на никое от тях, само една каравела с латински платна се приближи до едно от островчетата, на което видяхме няколко рибарски хижи. Индианките, които бяха при нас, твърдяха, че островчетата са безлюдни. По-голямата част от деня прекарахме в разглеждане на крайбрежието и привечер на следния ден открихме друг остров, наричан Бурикен, покрай брега на който плавахме цял ден и преценихме, че от тази страна има около 30 левги Островът е много красив и също така изглежда много плодороден; караибите нахлуват в него, за да вършат грабежи, и отвличат много хора оттук. Жителите нямат члунове и не разбират от мореплаване, но според думите на заловените караиби и те като тях си служат с лъкове; по време на нападение, ако успеят да хванат някой от нашествениците, и те като караибите го изяждат. Останахме два дни в един от заливите на този остров; мнозина слязоха на сушата, ала не успяхме да хванем език, защото всички жители офейкваха от страх, вземайки ни за караиби.

При първото си пътуване адмиралът не беше посетил нито един от споменатите острови и всички те бяха открити едва сега; всички те са много хубави и земята е превъзходна, но този остров Бурикен изглежда най-красив Тук горе-долу свършват островите, разположени откъм страната на Испания, които адмиралът не беше посетил, макар че твърдо сме убедени, че на 40 левги откъм страната на Испания, преди тези първите острови, има твърда суша, защото два дни преди това виждахме птици, наричани фрегати; а те са морски хищници, които не остават дълго и не нощуват в морето Беше вече късно, когато ги видяхме как се вдигат и устремяват към сушата за през нощта: а понеже времето беше напреднало, те не можеха преди мръкнало да прелетят 12 или 15 левги. Поеха надясно, а това беше посоката, в която плавахме откъм Испания, и от това направихме заключение, че натам трябва да има твърда земя; обаче не го проверихме, тъй като трябваше да се отклоним от маршрута си. Надяваме се, че при следващите пътешествия тази земя ще бъде намерена.

В зори отплавахме от този остров и преди да настъпи нощта, се озовахме край една земя, която също не беше позната на никого от участниците в първото пътуване; но опирайки се на твърденията на индианците, които бяхме взели с нас, предполагахме, че това е Еспаньола, на която се намираме сега. Между нея и остров Бурикен забелязахме още един, макар и неголям. След пристигането си на остров Еспаньола първо видяхме ниска и много плоска земя; не всички бяха уверени, че това наистина е остров Еспаньола, защото тази част не беше посещавана нито от адмирала, нито от другите му спътници. Тъй като островът е голям, той е разделен на провинции; тази част, в която пристигнахме най-напред, се нарича Хаити; съседната — Ксамана, а другата, където сега пребиваваме, Боно Тези провинции се делят на други още, защото са много обширни; тези, които са посетили крайбрежията, твърдяха, че дължината на острова може да е 200 левги, а аз бих му дал най-малко 150. Ширината му досега не е известна. Преди четиридесет дни една каравела тръгна да обиколи целия остров, до този момент още не се е върнала.

Това е изключителна земя, в нея има множество извънредно високи планини, прекрасни долини и обширни равнини, предполагам, че там тревата през цялата година не изсъхва. Мисля, че на този остров никога няма зима, защото на Рождество Христово можеше да се намерят много птичи гнезда, едни с пиленца, други с яйца; ала и тук, и на другите острови изобщо не видяхме четириноги с изключение на няколко кучета с различен цвят на козината, подобни на големи мопси. Има едно животинче с цвят и козина на домашен заек с големина на зайче, с дълга опашка и лапи като плъх; то се катери по дърветата Мнозина са опитвали месото му и казват, че е много вкусно Има извънредно много змии, но са малки Срещат се гущери, макар и доста рядко, защото индианците ги смятат за деликатес и ценят месото им така, както у нас в Европа се ценят фазаните. На големина са колкото нашите, но са различни по форма; обаче на островчето край форт Монте Кристи, където останахме няколко дни, видели твърде голям гущер; казваха, че бил дебел като теле и дълъг колкото копие; няколко пъти ходиха да го убиват, но не успяха, понеже той всеки път се шмугвал в морето. На този остров и на другите има множество птици като нашите и други, каквито никога не сме виждали. Досега изобщо не сме срещнали домашни птици, но в къщите в Сурукна имаше патици, главно бели като сняг, но и няколко черни, много красиви, с голи меки гребени. Те са по-големи от нашите, но по-малки от гъски. Извървяхме пеш около 100 левги по крайбрежието, защото приблизително толкова имаше до мястото в средата на острова, където адмиралът беше оставил хората. Когато плавахме през провинцията, наречена Ксамана, попаднахме право в родното място на един от индианците, когото адмиралът отпратил обратно по време на последната експедиция, след като му дал дрехи и други дребни подаръци. Този ден умря един моряк бискаец, който беше проявил непредпазливост и бе нападнат и ранен от карибите. Понеже плавахме покрай брега, можеше да го закараме с лодка на сушата, за да го погребем; лодката беше ескортирана от две каравели, които отидоха близо до крайбрежието. Срещу лодката излезе тълпа от индианци; някои носеха златни накити на шията и в ушите си и искаха да отидат на корабите заедно с християните, но нашите не желаеха да се обременяват с тях без разрешение от адмирала. Когато видяха, че не искат да ги вземат, двама от тях скочиха в малки чунове и доплаваха до една от каравелите, която се беше доближила до сушата. Там ги приеха радушно и ги закараха на кораба на адмирала. Чрез преводача те обясниха, че ги пращал някакъв крал, за да разберат що за хора сме и да ни покани да слезем на сушата, тъй като имал много злато, което щял да ни даде, както и всичко, каквото имат за ядене. Адмиралът нареди да им дадем по една риза, шапка и други дреболии и им каза, че отиваме в резиденцията на Гуакамари и затова не може да спре, но сигурно ще се яви друг случай и той ще посети техния крал, отидоха си с този отговор.

Продължихме плаването и най-после стигнахме до порт Монте Кристи, където останахме два дни, за да се запознаем с условията в местността, защото онова място, където адмиралът оставил хората си през време на първата експедиция, не му се струваше подходящо за изграждане на укрепен пост. За тази цел слязохме на сушата; но там почвата навсякъде е подгизнала и твърде нездравословна за заселване. Някои от нашите тръгнаха да разгледат реката и околностите и на едно място край реката намерили двама мъртъвци, единият имал примка на шията, а другият бил със завързани крака; това беше първия ден. На следния ден малко по-нататък намерихме още два трупа. Единият имаше дълга брада. Въз основа на това някои от нашите правеха неприятни предположения, защото, както вече казах, индианците изобщо не носят бради. Този порт се намира на 12 левги от мястото, където бяха християните. След два дни вдигнахме платна и потеглихме натам, където адмиралът беше оставил испанците — в съседство с индианския крал Гуакамари, който според мене е един от най-важните на острова. Този ден стигнахме право на това място; ала беше вече късно и поради плитчините, в които по-рано беше заседнал адмиралският кораб, не смеехме да акостираме без предварително сондиране, което направихме на сутрината, и в резултат на това се уверихме, че можем безопасно да влезем; през нощта стояхме едва ли не на една миля от брега.

Вечерта забелязахме отдалеч една лодка с петима или шестима индианци, която бързо се приближаваше към нас. Убеден, че е по-безопасно да се отдръпнем, адмиралът не пожела да ги чакаме, но те не се отказаха от намерението си, а продължиха да ни следват, докато се приближиха на един изстрел с мускет; спряха да ни огледат, но се върнаха, след като видяха, че не ги чакаме. Не след дълго доплавахме до мястото, за което говорихме, и адмиралът заповяда да се дадат два изстрела с бомбардата, за да видим дали християните, които бяха останали при Гуакамари, ще отговорят, тъй като те също имаха бомбарда. След като никой не ни отговори, а и не виждахме на това място следи от огън или дим, ние посърнахме и започнахме да се губим в догадки. Както седяхме дълбоко покрусени, след четири или пет часа́ през нощта към нас се приближи същата лодка, която видяхме вечерта. Индианците, които седяха в нея, извикаха на капитана на първата срещната каравела, че искат да се видят с адмирала. Доведоха ги до адмиралския кораб, но те не искаха да се качат, докато не чуят гласа на адмирала; настояха да запалим светлина, за да го познаят, и едва тогава се качиха на кораба. Единият от тях беше роднина на Гуакамари, който при друг случай вече го беше използвал като пратеник. След като се бяха върнали предния ден, сега те носеха златни маски, които Гуакамари пращаше в дар — едната на адмирала, а другата на единия от капитаните, който го беше придружавал по време на първото пътуване.

Тези индианци останаха на кораба и в продължение на три часа разговаряха с адмирала пред всички, като изразяваха голямата си радост, че отново го виждат. Когато ги попитахме за оставените тук християни, сродникът на Гуакамари отговори, че всички са добре, макар че някои умрели от болест, а други в избухналите между тях боеве. Самият Гуакамари също бил ранен в крака и това му попречило да дойде лично, но ще се яви в най-скоро време. Разказваха, че двама крале, единият на име Каонабо, а другият Манреин, започнали война с Гуакамари и опожарили селищата му. След това пратениците си отидоха, като казаха, че на другия ден ще дойдат с Гуакамари. Тези думи малко ни поуспокоиха. На сутринта чакахме да дойде Гуакамари. В това време няколко души слязоха на сушата и по заповед на адмирала отидоха до мястото, където обикновено се намираше този индиански вожд; но там намериха само пепелище. Станът на християните, заграден с доста солидна ограда, беше опожарен и оплячкосан. Намерихме няколко наметки и други дрехи, донесени и захвърлени тук от индианците. Хората, които се мяркаха по тия места, бяха много плахи; вместо да се приближават до нас, те напротив — бягаха, което не ни се нравеше, защото адмиралът ни казваше, че когато пристигнем, около нашите кораби ще се натрупат толкова много индиански члуни, че не ще можем да се отбраним от тях — както е било при предишното пътешествие. Сега, като виждахме тяхната недоверчивост, схващахме това като лош признак. Но предразположени от нашето приятелско отношение и от звънчетата и стъклените мъниста, които им подарявахме, те постепенно набраха смелост; роднината на Гуакамари и неколцина други се качиха на палубата на кораба

Когато попитахме за християните, отговориха ни, че всички са мъртви Още преди това един индианец, когото водехме от Кастилия, ни уверяваше в това, като твърдеше, че го научил от индианците, които предния ден бяха доплавали с члуна до кораба, но ние не му вярвахме Запитахме сродника на Гуакамари кой е избил християните, отговори ни, че крал Каонабо и крал Маирени, които опожарили цялото това място, и че много от техните хора получили тежки рани, а Гуакамари бил пронизан в бедрото и се укрил на друго място, където той възнамерява да отиде, за да го повика. Подарихме му няколко дреболии за спомен и той веднага отплава натам, където се намирал Гуакамари. Чакахме ги целия ден и като видяхме, че не идват, мнозина от нашите предположиха, че индианците, които доплаваха при нас през нощта, са се удавили, тъй като на два или три пъти им давахме да пият вино, а чунът им беше много малък и можеше да се преобърне. На другия ден сутринта адмиралът, придружен от неколцина от нашите, слезе на сушата и отиде на мястото, където трябваше да се намира градът; всичко беше изгоряло, а по тревата се валяха дрехите на християните. Засега не виждахме нито един труп. Разделихме се на две групи: едините подозираха, че самият Гуакамари има пръст в предателството и избиването на християните; другите не искаха да повярват в това, защото нали и неговото седалище беше опожарено; така или иначе работата беше много съмнителна. Адмиралът нареди да търсим под земята на мястото, където се бяха укрепили християните; той им заповядал, щом се сдобият с известно количество злато, да го заровят.

Докато трае това, той реши да отиде една левга понататък, за да разгледа мястото, което му се струваше подходящо за основаване на град, тъй като беше време да се пристъпи към това Няколко души тръгнахме с него, като проучвахме крайбрежието, докато стигнахме до едно селище, състоящо се от седем-осем къщи; индианците бяха избягали, като отнесли всичко, каквото могли, а останалото изпокрили в тревата около къщите. Тези хора са толкова диви, че не умеят да си намерят удобно място за живеене; не можете да си представите колко мизерни са помещенията, строени от жителите на крайбрежията; домовете им са потънали в буренаци и има такава влага, че не мога да си представя как живеят. В къщите намерихме много вещи, които са принадлежали на християните и които положително не са попаднали там по пътя на размяната; сред тях имаше един много красив арабски бурнус, който се беше запазил така, както е бил донесен от Кастилия; освен това панталони, късчета сукно, корабната котва, която адмиралът загубил из тия места по време на първата експедиция, и множество други предмети, което още повече затвърди нашето предположение. Търсейки сред предметите, скрити от индианците, намерихме добре запазена човешка глава, зашита грижливо в кълчищен чул; помислихме си, че това може да е глава на бащата или на майката или на друг скъп човек После чувах, че са намирани много други глави, загънати и запазени по същия начин, което ме кара да мисля, че сме имали право. След това се върнахме и този ден стигнахме до мястото, където е бил градът; когато пристигнахме, заварихме множество индианци, които вече се бяха успокоили и разменяха злато; вече бяха успели да разменят злато на стойност една гривна. Показаха ни мястото, където са били погребани единадесетте християни; гробовете вече бяха обрасли с трева. Всички в един глас твърдяха, че именно Каонабо и Маирени ги избили; но разказите им се преплитаха с оплаквания срещу християните — че един имал три, а друг четири жени. Това ни караше да мислим, че причина за нещастието, което бе сполетяло нашите, е била завистта на туземците. На другия ден сутринта адмиралът, след като се убеди, че там няма никакво подходящо място, реши едната каравела да тръгне да търси такова място, а самият той с неколцина от нас да потегли в друга посока. Открихме твърде сигурен пристан и приятна местност, подходяща за заселване, но понеже това място беше далеч от избраното, при което се намираше златният рудник, адмиралът не искаше да се установява там и реши да основе селището на друго място, където ще бъде по-лесно да се намерят накуп всички удобства.

Каравелата, която потегли в друга посока да търси подходящо място за основаване на селище и с която плаваха Мелхиор и още четирима-петима души, способни и заслужаващи доверие, беше пристигнала точно преди нашето завръщане от издирванията. Когато плавали покрай брега, до тях се приближил члун с двама индианци, единият от които бил брат на Гуакамари; познал го единият от лоцманите на каравелата. На въпроса на старшите корабни офицери те отговорили, че Гуакамари настойчиво моли да слязат на сушата, където се намира неговото селище, състоящо се от около петдесет къщи. Офицерите доплавали до брега, слезли и отишли до мястото, където пребивавал Гуакамари, заварили го на легло, стенещ и охкащ от раната си.

Разговаряли с него и го разпитвали за християните; отговарял както и другите, че Каонабо и Маирени ги избили, а него самия ранили в бедрото — показал им бинтования си крак. Тези, които го видели тогава, повярвали в истинността на думите му. На раздяла поднесъл на всекиго от испанците дарове според висотата на положението, което им приписвал. Индианците разплескват златото на тънки листове, за да правят от него маски, и ги опъват върху смола, която също сами изработват, а това не би било възможно, ако златото не беше на тънки листове; не го правят, за да се хвалят с богатството си, а за украса. Доколкото могъл, Гуакамари обяснил със знаци, че е много болен, и ги молил да склонят адмирала да го посети. Когато адмиралът пристигна, те му разказаха за случилото се. На другия ден сутринта адмиралът реши да потегли за това селище, в което щяхме да стигнем след три часа, тъй като то беше само на три левги от мястото, където бяхме спрели; тръгнахме на пладне и обядвахме, преди да слезем на сушата.

След като се нахранихме, адмиралът нареди на всички капитани да тръгнат с лодки към брега, защото предния ден братът на Гуакамари дойде да се разговори с адмирала и настояваше да отидем в резиденцията на краля.

Така че адмиралът слезе на брега заедно с всички най-доверени лица, които така грижливо се бяха приготвили, че дори и в голям град облеклото им щеше да мине за прекрасно. Той взе няколко предмета като подаръци за Гуакамари, за да му се отблагодари за полученото от него злато и за проявената добра воля. Гуакамари, за когото вече говорихме, също беше приготвил дарове.

Когато пристигнахме, ние го заварихме в легло, което висеше във въздуха според местния обичай, това легло беше изтъкано от памук и приличаше на мрежа. Той не стана от леглото, но макар и легнал, се разтапяше от любезности и очите му се просълзиха, когато изразяваше съжалението си по повод смъртта на християните. Започна да ни разказва, доколкото можеше, по какъв начин едни измрели от болести, други били убити по време на експедицията до златните рудници на Каонабо и по какъв начин останалите били избити в стана. Ако се съди по състоянието на труповете, още не бяха изминали два месеца от времето, когато е станало това. Когато приключи, той подари на адмирала осем и половина гривни злато, петдесет или шестдесет разноцветни, шлифовани скъпоценни камъни, и калпак, също украсен със скъпоценни камъни, на който, струва ми се, той придаваше голямо значение, в този калпак имаше един камък, който той му подари като нещо, заслужаващо голямо уважение Струва ми се, че те ценят медта повече от златото.

Понеже с мене имаше военен хирург, адмиралът каза на Гуакамари, че сме много опитни в разпознаването на човешките болести, и го подкани да ни покаже раната си. Той отговори, че ще го направи на драго сърце. Тогава аз се намесих, като казах, че за тази цел трябва да излезе от къщата, доколкото му е възможно това, защото поради навалицата вътре беше още по-тъмно и не можеше добре да се види раната; и той наистина веднага излезе, като се облягаше на адмирала, но мисля, че го направи по-скоро от боязливост, отколкото от добра воля. Когато той седна, хирургът се приближи до него и започна да отвива бинта; тогава той каза на адмирала, че го наранили със „сиба" т. е с камък; когато открихме раната и я прегледахме, за нас стана ясно, че този крак не го боли повече от другия, макар че от гримасите му можеше да се направи заключение, че той му причинява големи страдания. Не можехме да си създадем окончателно мнение за станалото, защото не знаехме причината; но много обстоятелства безспорно показваха, че той е бил нападнат от неприятели. Адмиралът сам не знаеше какво да прави, струваше му се обаче, както и на мнозина други, че засега е по-добре да си даваме вид, че вярваме, докато разберем истината и тогава ще можем да накажем тези, които пожелаем.

Тази вечер Гуакамари дойде с адмирала до корабите; показвахме му конете и всичко останало, а той много се чудеше на тези напълно непознати неща. Той вечеря на кораба и след това се върна у дома си. Адмиралът каза, че би се радвал да се засели на същото място, където живее Гуакамари, и там да нареди да построят сгради; той отвърна, че би бил възхитен от това, но трябва да отбележи, че мястото е много нездравословно поради голямата влага, което си беше истина. Разговорът се водеше с помощта на двама преводачи-индианци, които по време на предишната експедиция били закарани в Кастилия. Те единствени оцелели измежду седмината, взети на кораба; другите петима умрели по пътя, а и тези били на косъм от смъртта. Останахме още един ден на котва в този залив; Гуакамари искаше да узнае кога ще отпътува адмиралът и той каза да му предадат, че това ще стане на следния ден. Същия ден, придружен от голямо множество, дойде на кораба братът на индианския кацик, за когото вече споменахме; те донесоха малко злато за размяна и дори в деня на заминаването им беше разменено доста от този ценен метал. На кораба имаше десет жени от тези, които бяхме взели от остров Карибе, но повечето бяха от Бурикен. Братът на Гуакамари поговори с тях; предполагаме, че ги е посъветвал да направят това, което те не закъсняха да изпълнят същата нощ. В момента, когато сме заспивали, те тихо се хвърлили в морето и заплували към брега, така че когато забелязахме отсъствието им, те бяха вече далеч и с голяма мъка, благодарение на лодките, успяхме да настигнем само четири и ги уловихме чак когато излизаха от водата; така бяха плували не по-малко от половин левга.

На другия ден много рано адмиралът прати хора при Гуакамари с искане незабавно да даде заповед за издирване на избягалите жени и да ги прати обратно. Когато пратениците на адмирала отидоха там, в селището нямаше жива душа. Това затвърди подозренията, които се бяха породили у мнозина от нас, но други се задоволяваха да твърдят, че те сигурно са се пренесли на друго място, както са свикнали да правят. Този ден не потеглихме, защото времето не беше благоприятно. Рано сутринта на идния ден, понеже времето не се оправяше, адмиралът взе решение да отидем с лодките до залива, намиращ се на 2 левги по-нататък, за да проверим дали мястото е подходящо за изграждане на селище. Отплавахме с всички лодки, като оставихме корабите на пристана. Извървяхме цялото крайбрежие на острова, чиито жители ни избягваха, и стигнахме до едно селище, което бе изоставено от всички. Когато претърсвахме домовете, намерихме в гората един индианец, който беше прободен с копие в рамото и поради това не беше успял да избяга.

Жителите на този остров се бият с остри и дълги дървени стрели, които мятат с лъкове, подобни на тези, с които си играят малките момчета в Кастилия. Те стрелят на голямо разстояние и с много точен прицел. Действително могат да причинят големи злини на беззащитни хора. Този индианец ни разказа, че бил ранен от Каонабо и неговите хора, които изгорили дома на Гуакамари. Не разбрахме много от неговите думи и всевъзможните двузначни обяснения, давани от индианците, така ни объркаха, че и досега не сме открили истинската причина за смъртта на нашите хора. Освен това намерихме, че местността край залива е нездравословна и поради това неподходяща за основаване на селище Адміралът реши да се върнем по крайбрежието, покрай което плавахме от Кастилия насам, защото ни уведомиха, че в тази посока няма злато. Времето беше толкова лошо, че тези 30 левги назад ни струваха повече, отколкото пътуването от Кастилия до тук; а това, както и дължината на пътя беше причината, че бяха изтекли вече три месеца от заминаването ни. В лошото време, което не ни позволяваше да се движим напред, по волята на провидението ние попаднахме на най-удобното и най-хубавото място на света — там имаше отличен залив и голямо изобилие от риба, която ни беше много нужна, защото месото беше на привършване. По тези места има чудновати риби и месото им е по-хранително, отколкото на испанските; вярно е, че климатът не позволява да се запазват от един за друг ден, тъй като въздухът е горещ и влажен, което предизвиква бързо разлагане на лесно гниещите материи.

Земята е годна за отглеждане на всякакви плодни растения, наблизо има две реки, едната голяма, а другата средна, с превъзходна вода. На брега на едната от тях се строи град с название Марта. Едната му половина е обърната към водата и от тази страна не са необходими никакви укрепления, тъй като там има цяла стена от стръмни скали; другата половина е опасана от гъста гора, през която и заек трудно би се промъкнал, а дърветата са толкова зелени, че през никое годишно време няма да ги улови огън. Започнали са да отклоняват ръкава на едната река, който майсторите искат да прокарат през средата на града и по него да построят воденици и дъскорезници и всякакви други неща, при които може да се използва водна сила. Засадени са много варива, които тук за една седмица израстват повече, отколкото в Испания за 20 дни. Непрекъснато пристигат многобройни индианци, а с тях и касиките им, които може да се смятат за техни вождове; придружават ги множество индианки; идват, нарамили снопове „ахес", които приличат на ряпа и имат чудесен вкус. Ние тук ги приготвяме по различни начини. Това е подсилваща храна, която ни е много полезна, защото без преувеличение може да се каже, че никога хората не са водили по-суров живот, отколкото ние по време на плаването по море; това беше много необходимо, тъй като не знаехме колко дълго ще се задържи хубавото време и колко дълго ще се наложи да пътуваме, затова беше по-добре да пестим храната за всеки случай Тези индианци разменят злато, хранителни продукти и всичко, което носят, срещу връвчици, стъклени мъниста и късчета от паници и чинии. Жителите на Карибе наричат тези „ахес“ — „иаби“, а индианците им казват „аге“.

Всички жители на тези селища, както вече казах, ходят голи, както са се родили на този свят; само жените на този остров прикриват детеродните си части с късче памучна тъкан, което ги опасва през бедрата; други се закриват с трева и листа от дървета. Мъжете и жените нямат обичай да си боядисват телата и това е главното им украшение, едни се рисуват с черна боя, други с бяла и червена и то по толкова чудновати начини, че човек с мъка сдържа смеха си, като ги гледа, главите им тук-таме са обръснати, а на други места стърчат кичури коса, така преплетени, че е трудно да си го представи човек, с една дума, това, което у нас може да се види по главите на шутовете, тук с голямо удоволствие се носи от най-достойни личности.

Намираме се в район на многобройни златни рудници и според твърденията нито един от тях не е отдалечен на повече от 20—25 левги; едни се намират в Пити, във владенията на Каонабо, който избил християните; други — в провинция Сибао и тях с божия помощ след няколко дни ще видим със собствените си очи; вече щяхме да тръгнем натам, ако не бяхме затрупани с толкова задачи, че е невъзможно да се справим с всички, а една трета от хората тежко заболяха от четири или пет дни насам. Главната причина за тези страдания са преумората, лошите пътища, а също и промяната на климата, но аз се надявам, че с божия помощ всички ще оздравеят.

Като се наблюдават тукашните хора, може да се предполага, че ако разбираха езика ни, всички те биха се покръстили защото, когато виждат, че коленичим пред олтара, те ни подражават, а също и когато камбаната бие за ангел господен, и при други религиозни обреди, и когато се кръстим; всички заявяват, че искат да станат християни, макар че в действителност са езичници и в домовете си имат различни идоли. Разпитвах ги какво представляват те и ми отговаряха, че това са „турей“, т. е. нещо от небето. Поисках да ги хвърля в огъня и те така се огорчиха, че в очите им се появиха сълзи. Също така убедени са, че всичко, което им носим, е от небето и затова наричат всичко това „турей“, т. е. небе, както вече казах. Денят, когато отидох да си почина на сушата, беше първият божи ден. През краткото време, прекарано на сушата, ние се занимавахме по-скоро с подреждане на нашето помещение и с търсене на потребните неща, отколкото с проучване какво ражда тази земя и какво се намира в нея; но и това, което вече знаехме, е достойно за най-голямо възхищение. Видяхме дървета, които раждат толкова тънка вълна, че според познавачите от нея ще може да се прави хубаво платно; тези дървета са толкова много, че ще бъде лесно да се натовари цяла каравела с такава вълна, макар че събирането й е трудно, понеже дърветата са бодливи; но аз съм убеден, че ще се намери някакъв начин да се събира. Тук има много памук по дърветата, които не престават да го раждат, и те са големи колкото праскови. Има и дървета, които дават восък за благовония и за горене. Восъкът е подобен на пчелния и почти няма никаква разлика Срещат се много терпентинови дървета от превъзходен и изящен сорт; намира се в голямо количество първокласна адрегантова смола. Виждат се дървета, които според мен раждат мускатови орехчета, но не съм сигурен в това, защото в момента нямат плодове и мога да съдя само по миризмата и вкуса на кората, подобни на тези, които имат мускатовите орехчета Видях индианец, който носеше на врата си корен от имбир Намира се и алое; то обаче не е от същия сорт, който е познат в нашата страна, но няма съмнение, че то спада към семейството на алоевите дървета, описано от учените. Тук се среща един вид канела, наистина не толкова фина, колкото тази, която ни е позната; не знаем дали се дължи на това, че не умеят да я събират в съответното време, или на това, че почвата не може да ражда по-добра. Срещат се и лимонови миробалани, но през този сезон всички са нападали от дърветата и са изгнили, понеже земята е много влажна. На вкус са горчиви, вероятно защото са развалени; но с изключение на лошия вкус във всяко друго отношение те изглеждат като истински миробалани. Имаме и мастикова смола с отлично качество.

Жителите на нито едни от островите, които сме открили досега, не притежават желязо. Имат много оръдия, главно брадви и тесли от камък, толкова изящни и така съвършено изработени, че човек не може да се начуди как са съумели да ги направят без желязо. Храната им се състои от хляб, приготвен от корените на едно растение, което е нещо средно между дървесно и тревно; това е „ахес", за което вече споменах; то е вид ряпа, от която се получава добра храна. Подправят я с един вид корени, наречени „аги"; същата подправка използват и за риба и птици, когато успеят да си уловят, а те са много видове. Имат плодове, подобни на орехи и много вкусни. Също така ядат всички змии, гущери, паяци и червеи, каквито намерят; затова именно ги смятам за по-диви от другите същества по земята.

Адмиралът, след като отложи откриването на рудиниците, докато изпрати корабите, които трябва да се върнат в Кастилия, тъй като повечето хора се разболяха, се реши да прати два отряда, предвождани от двама офицери — единия в Сибао, а другия в Нити, където се намира споменатият вече Каонабо. Единият отряд се върна на 20 януари, а другият на 21; хората, които отидоха в Сибао, открили злато на толкова места, че едва се осмелявам да го кажа, защото в действителност намерили злато в повече от петдесет потоци и реки и дори по земята на места, където не течели реки; затова те твърдят, че в тази земя ще се намери злато навсякъде, където се потърси. Донесоха многобройни образци, взети от различни места, намерени в речния пясък и в локвите; смятат, че ако се копае земята, както ние умеем, ще се намерят големи буци, защото индианците не умеят да копаят и нямат необходимите оръдия дори да проникнат на една педя навътре. Тези, които отидоха в Нити, казват, че намерили този ценен метал на три или четири различни места, и също донесоха мостри. Така че от този момент нашите владетели и господари могат да се смятат за найщастливите и най-богатите монарси на света; защото досега нито се е виждало, нито се е чувало такова нещо на земята и наистина при следващата експедиция нашите кораби ще могат да докарат толкова злато, че всеки, който види това, ще се смае.

Струва ми се, че тук трябва да свърша отчета си, и мисля, че онези, които ме познават, като научат как разказвам за тези необикновени неща, ще ме смятат за фантазьор и за човек, който силно преувеличава, ала бог е свидетел, че нито на йота не съм отстъпил от истината.

ДОКЛАД ЗА ПЪТУВАНЕТО НА АДМИРАЛ ХРИСТОФОР КОЛУМБ И ОПИСАНИЕ НА ЗЕМИТЕ, ОТКРИТИ В ПОСЛЕДНО ВРЕМЕ ОТ НЕГО. СЪСТАВЕНИ ОТ ДИЕГО ДЕ ПОРАС

(Относно IV експедиция)

Той потегли от залива на Кадис с четирите поверени му кораба на 11 май 1502 г. Насочи се към Канарските острови, а именно към остров Иеро, и зави на югозапад към Индия; загуби от очи този остров в четвъртък, на 26 същия месец.

В сряда сутринта, на 15 юни, пристигна при остров Матинино, който е един от първите острови на Индия, разположени на 300 левги преди Еспаньола и на пътя към нея. Там адмиралът се посъветва с опитни моряци, като им каза в каква посока би искал и би могъл да плава по-нататък, и взе курс към Еспаньола; там остана няколко дни, без да хвърля котва и без да влиза в пристанището Санто Доминго, само прати на сушата един от своите, неизвестно защо; това стана при пристанището, където се намираше губернаторът.

Отплува от този остров на 14 юли и зави на запад. Следващата събота се озова срещу остров Ямайка, откъдето преди това е започнал откривателското пътешествие; не спря там, а четири дни плава на югозапад, без да срещне никаква земя; през следващите два дни плава на северозапад и още два дни на север. Земя видяхме в неделя, на 24-и този месец; поради многобройните течения корабите дрейфуваха значително повече, отколкото очаквахме. Той заповяда да акостираме до един нисък остров, от който беше тръгнал да прави открития. От този остров, който той знаеше и който се намира в съседство със земята Куба, започна откривателското пътешествие Отплава в сряда, на 27 този месец, прекоси малкия залив, който има малко повече от 90 левги, и пое на югозапад.

Земя видяхме следващата събота; първата, която открихме, беше остров, той е малък, има 20 левги обиколка и не произвежда нищо, което би могло да бъде полезно Показахме на индианците златни зрънца и бисери; те се възхищаваха на тези неща и молеха да им ги дадем. Те са воини, снажни стрелци.

От този остров можеше да се стигне до друга високопланинска земя, намираща се в съседство; разстоянието до нея беше само 10 левги Адмиралът потегли на пладне; там уловиха един индианец, за да служи като преводач на тази голяма земя, и той назова няколко провинции в тази страна. Пуснахме котва на едно място, което адмиралът нарече Пунта де Каксинас; оттам започнаха откривателските експедиции по това крайбрежие Но понеже ветровете бяха насрещни, напредвахме съвсем бавно; през деня не се отдалечавахме много от крайбрежието и всяка нощ хвърляхме котва досами брега Крайбрежието е много опасно или поне нечуваните бури и урагани го правеха такова през тази неспокойна година През цялото това плаване адмиралът не изпускаше от очи земята, както някой би плавал от нос Сао Висенте все покрай брега до нос Финистере, на 15 левги отвъд тази издадена ивица той влезе във владение на голяма река и я нарече Рио де ла Посесион

По-нататък земята представляваше много ниска равнина, жителите бяха крайно диви, а страната неплодородна Почти на самия край сушата образуваше издадена ивица, плаването около която беше изпълнено с най-страшни опасности, той нарече тази ивица Грасиас а Диос

Напредна по-нататък и стигна до провинция Кариан, която представлява високо плато; жителите бяха много дружелюбни, те са твърде схватливи и любопитни; чудеха се много на всички предмети, които им показвахме; а някои от старейшините носеха накити от „гуанин" (сплав от злато и мед); имаха памучни тъкани. По цялото крайбрежие ходят голи, но мъжете и жените прикриват срамните си части с вид платно, изработвано от влакна, които извличат изпод дървесната кора, телата и лицата им са изрисувани като на варвари. Там видяхме свине и огромни горски котки и ги донесохме на корабите; взехме един индианец за преводач, от което те бяха малко недоволни.

Оттам адмиралът продължи нататък, като се отбиваше в заливите с надежда, че ще намери теснина, и стигна до един голям залив; тази земя се нарича Серабаро Там намерихме първия образец фино злато, което един индианец носеше на гърдите си като медальон и ни го даде при размяната; хванахме индианци, за да разберем откъде идва това злато и къде го копаят Оттам започнахме размяната по цялото крайбрежие

Като се ръководеше от сведенията, получени от индианците, адмиралът потегли към друг голям залив, наречен Абурема Местността беше високопланинска и труднодостъпна, туземците живееха в планините. Там срещнахме индианец, който каза, че ако плаваме покрай брега, след половин ден ще намерим каквото търсим По цялото крайбрежие жителите са толкова диви, а всевъзможните държавици толкова разпокъсани, че дори и когато са отдалечени само на 20 левги, хората вече не се разбират помежду си.

Напуснахме този залив и поехме по реката на име Гунга; по крайбрежието се появиха много индианци, въоръжени с лъкове и стрели, а някои имаха златни огледалца на гърдите Тези индианци се отнасяха пренебрежително към предметите, които им давахме, и ни гледаха отвисоко Тази земя е разположена на крайбрежието, тя е неравна и гъсто залесена; по брега няма селища, а чак на 2–3 левги във вътрешността на страната От морето не може да се отиде там по суша, а само с лодки по реките.

Оттук адмиралът отплува до друга провинция, наречена Кобраба, но понеже там нямаше пристани, не се опитахме да хванем индианец за преводач; набързо разгледахме цялото крайбрежие на Верагуа, без да открием там тайната на рудниците, и потеглихме да откривахме нови земи; все по-рядко се мяркаше злато

Последното му откритие беше една земя, край която намерихме малък залив; той го нарече дел Ретрете; там индианците имаха нещо като копачки от лихо злато; много от техните обичаи доста припомняха нравите и обичаите на индианците от земята на бисерите и в отделни морски карти някои мореплаватели я отъждествяват с тази, която откриха Охеда и Бастидас, т. е. с бисерния бряг, земята, която адмиралът откри, може да има всичко на всичко 350 левги повърхнина

В този залив вдигнахме платна, за да се върнем към земята, която остана зад нас, защото според данните, получени от индианеца, който служеше за преводач, по-нататък нямало злато, а рудниците се намирали в земята Верагуа. Стигнахме до река Верагуа, в която корабите не можаха да влязат, и недалеч оттам открихме друга река — Иеебра, в която корабите влязоха; тя се намира в страната Верагуа

По-късно адмиралът разпита тамошния кацик къде се намират рудниците и той с готовност показа в каква посока и дори прати двамата си синове с християните да ги заведат до рудниците. Адмиралът се държеше много любезно с тях; най-сетне, двадесет дни след влизането на корабите в тази река, открихме рудниците; те се намират на 8 левги от залива, наречен Санта Мария де Белен Местността е труднопроходима, планинска и там има много реки; през някои от тях се минава тридесет и два пъти. Намерихме няколко рудника, отворени от самите индианци, на дълбочина половин човешки бой; те са много сръчни в добиването на злато. Там отидохме седемдесет и пет мъже и за един ден добихме два или три кастеляно злато без никакви инструменти, само като го вадехме от рудниците, подготвени от индианците; то е много ситно и повече не се върнахме там. Не бяхме навлезли на повече от 10 левги навътре в страната. Не научихме нищо друго освен това, че във вътрешността живеят твърде многобройни народи; но понеже сведенията не бяха много достоверни, адмиралът не искаше да праща хора да проверяват това. След това отвлече кацика и му стори голямо зло, като изгори селището му, а то беше найхубавото на цялото крайбрежие, къщите бяха най-добре построени, от много хубаво дърво, целите покрити с палмови листа. Хванаха и синовете на кацика и взеха някои със себе си, което предизвика възмущение сред всички жители. Не мога другояче да си обясня това освен като извършено по заповед на адмирала, а той дори нарече това място „свободно пристанище“. Напусна го, защото след затварянето на кацика индианците нападнаха испанския лагер и избиха и раниха мнозина. Един от корабите течеше много и остана в реката, тъй като не можа да излезе от нея; вторият остана в друг залив на крайбрежнето, защото той най-силно беше пострадал от корабните червеи и вече беше много стар. С другите два кораба адмиралът потегли към Еспаньола, която по неговите думи е само на 150 левги, и спря при остров Куба на повече от 100 левги преди Еспаньола. Моряците бяха останали без карти, защото адмиралът им взе всичките, които имаха; казваха, че една грешка, допусната в началото, довела до объркване в откритията. Плавахме покрай брега на Куба чак до нос де ла Крус на 50 левги от остров Еспаньола, до който той лесно можеше да отиде. Тогава пътуването щеше да бъде по-кратко и нямаше да претърпим злополуките, които ни сполетяха в плаването към остров Ямайка, където останахме 14 месеца. А през това време трябваше съвсем безполезно да се изхарчат големи суми за издръжка на екипажа и корабите. Никой не знае добре мотивите за това отиване до Ямайка. Пристигна и хвърли котва в Санлукар в четвъртък, на 7 ноември 1504 г.

Диего де Порас

Предадох на адмирала, а той на един от своите хора, всички докарани от Кастилия предмети, предназначени за размяна. Запазил съм точния списък на всичко това и мога да го представя при поискване, а също и списък на амунициите, корабните принадлежности и железните инструменти, които се загубиха, и ще кажа по чия вина.

Диего де Порас

Този, който получи предметите, предназначени за размяна, и ги използваше, се нарича Педро Гентил от Палос, слуга на адмирала.

СЪОБЩЕНИЕ ЗА НЯКОЛКО СЪБИТИЯ ПРЕЗ ПОСЛЕДНОТО ПЪТУВАНЕ НА КОЛУМБ, СЪДЪРЖАЩО СЕ В ЕДНА ОТ ТОЧКИТЕ НА ЗАВЕЩАНИЕТО, КОЕТО ДИЕГО МЕНДЕС СЪСТАВИ ВЪВ ВАЛЯДОЛИД НА 6 ЮНИ 1536 г.

И така, много известните господа, прочутният адмирал Христофор Колумб, синът му дон Диего Колумб и внукът му адмирал дон Луис, дано бог му даде дълъг живот, а след тях и вицекралицата, моята господарка и покровителка, дължат на мене многобройни и важни услуги, тъй като в служба на тях посветих най-хубавата част от живота си чак до края му. Най-вече съм служил на великия адмирал дон Христофор Колумб, като участвувах в неговата експедиция за откриване на острови и континенти, при което неведнъж сам се излагах на най-големи опасности, за да спася неговия живот и живота на придружаващите го хора, особено когато бяхме приковани в устието на река Белен или Иеебра, където ни задържаха свирепата буря и вихрите, които донесоха и натрупаха толкова пясък, че входът към залива беше затворен. Там, когато негово високоблагородие беше дълбоко угрижен, на брега се събраха тълпа индианци, за да запалят нашите кораби и да избият всички ни под предлог, че потеглят на война срещу други индиански племена от провинция Кобраба Аурира, с които бяха във вражда; и когато много от тях преминаваха през този залив, в който се намираха корабите ни, никой от екипажа, освен мене, не подозираше какво става и аз се приближих до адмирала и му казах „Господарю, тези хора, които минаха оттук в боен строй, казват, че отиват да се съединят с индианците от Верагуа, за да предприемат поход срещу онези от Кобраба Аурира. Не вярвам в това, мисля, че не казват истината, а се събират да изгорят нашите кораби и всички ни да избият". И това беше истина. Адмиралът ме попита какво би трябвало да се направи, за да се осуетят тези злостни кроежи. Казах на негово високоблагородие, че ще тръгна с лодка покрай брега по посока на Верагуа, за да проверя къде са се разположили на стан; щом изминах половин левга, зърнах към хиляда воини с припаси от храна и напитки. Скочих на брега и на своя глава навлязох помежду тях, като оставих лодката си във водата; завързах разговор с тях и им предложих да тръгна на война с тях с тази добре въоръжена лодка. Те рязко отхвърлиха това предложение, като казаха, че няма нужда, а когато се върнах в лодката и останах там цялата нощ, наблюдавайки индианците, те схванаха, че няма да могат да се доберат до корабите, за да ги запалят и разрушат, както бяха решили да направят, като се измъкнат от очите ми, и затова промениха плана си. Същата нощ всички се върнаха към Верагуа, а аз при корабите; доложих за всичко станало на негово високоблагородие, който не омаловажи тази работа. Когато адмиралът обсъждаше с мене по какъв начин да проникнем в замислите на тези индианци, аз предложих да отида при тях с още един другар, и изпълних това, при все че по този начин отивах на явна смърт. Когато стигнах на плажа при устието на Верагуа, там заварих два чуна на чужди индианци, които ми отговориха, че онези се събрали да запалят нашите кораби и да ни избият; отказали се, защото една лодка отишла на мястото, където се били събрали, но през следващите два дни възнамерявали отново да се опитат да направят това. Помолих ги да ме закарат с техните чунове нагоре по реката срещу добро заплащане, те отказаха и ме посъветваха по никакъв начин да не правя такъв опит, защото било сигурно, че ще бъда убит заедно с другаря си. Въпреки техните съвети аз настоявах и накрая те ме закараха с чуновете чак до селото на индианците, които заварих в бойна готовност. Не искаха да ме пуснат до главното жилище на касика, но аз се представих за лекар, който идва да лекува раната на крака му, и им раздадох подаръци. Накрая ми позволиха да отида до кралския дом, намиращ се на билото на хълма, сред голям площад, обкръжен с 300 глави на неприятели, убити в някаква битка. Когато прекосих площада и стигнах пред кралската резиденция, настъпи голяма бъркотия сред жените и децата, които стояха пред входа и с крясъци се втурнаха вътре. Един от синовете на владетеля излезе много разгневен, изрече някакви резки слова на техния език, хвана ме и ме блъсна далеч назад; когато му казах, за да го успокоя, че идвам да излекувам раната на крака на баща му и му показах един мехлем, който уж за това съм взел, той отговори, че под никакъв предлог няма да вляза там, където е баща му. Като разбрах, че по този начин не ще успея да го успокоя, извадих гребен и ножици и накарах Ескобар, моя другар, да започне да ме реши и да ме подстригва. Като видяха това, синът на касика и другите присъствуващи се слисаха; след това накарах Ескобар да среши и него и да го подстриже с ножиците, които после му подарих заедно с гребена и едно огледалце Помолих да ми донесат нещо за ядене и те веднага донесоха; ядохме и пихме в пълно съгласие и разбирателство и станахме приятели. Сбогувах се с него, върнах се при корабите и за всичко докладвах на адмирала, моя господар, който доста се развесели, като чу при какви обстоятелства съм направил посещението; той нареди да се проявява найголяма бдителност около корабите и сламените къщи, които бяхме построили с намерение да отседнем там с известен брой хора, за да се опитаме да проникнем и открием тайните на местните жители.

Един ден сутринта негово високоблагородие ме повика, за да се посъветва какво трябва да се прави; смятах, че трябва да отвлечем касика и всички негови вождове, защото, когато попаднат в ръцете ни, населението лесно ще бъде покорено. Негово високоблагородие беше на същото мнение. Съставих хитър план и предвидих средствата, с които можеше да се постигне този резултат, а негово високоблагородие заповяда брат му, негова милост аделантадо, и аз заедно с 80 души да го изпълним. Тръгнахме и, слава богу, хванахме и вързахме касика, много от неговите вождове, жените му, синовете и внуците, както и най-важните членове на семейството. Когато ги карахме към кораба, касикът се изплъзна от ръцете ни по вина на този, който го охраняваше, и оттогава този кацик ни стори много злини. Тогава бог пожела да рукне дъжд като из ръкав, водата придойде и заливът се отвори пред нас. Адмиралът заповяда да изведем корабите в морето, за да потеглим към Кастилия. Аз със седемнадесет души останах на сушата като контрольор и ковчежник на негово височество, оставиха ми по-голямата част от припасите, сухари, вино, дървено масло и оцет.

Веднага, щом адмиралът успя да изведе корабите в морето, а аз останах на сушата с близо двадесет души, докато другите отплуваха, тълпа индианци връхлетяха срещу мене; те бяха повече от четиридесет, въоръжени със сопи, стрели и лъкове Разтегнаха се на широк фронт по ската и нададоха гръмогласен вик, после втори и трети и тези викове, слава богу, ми дадоха време да се приготвя за борба и отбрана Аз се намирах на крайбрежието, между къщите, построени от нас, а те бяха на високото, на един хвърлей с копие Започнаха да ни обсипват със стрели, да ни косят с копия, както се напада бик, а стрелите и копията се сипеха като град върху нас Някои от тях изтичваха напред, за да ни пердашат със сопите, но от тях никой не се връщаше, защото нашите мечове сечеха ръце и крака, убиваха на място Това ги изпълни с такъв ужас, че те се оттеглиха, след като убиха седмина от нашите двадесет, а те загубиха деветнадесет от тези, които бяха изскочили напред Тази битка продължи три дълги часа и само бог по чудо ни даде победата, макар че ние бяхме една шепа хора, а враговете бяха много.

Другояче завърши битката, когато от корабите дойде Диего Тристан с лодките, за да отиде нагоре по реката да вземе вода Въпреки моите предупреждения и съвети той тръгна с тези две лодки и с дванадесет души нагоре по реката, като не искаше да даде вяра на думите ми, там го нападнали индианци и след ожесточена борба убили него и всички хора с изключение на един, който се измъкнал, плувайки по реката, и ни донесе вестта за това печално произшествие. Индианците взели лодките и ги натрошили на парчета; тази загуба много огорчи адмирала, който се озова с корабите в морето, без да има нито една лодка.

Освен това индианците продължаваха да ни нападат час по час, като свиреха с тръби, биеха барабани и вдигаха врява, уверени, че са ни победили. За отбрана срещу тези индианци имахме два много добри месингови фалконета, много барут и гюллета, благодарение на което така ги наплашихме, че не смееха да се приближат Така продължи четири дена, през които наредих да направят чували от платната на единствения кораб, който ни беше останал В тях събрах всички сухари, които имахме, завзех два чулна и ги съедниих с пръти, сложени напречно отгоре; наредих да натоварят всички сухари; бъчвите с вино, дървено масло и оцет, вързани за дебело въже, се влачеха отзад и с всичко това прекарвахме члуновете, когато морето беше спокойно На седем пъти всичко беше превозено на корабите, а постепенно и моите хора; аз останах последен с петима души и през нощта се качих в последния члун. адмиралът беше възхитен и дълго ме прегръща и притиска до себе си, целуваше ме по бузите и ми благодареше за голямата услуга, която му направих. Помоли ме да поема командуването на капитанския кораб и ръководството на хората и пътуването; приех, за да му доставя удоволствие, макар че, да си призная, това бяха много неприятни функции.

Последния ден на април 1503 г. отплувахме от Верагуа с три кораба за Кастилия, но корабите едва се задържаха на вода, тъй като бяха надупчени и прояденн от корабните червеи; след тридесет левги изоставихме единия; останалите два бяха в още по-лошо състояние, така че целият екипаж не можеше да насмогне с помпите, котлите и ведрата да изгребва водата, която навлизаше през дупките, прогризани от червеите; по този начин, като си мислехме, че се връщаме към Кастилия, ние плавахме 35 дни с големи мъки и напрежение, а накрая стигнахме до остров Куба откъм найдолната страна в провинция Омо, където сега се намира град Тринидад, така че ние се намирахме на повече от 300 левги от Кастилия, по-далеч, отколкото при отплуването от Верагуа, и то — както казах — с повредени кораби, негодни за плаване, и с храна на привършване. Богу беше угодно да ни доведе до Ямайка, където извлякохме двата кораба на земята и от тях направихме две къщи, покрити със слама, в които намерихме подслон, излагайки се на много опасности от страна на жителите на острова, който не беше нито завоюван, нито победен, и колкото и да бяхме нащрек, те лесно можеха нощем да подхвърлят някоя главня край къщите ни.

Там раздадох последната дажба сухари и вино; взех меча в ръка и трима души и навлязох във вътрешността на острова, защото никой друг не се решаваше да тръгне да търси храна за адмирала и неговите другари Слава богу, жителите бяха много спокойни хора и не ми направиха нищо лошо, в ме посрещнаха радушно и ме нагостиха. Уговорих се с жителите и кацика на едно селище на име Агуакадиба да пекат хляб „касаби", да ловят дивеч и риба и всеки ден да доставят известно количество продоволствие на адмирала, като го донасят на корабите, където винаги ще намерят някого, който ще им заплати с малки сини мъниста за гердани, гребенчета, ножове, звънчета, куки и с други предмети, каквито имахме за тази цел. И аз наредих на един от испанците, които ме придружаваха, да отиде при адмирала с молба да прати някого, който да плати за храната и да я пренесе.

Оттам отидох в друго селище, отдалечено на 3 левги, и по същия начин се уговорих с кацика и индианците и пратих другия испанец при адмирала, за да дойде някой със същата цел. Проникнах още по-надалеч и стигнах до великия кацик на име Уарео, в местността, която днес се нарича Мелиля, намираща се на 13 левги от корабите; той ме посрещна много добре, нагости ме богато и нареди на всички свои поданици в срок от три дни да донесат значително количество хранителни продукти Донесоха ги и аз им платих така, че останаха доволни. Споразумях се с тях редовно да донасят храна и винаги ще намерят там някого, който ще им плати за нея; ето защо изпратих трети курнер при адмирала с набавените припаси и помолих кацика да ми даде двама индианци, за да мога с тях да отида чак до края на острова. Единият носеше хамака, в който спях, а другият храната. По този начин се добрах до източния край на острова и там намерих кацика на име Амеиро, с когото скоро станах приятел и побратим.

Дадох му своето име и взех неговото, което у тези хора е най-висш признак на братство; купих от него едни отличен члун, а в замяна му дадох чудесно бакърено тасче, което носех в ръкава си, връхна дреха и една от двете ризи, които имах. Седнах в члуна и тръгнах по море да търся местата, откъдето бях дошъл. С мене бяха шестимата индианци, които касикът ми даде да ми помагат при управлението на члуна. Когато пристигнах там, където бях купил храна, срещнах вече испанците, пратени от адмирала. Натоварих ги с всичките припаси и се върнах при адмирала, който ме посрещна много сърдечно. Той не сваляше очи от мене, прегръщаше ме и ме разпитваше какво ми се е случило по пътя и благодареше на бога, че ме е запазил жив и здрав сред тези диви племена. А понеже когато пристигнах на корабите, там вече нямаше нито залък хляб, всички се радваха на завръщането ми, защото заситих глада им в тежкия час, а оттогава всеки ден от различните местности при корабите идваха индианците, с които се бях уговорил, и носеха цели товари храна, която беше достатъчна за изхранването на онези двеста и тридесет души, които се намираха при адмирала.

След десет дни адмиралът ме повика и насаме ме уведоми за опасността, която го заплашваше, като ми каза: „Диего Мендес, сине мой, никой от тези, които са тук, с изключение на мене и тебе, не предчувствува опасността, в която се намираме, тъй като ние сме шепа хора, а дивите индианци са извънредно много; по характер те са непостоянни и своенравни; когато им хрумне да дойдат и да подпалят тези два кораба, от които направихме нашите сламени къщи, те ще могат лесно да го направят откъм сушата и всички ще изгорим. Договорът, който сте сключили с тях, да ни донасят храна, което изпълняват с такава готовност и желание, може скоро да им омръзне и нищо чудно, ако утре вече не ни донесат нищо; а ние не сме в състояние със сила да вземем тази храна и ще бъдем зависими от тях. Помислих си, че има един начин да се измъкнем от това положение, стига да го признаете за добър; а именно, някой да се реши да отиде с купения от вас члун на остров Еспаньола и там да купи кораб, с който бихме могли да се измъкнем от това рисковано положение, в което се намираме. Моля ви, кажете какво мислите за това?“ Отговорих: „Господарю, ясно виждам опасността, която ни заплашва, тя е по-голяма, отколкото можем да си представим. Смятам, че проектът за преплуване на разстоянието до остров Еспаньола с толкова малък чун е не само много труден, но и направо неосъществим, защото не познавам никого, който би се решил да се изложи на такъв явен риск и да преплува 40 левги между острови, където морето е толкова бурно“.

Негово високоблагородие не ми възрази, а се опита да ме убеди, че именно аз трябва да рискувам и да се нагърбя с този преход. „Господарю — отговорих, — много пъти съм излагал живота си, за да ви спася, вас и всички тези, които са при вас, и господ по чудо ме е спасявал. Въпреки че съм постъпвал така, пак се намираха клеветници, които разправяха наляво и надясно, че винаги ми поверявате такива начинания, в които може да се спечели слава, а между тях можело да се намерят и други, които биха се справили със задачата не по-зле от мене. Поради тази причина струва ми се, че ще бъде правилно, ако ваше високоблагородие нареди да извикат всички и изложи пред тях този замисъл, за да се убеди дали между тях ще се намери някой, който би искал да се заеме с това, в което се съмнявам, а ако всички откажат, поставям живота си на ваше разположение, както вече неведнъж съм правил“

И действително на другия ден той извика всички испанци и изложи въпроса със същите думи, както и пред мене. Когато свърши, изпърво всички мълчаха, а после неколцина заявиха, че е съвсем безполезно да се говори за такова нещо, тъй като е невъзможно с такъв малък чун да се прекоси залив, дълъг 40 левги, толкова бурен и така опасен, сред острови, където при откривателски експедиции са потъвали много първокласни кораби, понеже не са могли да превъзмогнат стремителните и буйни течения. Тогава аз станах и рекох: „Господарю, аз имам един живот и искам да го рискувам заради ваше високоблагородие и заради всичките присъстващи тук, понеже се уповавам на бога, който ще прецени моето намерение и ще ме запази цял и невредим, както е правил толкова пъти досега.“

Като чу решението ми, адмиралът стана, прегърна ме и ме целуна по двете страни с думите: „Знаех добре, че единствено вие тук ще се осмелите да се наемете с такава задача, дълбоко вярвам, че с божия помощ ще преодолеете опасностите, които ви заплашват, както вече е било при други обстоятелства".

На другия ден казах да изтеглят моя члун на брега, за да го потегна; наредих да прикрепят допълнително кормило, да намажат члуна с катран и лой, а също отпред и отзад да заковат няколко дъски, за да не влиза вода, тъй като беше много плосък. Сложих мачта и платно, взех храна за себе, за още един испанец и за шестимата индианци, тъй като бяхме осем души и члунът не можеше да побере повече. Сбогувах се с негово високоблагородие и с всички сънародници. И потеглих покрай брега на Ямайка, на който се намирахме и който е дълъг 35 левги от мястото, където стояха корабите, чак до края на острова. Преплавах това разстояние с голяма мъка и риск, тъй като по пътя ме хванаха индиански пирати и бог по чудо ме изтръгна от ръцете им. Добрах се до края на острова и зачаках да се успокои морето, за да продължа нататък, но тогава налетяха многобройни индианци, които искаха да ме убият и да похитят члуна с товара му. Те хвърляха жребий да определят кой да ми вземе живота. Като подуших каква е работата, аз, без да губя време, крадешком се промъкнах до члуна, който се намираше на 3 левги оттам, сложих платното и поех обратно към мястото, където преди две седмици бях оставил адмирала. Разказах му какво се случи и по какъв чудодеен начин бог ме изтръгна от ръцете на тези диваци. Негово високоблагородие се зарадва много на завръщането ми, но попита дали ще повторя пътуването. Отговорих утвърдително, но поисках да ме придружат няколко души, които да останат с мене на края на острова, докато изляза в открито море. Адмиралът ми даде седемдесет души, а заедно с тях и брат си аделантадо, като им нареди да останат при мене, докато не отплавам, а и след това да чакат още три дни. По този начин аз се върнах на края на острова, където се задържах в продължение на четири дни. Морето беше спокойно и ние се сбогувахме сред потоци от сълзи.

Оставих се в ръцете на бога, на Антикската богородица и потеглих, като в продължение на пет дни и четири нощи нито за миг не изпусиах кормилото и управлявах члуна, а моите спътници гребяха с веслата. На бога господа наш беше угодно на петия ден да ни доведе до нос Сан Мигел на остров Еспаньола. От два дни не бяхме ни яли, ни пили, защото не ни беше останало нищо. Излязох с члуна на много красив плаж, на който веднага се стекоха околните жители и ни донесоха много храна. Там останах два дни да си почина. Оставих индианците, които бях докарал със себе си, взех шестима местни и тръгнах покрай бреговете на Еспаньола. От мястото, където се намирах, имаше 130 левги до град Санто Доминго, където трябваше да отида, защото там беше седалището на губернатора, по онова време командорът де Ларес. След като изминах по крайбрежието 80 левги с голямо напрежение, усилия и рискове, тъй като тази част от острова още не беше покорена, аз се добрах до провинция Асоа на 24 левги от Санто Доминго. От командора Галего узнах, че губернаторът потеглил на поход да завладее провинцията Ксарагуа, разположена на 50 левги по-нататък. Като чух това, оставих члуна и тръгнах по суша към Ксарагуа, там намерих губернатора, който ме държа седем месеца, докато не изгори и обеси 84 кацика, местни владетели, а заедно с тях и Анакаона, най-могъщата владетелка на острова, на която бяха подчинени всички останали. След завършването на тази експедиция аз тръгнах пеш за Санто Доминго, отдалечен на 70 левги оттам; в града чаках известно време да пристигнат кораби от Кастилия, които от една година вече не идваха. През този период слава богу доплуваха три кораба; купих единия от тях, натоварих го с храна, хляб, вино, месо, свине, овце и плодове и го пратих при адмирала, за да може с този кораб заедно с всичките си хора да дойде до Санто Доминго, а оттам до Кастилия, както и направи. А аз избързах и заминах с другите два кораба, за да докладвам на краля и кралицата за всичко, което се случи по време на това пътуване.

Струва ми се, че трябва да разкажа нещо за участта на адмирала и неговото семейство през тази година, когато бяха захвърлени на този остров. Няколко дни след заминаването ми индианците се разбунтували и отказали да доставят храна, както правеха дотогава. Адмиралът наредил да свикат всички кацики и им казал, че е много учуден, че вече не носят храна, макар да знаят — както им беше съобщил, — че е дошъл в тази страна по божия повеля; че бог е много разгневен и още тази нощ чрез небесни знамения ще им покаже своето недоволство. А понеже тази нощ щяло да настъпи почти пълно лунно затъмнение, той им рекъл, че бог прави това, за да им покаже колко е разгневен, задето не им носят храна. Те повярвали, уплашили се много и обещали, че занапред ще донасят ядене. И наистина те изпълнявали обещанието си до деня, когато пристигнал изпратеният от мен кораб с припасите, което било голяма радост за адмирала и всички негови другари. Затуй и негово високоблагородие неведнъж ми повтаряше в Кастилия, че това бил най-щастливият ден в живота му, тъй като не се надявал да се измъкне жив и здрав от това място. Качил се на кораба и пристигнал в Санто Доминго, а оттам в Кастилия ..

СЪДЪРЖАНИЕ

Какво представляват „Дневниците“ на Колумб и кой е бил той 5
Първа експедиция 27
Втора експедиция 201
Трета експедиция 229
Голямата четвърта експедиция 303
Писмата на Колумб 327
Последното желание 385
Приложения 405

Христофор Колумб
ДНЕВНИЦИ

Редактор *Виолета Чушкова*
Художник *Мария Дескалова*
Худ. редактор *Иван Кенаров*
Тех. редактор *Константин Паскав*
Коректор *Паунка Камбурова*

Полска, първо издание

Дадена за набор на 29. III. 1972 г
Подписана за печат 24. VI. 1972 г.
Излязла от печат на 20. VII. 1972 г.
Печатни коли 28,00 Формат 32/84×108 Издателски коли 21,24
Тематичен № 2428 — IV Тираж 45100 Издателски № 705
Цена 1,99 лв.

•

Държавно издателство — Варна
ДПК „Странджата“, Варна.
Пор. № 51/1972